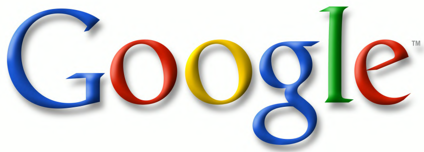

SIGILLVM · VNIVERSITATIS · CALIFORNIENSIS
FIAT
LVX
MDCCCLXVIII
EX LIBRIS

HANDLINGAR

RÖRANDE

SVERIGES

ÄLDRE, NYARE OCH NYASTE

HISTORIA,

SAMT HISTORISKA PERSONER,

UTGIFNE AF ETT SÄLLSKAP.

I. [illegible]

[illegible]

Adlersparre, Georg.
11

HANDLINGAR

RÖRANDE

SVERIGES

ÄLDRE, *NYARE OCH NYASTE*

HISTORIA,

SAMT HISTORISKA PERSONER.

UTGIFNA AF ETT SÄLLSKAP.

FÖRSTA DELEN.

STOCKHOLM,
HOS L. J. HJERTA, 1830.

ANMÄLAN TILL ALLMÄNHETEN.

Älskare af och Nitälskare för Svenska Historien och dess mer eller mindre vigtiga delar, och hvilka i sitt förvar äga handskrifna Handlingar, vare sig utförliga beskrifningar, strödda anteckningar och uppsatser, eller enskilda bref och anecdoter, hvilka i mer eller mindre mån upplysa vårt Fäderneslands politiska händelser och förhållanden, och caracterisera dess äldre och nyare Historiska Personer, anmodas att dermed biträda närvarande arbetes utgifvare. Dervid får man förklara, att skrifter, som i följd af deras beskaffenhet synas vara ämnade att kungöras, och andra, hvilka ej röja någon sådan afsigt, emottagas med tacksamhet; men att de af denna sednare beskaffenhet, och i hvilka den enskilda förtroligheten vanligen och oftast uteslutit väld och ensidighet vid politiska händelsers och Personers teckning och bedömande, högst värderas.

De biträden som benäget meddelas, inlemnas under adress till *Wiborgs & Comp.* Boklåda, eller Boktryckaren *L. J. Hjerta*, med utanskrift till: *Utgifvarne af Handlingar, rörande Sveriges äldre, nyare och nyaste Historia samt historiska personer.*

INNEHÅLL:

ÄLDRE HANDLINGAR.

BREF FRÅN KONUNG CARL X GUSTAF.

I.

Unserm bestellten General-Lieutenant über die Cavallerie und besonders lieben getreuen, dem Wohlgebohrnen Heinrich Horn, Freiherrn zu Marienburg &c. &c.

CARL GUSTAF VON GOTTES GNADEN, DER SCHWEDEN, GOTHEN UNDT WENDEN KÖNIG &c. &c.

Unsern gnädigsten Gruss und wohlgeneigten Willen zuvor, Wohlgebohrner, besonders lieber, getreuer. Demnach Wir in Erfahrung kommen, dass von Corsör unterschiedlich Viehe undt Pferde ohne einzigen unsern Beweis, Pass och Verordnung nach Fühnen übergesetzt werden; So gesinnen Wir an Euch heimit gnädigst, genaue Achtung darauf zu stellen, undt alles, was an Viehe undt Pferden ohne Fürzeigung Unserer oder Unsers Reichs-Admirals Bewilligung undt Pass hierüber gebracht wird,

anzuhalten, undt Uns desfalls zü benachrichtigen. Vorbringet hievon Unsern gnädigsten Willen, undt Wir sind Euch nächst Empfehlung göttlicher Obhut mit Königl. Hulden wohl beygethan. Gegeben in Unserm Haubt-Quartier Otterstoff den 21 Aug. A:o 1650.

CARL GUSTAF.

2.

Till Oss älskelig Wår Trooman och General-Major, Wälborne Herr Henrich Horn.

CARL GUSTAF MED GUDS NÅDE SVERIGES, GÖTHES OCH WENDES KONUNGH &c. &c.

Wår ynnest och nådiga benägenhet med Gudh Alsmechtig. Eftersom Oss och Rijket angelägit är, Hr General-Major Henrich Horn, att vara försedde medh ett starkt och väl montherat Cavallerie; Och thy för godt finne våre Regementer till häst så här

i Sverige som uti Finland, att *låta förmehra* och stärkia: Hvarföre såsom Oss inthet är okunnigt, hurusledes uti mäst alle Provincier på både ortarne en godh deel hemman skola finnas, som äre en och annan af Wåre tjenare och Undersåthere under lijfstidsfrijheet och rätt för detta vordne bebrefwade, *för hvilke Wi hafve resolverat* att efterlåta *de* personer, som *dem nu* således under *Lijfztijds* rätt och frijheet innehafva och försvara, få under Wår militie insättja hästar och rustning, der dem sådant behagar och dermedh försäkra sigh *och* sine barn och efterkommande på bemälte hemmans continuerliga possession, så lenge de sådan laga Rosstjenst derföre förmå uppehålla och prestera. Alltså till *att förnimma och* erfahra, hvilke af sådana *beneficiariis* härtill skola vela *förstå*, och vara sinnade igenom detta medlet att förskaffa sigh och de sine på hemmanen en stadig possession, befahle Wij Eder härmedh nådigt, att J dels igenom eder egen person, dels och de Officerare under Rege-

mentet, som J dertill bruka kunne, låta dem alle, af hvad condition de äre, som några hemman, under hvarjehanda lifztijds-frijhets vilkor för denna tijden innehafva, uti de provincier och Lähn, hvarest Edert underhafvande Regemente sigh befinner och sitt hemvist hafver, sådan vår nådige vilje och tillbud veta och förnimma; opptecknandes alle dem, som sigh härtill villige förklara, så till deras egne som hemmanens nampn, hvilke derför rusttjensta vele, och dem tillsägandes, att de på nästa General-mönstring varachtige hästar och karlar medh allt rustningstillbehör, efter ordningen presentera och insättja vele, skole dem sedan våre öpne breff på sådane gårdar och hemman blifva meddelte, förmedelst hvilka de dem och deras barn under stadig possession på Rosstjenstsvilkor confirmerade varda; notificerandes vårt Krigs-Collegio effterhanden hvadh sigh utaf Eder här uthinnan förretta låter. Detta J således efterkomme. Och Wi befahle Eder Gudh Alsmechtigh

(näst behörigh persvasion och remonstration) fogh- och manerligen erfara och flijtigt annotera, hvilke, anten på nästkommande mönstring eller något fram bättre på åhret förklara sijgh wela och kunna för deras hemman, dem de på lijfztijdzfrijhet niuta, och förr icke på militie-staten förde äre, häst, rustning och karl tillsättja och derigenom försäkra sigh och dee sine om en stadigh possession aff hemmanet; altså hafve Wij inthet underlåta welat eder härom att påminna, nådeligen befallandes, att J hafwe Eder detta till efterrättelse, och med fogh och moderation fölie härutinnan Wår nådige vilies rätta mening, låtandes förfara och som bemält är antekna, huru många alleredo sijgh frijwillijgt förklarat hafwe och wela på näst tillstundande mönstring presentera deras rustning för hemmanen de under lijfztijdzfrijheten besittja, och huru många sijgh tillbjuda deth fram på Åhret bättre att göra, notificerandes då Oss som Wårt Krijgs-Collegio, hwadh sigh härutinnan med maner och utan någons twång

göra och förrätta låter; på det Wij så myckit förr måge weta vår Militie-Stat derefter att fatta. I medlertijdh skole J, till wijdare Wår ordre och förklaring, låta hwar och en blifwa vidh sin wälfångna possession aff sitt hemman och lijfztijdzfrijheet, ju så lagandes, att icke någon skäligh klagan och *besvär må häröfver* inkomma. Gudh Eder nådeligen befallandes. Aff Stockholm den 20 Januarii A:o 1655.

CARL GUSTAF.

N. Tungell.

4.

Till Oss älskelig Wår Trooman och General-Major af Cavalleriet Wälborne Herr Henrich Horn.

CARL GUSTAF MED GUDS NÅDE SVERIGES, GÖTHES OCH WENDES KONUNG &c.

Wår ynnest, nådige villie och benägenhet med Gudh Alzmechtigh; Wij kunne

Edher, General-Major, Henrich Horn, härmedh icke nådeligen förhålla, att såsom Edert underhaffvande Regemente haffver efter vår nådige ordre och befallning, jemte flere andre, marcherat öfver åth Lijfslandh; alltså finne vij tjenligit och nödigt, och fördenskuldh Edher härmedh nådeligen befalle; att J Edher i lijka motto medh forderligste derhän begifwe, så lagandes, att J uthan drögsmåhl Eder hos Rijksmarsken dersammastädes infinne och tillstädes äre, rättandes Edher i det öfriga efter de order, han Edher å våre vägnar der in locò gifvandes vardher. Detta J således efterkommandes varde. Gudh Edher Nådeligen befallandes. Aff Skirnääs den 24 Januarij A:o 1655.

CARL GUSTAF.

5.

Till Oss älskelig Wår Trooman och General-Lieutenant af Cavalleriet, Wälborne Herr Hindrich Horn.

XV

CARL GUSTAF MEDH GUDS NÅDE SVERRIGES, GÖTHES OCH WENDES KONUNG &c. &c.

Wår ynnest och nådiga benegenhet med Gudh Alsmechtig. Såsom Wi äre, Trooman och General-Lieutenant, förorsakade att på någon *tijdh bruka Skattmästaren* Grèfve Magnus för *Caput Legationis* på Wår sijda vijd Polnishe Tractaten, och Wij hafva, för een och annan förändring skull, som i medler tijdh infalla kan, förtrodt Generalen Gustaff Horn Ewertson Commando och General-Directionen öfver heela Wår icke allenast Finske uthan och Tyskländiske, Estl. och Ingermanlendske Militie till häst och *foot så* och Guarnisoner och Fästningarne thersammastädes. Alltså och emedan Wij Nådigst hafva resolverat, att uppdraga Edher Commendo öfver den Finske Militien, thy åhr Wår Nådige villie och befallning, att J utan drögsmåhl och oförsummatt Eder därhän begifven samma platz att acceptera och företräda, på det Wår

och Wårt Rijkes tiänst på then orten genom Gustaf Horns afresande icke må lijda något meen eller skada. Ställen Eder denna Wår Nådiga förordning till efterrättelse. Och Wi befalle Eder Gudh Allsmechtigh nådeligen. Datum Wismar den 20 December A:o 1657.

CARL GUSTAF.

J. Gyldencrantz.

6.

An Gener. Lieutęn. Henrich Horn.

CARL GUSTAF VON GOTTES GNADEN DER SCHWEDEN, GOTHEN UNDT WENDEN KÖNIG &c. &c.

Unsern gnädigsten Gruss undt wohlgeneigten Willen zuvor, Wohlgebohrner, besonders lieber getreuer. Demnach Wir die Kugelń, so von Kiel auf Corsör abgeführt vorden, nach Neuburg ungesäumt zu überschicken Befehl gegeben; Also ergeht

an

an Euch hiemit Unser gnädigstes Gesinnen, Ihr wollet die Anstalt verfügen, dass so bald besagte Kugeln zur Neuburg ankommen, ohne Verzug über Landt nach Friedrichs-udde gebracht werden mögen. Versehen Uns hierin Eurer Sorgfalt, und sind Euch negst Empfehlung & Götil. Obhut mit Königl. Hulden vohl beygethan. Gegeben Cronenburg den 27 Febr. A:o 1658.

CARL GUSTAF.

E. Albinus.

7.

Till General-Lieutenanten af Cavalleriet Wälborne Herr Henrich Horn.

CARL GUSTAF MED GUDS NÅDE SVERIGES, GÖTHES OCH WENDES KONUNGH &c. &c.

Wår ynnest och nådige benägenheet med Gudh Alsmechtigh. Wij wele icke twifle Herr General-Lieutenant, det Wår till Eder afgångne skrifvelse under dato d. 7 hujus

ju är Eder för detta inhendigadh. Och såsom Wi då månde förmäla at Wi icke finne nödigt det trouppeŕne till häst, som J hos Eder hafve, må komma hijth in uti Skåne, uthan blifva tilbakar och hållas så något tillsamman till vår vidare förordning; alltså wele Wij nu detsamma hafwa upprepadt, men fotfolket wele J skynda fort åth Christianstadh; så väl det som hos Eder är, som ock kneckterne ifrån Jönköpings Guarnison, och där så wore at dragonerne icke äro under vägen och i marche begrepne, så kunde de och fuller blifwa tillbaka. J wele Oss och tilsenda Rullar på Trouppeŕne och Folket, som J hos Eder hafwen, som ock huru stark Jönköpings Guarnison sig befinner, at Wi måge derefter kunna giöra all nödig anstalt. Wi ährne, will Gudh, öfvermorgon at bryta up här från, och förmode tillkommande Mondagh vara uthi Christianstadh, det Wi Eder till efterrättelse icke hafwa weladt förhålla, på det J, uthi fall att J efter Wår förre skrifwelse hijth för Wårt up-

bråth til Oss ankomma, det J då kunne anstalta Eder resa på Christianstadh och komma Oss dertill möthes. Wi befalle Eder härmedh Gudh Ålsmechtig Nådeligen. Datum Malmöö den 12 Martii Anno 1658.

CARL GUSTAF.

8.

Wi Carl Gustaf von Gottes Gnaden &c. &c. thun kundt hiermit: Dem nach Wir in Gnaden angemerket die nütze erspriesslich und Unterthänige Dienste, so Uns und Unserem Reich, Unser und Unserer Reichs-Rath, Præsident in Unserem Hoffgericht zu Jönköping und Landrichter über Vorder-Finnlandt, auch besonders lieber getreuer der Wohlgebohrne Herr *Knuuth Posse*, Freyherr zu Årnäs, Herr zu Hellekis und Hammerskoch, eine geraume Zeit hero mit aller dexterität, Treu und Unverdrossenheit zu gnädigster unser Vergnügung, geleistet und testimoigniret, auch Uns Un-

zer Gemahlin, Leibes Erben und Unserm Reich noch ferner ermeissen soll kann und mag; So haben Wir in gnädigster erkenntniss dessen, krafft dieses promittiret und versprochen, dass Wihr mit dem allerersten, Ihm in dem Bischoffsthumb Ermelandt oder Rus, so viel an wohlgeliegenen Landtgüttern, die Wihr Ihm darzu gnädigst aussehen möchten, einräumen, zueignen und conferiren wollen, von deren Intraden und einkünften Er iährlich die Summa von Zwey Tausendt Reichsthalern geniessen und also sothane Ihm künftig anweisende güther mit allen und jeden deren Zubehörungen, vie die nahmen haben mögen, als ein Pfandt vor dreissig Tausendt Reichsthaler vor sich und seine Männliche Erben Lebens Erben innehaben, besitzen und geniessen möge, so lang und viel bis endtweder auf Unserer Zulassung, von den vorigen Possessoren selbst, oder aber sonsten Unserm und Unserer Reiche-Rath, Herrn Knuuth Posse oder dessen Männlichen Leibes und Lebens Erben, sothanen Pfandt-

schilling der 30,000 Reichsth. halber, anderwertigen völligen Contentement, zu seinem und der Seinigen guten Vergnügen gegeben vorden: Uhrkundtlich haben Wihr dieses eigenhändig unterschrieben und mit Unseren hier fürgedruckten Königl. Secret Insiegel bekräftigen lassen. Sogeschehen in Unsrer Stadt *Gothenburg* den 3 Juni A:o 1658.

CARL GUSTAF.

Franz Juel.

BREF FRÅN KONUNG CARL XI.

1.

Unserm Rath, Feldmarschall und Gouverneur in denen Herzogthümern Brehmen und Vehrden &c. dem wohlgebohrnen Herrn Hinrich Horn, Freyherrn zu Marienburg & Stade.

CARL VON GOTTES GNADEN &c. &c.

Unsern gnädigsten Gruss &c. Uns ist Euer Schreiben vom 31 nechst abgelaufenen Monaths Maj wohl behändigt, und sehen un-

ter anderm daraus, was Ihr auf unser voriges, worin Wir Euch in Gnaden anbefohlen jemand zu bevolmächtigen, welcher hie gegenwertig bey untersuchung der von Euch wieder den aldortigen Stats-Commissarium Gutrie geführten verschiedenen klagen und beschwerungen, gründlich bescheid geben könte, anzuführen, Euch gemüssigt gefunden, und wie es scheinet, Euch daran stosset, was da Ihr vor Euer particulier nicht das geringeste mit Ihme zu demeliren habet, Ihme dennoch in sachen, so unsere Dienste angehen, zur verantwortung stehen sollet. Nun ist aber unsere intention gar nicht, dieserwegen allhie einen proces anzustellen, besondern vielmehr damit Wir bey der Untersuchung mittelst der von Euch einen Gevollmächtigten begehren, belegung ein so viel mehres liecht und esclairissement, haben mögen, allermassen Wir Euch alschon zu erkennen gegeben, wie wir so gar nicht mit besagtem Stats-Commissarii über seine Instruction vornehmenden Dingen zufrieden, und gleich

wie Uns sonderlich dasjenige zu sonderbahrem missfallen gereichet, dass derselbe Euch in denen zu unseren Diensten jüngsthin gemachten verordnungen wegen des anzuführenden nötigen magazins contracariret; so haben Wir solches auch in nebengehendem unserm Schreiben an ihn mit mehrerm bezeugen *wollen, sint* Euch im *übrigen nechst* Empfehlung götlicher Obhut mit Königl. Hulden wohl beygethan. Gegeben Stockholm den 16 Junij 1683.

CAROLUS.

2.

Till Oss elskelig Wår Trooman, Rådh, Feldtmarskalk och General-Gouverneur uti Hertigdömen Brehmen och Verden, Wählborne Herr Hindrich Horn, Frijherre till Marienburg &c. Nådeligen.

Stade.

CARL MEDH GUDS NÅDE &c. &c.

Wår synnerliga ynnest &c. Såsom Wij

af en och annan ort den efterrättelsen erhållit hafwe, huruledes General-Majoren Rosen sin underdåniga troheets-plicht, hwarmedh han Oss såsom en Undersåte förbunden är, så aldeles hafue afsides satt och uti förgätenhet stält, at han omgåts med harga och farliga stemplingar sampt förrädelige anslag emot Wårt Rijke sampt dess provintier och landh, sökiande till samma sit onda upsåts fullbordan allehanda uthvägar hoos främmande puissancer, sampt ock at draga hemligen till sit partie Gemötherne här och der uti Wåre landskaper; Så hafve Wij nödigt funnit, at gifua Edher herom i Nåder tillkenna medh nådig befallning, at J efter Edher trohetsplicht hafuen et wakande öga uti Edert Gen. Gouvernement på slijke Complotter, enkannerligen, at der til äfuentyrs bemelte von Rosen i egen person hemligen eller uppenbarligen sigh skulle infinna uti Edert General-Gouvernemente eller der i neigden, J då all gjörlig flijt anwenden, at han måtte fasttagas och i säker förwahring sättjas, til

wår wijdare förordningh; dock will herwidh högst nödigt wara, at detta på det högsta secretteras och hemligt hålles, dels at förmedelst detta ärendets esclatterande och utspridande icke hvariehanda irring och oredha iblandh folket måtte förorsakas, dels ock at den brotslige af sine Confidenter icke måtte åthwarnas och undkomma; förtroendes Wij härutinnan Edher bekante dexteritet ech försichtighet, samt i det öfriga befallandes Edher Gudh alsmechtig synnerligen nådeligen. Datum Stockholm d. 27 Augusti 1687.

CAROLUS.

T. Polus.

3.

Unserm Rath, Feldmarschall und General-Gouverneurn in Unsern Hertzogthümern Brehmen und Verden, und besonders lieben, getreuen, dem Wohlgebohrnen Herrn Baron Hinrich Horn. *Gnädiglich Stade.*

CARL VON GOTTES GNADEN &c. &c.

Unsern gnädigsten Gruss &c. Wir haben ab Eurem unterthänigsten Schreiben vom 2:ten nächstverwichenen Februarii und denen eingesandten Beylagen, wie auch des General-Lieutenant von Buchwaldts und des Gen. Auditeuren Cleens à part eingelangten Schreiben und Protocoll mehreren Einhalts ersehen, was bey dem in Anleitung Unserer expressen-ordres angestellten General-Kriegs-Gerichts zwischen den Oberst-Lieutenant Gyllengranat und den Lieutenant Danielson vorgegangen. Und gleich wie wir nicht ohne höchstem Missvergnügen darobvernehmen müssen, mit was Unvorsichtigkeit Ihr nicht allein dem Gen. Kriegs-Gericht, zulassen und anbefohlen zu urtheilen und zu decidiren, in wie weit der General-Lieutenant nach Gyllengranats eingesandten unbefugten exceptionen sollte können præsidiren oder nicht, gestalt Ihr entweder selbsten, da es von nöthen, hättet wegen exequirung Unserer Ordres resolviren, oder da Euch solches

eingefallenen erheblichen Ursachen halber bedenklich vorgekommen wäre, damit so lange anstehen lassen sollen, bis Ihr Euch desfalls bey Uns in Unterthänigkeit befraget; besondern auch wasmassen erwähnten General-Kriegs-Gerichts Glieder und Assessores, nach solcher Eurer Veranlassung, ohne *einziger rechtlicher Erwägung, sich unterstanden* des Oberst-Lieutenanten Gyllengranats *unzeitige* und ungegrundete exceptiones wie der denjenigen Præsidem anzunehmen welchen Wir selbst dazu constituirt, und welcher mit ihnen keinen andern streit gehabt, als den er von Amtswegen zu unsren Diensten haben, und ohne seiner selbsteigenen schweren Verantwortung nicht unterlassen mögen; also können Wir *nicht* umbhin, Unser hierob gefassetes *Missvergnügen* Euch hiemit zu erkennen zugeben, nebst gnädigster Verordnung, *dass* Ihr in solchen fällen ein andermahl *vorsichtiger* verfahren möget; wobey aber auch zugleich hiemit an Euch unser gnädigster Wille und Befehl ergeht, dass Ihr

in Unserm nahmen eben selbige personen und Assessores zur gewissen bequemen zeit zum General-Kriegs-Gericht convociren und berufen sollet, von welchem dann unter mehrerwähntem General-Lieutenant Buchwaldts præsidio nicht nur der zwischen besagten Gyllengranat und Danielson schwebende Streitigkeit, besondern auch dasjenige aufgenommen und abgeurtheilet werden soll, was Ihr kraft dieses Unsers befehls dem Fiscal zu injungiren habet in folgenden Stücken wieder ihn Gyllengranat zu agiren und auszuführen, nembl. vorerst, wegen der dem Gen. Krigs-Gericht erwiesener Verkleinerung, in dem er einen stul angerücht und sich darauf niedergelassen und dann dass er nach erhaltenem Befehle umb abzutreten, hönisch geantwortet, er könne ja unter der Schildwache und denen Lacqueyen nicht stehen; gestalt Wir dann dieses alles dem Gen. Lieutenant Buchwald durch Schreiben gnädigst eröffnet und anbefohlen, dass er mit Euch hierüber correspondiren solle. Obrigens versehen Wir

Uns Zu Euch gnädigst, Ihr werdet es hierin so wohl, als in allem andern, so Unser Dienste concerniren kan, dergestalt veranstalten, dass Wir darob vergnügt seyn können; und sindt Euch schliesslich nechst Empfehlung Göttl. Obhut mit Königl. Hulde wohlzugethan. Gegeben Stockholm d. 3 Martii 1691.

CAROLUS.

J. Bergenhjelm.

4.

Till Oss Elskelige, Wåre Troomän, Rådh, Feltmarskalkar och General-Gouverneurer öfver Hertigdömerne Bremen, Verden och Pommern, Wälborne Herr Baron Hinrich Horn och Herr Grefwe Nils Bjelke, synnerligen Nådeliga.

Carl medh Guds Nåde &c. &c.

Wår synnerliga Ynnest &c. Wij hafwe med nådigt wälbehagh uthaf Edert d. 27

Junii sistledne daterade bref förnummit, uti hwad meening J hafwen stadnat, angående en fästnings anläggande uthi Hertigdömet Bremen till Landsens defension, hafwandes J icke funnit någon bequämligare ort och situation dertill än som Carlsburg, hvarigenom provincen wid alla tijder och tillfällen skall kunna maintineras och försvaras, enär det tillbörligen blifwer satt i sin rätta defension; och såsom Wij sådant alt uthi ett noga öfwerwägande tagit hafwa; altså bijfalle Wij ock i nåder Edert underdåniga sentiment, hvad sjelfva Ohrten anbelangar, men hvad fortificationen sampt dess uppbyggande beträffar, Så wele Wij framdeles i Nåder deröfver resolvera och yttra Wåre tankar och Edher desamme då wijdare weta låta; för det öfrige befalle Wij Eder Gud Alsmäcktig synnerligen nådeligen. Datum Stockholm d. 28 Oct. 1692.

CAROLUS.

J. Polus.

5.

Der Wollgebornen Gräfin Frauen Beata Sophia von Wittenberg.

Gnädiglich.

Stade.

Wollgeborne besonders liebe Frau Gräfin!

Ich habe ab ein und andern mit gestriger *Post* eingelaufenen Schreiben gantz ungern vernehmen müssen, dass die schwere Krankheit, womit Mein Rath, Feltmarschall und General-Gouverneur Herr Hinrich Horn für einiger *Zeit* befallen worden, neulich dergestalt sich wiederumb geäussert, dass Er endlich darüber seinen Geist aufgeben müssen; Gleichwie Ich nun diesen Todesfall umb so viel mehr beklage, als Ich an den *Sehl. Herrn* Feltmarschall einen für Meine Dienste in viele wege treu und redlich befundenen Mann und Diener verloren; also habe Ich nicht weniger auch der Frau Gräfin über den Verlust eines liebwehrten Ehegattens condoliren und Meine über desselben geführte gute conduite gehaftes gnädig-

stes Vergnügen bezeugen wollen, die Frau Gräfin dabey in Gnaden versichernd, dass Ich solches bey Gelegenheit gegen die Frau Gräfin und die Ihrigen zu erkennen unvergessen seyn werde, undt habe Ich zu einiger Bezeugung dessen Meinem Staats-Contoir in gnaden anbefohlen, der Frau Gräfin das Gnadenjahr nach darunter gemachten reglement anzuordnen; Sie hiemit dem Schutz des Höchsten ergebend. Stockholm d. 6 Martii 1693.

CAROLUS.

6.

Der Wohlgebohrnen Gräfin Frauen Beata Sophia von Wittenberg. Gnädiglich. Stade.

Wohlgebohrne Frau Gräfin.

Nachdem mein voriges vom 6:ten dieses alschon abgegangen war, habe ich der Frau Gräfin

Gräfin eigenes Notifications-Schreiben, von dem tödtlichen Hintritt Ihres Eheherrn, weiland meines Raths, Feldmarschalln und General-Gouverneuren Herrn Hindrick Horns erhalten; was die Frau Gräfin unter andern wegen des Sehl. Mannes beysezung und begräbniss darin erwähnet, so stelle zu ihrem selbsteigenen *gutfinden* und *belieben ob* Sie *dieselbe dort* draussen oder allhie anzustellen wermeinet; Sollte die Fr. Gräfin zu dem leztern undt dem zufolge die Leiche hereinzusenden entschliessen, will ich auf der Fr. Gräfin weitern Nachricht meiner Ammiralitet befehlen, ein bequem Kriegsschiff auszurüsten und solches nach Wismar ablaufen zu lassen, nembl. die Leiche von dort anhero zu bringen. Erwarte der frau Gräfin gedancken hierüber mit ehestem zu vernehmen und bleibe Ihr im übrigen nebst Empfehlung göttl. Obhut mit Königl. Hulden wohl zugethan. Gegeben Stockholm den 18 Martii A:o 1693.

CAROLUS.

Utkast och försök till caracters-teckningar af konungarne Gustaf III och Carl XIII, samt Kronprinsen Carl August.

Utdrag ur bref skrifna år 1810.

Min Vän!

Ni affordrar mig i Vänskapens och Fosterlandskärlekens namn, ett bemödande, som jag ej utan ett längre besinnande och en nästan plågsam villrådighet, nu går att, enligt *Er* önskan, fullgöra.

Ni tror, ej utan all grundad anledning, att jag skulle kunna lämna caracteristiska underrättelser om Personer, hvilka det för Svenskar och äfven andra, vore ett nöje, och äfven af nytta, att så noga som möjligt känna till seder, lynne och caracters-

värde. Ni äskar ej någon fullkomlighet i denna teckning, och deri gör Ni väl; ty i annat fall skulle jag aldrig sätta i fråga, att fullgöra Er åstundan, oaktadt de många giltiga anspråk Ni, i så otaligt många, och äfven min välfärd rörande, afseenden, ostridigt äger på min villfarighet. Äfven den nära förtrolighet, och den gemensamhet i bemödanden, som under 4 tiotal af år oss emellan varit rådande, gifva Er sanna och giltiga anspråk på all den kraftyttring, af hvad art och namn som helst, som vore enlig med min förmåga. Men i Edra anspråk har någon öfverdrift aldrig varit rådande; Ni har aldrig fordrat omöjligheter i de gemensamma, ofta vidt utseende företag, som under nära ett halft sekel förenat oss. Ni begär blott en tillökning i det förråd man redan äger eller i en framtid ytterligare kan förvärfva.

Ni tror, kanhända icke utan giltig anledning, att hvad jag kan meddela, skulle möjligtvis kunna aflägsna en och annan fördom; framlägga en och annan ny under-

rättelse i dagen; framställa någon ny åsigt för Läsaren och Tänkaren; och framför allt, äfven genom de origtigheter och skefva åsigter, hvartill jag, med föresats och vilja att upplysa, dock kan göra mig saker, gifva anledning, sanningen till båtnad, åt personer med noggrannare kännedom och säkrare *förståndsblick, att rätta det möjligtvis, och kanske sannolikt, felaktiga i mina* uppgifter *och* omdömen. Äfven i denna händelse, äfven med denna förutsättning, skulle historisk vinst för Läsare och Tänkare, nu och i framtiden, uppkomma, och *det systemål*, för hvilket Ni, under en redan lång lifstid, oafbrutet och med fosterlandskärleken, med det lågande nitet för all sann upplysning, arbetat, lika säkert *vinnas, som om* allt hvad jag i närvarande ämnen kan anföra, vore fritaget från den bristfällighet, som i alla menskliga företag, *och* kanhända företrädesvis i de historiska, äro rådande.

Ni känner, och åberopar ej utan giltig anledning, såsom grund för Ert anspråk

på min villfarighet att efterkomma hvad Ni i närvarande fall önskat, att jag, lika som Ni, öfverlefvat hela Gustaf III:s tidehvarf; att jag någon gång varit i beröring med dess regering, och sällan på långt afstånd från densamma; att jag befunnit mig i närmaste förtrolighet med en af dess första och mest inflytande Gunstlingar; Vidare att jag så väl under Förmyndare-regeringen, som sedermera, varit likasom Ni, nära och nästan utan afbrott fästad vid Carl XIII:s person och regering; vidare att jag genom min ställning i Samhället ägt för mina ögon de säkraste anledningar att bedömma Kronprinsen Carl Augusts seder, grundsattser och lynne. Dessa förhållanden utgöra den grundval på hvilken hos Er, min Vän! den förmodan hvilar, att jag vore i tillfälle, att mer eller mindre fullständigt fullgöra Er önskan, och äfven de ingifva mig en viss grad af förtroende till min förmåga för detta ändamål.

Utom de skäl, jag nu anfört, som gifva mig mod och håg, att efterkomma Er ön-

skan, har ännu ett annat hos mig kommit i en afgörande beräkning; det nemligen, att hvad jag, enligt egen redlig öfvertygelse, utan alla biafsigter, utan minsta hänsyftning på annat, än de ämnen och de föremål, som till granskning och bedömande äro framställda, meddelar mina tankar, åtminstone *aldraförst till en man, hvilken, så mycket som med menniskonaturen kan* förenas, är *fördomsfri*, upphöjd öfver alla små, i så många afseenden föraktliga partiåsigter, och som värderar enligt sanning och förnuft de egenskaper, hvilka utgöra *en persons* sanna värde framför flärdens bländande anseende. För en sådan mans ögon framlägger jag med trygg medvetenhet, med lugn tillförsigt mina omdömen om *ifrågavarande*, häfderna tillhörande, Personer.

I rak slutföljd af hvad jag nu yttrat, kan jag försäkra, att äfven ogillande omdömen, att rättelser i historiska uppgifter, i synnerhet då de äro utmärkta af oväld, af ett lefvande nit för sanning, för känne-

ra gemenskap hvari både Ni och jag med honom stått, och den kännedom af lynne, seder och förmåga, som derigenom blifvit förvärfvad, från all farhåga, att genom en sann, ej alltid smickrande teckning såra eller misshaga ett ädelt, öfver all småaktig retlighet, öfver alla utsväfvande anspråk på en med mennisko-naturen oförenlig fullkomlighet vida upphöjdt, Sinne. Ni vet lika väl och säkert som jag, att man för detta höga, ädla sinne, dessa oväldigt seende, ej af löjlig egenkärlek förvillade blickar, skulle tryggadt, utan fara att misshaga, och utan förebråelse, kunna framlägga ej allenast ett sannt, utan äfven ett opålitligt, förolämpande, af sjelfva parti-ilskan utgånget, bedömande, utan att derigenom uppkalla en låg böjelse till hat och förföljelse, eller väcka en smärtsam känsla inom den Ädles bröst.

Med den kännedom jag äger af Edra grundsattser, behöfver jag ej förfäkta behörigheten och värdet af de små strödda historiska uppgifter, eller så kallade Anec-

deter, som äro *bifogade* den allmänna *teckningen*. Ni är af lika mening med mig, att dessa små underrättelser ofta gifva säkrare begrepp om personer och tider, än många större, med möda utarbetade, afhandlingar.

Huruvida de caracters-teckningar och de dermed i *sammanhang varande strödda historiska uppgifter*, som *Ni begärt* och *jag* nu *öfverlemnar*, skola evärdeligt qvarstanna i Edert förvar, och ej *blifva* sedda af andra ögon än Edra, eller underkastas Allmänhetens *omdöme* nu eller i en framtid, *öfverlemnar* jag med fullt vänskapligt förtroende till Edert afgörande.

Stockholm d. 19 Augusti 1810.

GUSTAF III.

Ju noggrannare forskningar man anställer, ju mindre skall man finna anledningar att sätta i fråga den öfverlägsenhet i snille, fin bildning och personligt behag, hvaraf denne Konung lyser framför alla sina af förvånande bedrifter namnkunniga Företrädare. Man bör likväl anmärka, att ett tidehvarf med högre odling än de förflutna, varit en grundläggning, en orsak, till detta företräde framför några af Sverges förra Konungar, utmärkte, för deras tid, af litterär, och till och med vitter, bildning. Men detta nedsätter ej verkligheten af den öfverlägsenhet, som ypperliga natursgåfvor och egna bemödanden, fastän understödda af ett biträdande tidehvarf, gifvit Svenska Konunga-Thronens lysande Innehafvare i en sednare tid.

Hans vältalighet var oemotståndlig, lika utmärkt af kraft, som af behag; hans vitterhet uppnådde en höjd, der den kommer att ses äfven af en efterverld; hans

intagande sätt att vara, och att bemöta personer af olika förhållanden till samhället, eröfrade hjertan, och verkade på sinnen och grundsattser hos äfven de minst böjliga lynnen; detta så länge hans ypperliga naturanlag ej urartade, ej af inre och yttre omständigheter vilseförddes till öfverdrift och utsväfningar af flerfalldig art. Lugn, vishet och en genomträngande skarpsinnighet utmärkte hans närvaro vid rådslagen. Mildhet och välgörenhet voro hos honom, nästan utan undantag, oöfvervinnerliga naturdrifter. I dessa egenskaper har han aldrig varit öfverträffad, sällan jämnliknad af sina stora och lysande företrädare.

Hvad berräffar den medfödda, materiella, och om man så får säga, råa, tapperheten, från hvilken hufvudsakligen utgått den glans, som på ett så utmärkt sätt kringsväfvar Sverges fordna Konunga-namn; hvilken är så ovärderlig hos en person på Sverges Konungathron och för detta lands läge och öfriga förhållanden, när den är tyglad af förnuft och fosterlandskänsla, och begränsad

af det egna försvarets nödvändighet; hvilken deremot är den rakt gående ledaren till förderf, kraftuttömning och ofta till säker undergång, när den öfverväldigas af, eller öfverväldigar ett utsväfvande sinne, till sträfvande efter en ändamålslös, falsk, brottslig ära; denna materiella tapperhet ägde den här ifrågavarande Konungen troligen icke *a*). Deremot var det hans medfödda eller förvärfvade sinneskraft, som besegrade så fullkomligt den naturliga böjelsen att undvika kroppsliga faror, att verkningarne af den samma i värde fullkomligt jämnlikna, eller snarare ostridigt öfverträffva den förra, förutsatt, så väl för den ena, som för den andra, att den användes för att försvara, ej förstöra ett Land, ett Folk, hvars välgångs beredande är den första af

a) Konungens förste Gunstling, en man som under största delen af hans Regering varit, i krig och fred, närmast vid hans sida, yttrade i ett förtroligt samtal ordagrannt följande: "Han är foncièrement den största Coujon jag känner; men det hindrar icke, att han ju skulle kunna för *le qv'en dira-t-on*, sätta sig för en Sqvadron och göra chaqven".

alla Konunga-pligter, och millioner-falldt mera värd än en af Skalder och Häfdatecknare tillskapad, af en falsk opinion hyllad, falsk ära.

Denna sinnets öfverlägsna kraft öfver den materiella förmågan; detta intellectuella mod, ägde Konungen i hög grad, och det ledde, *man torde kunna med något skäl säga, som oftast eller vanligt*, till utsväfvande planer och företag, till sträfvande efter den namnkunnighet och det olyckligtvis hetsande och låckande begäret efter låford, som minst af alla äro förenliga med en Konungs sanna pligter. Vid ådagaläggandet af detta slags mod, som på ett lysande sätt ådagalades så väl i krig, som vid de flera politiska brytningarne under denna regering, biträddes detsamma ganska verksamt och betydligt af den utmärkta förställningsgåfva, som var Konungens medfödda eller förvärfvade egenskap, som äfven var grundvalen för hans utmärkta talang i theatraliska öfningar, som var hans trogna följeslagare i sammanlefnaden, vid

Rådsbordet, i Representant-Församlingarne, och ådagalade sin ovanliga ihärdighet och förmåga ännu vid hans dödsbädd *b*).

Han mottog, vid sin till kropp och sinne kraftfullaste ålder, ett djupt förnedradt, af den lägsta af alla corruptioner befläckadt, i alla sina inre och yttre förhållanden förvirradt, Folk. Dess efterhand växande förderf och oreda, slutligen bådande en snar undergång, bevittnade den af all er-

---

b) Konungens Förste Läkare, som uppvaktade vid hans dödsbädd, berättade följande: "Jag, jemte flere, var inne i sjukrummet, då Konungen befallte, att vi skulle aflägsna oss, emedan han trodde sig kunna njuta en lugnande och stärkande sömn, den han så väl behöfde efter utståndna plågor och nattvak. De närvarande gingo ut till nästa rum; men jag qvarstadnade, Konungen ovetande, bakom en skärm, på något afstånd från sjuksängen, för att iakttaga Konungens förhållande och sjukdomens symptomer. När Konungen trodde sig vara ensam, började han jämra sig och afgifva qväfda nödrop utan afbrott, och uttryckte det svåraste lidande. När ungefär en timme under detta idkeliga jämrande var förliden, gaf han tecken med sin ringklocka, att vi åter skulle komma in. Då jag nalkades hans säng, sade han med glädtig min och ton: *"Ack, jag har sofvit så skönt, och känner mig nu må mycket bättre."*

farenhet bekräftade sanningen, att den e-na så kallade Statsmagten är lika mycket som den andra i behof af en tyglande controll; och att den ena lika säkert, om ej lika hastigt, som den andra, kan och skall, lössläppt, förr eller sednare, urarta till våld och laglöshet. En förändring var således nödvändig, *och den åstadkoms med en skicklighet och ett mod*, som helt naturligt gaf ett högt begrepp i Sverige och Europa om den unga Konungens egenskaper. Om det är behörigt att efterforska verkningsgrunder, hvilka man aldrig fullständigt kan *känna*, så vore det troligen lika orättvist och ogrundadt att, vid denna Statshvälfnings utförande, fråndömma den unga Konungen ett sannt och varmt nit för Fosterlandets upprättelse och välgång, som att anse detta lofvärda nit hafva varit så rent, att ingen tillblandning af det hos styrande, så vanliga, ofta obetänksamma, oftast orena begäret efter ökad regeringsmakt, deri ägt rum. Vare härmed huru det vill, så torde det ej med oväld och sanning kunna

bestridas, att förändringen var nödvändig, gagnelig och välgörande, och genom Nationens sedermera gifna bifall erhöll det våldsamma deri en nödvändig laglighet. Bifallet och gillandet, öfvergånget till verkelig enthousiasme, utbredde sig också till stad och land, ingen vrå af Riket undantagen, och uttrycket af densamma var snarare utmärkt af Söderländsk öfverdrift och lättsinnighet, än af Nordisk köld och tröghet c).

Från

c) Uttrycket af den innerliga kärlek; det ärliga förtroende, som då rådde mellan Regent och folk, emellan en ung, i hela sitt väsende förtjusande Konung och ett folk, som ansåg sig frälsadt från partiyrans och sjelfsvåldets oberäkneliga vådor; denna högsta och ovärderligaste af all politisk sällhet, uttryckte sig i alla samqväm, i alla glada lag, af gamla och unga; och ännu lefva Svenskar, i hvilkas minnen finnas förvarade de ömma glädjesångerna, uttryckta med hjertats och fosterlandskänslans hela sanna förtjusning:

Gustafs Skål! den bästa Kung, som verlden äger &c.
Så glänser din Krona nu Kung Gustaf dubbelt dyr,
Och ditt Folk nu med glädjetårar till Dig det flyr;
Gud och Kung, Gud och Kung är Svenska Folkets röst, sjung en hvar
Kung Gustaf är vår Far :,: &c.

Från de bifallandes antal bör dock undantagas de djupt förnedrade och outplånligt befläckade varelser, hvilka genom Regements-förändringen förlorat de månadtliga medel till bröd och hushyra i hufvudstaden och säte inom Representationen, hvilka de af utländska Magter för deras sålda öfvertygelse *emottagit, och ej af köpesumman för ett högre inflytande, för ett* partielt mästerskap i Förnedrings-Fabriken, hunnit förvärfva och stadga så kallade *familje-fortuner.* Åsynen af dessa genom Statshvälfningen brödlösa och husvilla, sorgligt lidande, men ej ömkansvärda varelser; ljudet af deras nödrop; de smädelser de fingo uppbära af personer, som ännu voro värdige att bära namnet *Svenskar*, går aldrig ur deras minne, som sett och hört dem.

Ännu finnas personer, hvilke kunna erinra sig den enthousiastiska allmänna tillgifvenhet, som den unge, samt älskvärde Konungen njöt efter denna Statshvälfning och en längre tid efter densamma. Det in-

nerliga förtroende, som då rådde emellan Konung och Folk, denna känsla, som mera än allt annat ger behag och tillfredsställelse åt välartade sinnen och hjertan; som sammanknyter Regent och Folk till en kraft, hvilken genom inga andra medel, och minst genom en förtryckande statskonst, genom en sinnesförnedrande politisk list, kan vinnas, uttryckte sig, som sagdt, allmänt hos gamla och unga, i slott och kojor, med undantag af personer, hvilke af allmänna förvirringen förut ägt sin betydenhet och sina fördelar af flerfaldig art; men äfven desse amalgamerades efterhand med den stora, glada massan af Nationen. Konungen njöt lifligt den sällhetskänsla, som detta ljufva förhållande skapade och ingaf, och ju större och lifligare sällheten deraf kändes i hans af naturen ädla hjerta, ju större blef lidandet under rakt motsatta förhållanden i en sednare dyster framtid, och hvarom hans eget sorgliga yttrande är kändt *d*).

d) I ett egenhändigt bref, som väl ännu torde finnas ibland några familj-handlingar, till sin första Gunst-

Den inre Styrelsen fortfor länge att, i *det hela*, med sina fel och svagheter, snarare vara förtjent af beröm än klander, särdeles i jämförelse med flera föregående spridda tidevarf, och i synnerhet det sista. Också var den nyfödda nationliga välviljan länge fortfarande, liflig och stor, ehuru brister och vådor *tidigt visade sig inblandade* i det *kloka*, *goda*, *berömvärda* och *lugna*.

Från ett hof, utmärkt af lättsinnighet, yppighet, pragt, nöjen, flärd och sedeslöshet, nedgick till en Nation, som alltid borde vare utmärkt af alfvarlighet, tarfligt lefnadssätt, och enkla rena seder, ett förderf, en försvagning i sinne och krafter, som bortglömdes och fördoldes under en yttre bildning, en skimrande glans, hvilken möjligtvis kan gifva värde och behag åt en Söderländsk veklig Nation, men fö-

---

ling, yttrade Konungen det sista året af sin lefnad följande: "Jag var en lycklig menniska och en lycklig Konung; men min förbindelse med en viss man, och dess följder, beröfvade mig Vänners och Undersåtares kärlek, och all jordisk sällhet."

rebådar förnedring och undergång åt en Nordisk.

Konungens naturliga böjelse, i förening med intrycken af hvad han sett under sina för Staten alltför kostsamma och yppiga resor, hade gjort honom till skapare och efterapare af de ceremonier och den så kallade Etiquette, som är hvarken mer eller mindre, för seende ögon, än ett fåfängans och den lilla storhetens barnsliga gyckelverk, hvilket mer eller mindre uppenbart, med öppet hånlöje eller hemlig darrning, aflägsnar den vördnad, som det tros kunna ådraga de höga föremålen för dessa sinnrika uppfinningar. Svenska hofvet blef på detta sätt egentligen ett utländskt hof, ej ett Svenskt. Unga, qvicka, välbildade män, med tillblandning af ett vida mindre antal af män med alfvar och duglighet, utgjorde Konungens egentliga och närmaste omgifning. Dessa för umgängesnöjet och den närmaste förtroligheten utsedda varelser förblefvo beklagligtvis ej alltid qvar inom den muntra, för nöjen af alla slag

inrättade hofkretsen; de *nedflyttades ej sällan* i embetsverken och arméen; och i den mon deras antal der ökades, tycktes dugighet, alfvar och ihärdig arbetsförmåga lemna rum för det ytliga och flygtiga, vid de alfvarsamma, och till sin natur sträfva göromålens bestridande. Likväl hade Konungen ur *det nästföregående tidevarfvet* ärft *flera, under oroliga parti-strider, som* vanligt, *bildade* män med ypperliga egenskaper och stor *förtjenst*, och de förblefvo eller insattes i de högsta och vigtigaste värfs behandling och bestridande. Äfven inom *nöjenas* krets inträdde händelsevis män af snille och embetsförmåga, och äfven desse användes i embetsväg, ehuru annalkandet *till* deras personer ej ursprungligt härledde sig *från någon* föresatts, att sålunda använda dem. Detta bevisar solklart, att om Konungen kan hända ej i någon betydlig mon, och ännu mindre uteslutande, ägde den för Regenten vigtigaste och oumbärligaste af alla en Regents egenskaper, och hvilken ofta godtgör bristen på alla andra,

nemligen den, att *vilja* hafva och att *förstå* uppsöka män af stor förmåga och sann förtjenst; så var han åtminstone skiljd från småsinnets föraktliga farhåga och afsmak för alla de egenskaper och deras innehafvare, som höja sig öfver dåligheten och medelmåttan.

Genom ofvannämnde personers, medelst arf eller lyckskott, inträde i den inre Administrationen, geck den samma hela tiden mera väl än illa, med undantag af några stora, för Riket ganska menliga afvikelser från sanna administrations-grunder *e*). Dessa afvikelser böra ej sättas på Konungens räkning, annorlunda, än såsom bevis på oförmåga att granska och bedöma Rådgifvares okloka och menliga förslag, och att motverka deras ingifvelser. Ämnen af denna art, och i synnerhet administrationens detaljer, sträfva till sin natur, och erfordrande stor, ihärdig och oafbruten ansträngning af en på det redbara rigtad ar-

e) Kronobränneri-inrättningen, realisationen, o. d.

betsförmåga, så vigtig och oumbärlig för den som, i ordets sanna och vigtigaste bemärkelse, vill vara Konung i sjelfva verket, ej blott till namnet och den yttre glansen, hade för det vittra, eldiga snillet ett sådant obehag, och visade sig för hans ögon i en sådan tråkig och motbjudande obetydlighet, att han till och med föraktade den af sina Företrädare, *f*) som med nästan exempellös kraft och skicklighet förvärfvade den sanna, ej utsväfvande och svindlande utmärkelse, som redbara, på folkets väl uteslutande riktade Konungaegenskaper enligt all erfarenhet säkrare förtjena, än af allmänna omdömet erhålla.

De yttre förhållanderna eller den så kallade Diplomatiken, som så angenämt sysselsätter ett lekande, fladdrande snille; som oftast utan resultat, leder den virrande, lättsinniga tankeförmågan genom intrigens och fjäskandets ändlösa irrgångar, ägde deremot för Konungen ett oemotståndligt be-

f) Han utmärkte Carl XI med benämningen *Krono-Fogden*.

hag, och täflade med det till lättsinnighet och materiel njutning danade hofvets nöjen och förströelser, att förljufva hans lefnad och fördrifva overksamhetens ledsnad. Några för Riket gagneliga följder af dessa diplomatiska bemödanden, denna idkeliga sysslosättning, äro åtminstone icke allmänt kända, och synas äga en physionomisk likhet med de äldre och nyare tidernas flesta kraftyttringar på denna politiska, med statskrafterna, af frikostiga, slösande händer, ändamålslöst beströdda, bana.

Finance-Administrationen, fastän den hufvudsakligen bestreds af en ypperligt skicklig och redlig Man, emot all vana utmärkt af den obestridligaste oegennytta och eldad af nit och kärlek för Konung och Fosterland, utvisade dock afvikelser från det enkelt sanna och rätta. Dess vishet hvilar för en Stat, lika som för en enskild, på två osvikliga grundvalar, med benämning *förvärfva* och *spara*. Med ordet förvärfva bör dock ej, när det är fråga om en Stat, förstås viljan och förmågan att utpressa

skatter, utan viljan och förmågan att *hos Folket* bereda en välmåga som förmår bära dem. Med ordet *spara* förstås ej böjelsen att undandraga sig utgörandet af de hjelpmedel staten nödvändigt behöfver till sin styrelse, sitt försvar och sin bildning; utan dermed förstås klokheten att afsky och efter förmåga motverka *lättsinnigheten, känslolösheten och oförståndet att slösa Stats*-krafterne, den betryckta näringsidkarens, den lidande uslingens kanhända sista utpressade skärf på yppighetens och lättsinnighetens fordringar, på hofgunstens föremål, på förvärfvandet af anhängare, på anstalter, som bära namnet, men sakna verkligheten af landets försvar. I nödvändigheten att skaffa näringsmedel och fyllnad för dessa sistnämnda, af fåfängan och den lekande lättsinnigheten alstrade, behof, befann sig lidande den aktningsvärde Man, som stod i spetsen för denna vigtiga del af styrelsen. Ett yppigt, lysande, sedeförderfvande, alldeles osvenskt hofs ändlösa behof i otaliga utgreningar, skulle mättas;

dyra utländska resor, fåfängans och nyfikenhetens alster, med vinst af nya yppighets-begär och utländska efterapningar skulle betalas; Riksförsvaret skulle äga en yttre glans, under saknad af inre kraft; allt detta upptog och sysselsatte finance-förmågan och tankekraften hos den Finance-Administrator, som var betungad med den för honom oundvikliga pligten, att skaffa medel till hvad som skadeligt eller onödigt företogs, och hvilket tvingade honom till mått och steg, som han sjelf, troligen först af alla, ogillade.

Krigshären, af sin sannt stora Grundläggare bildad i Svensk anda, till nationalitet, till den enkla kraft och alfvarlighet, som så egentligt och oskiljaktigt tillhöra krigsyrket, med uteslutande af allt barnsligt prål, allt bländande skimmer, mottog från en lättsinnig styrelsemagt, från ett hof, omhvärfdt af glans och grannlåt, i förening med Nationen, intrycket af en ny form och anda, lika oförenlig med det till sin egen natur alfvarsamma och red-

bara nordiska lynnet, som med dess klimat och med det sträfva krigsyrket. Dessa synas ej vara ämnade att af älskade och ömt gynnade Hof-gycklare bildas; och den bildning som af sådanas bemödanden kan erhållas, är troligen den minst passande för den Svenske krigaren. Imedlertid nedgingo till arméen, från kretsen af denna unga och glädtiga Thron-omgifning, högre och lägre Befälhafvare; Krigshären erhöll i sitt yttre något gentilt, smakfullt och glänsande, som behagade åskådarens ögon; den inre urgamla kraften förblef hvad den förmådde, i förening med det i det hela oförenliga af barnslighet och allvar; äfven krigsöfningarne erhöllo en behagligare yttre form i den mon de blefvo mindre fruktansvärda för fienden; och exempel gåfvos, att dessa krigsöfningar vid de så kallade stora Lägren, väckte så väl den infödda, som utländska åskådarens åtlöje. Början af denna Konungs tidehvarf var likväl utmärkt af tvänne militäriska Befälhafvare, med så stora anlag för deras yrke, och med en

redan förvärfvad, så vidsträckt erfarenhet, att de under en regering af motsatt natur och anda, samt under andra yttre omständigheter, med visshet skulle hafva öfverlemnat stora, af sann förtjenst lysande, namn åt efterverlden; men deras personlighet var nu oförenlig med det rådande och regerande hoflynnet, och de aflägsnades. Äfven fordrar den oväldiga sanningen den anmärkning, att från hofkretsen till Arméen utgick en Man, som vid de i sednare tider uppkomna vådor visade sig äga ej allenast en orubblig trohet mot sin välgörare, utan äfven klokhet, kraft, rådighet och mod under faror och svårigheter. Äran att hafva till vigtiga värf begagnat en Gunstling, hvars förnämsta egenskaper tycktes vid första påseendet utgöras af personliga behag, qvickhet och vitter bildning, tillhör ostridigt denna Konung.

Svenska Sjömagten var i ett ypperligt tillstånd under denna Konungs regering: den var hufvudsakligen byggd för franska subsidie-medel. När dess verksamhet på-

kallades, befanns den äga inom sitt sköte män af den utmärktaste skicklighet till ett betydligt antal, och deribland en af de utmärktaste egenskaper för stora företag, och hvilken, rätt och allmänt känd, skulle för samtid och efterverld förtjena benämningen *Svensk* i dess fordna högsta och ädlaste bemärkelse. En *Konung äger icke*, och *begagnar icke en sådan Man utan eget anlag till storhet*, och detta anlag låg verkande i Gustaf III:s hufvud och hjerta, fast ofta missledt och motverkadt af andra böjelser.

Utan att sjelf äga den minsta skymt af lärd bildning, värderade och gynnade han dock lärdomen och de Lärde. Vitterheten var deremot hans passion; af den var han *både idkare*, älskare och beundrare. Med ett nästan förvånande uteslutande af personer, med knapp utdelning af vanliga utmärkelser och ofta ganska behöfliga fördelar, *g*)

g) De två skinande fix-stjernorna på den Nordiska, vittra himmelen, *Kellgren* och *Leopold*, Konungens egna medarbetare, pryddes ej af, eller rättare, fingo ej pry-

fästade han, genom sitt intagande bemötande, ypperliga snillen vid sin Person, njöt deras biträde vid sina egna vittra bemödanden, och grundlade hos dem en nästan romanesk tillgifvenhet, som ägde och äger troligen ingen annan gräns, än hans egen och deras död. En Konung och en enskild förvärfvar icke med medelmåttiga egenskaper en så beskaffad tillgifvenhet.

Den af Europas Nationer, som stod främst på litteraturens och skaldekonstens bana, var det mönster, hvars bildning han ville gifva sitt Fädernesland. Konungens hof var, som vi redan anmärkt, kostsamt, angenämt, glädtigt, lysande, osedligt, vekligt, kringskansadt af ceremonier och etiquette.

---

da den visserligen ej sparsamt utdelade Nordstjerne-Orden; *Thorild*, *Lidner*, *Bellman*, Snillen af hög rang, njöto inga utmärkelser, fingo ej inträde i det vittra Samfund, som af Konungen skapades. De materiella fördelar, som tilldelades dessa den Svenska Vitterhetens oförgängliga prydnader, voro antingen ganska sparsamt afmätta eller alldeles inga, ehuru behofvet af understöd, i vissa fall, var kändt och smärtsamt.

Nöjen, tidsfördrif, förströelser af all *tänkbar* art, voro grundämnena för umgängets trefflighet. Att lycksökeriet, intrigen, afunden, och nästan alla tänkbara låga passioner, af urgammal hofvana der likasom annorstädes spelade hufvudrolerne, är klart och ostridigt. Allt skulle, så mycket de svagare samhällskrafterne *förmådde*, danas *efter förebilden af Europas till lysande flärd och exempellös lättsinnighet mest bildade* Nation. Att derifrån utgick till hufvudstaden, och derifrån till öfriga mer och mindre aflägsna bygder, en skadlig, alldeles *osvensk* sede-förändring, blef efterhand allt mera och mera synbart, till grundad vedervilja för hvarje seende vän af det alfvarliga, nordiska Fäderneslandet. Adelig *värdighet*, adelig gunst, adeliga anspråk på alla slags fördelar inom samhället, var den *rådande* grundsattsen inom, uti, och tätt *invid denna* hofkrets. Den sedermera i *nödens stund* illa förställda democratiska *Konungen* var till och med original i sin tillgifvenhet för börd och dess tillhöriga

värdighet: han uppfann och uttryckte skiljolinier inom bördens anspråk och förtjenster, hvilka kunde locka både till löje och beundran den, som ej var invigd i dessa fina och mystiska hemligheter *h*). Att under denna Adelns skördetid alla fördelar inom samhället hufvudsakligen tillföllo densamma, var en naturlig och nödvändig följd af de grundsatser, hvilka sålunda voro rådande. Såsom märkbart kan nämnas, att de icke Adelige inom Nationen vände sin ovilja öfver detta för dem menliga förhållande, i början och länge uteslutande, mot dem som njöto, ej mot den som utdelade dessa fördelar; och det urgamla, för sin tid ganska billiga och välgrundade, hatet mot en från det öfriga Folket förnämt afskiljd

h) Konungen förklarade, att tvänne Rådsherrar, hvilke genom stora, ypperliga egenskaper uppstigit från så kallad *låg börd*, till så kallad *hög adelig värdighet*, voro *Parvenuer*, men deras Söner *gens comme il faut*. Således ägde desse sednare ett gifvet företräde framför de förra, utan afseende på egenskaper och förtjenster.

afskiljd Medborgare-Klass, som utan återhåll och måtta ryckte åt sig ej allenast alla Statens högsta och mest lönande värdigheter och embeten, utan slukade äfven, utan någon gräns för egennyttan och snålheten, det mesta af dess redbaraste egendom, började åter upplefva i det egentliga Folkets sinnen och hjertan. *Denna uteslutande benägenhet* hos Konungen för Rikets Adel, grundad både på böjelse och fördomar, som i början gaf fördelar åt detta Stånd, blef sedan, under en mörk och hotande belägenhet, verkningsmedlet till *bi*träde från de i detta afseende vanlottade medborgare-klasserne, hvilka tycktes handla af en enthousiastisk kärlek för Konungen, men i sjelfva verket hänfördes ända till ytterlighet af det åter upplifvade urgamla adelshatet. Man må ej misstänka, att Konungen genom jesuitisk beräkning beredde eller väntade sig detta biträde såsom en följd af den gunst, genom hvilken han gjorde Adeln förhatlig för Folket; han

tvärtom förutsåg ej, och än mindre beredde med afsigt, denna sinnesstämning; men begagnade sig af den samma under de svårigheter och hotande faror, hvilka han sjelf ådrog sig.

En skön och ärorik sida af Konungens caracter, snille och klokhet visar sig i hans oafbrutna sätt, att behandla religions-angelägenheterna inom sitt rike. Han var lika långt skiljd från det kalla smädande föraktet för denna vigtiga angelägenhet, som från den blinda och löjliga undergifvenhet för det andliga väldet och dess inflytande på statens angelägenheter, som så ofta ej allenast förnedrat och förlöjligat Regenter och Nationer, utan äfven ur sitt sköte, der endast ljuset, sinnesfriden, tålsamheten och menniskokärleken borde bo, låtit hatet, förföljelsen, herrskningslystnaden och snålheten efter jordiska fördelar utgå, ofreda allmänna och enskildta välfärden, utsuga landets välstånd, plåga, bloda och med fanatismens mörker omhölja jorden. Konungen beskyddade, med den tålsamhet som det

ljusnade tidehvarfvet utkräfver, alla läror, hvilka ej ofredade samhället, lämnade hvarje öfvertygelse orubbad, och lik sin stora Morbror, tyglade hvarje försök att använda tvång och våld i angelägenheter, som angingo samvetet och öfvertygelsen. Han var i detta afseende ett stort och lysande mönster för Magtägare *i*).

---

i) **Några** caractersdrag och beslut, rörande Religions-angelägenheterna inom Riket, synas förtjena att nämnas.

En af Rikets högsta Prelater, Konungens ungdomsvän och sällskap under uppfostringstiden, berättade sjelf, med bifall och låford för Konungens mot honom sårande bemötande, följande:

Denna Konungens ungdomsvän hade i egenskap af Pastor för Storkyrko-Församlingen, med en för närvarande tid opassande, och nu ej vanlig, andelig skarphet, i Församlingens närvaro behandlat några medlemmar af den så kallade *Nya Secten*. Han blef underrättad, att Konungen med yttrad vedervilja derom erhållit kunskap. Han oroades deraf, dels i afseende på det reciproqva tillgifvenhets-förhållandet imellan Konungen och honom, dels, enligt hans eget vidgående, af den häraf uppkomna mörknade utsigten för en högre befordran. För att förklara, urskulda och bemantla sitt egenmägtiga tillämpande af den presterliga embetsmyndigheten, anmälte han sig till så kallad *audience*, och infann sig, jämte många andra,

Den fria yttrande rätten ägde intet skydd af grundlagen och låg således fjettrad under godtyckets och det känsliga småsinnets nycker. Med sitt i många afseenden ljusa

efter vanligheten, på en för denna angelägenhet stadgad dag och timma. Alla de närvarande fingo företräde, den ena efter den andra, utom den här ifrågavarande Prelaten, och när han, efter denna långa väntan, för honom alldeles ovanlig, blef den sista qvarvarande, tillsades han af tjenstgörande Kammarherren, att audiencen var slutad. Bestört, oroad och modfäld förnyade han sin anhållan för nästa audiencedag, men utgången blef alldeles densamma. Dessa förgäfves gjorda försök, med påföljande uteslutande afslag, fortforo en hel vinter, och Prelaten ansåg sig vara fallen i en ohjelpelig onåd. Under Konungens vistande på Drottningholm påföljande höst, ankom likväl till Prelatens stora glädje och till lifvad förhoppning, att allt vore ändteligen glömdt, en Löpare, som befallte Prelaten till Fransyska Spectaklet. Han infann sig med lättadt sinne och en glad utsigt för framtiden; men hans förtjusning hämmades för ögonblicket, då han såg, att den Fransyska theater-piecen *le Tartuffe* var egnad åt hofvets aftonnöje. Han insåg utan svårighet hvad detta sedolärande skådespel åsyftade, mottog med tålsamhet den varning han fått, lät den göra intryck på sitt sinne och sin embetsutöfning, återvann Konungens nåd och erhöll sluteligen den högsta andeliga värdighet, som finnes i Riket.

En Kyrkoherde i en af de Norra orterne hade, ej med öfvertalande och bevisning sökt verka på sina Åhörares öfvertygelse, utan i stället användt hot, tvång

förstånd, insåg Konungen likväl icke, att tryckfriheten förmår gifva Regenten un-

---

och myndighet, för att åstadkomma begrafningsplatsens flyttning från Kyrkan till ett annat utsedt tjenligare ställe. Församlingen klagade hos Konungen, som i skrifvelse till Kyrkoherden och Församlingen förklarade sitt bifall till den åsyftade förändringen såsom nyttig och nödvändig, och sin önskan att den skulle gå i verkställighet, i följd af Församlingens föregående öfvertygelse och bifall; men han förehöll tillika i hårda straffande uttryck Kyrkoherden dess obetänksamma, med christendomens anda oförenliga försök, att med våldsam embetsåtgärd, ej med ett fogeligt öfvertalandes verkan på Folkets öfvertygelse, befrämja en god, gagnelig angelägenhet.

En egendomsherre i Finland hade på sina ägor inrättat en begrafningsplats för sig och sin familj. Åbo Consistorium förböd denna anläggnings begagnande. Egendomsherren vände sig med klagomål öfver Consistorii beslut till Konungen, som förklarade, med ogillande af den andeliga embetsmagtens sjelftagna myndighet, att den nya anläggningen och dess begagnande skulle vara tillåtna, dock med tillägg, att hvarje lik skulle jordfästas vid Församlingens begrafningsplats, innan det affördes till Familjegrafven.

Denna sublimt visa medelväg imellan två öfverdrifter, bevittnar Konungens, öfver både fördomar och lättsinnighet vid de andeliga administrations-åtgärdernes bedömande och behandling upphöjda, synförmåga och grundsatser.

derrättelser och upplysningar, hvilkas qväfvande och undandöljande ofta, och äfven i vår tid, störtat throner, och hvilka han förgäfves skulle vänta sig att erhålla af Gunstlingen, Hofmannen, Trappspringaren och den lycksökande Embetsmannen. En upplyst, vitter och i flera fall liberalt tänkande och handlande Konungs regering blef således befläckad och förnedrad af litterära förföljelser, och går till efterverlden med denna stämpel af vanära.

Under dessa omvexlande förmånliga och menliga förhållanden fortgick Konungens Regering under ett större antal af år, visserligen ej åtföljd af de första regeringsårens innerliga förtjusning hos unga och gamla, höga och låga; ej med den ärerika och sällhetsskapande förtrolighet och harmoni imellan Konung och Folk, som utgör, då den någon gång äger rum, Regentens och Nationens högsta tänkbara sällhet och ära, och bägges förenade högsta kraft; men den fortgick lugn. Både det berömvärda och det menliga den hade att förete,

med de undantag vi anfört, voro i det hela Konungens egna verk. Den lägsta af alla en Konungs förödmjukelser, den enligt alla historiska vittnesbörd vådligaste för en throns bestånd och en Konungs ära, undergifvenheten för en Gunstlings öfvervälde och befallande inflytande, som väl varit synlig, men sällsyntare i Sverige, än i andra länder, kan ej tillräknas Konungen. Han hade Gunstlingar, hvilka utgjorde en förundransvärd blandning af män med snille, skicklighet och fin bildning, och män med den högsta råhet i seder och förstånd; de kunde väl äga inflytande vid lägre tjensters bortgifvande, utan, men oftast med, tacksamhets-känslans contanta uttryck; men ej i de egentliga rådslagen. I dessa åter, och i synnerhet de af en sträfvare, tråkigare, tröttande natur, kunde erfarne, alfvarligt arbetande Embetsmän oftast afgöra och besluta utslagen. Men i angelägenheternas stora, allmänna, caracteriserande gång, tillhöra äforden och klandret för det mesta Konungen ensam.

Så fortgingo dessa regeringsår med en afundsvärd obetydlighet i händelser och företag; intet stort och kraftfullt verkande till Rikets förkofran och uppkomst till högre grad af välstånd, förmåga eller förbättradt samhällsskick, ägde rum; men allt brådstörtadt bemödande för en irrande inbillnings, en falsk äras, en för Innehafvaren sjelf och för Folket vådlig förökning af regeringsmakten. Inga våldsamma, hårdt förtryckande kraftyttringar inom den inre styrelsen ägde rum; men en annorlunda beskaffad tid kom, hvars grundorsaker vi skola söka att, fastän tvifvelsutan ofullständigt, utreda.

Den första enthousiasmen hade, som redan är nämndt, både enligt sin natur och genom nya företags och händelsers åverkan, betydligt aftagit, om ej snarare alldeles försvunnit. De uteslutande företräden Adeln njutit och oafbrutet njöt; de fina, sinnrika skiljolinier Konungen gjorde imellan *börd*, och *födsel i vanlig trivial mening*, började verka på medelklassen inom Riket, hvil-

ken, kanske ej utan all grund, tyckte sig äga inom sitt område en grundligare, vidsträcktare, i de allmänna ärenderna användbarare, fast ej finare bildning, än det blänkande hofvet och den anspråksfulla Adeln. Vissa redan nämnda anstalter, hvilka ägde ett oberäkneligt inflytande på den större näringsidkarens och hela den talrika lägsta *jordbrukare-klassens* välstånd och trefnad, verkade oförmånligt på det egentliga Folkets allmänna opinion. Hofvets yppighet och glans, med tillhörande, aldrig afbrutna, nöjen i ändlösa ombytliga former; den lättsinnighet, det slöseri, den yppighet, det sedeförderf och den sinnesförslappning, hvilka från denna central-punkt nedgingo till det egentliga folket, började och fortfor, att hos Tänkaren och Fosterlandsvännen väcka vämjelse och bekymmer; och detta förhållande lät redan känna, hvad det säkert förebådade, att ökad utpressning från folkets förmögenhet skulle följa på den dyra, yppiga, skimrande lättsinnighetens ändlösa fordringar. Allt detta var en naturlig

följd af synbara orsakers lätt beräknade verkningar; men det som torde visa sig hafva varit oförmodadt, var, att det växande förderfvets motverkan, visade sig först och nästan uteslutande inom den mest gynnade och afundade medborgare-klassen. Denna, säkert ej för Konungen tänkbara, motverkan utgick från bättre och sämre, från klandervärda, äfvensom de ädlaste verkningsgrunder; den påkallade och framsatte män med partisinnets ytterligaste låghet i uppförande, tankar och uttryck, och den ställde bredvid dessa, verkliga idealer af kraft, genomträngande förstånd, mod, fosterlandsvärma och en ljungande vältalighet.

Denna vådliga, nog allmänna sinnesstämning mognade småningom och synbart för seende ögon. Att den af smilande hofmän, krypande smickrare, och slafviska embetsmän antingen doldes, eller om den i någon mån började märkas, förlöjligades infför Konungen, är, som det alltid varit och alltid under lika omständigheter skall va-

ra, ett vanligt förhållande. Om mera våd-*liga*, mera våldsamma, mera utsväfvande planer och företag uteblifvit, hade också det onda troligen så långsamt mognat, så genom möjligtvis ny tillkommen handläggning och nya verkningsmedel, blifvit qväfdt, att något omstörtande utbrott ganska länge, *kanske* alltid, *förblifvit aflägsnadt blott genom menniskosinnets*, i *lugna tider*, belåtenhet med en lägre grad af sällhet, och dess tålsamhet vid styrelsemagtens ej alltför betydliga, ej alltför sårande afvikelser från hvad dess gifna pligter med kraft och tydlighet föreskrifva. Vid det nu tecknade förhållandet, hade dessutom Konungens älskvärda, till och med tjusande, yttre väsende troligen motverkat och lugnat hvarje uppväxande, ej alltför våldsam, politisk storm. Men lugnet aflägsnades, och den hotande, krossande stormen likasom tillkallades af det svindlande begäret efter namnkunnighet och en så kallad ära.

Konungen hade, i en för honom, för hans Son och för Riket olycklig stund,

kallat till sin sida, ej i egenskap af Gunstling, utan af en i all tänkbar hög grad gynnad och trodd Embetsman, af föreståndare för en afdelning af arméens oeconomiska administration, en man, ägande förtjensten af verksamt deltagande i den statshvälfning, hvarmed Konungen började sin Regering. Denne Man hade under frihetstiden varit juridisk Embetsman, och i denna egenskap ådragit sig en förtjent bestraffning, hvilken troligen var första orsaken, jemte de öfverdrifter och de under frihetens larf gömda nedriga afsigter och verkningsgrunder han, som redlig man, under den såkallade frihetstiden sett, till det aldrig dolda, aldrig återhållna, alltid yttrade och ådagalagde hat för allt som bar namnet eller i mer och mindre mon ägde egenskapen af samhällsfrihet, hvarmed han oafbrutet nalkades Magtägarens öron under tvänne, genom hans grundsatsers efterföljd störtade, Konungar. Detta är sanna förhållandet, när

man från första grundorsaken härleder de inträffade sorgliga händelserna *k*).

Denne man ägde qvickhet och umgänges-

---

k) Denne Man kallade sig sjelf *Despotismens förstfödde son*. Han upphetsade både Far och Son till de krig, hvilka, genom deras inflytande på händelsernas gång, störtade den ena och den andra från Sverges Konunga-Thron. Enligt en trovärdig berättelse från den af ypperliga egenskaper utmärkta och vördnadsvärda Man, hvilken här blifvit nämnd såsom Förste Administrator af Sverges financiella angelägenheter, och sedermera var upphöjd till Riks-Råd, anklagades Konungen, då han under sina motgångar i Finland tycktes vara hjelplös, och hans fall oundvikligt, inför Rådet för det började kriget, just af den Man, hvilken förledde honom till dess företagande. Konungen erhöll härom kunskap, och aflägsnade honom med beundransvärd mildhet från sin person, under förevändning af en ny embetsbefattning i en af Rikets södra Provincer, och såg honom aldrig mera. Det är på denna man, som det redan åberopade brefvet från Konungen till sin Gunstling syftar. Mannen fortsatte sedan, under Sonen och efterträdaren, samma sin role, predikade despotismens läror, höll för den unga Magtinnehafvarens ögon Ryska Kejsaren Paul såsom ett Regentmönster, värdt efterföljd förförde honom till depopulariserande mått och steg vid det inträffade Riksmötet, och i ordets hela flerfalldiga bemärkelse *förde honom ut* till kriget mot Frankrike, hvilket rakt ledde till det derpå följande thronfallet.

behag, och förenade dermed gåfvan att göra sig känd hos Konungen och andra för mera förstånd och skicklighet, än han i sjelfva verket ägde. Han uppsteg från oeconomisk administrator till actif militärisk värdighet och verksamhet: under den förstnämnda af dessa befattningar, och under hela sin lefnad, visade han sig äga en, i det yrket sällsynt, ren caracter, prydd af en aldrig svikande, alltid obefläckad oegennytta. Vid politiska brytningar var han listig, beslutsam och djerf, vida mera än i egenskap af krigare. Han förespeglade för Konungen, oafbrutet, på afstånd och närvarande, äran och vinsten af krig; hvilka hetsningar rigtades än mot Seland, än mot Norge och slutligen, med en beklagansvärd framgång, mot Finnland. Detta var upphofvet till Konungens första krigsplan, och hvilken olyckligtvis gick i verkställighet. Den andra, mot Frankrike, som förblef plan och intet annat, utgick från Konungens egen lekande, lättsinniga, irrande inbillningskraft. Bägge utmärktes af oerfarenhetens

hela omogenhet, och bevittnade ytterligare den, i synnerhet genom Sverges öden och krigshändelser bevisade, sanningen, att när en inbillad flärdfull ära och namnkunnighet på ena sidan vinkar och framlockar en liflig, svindlande, tanklös inbildningskraft till onödiga och synbart vådeliga afvägars beträdande, och fosterlandskärleken, i förening *med förnuft och pligtbud*, försöker att motverka och återhålla den tillämnade villovandringen, så blir den förstnämnda ledare. Så öfverväldigades Konungens fosterlandskärlek och pligtkänsla af den smickrande förhoppningen, att för samtid och efterverld framställa bilden af ännu en krigare på Sverges thron, lik de stora framfarna; så beslöt han tanklöst och lättsinnigt att *blifva* krigare, utan att äga ringaste yttre eller inre anlag dertill; och den konungsliga förgätenheten af pligt och klokhet skulle betalas med Sverges blod och knappa oeconomiska tillgångar.

Han skulle således nu genom en mera illslug och förslagen, än skicklig mans hets-

ning, och det egna fantastiska begäret efter krigiska företrädares till och med löjliga efterhärmning, eftersträfva rang och värdighet af hjelte, hvartill han, som sagdt, saknade alla naturliga anlag, så väl till klok beräkning af egna medel och tillgångar, som af fiendens; så väl till det intellectuella, som erfordras för en allmän, mer eller mindre vidt omfattande operationsplans uppgörande, som för att, genom det så ytterst vigtiga yttre af kroppsbyggnad, åthäfvor, ton, tal och äfven utrustning, vid vådliga tillfällen ingjuta mod, förtroende och en lifvad anda i underhafvandes sinnen och hjertan, hvilkas verkan det otaliga gånger varit, att allt missmod, all nedslagenhet, all misströstan, vid blott anförarens åsyn eller vid några kraftfulla uppmuntrande ord från hans mun, lemnat rum åt förnyadt mod, åt förnyade ansträngningar, åt rak gång till seger. Allt detta saknades ibland Konungens många lysande och med skäl beundrade egenskaper. Hans

yttre

yttre utseende, och i synnerhet till *häst*, liknade mera en förklädd qvinnas, än en krigares och en krigisk Konungs. Hans åtbörder, ton och tal röjde ojemförligt mera hofmannens mjuka klemighet, och skådespelarens konstlade anletsdrag och affecter, än krigsmannens enkla alfvar. Hans drägt, med förut troligen aldrig sedd *blandning* af den *vekliga*, *sirliga hofmannens* prydnader och en *stor framfaren* svensk krigares enkla drägt, väckte ett än fördoldt, än öppet uttryckt åtlöje *l*).

Allt detta, nu af högsta vigt, hade ägt ingen *betydlighet*, om Konungen kännt sig

l) I armén sjöngs med löje och smälek en smädelig visa, som ur ingen annan synpunkt förtjenar uppmärksamhet, än den, att den utmärker det intryck Konungens personlighet gjorde på hans krigare, och den anda som hos dem var rådande; t. ex. följande strödda stropher:

Kyller, pantalonger, skor, pirum,
är hans klädedrägt, min Bror! cum &c.

— — — — —

Gustaf Adolphs kyller, ack! pirum
Med vår Gustafs röda klack! cum &c.

sjelf, och sina i många afseenden ypperliga egenskaper; om han afstått alla utsväfvande, fantastiska, irrande anspråk på den så ofta falska, och med hans egenskaper oförenliga krigsäran, och i stället haft för ögon och hjerta den första, kanske rättare den enda och allt annat värderligt omfattande, Konungapligten, att rigta all sin omtanka, sin förmåga, sina egenskaper, uteslutande på det ärfda, eller genom medborgares förtroende erhållna Rikets sällhet, förkofran, försvar, frihet och bildning.

Kriget mot Ryssland började och utfördes med en lika planlöshet som lättsinnighet. De förberedande anstalterne voro oredigа och ofullständiga. Fiendens lättsinnigt förmodade försvarslöshet befanns vara alldeles ogrundad. Ingen allmän sammanhängande operationsplan förmärktes, och ingen tycktes vara sysselsatt med att uppgöra en sådan. Partiella träffningar, lefvererade på höft, än här än där, framvisade enskildta utmärkt skickliga befälhafvare, och bekräftade oemotsägligt, både till sjöss

och lands, att den urgamla svenska tapperheten ännu lifvade svenska bröst; men ledde ej till något betydligt, hufvudsakligt ändamål, minst till uppfyllande af den smickrande, lekande romaneska, något barnsliga förhoppningen, att hålla ett triumferande intåg i Petersburg, till hvars förherrligande verkligen en och annan anstallt fogades *i förväg och nog tidigt.* Konungen, utan att egentligen någonsin öfvertaga General-befälet öfver det hela, utmärkte sig en och annan gång till lands och sjöss, med glansen och äran af ett fysiskt mod, hvilket de, som närmast kände honom, påstodo ej vara naturligt, utan förvärfvadt, och, som frukt af sinnets öfvervälde, så mycket mera hedrande. Detta krig slöts utan vinst eller förlust af Länder; men Svenskt blod flöt, och grund lades till en Riksskuld, som ännu (1810) betungar Sverges hårdt betungade skattdragare, och säkert låter känna sig hos det nu lefvande slägtets barn och barnabarn. Der ser man således ännu ett vedermäle af den vinst ett Folk skör-

dar af falsk och brottslig ärelystnad hos Magtägare.

Under krigets fortgång ökade Sverges sydvestra Granne fiendernas antal. Att Konungen vid underrättelsen derom, skiljaktig i öfvertygelse från sin bestörta omgifning, fägnade sig åt detta nya, oförmodade anfall, utvisar en förundransvärd skarpsinnighet att, åtminstone i detta fall, inse och bedömma orsaker och följder *m*). Han fick derigenom anledning, att utan krigisk vanära lemna den genom en politisk brytning inom arméen vådlig blefna finska krigstheatern, och begifva sig hem till det egentliga Sverige och till försvaret af dess vestra gräns. Derigenom kom han äfven i tillfälle att sätta driffjädrar i spänning och rörelse för de planer i den inre politiken, hvilka visade sig i egenskap af en snart förestående nödvändighet.

---

m) Konungens redan flera gånger citerade första Gunstling yttrade en gång: "när jag såg Konungens glädje vid underrättelsen om Danskarnes anfall, tänkte jag inom mig: Nu är du blifven galen; men utgången visade, att han var klokare än jag."

Vid krigets början hade en, i vissa afseenden vanärande, i andra afseenden förlåtlig, men i alla fall obehaglig och vådlig gäsning inom Arméе-Befälet ägt rum. Ett anfallskrig, beslutadt endast af Konungen, var olagligt enligt den Regeringsform han sjelf författat och infört. Denna Grundlag hade Arméen, likasom Konungen *sjelf*, besvurit. *Gyckleriet* med det digtade anfallet i *Savolax*, af till Ryssar förklädda Finnar; hvilkas munderingar voro tillverkade i Stockholm och öfversända till Finland, var allt för barnsligt och uppenbart, för att verka på någons öfvertygelse. Nu uppstod den länge och ofta omtvistade frågan: är det pligt, är det tillåtet för en lydande att vägra lydnad för en befallning, som strider mot en af så väl den befallande som lydande besvuren lag? Är den lydande behörig domare öfver befallningens lagenlighet? Förnuftets slutkonst torde i denna fråga, likasom Samhällsordningens fordringar, evärdeligt blifva vacklande emellan skäl och motskäl; men lättare torde det va-

ra att afgöra, hvilken bör inför förnuft och lag klandras, ogillas, straffas, antingen den som genom en olaglig befallning försatt den lydande i villrådighet imellan lydnaden för den besvurna lagen, och lydnaden för en mot den samma stridande olaglig befallning, eller den, som tror det vara pligt att vägra en sådan lydnad. Åtminstone bör den förre, om han sjelf är magtägare, domare eller benådningsrättens innehafvare, inom sig upptäcka en till högsta förmildring ledande känsla. Till den olydnad, som här är satt i fråga, gjorde sig en stor del af Svenska Krigsbefälet skyldig, och de sålunda för brottsliga ansedde och anklagade, dömdes af sjelfva Befallningsgifvaren, dels till landsflykt, dels till döden, såvida man får och bör anse den för deltagare i ett domslut, hvilken äger benådningsrätten, men nekar dess tillämpning. Konungens vid så många tillfällen ömma och skönt lättrörda hjerta tycktes i denna sak hafva antagit en hårdhet, som förvånade äfven hans närmaste

vänner och lifligaste beundrare, *hvilka förgäfves* försökte upplifva den likasom slocknade ljufva känslan af en benådnings öfverjordiska nöje och tillfredsställelse inom ett menniskobröst.

Om någon villrådighet, någon besinning vid ofvannämnde förhållandes bedömande skulle anses *förlåtlig*, är man *deremot så mycket bestämdare och enklare befriad* derifrån, när ett omdöme bör utfalla öfver deras uppförande, hvilka under samma politiska brytning öfvergingo till fienden. Brottsligheten, förräderiet, vanäran, straffvärdigheten äro der gifna och oemotsägliga: ingen öfvertygelse, inga förhållanden, ingen fara kan här rättfärdiga det gifna brottet. Obetydlig är till och med den förmildring, som *synes* kunna härledas derifrån, att blott en enda af dessa skändliga öfverlöpare ingick i fiendens tjenst, och använde sin skicklighet mot sitt fäderneslånd; de öfrige blott genomreste fiendens land och hufvudstad, för att i andra länder förnöta sitt vanärade lif.

Denna sinnesstämning och dess inverkan på de krigiska företagen, motverkade visserligen Konungens egentliga afsigt, ehuru denna väl i alla fall var outförbar. Den blef imedlertid en händelse, på hvilken motgångarne eller de väntade och skrytsamt föresagda lysande resultaternes uteblifvande kunde skyllas. Arméens befäl utgjordes till det ojemförligt största antalet af Adelsmän; och när dertill kom, att betydande medlemmar af detta stånd hemma i landet hade visat en viss sjelfständig gensträfvighet före kriget och nu yttrade bifall till militairens ådagalagda nit för grundlagens helgd; så blef detta stånd, förut föremålet för en nästan alldeles uteslutande gunst, nu hatets och den nyväckta smädelsens föremål. Man såg nu ingen annan frälsning, än den som kunde vinnas genom detta Stånds förnedring och svärtande inför Nationens ögon; derigenom skulle Befälets gensträfvighets-anda, och så kallade eller verkliga grundlagsnit, qväfvas; den stora folkhopen skulle upphetsas, och tjen-

liga, villiga Ledare för densamma saknades icke. Inga af de corruptionsmedel, som finnas i en Konungs hand, sparades. Det gamla hatet emot Adeln eller de så kallade *Herrarne* nytändes i hvarje vrå af Riket, och särdeles i hufvudstaden. Hela det adeliga Armée-befälet, i förening med all Adel hemma i landet, *stämplades såsom Ryskt sinnadt, köpt för Ryska penningar, färdigt till Konungamord, förrädiska stämplingar och all slags fiendtlighet mot Konung och Folk.* De mest djerfva företag skulle hafva lyckats; de mest lysande storverk fullbordats; landvinningar ägt rum, och omätelig rikedom från brandskattade Länder förvärfvats, om ej den militairiska eller egentliga adeliga olydnaden motverkat allt detta goda. All det allmänna hatets tänkbara bitterhet vändes nu åt en sida, lika som till en enda brännpunkt, och allt tycktes vara i beredskap till utbrott. Hemkomna Officerare smädades och misshandlades af hufvudstadens lägsta folkklasser, och de bemöttes stundom ej med större välvilja i

några landsorter. Man bör härvid anmärka, att om denna fiendtliga anda ofta och allmännast var en verkan af utspridda rykten, samt af öfvertalande och upphetsande genom använda vanliga corruptionsmedel, så hade folket derjemte svåra och rättmätiga anledningar till hat och missnöje af det som händt i krigsorten. Det erfordras en större omdömesförmåga för att inse och väga den af skälen mot och med uppkommande villrådigheten vid de inträffande förhållandernes bedömande, än den som kan väntas eller vanligen finnes hos den stora, talrika folkmassan; men hvad som klart skulle falla den i ögonen; skulle rättmätigt väcka hat och ovilja; skulle göra, att den i egenskap af Svenskar fann sig sjelf förnärmad och vanärad, var den förr ohörda brottsligheten, att Svenska krigare af börd och bildning, och till ett betydligt antal, gått öfver till fienden.

Denna dels rättmätiga, dels öfverdrifna, och alltför allmänna ovilja och bitterhet, rigtade utan urskiljning äfven mot män af

svensk ära och trohet inom krigsbefälet; mot män, som med kraft, urskiljning och alfvar nitälskade för den, heligt besvurna Grundlagens efterlefnad, och genom vanliga hetsningsmedel använda af sjelfva styrelsemagten, alstrade en allmän ovilja mot Konungen inom det förut gynnade ståndet. Hatet och oviljan, genom verkan och *motverkan*, växte, som vanligt i dylika fall, *till en ideligen* ökad fiendtlighet. Allmänna oviljan hos de lägre medborgareklasserne, närd af fordna minnen, och en nyfödd afund, rigtades mot det föremål, hvilket af styrelsemagten och dess handtlangare utpekades såsom utmärkt af brottslighet och förtjent af straff. Den förut under hela sin föregående Regering uteslutande *aristocratiske* Konungen fann det nu vara sin frälsning, att i ordets vidsträcktaste bemärkelse blifva Democrat: han sänkte *sitt* bemödande att vinna bifall och anhängare ej allenast till medelklasserna, den bildade delen af Folket och allmogen, utan äfven ända ner till hufvudstadens så

kallade pöbel. Tal, nedlåtande, vänlighet, penningar, välfägnad, allt användes för att väcka kärlek, deltagande och blind lydnad för Konungen, samt hat och fiendtlighet mot Rikets Adel. Den nu i democratisk omklädnad synbare Konungen kunde dock svårligen eller alldeles icke, för de seende af sin omgifning, dölja de inre, i natur, uppfostran och lefnadssätt grundade, och djupt inrotade adeliga begreppen och böjelserna. Genom den aldrig afbrutna förställning, som troget följde honom genom hela hans lefnad, framlyste dock, då och då, den osmak och snart sagdt vämjelse, som de personer, till hvilkas gemenskap han nu nödgades sänka sig, hos honom väckte: sedan det för ögnablicket oundvikliga annalkandet, de nödvändiga samtalen och föreskrifterna voro för tillfället slutade, polisunderrättelserna mottagne, den nya för tillfället påkallade omgifningen aflägsnad, och den efterlängtade återkomsten till hvad han ansåg vara *folk af värde*, ägt rum, var det för ingen del ovanligt, att inom den

nu åter i sitt vanliga och naturliga skick återvunna, och enligt sannt förnäma grundsatser bildade umgängeskretsen, de nyss afträdda Parti-Agenternas grofva, eller åtminstone ej fullt hofenliga seder; deras ofullkomliga bildning; deras ej fullt moderna yttre utseende; deras tidigt framskymtande begär efter de värdigheter, hvilkas smädande nu *hörde* till dagens ordning; till och med deras slafviska beredvillighet, att förföra, skända, smäda, beljuga, och att häri till och med gå framom Konungens önskningar; blefvo föremål för det glada hoflöjet, det bittra skämtet och den tidehvarfvet och Konungen utmärkande qvickheten. För de Personer, hvilkas biträde han i närvarande förhållanden ansåg sig behöfva och ur folkmassan uppkallade, dolde han dock dessa känslor af förakt, vämjelse och åtlöje, och nedlät sig ofta till någon likhet med dem i det obetydligaste af deras seder *n*).

---

n) En af dessa uppkallade Agenter skulle presenteras, intagas i den verksamma corruptionskretsen, och lifvas

Med denna hos den stora folkmassan förvillande, våldsamma hämde-anda, som var alltför blind, för att urskilja oskulden och det sanna Grundlagsnitet från brottet och upproriska verkningsgrunder; med dessa politiska Agenter, hvilka villigt blefvo despotismens fiendtliga verktyg mot de upphöjelser och värdigheter inom Staten, hvilka de sjelfve eftersträfvade och erhöllo, och hvilka bekräftade all gammal och all ny erfarenhet, att bakom det öfverspända, blåssande, högljudda nitet för medborgares frihet, alltför ofta ligger begäret efter eget arbiträrt välde förborgadt; med dessa hjelpmedel var det ej svårt, att ur folkmassan framkalla ett National-Fullmägtigskap, skändadt, fläckadt af alla de förnedringar, som

till nit och tillgifvenhet för Konungens Person. Den underrättelsen om denna Person hade influtit, att han var en ovanlig älskare af svagdricka, som vanligen hos den förfinade Konungen väckte vämjelse. Icke dess mindre förság han sig före denna mottagning med en butelj af nämnde dryck och ett glas, och frågade efter en stunds samtalande: *"Får jag bjuda min Herre ett glas Svagdricka?"*

våldet, listen och förförelsen kunna skapa. Här visar sig en Regerings-brottslighet, som kanhända är den största tänkbara af alla. Det öppna våldet är sällan långlifvadt och möter vanligen förr eller sednare, ofta ganska snart, sitt eget botemedel. Nationen står merendels, om ej alltför stor feghet utmärker densamma, *obefläckad*, *och* den öppne *våldsverkaren* med sina verktyg står ensam *skändad* inför det allmänna omdömets klarsynthet. Detta våld danar ett förbund imellan allt ädelt inom Nationen. Verkningarne deremot af de förförelsemedel, som utgå från en styrelsemagt, skapa en fortvarande, outplånlig, befläckande folkförnedring i sinnen, hjertan och handlingar, som nedstiger till folkmässan och verkar, ofta under seklers fortgång, från slägte till slägte, hvarpå det äldre, nyare och nyaste Europa företer alltför bevisande sorgliga exempel. När mängden ej allenast mottar de fördelar och lefnädsnjutningar, hvarmed dess sålda öfvertygelse betalas, utan äfven ser de upphöjelser från de lägsta och mest

undangömda belägenheter inom Samhället, då förbättringar i behöfvandes vilkor, och ofta de rikedomar, hvarmed de skändliga förförelse-agenterne belönas, så uteblifva nationalförnedringarne sällan eller aldrig, och det ännu qvarvarande ädla inom Folket afskiljer sig på ett långt håll ifrån Thronen och den till falhet och förnedring nyskapade förförelse-kretsen. Under sådana förhållanden kommer en Konung, som sjelf nyskapat dem, att stå omgifven af allt det skändliga, fala, befläckade inom Nationen, och är nog blind, att tro sig med detta biträde stå på en fast grund, hvilken dock, enligt all historisk erfarenhets vittnesbörd, sviker vid första rubbning i den svaga, försåtliga ytans till utseendet förföriska pålitlighet. Vid en vådas alltid möjliga annalkande, försvinna de konstlade stöden, framlockade af falheten och lycksökeriet, som stoft i oväder; den så varma, från tungan, ej från hjertat och öfvertygelsen utgångna, tillgifvenheten, visar sig förvandlad

till

till en alldeles oväntad *svalka*; välgörarens öga ser sig omkring åt alla sidor och söker förgäfves sina till hans person nyss tätt slutna vänner och dyrkare; och hans öra lyssnar förgäfves efter de fordna loforden, tillgifvenhets-uttrycken och trohets-försäkringarna. Den förnedrade Nationen står kall åskådare af olyckan *och fallet*, och *den af sitt eget omdöme och* de köpta in*gifvelserna* missledda Magt-Innehafvaren inser alltför sent följderna af sina afvikelser från det sanna, kloka och ädla; återvändandet är försent, då det lättsinnigt förspillda förtroendet är borta, men nesan inför samtid och efterverld står orubbligt qvar. En Regent deremot, som har vilja och klarsynthet att uppsöka och ingå förbund med det ädla, manliga, dugliga, trofasta innom Nationen, ser sig i den yttersta faras stund lika säkert, som under den mest lysande framgång, omsluten af orubbliga vänner och tillgifna; och i spetsen för dem, med den sanna pligtkänslan till Le-

dare, framgår han med trygga steg, på en aldrig svigtande grund, till folkkärleken, odödligheten och äran. Om också ett oförtjent, af den begränsade menskliga synförmågan oförutsedt, fall, möjligt äfven för den högsta menskliga dygd och vishet, träffar honom, så faller han med ära, och åtföljd, i fallet som i medgången, af ädla mäns, af en med fosterlandskärlek och okonstladt förtroende behandlad Nations bittra sorg och saknad.

De här först nämnda skändliga verkningsmedlen, blefvo nu, i en beklagansvärd stund, använda af en, i så många afseenden, ädel och skarpsinnig Konung, i stället för de till hans fördel ofelbart verkande, som hans intagande väsende, hans snillrikhet, och många utmärkt goda egenskaper kunnat bereda. De förra gåfvo honom för ögnablicket, och äfven för en något längre tid, den framgång i sina ej lofvärda planer, som var föremålet för hans bemödande. Med tillhjelp af den mot Adeln, hvars motstånd dels redan visat sig, dels kunde föreses, uppre-

tade menigheten, med de nedrigaste, från den lägsta obetydlighet framdragna, Despotismens fala och köpta verktyg i spetsen, skulle nu, under förevändning af krigets kraftigare fortsättning och förvärfvandet af de lysande fördelarne af detsamma, som genom det adeliga Armée-befälets förräderi blifvit förverkade, och *hvilkas orimlighet den inskränktaste synförmåga bordt kunna inse*, en nyskapad despotisk Konungamagt åläggas Svenska Folket; och detta skulle i dens person, som sjelf kallat sig *den förste Medborgaren ibland ett fritt Folk*, som sjelf författat och infört den grundlag, hvilken nu, äfven genom hans åtgärd, skulle lemna rum åt en annan, se på Sverges Thron en Beherrskare med mångdubblad, godtycklig regerings-magt. Dit skulle folk-upphetsningen, förförelsen, förvillelsen, alla tänkbara förnedringsmedel leda; och den oerhörda, förvånande, slafviska förnedringen visade sig med oförsynt, nästan otänkbar lättsinnighet och fräckhet, att tre klasser Svenska Medbor-

gare, valda af hemmavarande landsmän, i mer och mindre förtäckta ord upphetsade och berättigade den efter en vidsträckt godtycklig magt sträfvande Konungen, att våldföra en fjerde Medborgareklass, inom hvilken man med det berömvärdaste mod, med en ej ofta sedd kraftfullhet, med uppoffringar och försakelser af betydliga personliga fördelar, med den sanna vältalighetens ovederläggeliga skäl, försvarade den besvurna grundlagen och Folkets lagliga rättigheter. Hufvudstadens lägsta så kallade Pöbel lockades och hetsades till våld emot dem. Äfven denna klass, eller detta Stånd, hade inom sitt eget sköte de skändligaste föremål, eller man kan säga, offer för förnedringen och förförelsen, hvilka täflade i sinnets och lynnets och handlingarnes orenhet med de föraktligaste af det sökta väldets beredare och grundläggare. Dessa förnedringsmedel verkade; det eftersträfvade väldet vanns; Konungen ådagalade ett mod under den hotande politiska brytningen, som ingaf bekymmer hos

hans närmaste omgifning, och hvaröfver han sjelf skämtade; o) och den så ofta förnyade följden af svek, corruption och våld, med deras framgång för ögonblicket, kunde nu, likasom vid otaliga andra i häfderna förvarade tillfällen, ej afböja ett mera eller mindre aflägset fall.

Taflan af denna *National-styggelse* är *så mycket mera sårande för Svenska ögon, som* dessa *så* ganska nyligen sett ett Riksmöte af alldeles motsatt art *p*), vid hvilket Fosterlandskärleken, den ädlaste sinnesart, den öppna redligheten i ord och handlingar, oegennyttan och välviljan, oupplösligt,

---

o) Nyss innan Konungen begaf sig, åtföljd och helsad af Hufvudstadens legda Pöbel, på vägen till det namnkunniga besöket på Riddarhuset, afstyrktes detta kraftsteg, såsom högst vådeligt, af en dess Gunstling, då Konungen svarade: "Hör min vän! är det ej ett Svenskt ordspråk som säger: *Katten ser väl hvad skinn han rifver*"? Då en annan af dess närmaste omgifning, knappt begåfvad med naturförmåga och bildning, vid återkomsten förebrådde Konungen detta besök, svarade han: "Jag har förlåtit dig så många dumheter, att du väl kan förlåta mig denna".

p) 1809 och 1810.

oafbrutet förenade först på Sverges Regentsäte, sedan på dess Konunga-Thron, ej nedlåta sig till någon annan verkan på Svenska sinnen, än den som ett ädelt uppförande inger, och som framkallar ur svenska bröst den egna rena, ej köpta, ej framlockade öfvertygelsen i fosterlandets angelägenheter.

Visserligen yttrades, enligt naturen af all constitutionel statsförfattning, olika meningar i förefallande mer och mindre vigtiga ämnen; Talare med mer och mindre passande ton och anda läto nu, som alltid, någon gång höra sig; mer och mindre ljusa åsigter, kanhända mer och mindre ädla verkningsgrunder lågo då och då till grund för hvad som yrkades; ett kufvadt politiskt parti, under doldt, men nitiskt anförande af så väl män af så kallad *hög* som *låg* börd, af män som nyligen uppstigit ur de lägsta embetskretsarne till de högsta, verkade doldt, med inre räddhåga, i mörkret, och äfven med corruptionsmedel i sin hand, till den nyfödda samhälls-

ordningens kullstörtande; en ur den urgamla Ståndsförfattningen utgående långsamhet i öfverläggningar och beslut pröfvade det mest ihärdiga tålamod. Vildhjernor, som ville brådstörtadt förändra, omskapa allt på en gång, utan den pröfvande erfarenhetens besinning och läror, saknades nu lika litet, som vid föregående *statshvälfningar. Grundsatser och hjertan*, ur hvilka förföljelseandan, hämnden och otålsamheten mot personer af olika tänkesätt, och i föregående olika förhållanden, så alldeles naturligt utgå, omgjordade af egenkärleken och det blinda sjelfförtroendet, visade sig äfven nu i sin afskyvärda skepnad. Detta allt spridde ett visst mörker öfver det ädla patriotiska, som åsyftades, bereddes och utfördes; det väckte visserligen då och då den nya, ädla, välviljande, milda magt-innehafvarens ledsnad, trötthet och ovilja; men det kunde ej rubba jemnvigten i hans sinne; det kunde ej verka en missledning i hans förhållande; det kunde ej verka ens den mest långväga tanka, att förr, än i

den rättfärdigande nödens yttersta stund, se en möjlig riksfrälsning genom den materiella magtens användande; minst kunde hans ädla hjerta och tänkesätt nedstiga till den befläckande lågheten, att söka en genom corruptionsmedel möjlig framgång för sina afsigter. Han stödde sig ej på någon Nationalförnedring, utan gick hand i hand med allt det ädla i Nationen till det ändamål, som den upplysta allmänna opinionen utvisade; och mot denna alltbesegrande förening imellan en ädel Konung och ett ädelt folk, upplöstes den framsmygande listens och det oerfarna oförståndets alla bemödanden.

Vid detta sistnämnda Riksmöte voro några föregående bearbetningar på valen och de utsedda personernes tänkesätt och blifvande förhållanden; några andtrutna; köpta, kringlöpande Agenter, lika så osynliga och otänkbara, som efter sjelfva ankomsten till hufvudstaden, allt hvad den, i det hela lika inskränkta och okloka, som svekfulla statskonsten tror sig behöfva använda för

sina ändamål, och hvilkas ernående ej sällan bereder den politiska konstnärens egna undergång. Vid detta tillfälle utgingo folkbesluten i tät, förtrolig, ej ett ögonblick afbruten förening med Magtinnehafvarens vilja och öfvertygelse, och det redliga svenska hjertat önskar att få glädja sig åt en sent afbruten fortsättning af denna, *kraft och sällhet alstrande enighet* emellan Konung och Folk.

Efter den ofvan tecknade, på svenska national-lynnet så menligt verkande Riksdagen, fortsattes kriget. Enskilda Befälhafvare och krigsmagten i allmänhet till lands och sjöss, fortforo, som redan är sagdt, att utmärka sig; träffningar af större och mindre betydenhet ömsom vunnos och förlorades, och Konungen var vid en och annan personligen närvarande, men utan att egentligen sjelf föra befälet; Honom tillegnades dock naturligtvis segerns ära. På denna omvexlande med- och motgång följde en fred, hvars beskaffenhet redan är nämnd, och på den följde åter en Riksdag

utmärkt af alldeles lika caractersdrag, som den förra, och med ett syftemål, som ernåddes, af skattebidrag till godtgörande af det ändamålslösa krigets kostnader.

Ej nöjd med den krigsära, som honom sålunda tillegnades, och inom sig inseende dess inre bristfällighet; med de framfarna krigiska Konungarnes bländande namnkunnighet svåfvande framför en irrande inbildning, och med en inre orolig, efter en lysande vèrksamhet trånande, anda, glömde Konungen åter att taga i beräkning sina naturliga anlag, sin i vissa fall inskränkta förmåga: Nationens välfärd och tillgångar, samt företagets rimlighet kommo nu, lika litet som vid det förra krigsbeslutet, och beklagligtvis enligt historiens vittnesbörd som nästan alltid, i ingen beräkning: ett lättsinnigt, irrande begär efter ära, en efterföljd af framfarna Svenska Konungars och andra hjeltars vidtutseende, ofta gränslösa, ofta mera djerft än klokt beräknade, merendels för menskligheten och samhällsvälfärden förödande planer, skulle nu blif-

va ledare för Konungens verksamhet. Det jemförelsevis lilla, med oeconomiska förmåner och krafter, till folkmängd och andra materiella fördelar af naturen knappt utrustade, och till belägenheten aflägsna Sverige, hade i Gustaf Adolphs tid fördjupat sig i Europas stora angelägenheter och gått att i sin litenhet *gifva biträde åt andra stora, mägtiga och folkrika stater;* dervid hade förvärfvats ära, namnkunnighet och Länder, fast genom det egna Landets lidande, utarmande och folkuttömning. Detta exempel skulle nu följas; en bana, som gifvit en så kallad ära och verklig namnkunnighet, skulle nu åter beträdas, och det egna Landets och folkets väl kom lika litet i beräkning, som förra gången. Det var ej fråga om mindre, än att bekriga det revolutionära Frankrike; att medverka till Bourbonernes återuppstigande på Franska Thronen, och den fördrifna eller frivilligt emigrerade Franska Adelns återinsättande, i sina medfödda eller nyförvärfvade rättigheter. Detta sednare ändamål troddes af

kännare vara af en betydlig, om ej alldeles öfvervägande, vigt i afseende på Konungens beslut. Det mera dolda, än qväfda, det ofta illa förställda Adelshatet i Sverige, så alldeles stridande mot Konungens medfödda och förvärfvade grundsatser och böjelser, förvandlades nu till högsta ytterlighet af nit för Franska Adelns återupprättelse. Det förstås att detta stora, vidtutseende företag skulle verkställas under medverkan af Europas stora monarkiska stater; men det påstods på sin tid, att ännu en likhet med Gustaf Adolph ej allenast önskades, utan äfven hoppades: den nemligen, att blifva högsta Anföraren för de förenade stridskrafterne; men politiska omständigheter motverkade både det ena och det andra, hvarom man troligen ganska bestämdt kan säga, att det var en lycka både för Konungen och Sverige. — På vissa anledningar, hvilka dock för ingen del voro säkra, misstänktes att krigsplanen mot Frankrike ej var allvarlig, utan endast en förevändning för att dölja en verk-

lig tillämnad fiendtlighet mot den vestra Grannen: den ena planen, likasom den andra, om i denna sednare verkligen var någon allvarlighet, stannade dock vid blotta begäret efter ett storverk, och tankan på detsamma *q*).

q) Från Svenska Consulen i Norrige ankom, vid den tid, då deltagandet i kriget mot Frankrike var som mest i fråga, rapport, att truppsamlingar och krigsrustningar af alla slag i Norrige voro å bane. Konungen ditsände en Officer, som skulle inhämta underrättelser om rätta förhållandet. Dennes instruction föreskref, att han, såsom förevändning för sin ankomst, borde ingå i underhandling med Norrska handlande om hyrande af fartyg, hvilka skulle i Svenska hamnar intaga trupper och transportera dem till Frankrike; men samma instruction förböd uttryckeligen allt afslutande i afseende på denna transport. Den utsända Officern erfor sanningen af hvad Consulns rapport innehöll: trupper af alla slag voro antingen redan församlade eller på vägen till bestämda samlingsställen, och på landsvägarne hvimlade krigsförråder af alla slag. Anledningen till dessa rörelser upplystes och förklarades redligt och öppenhjertigt af den då varande, i så många afseenden vördnadsvärda, högsta Befälhafvaren i Norrige; nemligen att man ansåg sig hafva skäl att befara ett anfall från Sverige, samt att hvad som visade sig vore icke annat, än försvarsanstalter. Vid den utsända Officerns återkomst, upp-

Vid en, efter vanligheten, på enthousiasmen följande sansad besinning; vid verkan af frihetstalen och vid den våldsamma behandling, hvarmed aktningsvärda, för statens allmänna och medborgares enskilda väl nitälskande personer förföljdes, gjordes på allmänna opinionen, denna i sista instantien mägtigt afgörande Domstol, de intryck, som skulle förr eller sednare bära sorgliga frukter. I dessa nya intryck och tänkesätt, dygdiga, mogna och sansade, inblandade sig snart hatets och hämdlystnadens, hvilkas förmåga att, dolde för sjelfva den villade synförmågan, förleda äfven den dygdiga fosterlandskänslan till öfverdrift och

lystes Konungen trovärdigt om detta sanna och sedan bekräftade förhållande. Under samtalet härom frågade Konungen, hvad man sade om honom i Norrige? Officeraren svarade, att man der hade ett högt begrepp om Konungens stora egenskaper, men att man ej ansåg freden och grannsämjan vara pålitliga. Hvad kunna de åberopa för skäl dertill? frågade Konungen. Officern svarade, att de ibland annat åberopade ett uttryck som Konungen skulle hafva fällt, att neml. Glommen borde vara Sveriges gräns; hvarvid Konungen leende yttrade: "hvarföre icke hafvet så gerna."

brottslighet, beredde slutligen, som redan i förväg af seende och redligt tänkande Män anades och med djup smärta befarades, Konungens fall.

Vi hafva redan, som vi hoppas, med giltiga skäl uttryckt vår öfvertygelse, att denne Konung bör räknas ibland Sverges mest snillrika, och *genom sin personlighet mest älskvärda* Konungar. Huruvida åter grunddragen af hans caracter i sitt sammanhang, i det hela, utgöra ett, med afseende på Sverge önskvärdt, Konunga-ideal, är en fråga, hvilken ej utan stor betänksamhet, och utan någon villrådighet torde kunna *jakande* besvaras.

Sverges hårda, nordiska klimat alstrar, då ett förvillande inflytande ej verkar försvagning och all annan försämring, en naturlig allvarlighet, som är ganska förenlig med all redbar kunskaps-förkofran, all sann sede-förädling; men den kan ej utan ett djupt nedstigande värde omskapas efter mönstret af någon annan i andra förhållanden befintlig Nations ytliga, lättsin-

niga, yppiga, prålande och sedeslösa bildning. Kraft och trofasthet äro och böra vara grunddragen i ett sådant Folks naturliga, ej på afvägar vilseförda lynne, och dermed äro den förledande inställelse-förmågan, det smilande lycksökeriet oförenliga: endera måste segra eller vika. Sverge är af naturen alltför knappt begåfvadt med riktande natur-förmoner, och dessa måste med en alltför stor kraftyttring beredas, begagnas och förkofras, för att utan lidande, vanmagt och slutligen motstånd, uthärda en utpressning af näringsmedel för ståten, yppigheten och ett lättsinnigt slöseri, klandervärdt både af sina driffjädrar och sina ändamål, men hvilka kunna vara förenade med ett annat, af Naturen mera gynnadt folks förmåga och böjelser. Sverge är glest bebodt, och dess folkmängd, jämförelsevis med andra Nationers, inskränkt; men naturligen, när den befinner sig utom flärdens, veklighetens och yppighetens allt förderfvande inflytande, ädel, kraftfull och

tapper. Dessa egenheter, dess aflägsna läge, dess belägenhet emellan och invid två Nationer, hvilkas urgamla fiendtlighet, så ofta börjad, slutad och återbörjad, kan möjligtvis förnyas, tyckas oemotsägligt bevisa, att både dess förmåga och sanna, naturliga bestämmelse böra, under förnuftets och fosterlandskärlekens *ledning, inskränka dess verkningskrets.* inom det egna *försvaret* och *den* aldrig afbrutna omtankan, som uppgör och skapar medlen dertill, med uteslutande af alla fantastiska planer och utflygter till inverkan på de stora, mägtiga, rika Nationernes öden. Sverges inre förvaltning erfordrar en ihärdighet i arbete, skarpsynta blickars inträngande i dess mest undanskymda grenar; en alfvarlig vaksamhet på styrelsens allmänna gång och de underordnade verktygens klokhet, arbetsförmåga, flit och redlighet, hvilka åtminstone sällan äro förenliga med det lätta, flyktiga, af nöjen, yppighet och muntra tidsfördrif helt och hållet, eller nära derintill upptag-

na sinnets smak och böjelser. Om dessa grundsatser godkännas, så må man med dem och deras verkningar jemföra Konungens, i Nationen, genom sitt eget och ett vekligt, lättsinnigt, sedeförderfvande hofs exempel inympade, lynne; det nästan nyskapade lycksökeriet; den nya näring, som gafs åt sinnets, öfvertygelsens och handlingarnes falhet; den likaledes nya eller åtminstone betydligt ökade näring åt ett lysande hofs glans, och gunstlingars vältrefnad, som utpressades från den knappt lottade, ofta lidande folkmassan; de utsväfvande, lättsinnigt uppgjorda, fantastiska, illa eller alldeles icke utförda krigsplaner; det lekande, flygtiga i lynnet, som naturligtvis gaf osmak för det kärfva, sträfva, uthålliga, forskande i egentliga regeringsärenders behandling och afgörande; må man med de framställda grundsatserna jemföra dessa egenheter i Konungens lynne, böjelse och förmåga, och sedan bedöma huruvida tänkaren och fosterlandsvännen, med Sverge till födelsebygd, skulle med skäl

kunna önska sitt fäderneslånd en afbild af detta Konunga-mönster, begåfvad ej allenast med en mängd sannt och högt värderliga, stora, ädla, förtjusande, inför samtid och efterverld beundrade och värderade egenskaper, utan en oväldigt formad afbild af det hela i grundsatser, böjelser, seder, lynne och förmåga.

För ett stort, *mägtigt*, med *ymniga naturförmåner*, med ett till lenhet och fin, lysande bildning i seder och tänkesätt, medverkande klimat, och med af gynsamma yttre *omständigheter*, af natur och konst *begåfvadt* Rike, hade med visshet Gustaf III för samtid och efterverld kunnat uppställas på höjden af den mest prisade Konunga-storheten. Der finnes förmågan att bära ärelystnadens, den mera lysande, än redbara bildningens, hofglansens, favoritanspråkens och den slösande yppighetens idkeligen utkräfda andelar i statskrafterne. Ett Folk, som äger denna förmåga, äger derjemte oftast en medfödd och förvärfvad sinnesart, som anser det utsväfvande, ir-

rande, nationalkrafterne uttömmande, äre-begäret hos magt-innehafvaren för medel till en egen förvärfvad förment ära, som gläder sig åt de började segervinningarnes för det förtjusta ögat bländande glans, med fullkomlig blindhet för den derpå ofelbart följande mörka framtidens olyckor och lidanden, som likaledes högmodas af, att inom sitt sköte äga ett hof, hvars alla egenheter äro utmärkta af glans, pragt, nöjen och den finaste ytliga bildning, som med en trånande begärlighet antar de seder, vanor och den lätta, leende sinnesart, hvilka inom ett sådant hof med en vitter, vältalig, konstälskande, älskvärd och förtjusande Konung i spetsen, alstras och från det samma utgår; som högre värderar en ytlig, lätt bildning, hvilken ger tidsfördrif och nöjen, än en djupare rotad, som ger kraft och allvarlighet. Och de nationalkrafter, som erfordras för att fullgöra alla krigslystnadens ändlösa anspråk, för att bära lättsinnighetens och yppighetens tyngder, finnas hos ett sådant Folk. Det glöm-

mer det af vekliga nöjen höljda lidandet, och det tycker sig ofta se sin storhet i grundläggningen af en framtida, ofta ej aflägsen undergång. För att med en aldrig förmörkad glans lysa i spetsen för ett sådant stort, mägtigt, till högsta förfining bildadt Rike, synes Gustaf III af natur och uppfostran hafva varit danad.

Hvad här *sålunda* är yrkadt, *torde* ej vara *vederlagdt* af den på nästan oomkullstötliga skäl stödda förmodan, *att* den största tänkbara kraft, som mer och mindre märkbart, med oberäknelig långsamhet *eller* hast undergräfver det af förnuft och erfarenhet såsom ypperst godkända jordiska styrelse-välde, nemligen det lagbundna Monarkiska, är den tyngd på Nationernes oeconomiska förmåga, som de irrigt förmodade, för oumbärliga ansedda medlen till anseende och en bländande höghet, nemligen hofglans, utzirad yta, en så kallad etiquette, ända till löjlig barnslighet urartade ceremonier, och en dyr, glänsande omgifning oaflåtligt medföra i den gradation,

som af magt-innehafvarens större eller mindre fåfänga och kortsynthet bestämmes. Detta vederlägger ej hvad här är sagdt, att en af snille, lätt bildning, älskvärd personlighet, ett lysande lättsinnigt hof, och äfven af irrande eröfringsplaner utmärkt Konung kan vara ett till och med enthousiastiskt föremål för en stor mäktig och rik Nations tillgifvenhet och beundran. Detta synes ej annorlunda rubba eller vederlägga den yrkade satsen om det till sin egen, enkla natur ojemförligt högst värderliga Monarkiska väldets undergräfvande kraft, nemligen dess från menskliga fåfängan och kortsyntheten utgångna tryckande dyrhet, än så vida, att detta välde sannolikt bibehåller sig längre hos en Nation, som längre kan uthärda, längre kan obemärkt bära tryckande, onödiga tyngder, än en fattig, och af naturförmoner vanlottad, som med mera smärta känner verkningarne, och snarare inser det för allmänna välfärden onö-

diga af en utsugning ur inskränkta, med ytterlig kraft-ansträngning skapade tillgångar.

(Fortsättning i andra Delen.)

Berättelse om Generalen Baron Gustaf Mauritz Armfeldts lefnad och politiska öden; författad af honom sjelf.

De *besynnerliga politiska händelser jag öf*verlefvat och i hvilka jag oftare deltagit: en stor Konungs förtroende och vänskap, samt de öden mig efter dess död öfvergått, gifva mig ej allenast rättighet, utan göra äfven *till* en skyldighet att lägga för dess efterträdares och allmänhetens ögon taflan af mitt uppförande ifrån den stunden jag på ett mer eller mindre betydligt sätt i allmänna ärenderne varit nyttjad.

Född Finne och af en slägt som i halftannat seculo offrat upp lif och blod för sina Konungar, men aldrig täflat om att minska deras magt, blef jag händelsevis och utan all slags protection Officer i Gardet. Yr, ung och tilltagsen förskaffade ej

mitt uppförande mig vänner, och var jag äfven nog olycklig för att högtsalig Konung Gustaf d. III beslöt att på ett eller annat vis skaffa mig ifrån ett Regemente, öfver hvilket han nyligen sjelf antagit befälet. Genast härom underrättad begärte jag utrikes permission och reste genom Ryssland och Pohlen till Preussen, som då var i krig, för att der få tjenst. Freden i Teschen gjorde om intet dessa projecter, och jag skyndade mig till Frankrike för att der söka att blifva nyttjad i de Trupper, som voro ämnade att gå till Amerika. Tvänne månader efter min ankomst till Paris blef Amerikas sjelfständighet erkänd af England, och alla krigsanstalter inställdes. Paris förenade den tiden allt hvad som kunde behaga och förtjusa en yngling. Öfver allt väl emottagen och ansedd, ansåg jag mig som den lyckligaste af menniskor, och tänkte blott på medel, att få qvarblifva i ett land, som tycktes förena alla jordiska förmåner. Gustaf d. III:s farliga sjukdom i Damgarten samt dess resa till Aachen och Spa in-

ställde för momentet alla mina projecter, och trodde jag mig som Svensk skyldig att (ehuru kanske ej väl anskrifven hos Konungen) göra min uppvaktning, och visa honom den del alla hans trogne undersåtare togo i dess återställande till helsan. Lefnadssättet i Spa, Grefvens af Haga höflighet och lätthet i umgänge, *gåfvo mig tillfälle att dagligen mer och mer blifva känd* och *utplåna de intryck* som förut varit mig vidrige. H. M. täcktes äfven väl, emot slutet af sin varelse, på ett nådigt sätt gifva mig tillkänna sin önskan att jag skulle återvända till Sverige, hvarest Konungen ämnade mig till Cavallier hos H. K. H. Kronprinsen, som följande sommar skulle lemna sina fruntimmer. Jag var ej länge villrådig: ehuru kärt Paris kunde vara för en yngling, som älskade nöjen, beslöt jag att i mitt fäderneslapd söka uppfylla en del af de förbindelser, med hvilka en undersåte och en medborgare komma till verlden. Vid min hemkomst flyttade Hofvet till Gripsholm, hvarest jag äfven på be-

fallning inställde mig och vann en förkylning, som gjorde mig contract i sex månader. Någorlunda återställd till helsan började jag tillika med Grefve Adolph Stackelberg uppvaktning hos H. K. H. Kronprinsen i Juli månad. Baron Wachtmeister inställde sig ej förr än om hösten. Kronprinsens späda ålder, och den ovana, med hvilken vi uppfyllde våra skyldigheter, gjorde mig början af mitt nya kall ganska svår. Småningom lättades detta bekymmer, och vi funno i H. K. Höghets caractere en resource, som jag tror vara utan exempel vid 3 års ålder. Förestod en audience eller cour, var för oss tillräckligt att få Prinsens parole det han skulle vara beskedlig, och dervid kunde vi fulleligen trygga oss. Flere besynnerliga omständigheter kunde jag ännu upprepa, som tyckas bevisa, att Försynen på ett utmärkt sätt tecknat de Furstars lynne, på hvilka millioner menniskors väl så godt som ensamt grundar sig. Kort innan Gustaf d. III:s resa till Friedrikshamn 1783 blef H. K. H. ympad. Jag

var den ende, åt hvilken Salig Konungen i *början* förtrodde sitt project, och är omöjligt att beskrifva den oro i hvilken vi voro försänkte; ända till dess kopporna lyckligen voro utslagne. Sedermera följde jag H. M. på dess resa; hade den lyckan att i Tavastehus under dess sjukdom visa honom min ömma tillgifvenhet. *Men ehuru stor min faveur tycktes vara,* är *det likväl en sanning, att jag* uti inga Statssaker hade något förtroende eller blef rådfrågad. Om händelsevis Konungen i många och långa samtal *med mig* kom att röra på den strängen, var det alltid uti allmänna uttryck och på ett sätt, som ej gaf mig anledning att göra förfrågningar eller säga min tanke. Jag bör äfven lägga härtill, att vida *skiljd från* all ärelystnad, och deremot begifven på allt hvad som kan göra lifvet gladt och lyckligt, fruktade jag ett förtroende som skulle kunna kasta mig uti affairerne. Hofintriger och mina ovänners falska begrepp om min influence, förvandlade detta. 1786 års Riksdag, sammankallad

utan hufvudsaklig afsigt, utan någon fastställd plan, gaf första uppträdet af den förqväfda parti-andans illvilja emot Konungamagten. Alla enskilda känslor och lidelser sattes i rörelse och förde något hvar utom dess vanliga verkningskrets. Factionen fick likväl ej mer tid än som behöfdes att visa sitt elaka uppsåt. Konungen lät blåsa af Riksdagen just i den momenten, då man minst förväntade sig att han skulle våga det. Ständerne åtskiljdes; men de illa sinnade hoppades, att i landsorterne nyttja till sin fördel det missnöje som visat sig. Det torde kanske ej vara öfverflödigt att här tillkännagifva ursprunget till dessa oroligheter, som förgiftat Gustaf d. III:s regering allt ifrån 1786 till dess det sista utbrottet af en förtviflad och magtlös faction störtade dolken i ett hjerta, som var för stort för att frukta, för ädelt och godt för att straffa eller söka enskild hämd. Efter 1772 års Revolution var Konungen så öfvertygad om Nationens erkänsla och utländska Magters aktning, så att han ej tänkte

på annat än att gifva sitt Land en ny glans genom vetenskapers och fria konsternes och åkerbrukets m. m. skyddande och uppmuntran. Dess Hof var i alla afseenden ett bland de artigaste och mest lysande i Europa; dess enskildta lefnad, ehuru ofta störd af nedriga och hemliga intriger, var alltid tecknad af godhet och en *allmän välvilja.* Allt *liksom bidrog* att *försäkra* Gustaf *om dess* egen och dess folks lycka. Den stora Adeln, som i stället för att vara Thronens naturliga stöd, alltid i Sverige varit fiende af Konungamagten, beslöt att *draga* fördel af denna sakernas ställning. Hattar och Mössor förenade sina interessen, och Konungen, glad att se partiandan försvinna, glömde de märkliga exempel Historien lemnat honom. Carl XI hade genom en rättfärdig räfst återtagit under Kronan hvad Svenske Magnaterne tagit för sig, dels under gifmilda Regenter, Förmyndar-Regeringar eller allmänna oroligheter. Carl d. XII:s Regering hade ej heller varit desse Herrar fördelaktig, och blef 1720 års Re-

geringsform det hopp, på hvilket något hvar grundat sin uppkomst. Fransyska, Ryska, Danska och Engelska penningar ininflöto och utdeltes, och Konungen samt den största och nyttigaste delen af dess undersåtare voro i vanmagt och elände. Revolutionen 1772 hade liksom från roten upprifvit aristocratiska tyranniet. Nationen ansåg med hat och afsky Partiernes hufvudmänner och satelliter; deras tillflykt var således Konungens godhet och inbördes enighet. Fruktan för ansvar och hämd gjorde, att de i början ej tänkte på annat än egen säkerhet. Men snart nog yppade sig tillfälle att återkomma till utöfningen af sina gamla projecter. Minnet af forntidens Riddare-dygder, kanske äfven Ludvig XIV:s och XV:s exempel hade gjort intryck på Gustaf III, så att han beslöt ej allenast omgifva sig med den gamla Adeln, och upphöja dem till de mest lysande embeten, utan äfven gifva dem rättigheter till den förtjenst och erkänsla, som gjort deras förfäders namn

odödlige.

odödlige. I ett Land, mindre plågadt af afundsjuka än Sverige, hade detta försök blott misslyckats: här blefvo följderne deraf högst skadliga. Missnöjet hos den mindre Adeln och de ofrälse Stånden upplifvade det Aristocratiska bandets hopp: de beslöto att bruka Konungens välgerningar emot dem, till att bereda dess *fall*, *och långt ifrån att visa sig färdige att försvara Thronen och deras egen sak*, som tycktes nu vara densamma, var det de, som 1786 uppmuntrade, uppehöllo och sökte att nyttja missnöjet, deras upphöjelse förordsakade, *för att kringskära* Konungamagten och slutligen *störta* honom. Gustaf, som ej förmodat ett sådant uppförande af dem han dagligen bemött med vänskap, förtroende och godhet, kunde ej dölja de intryck detta gjort på honom, uti sitt afsked till Ständerne. Ända till den stunden hade han mindre visat sin ressentiment, än ståndaktighet och klokhet. Marcoff, som var då i Stockholm Rysk Minister, hade hemligen under-

blåst alla factionens företag, och Ryska Hofvet, som ej förr än vid freden i Verelä lemnat sina pretentioner på att vara 1720 års Regerings-forms garant, visade vid detta tillfälle all möjlig vedervilja emot Konungen. Härifrån kan man med säkerhet leda första orsaken till Gustafs beslut att attaquera Ryssland, och försäkra sitt lands sjelfständighet genom förminskningen af detta Rikes colossala magt: ett hopp som var grundadt på det krig, i hvilket Ryssland då var inveckladt med Turken, som Preussen och England sade sig ärna understödja; äfven som Polackarnes beslut att befria sig från Ryska oket.

Under 1786 års Riksdag hade min zele gifvit mig mer del i Konungens förtroende, än min kännedom af affairerne det förtjente. Hans Maj:t, som ämnade göra en resa till Köpenhamn, för att, om möjligt var, afskilja Danska Hofvet från sin alliance med Ryssland, nyttjade i alla sina arrangements för den resan största hemlighet: 2 a 3 personer kände rätta sammanhanget och

bland deras antal var jag. Utgången af detta företag svarade ej emot vårt hopp. Danska afundsjukan mot Sverige öfvergick deras politiska interesse och vi fingo nöja oss med det löftet man gaf (och som ej hölls), att bibehålla den strängaste neutralitet. Under dessa här ofvanföre omtalta händelser hade flere andra *förefallit inom Hofvet, som jag ej tror mig böra* vidröra, *efter jag* ej deri haft någon egentlig del. Kunde likväl de scener, som förefallit korrt för Enke-Drottningens död, göras allmänt bekante, så tjente de mer än alla declarationer, protestationer och gazetter att upplysa, hvad som förefallit uti loppet af 20 år, och som beredt flera allmänna och enskildta missöden.

Bedragen af Turken, Preussen och England, som hvar och en på sitt vis lofvat bidraga till framgången af den stora plan Gustaf vågat göra, att återställa jemnvigten i Europa, beslöt Konungen 1788 anfalla Ryssland. Jag reste om våren till Finnland och fann tusen oförväntade svårighe-

landstigning, attaquerade och retirerade sig. Jag med min lilla Corps uppfyllde de ordres jag fått; men Hussula-Arméen blef orörlig. En blandning af förräderi och svaghet hade betagit denna Armée courage, discipline och känslan af all ära och alla skyldigheter, och Konungen fann sig nödsakad att skicka General Siegroth och mig ordres att gå tillbaka. Min förtviflan kan ej liknas vid annat än den faran, i hvilken jag befann mig under retraiten, i brist på hästar (*nb.* vi hade ej annat än bondhästar, och med dem rymde bönderne bort under det vi voro i elden.), och med mycket canoner. Lyckligtvis förstodo ej Ryssarne profitera af min olycka, och jag kom åter till mitt läger utan stor förlust. Der voro redan för mig utskickade från Hussula-Arméen, som skulle förvilla hufvudet på mina Officerare: de sade att vi voro tagne i ryggen af 12,000 man Ryssar, som marcherade från Wilmanstrand; att 20,000 kommo från Petersburg, och att fred tillböds, och med stora fördelar, så snart vi

voro inom vår gräns. Jag hade i mina händer allt hvad som behöfdes för att bevisa motsatsen; ty ordres till Commendanten i Friedrichshamn voro gifne att capitulera, så snart han såg oss göra allvar, och med allt hvad han kunde af Troupper, canoner och ammunition begifva sig till Viborg. Dessa ordres voro *så nära att blifva exequerade, så att om* man ej från *Hussula* underrättat Commendanten, hade han lemnat sin fästning och tändt eld på Staden (hvarmed början redan var gjord) natten efter, sedan Gen. Siegroth dragit sig *tillbaka* på Skärgårds-Flottan. Så snart jag var återkommen på min post vid Summa, och ungefär fått en idée om hvad som förefallit vid Hussula, begaf jag mig dit. Min ankomst behagade ej vederbörande, och jag döljde ej heller mitt tänkesätt. Skulle man tro att förvirringen och modlösheten var så stor, att jag omkring Konungen ej fann en enda af dem som verkligen voro honom tillgifne, hvilka ej talte om retraite, fred, förestående olyckor m. m.? Jag fruk-

tar ej besvära denna assertion, i fall någon vore, som, utan att rodna, skulle vilja neka sanningen deraf. Följderne komma ännu mer att bestyrka den. För att ej hafva air af en smilare, som vill göra sig till, begärte jag att H. M. genast ville sammankalla en Krigs-Conseil. Detta skedde. Jag framdrog då alla skäl och bevis jag hade, för att vederlägga dem, som ej allenast funno farligt att attaquera Friedrichshamn, utan äfven låddes frukta eller verkligen fruktade att blifva tagne i ryggen. Mot sanningen blifva alltid fegheten och förräderiet stumma, och man tycktes komma öfverens, att än göra ett försök med mera enighet och ordning än det föregående. Jag begärte att tiden skulle determineras, orderne skrifvas m. m., och sedan jag trodde mig vara väl säker om att se allt verkställas, återvände jag till mitt läger, som Hussula-Arméens utskickade till en liten del hunnit smitta. Hvem skulle kunna tro att 12 timmar efter ett så solemnelt beslut, jag skulle få en billet från Konungen, i

hvilken han med den lifligaste sorg och förtviflan berättar mig att han är nödsakad att retirera sig till Högforss. Mitt svar härpå var mitt afskeds-memorial; men denna lilla häftighet å min sida blef förvandlad i ett lifligt beslut att uppoffra mig, då Hans Maj:t sjelf kom till mig och så godt som med tårarne i ögonen berättade förloppet af allt som händt, sedan jag var borta från Hussula. Är det en tröst att i olyckan utgjuta sitt hjerta i en väns sköte, så var det, som Konungen sjelf både mundteligen och skriftligen sade mig, den enda lyckliga moment han på länge haft. Vi sågo begge till en del faran, som hotade Thronen och Riket; men vi förväntade oss ej ett så fullkomligt förräderi, ej heller att i höjden af vår olycka finna de medel, som Försynen utsett att återställa allt i sitt rätta skick. Emedlertid kom General Platens ordres, att jag skulle göra mig marchefärdig och formera arriere-gardie af den Corps, som från Hussula uppbröt för att genom Summa marchera till Högforss. Den äran

var stor för en bland de yngre Öfverstarne i Arméen. Men General Platen var dertill determinerad af den rättvisa han alltid gör sina underhafvande, och de Generaler och Öfverstar, som kunde missunna mig denna heder, sågo kanske med nöje, att jag skulle få att göra med fienden, som, ganska väl underrättad, ej förlorade någon minut sedan retraiten var började. Cossacker och Jägare underhöllo en beständig action ända till Tavastilla; men der hade jag låtit inrätta en badstuga vid vägen och masquera några canoner, som med drufhagel togo fienden i flanken och deconcerterade dem så att de vände om tillbakars. Hade jag ägt mer än 25 hästar för att förfölja, så torde denna affaire blifvit oss fördelaktig; men i hela detta krig var en beständig brist af fourage ett hinder i allt hvad som kunnat göras, då krigslyckan tycktes favorisera oss. Att beskrifva vår position vid Högforss blefve för vidlyftigt. Denna post, som nu är förvandlad till en Rysk fästning, var säkert en af de första en ar-

mée kan taga. Huruvida vi profiterat af naturens avantage, hör ej hit att discutera. Vi camperade corpsvis, och den esprit af trohet eller af motvilja, som distinguerade hvar och en af dessa corpser, gjorde oss mer uppmärksamme sins emellan, än på fienden. Tvenne små affairer förefölle, som tjenade att upplysa *sinnenas författning*. *Storfursten Paul Petrovitz* var *kommen till Ryska* Arméen och gjorde en recognoscering på Högforss. Händelsevis var jag General-Major af dagen, och gjorde hvad man gör, då man ej vill låta fienden komma sig för nära. Detta förskaffade mig mer förtret än om jag sacrifierat skyldighet och heder. En fouragering jag commenderade någon tid derefter, och som fienden var väl underrättad om, hade så när varit både min och min corps graf, och det som värre är, höll på att lända dertill, att Konungen skulle blifva fången, som nödvävdigt ville sjelf vara med. Försynens nåd gjorde ännu de elakas råd om intet, och vi lärde ej känna hela vår fara

förrän H. M. fick underrättelsen om Anjala-Förbundet mot slutet af Augusti månad. En morgon ganska bittida blef ett bref af en bonde öfverbragt till Konungen, i hvilket de Confedererade gifva sjelfve tillkänna ej allena sitt beslut, utan äfven copior af alla acter, som Major Jägerhorn, deras Ambassadeur, medfört till Ryssland. Bemälte Major var dessutom chargerad med andra plein pouvoirs och instructioner, som ej skulle synas, förrän dessa preliminair-artiklarne voro reglerade. Få menniskor känna sammanhanget af detta; men en tid kommer då allt detta skall komma i ljuset.... Min penna tillhör det ej; ty jag skrifver ej för hämnden, men för sanningen, och för att upplysa det min enskildta vandel tillhörer. Så snart Konungen genomläst det paquet han fått, skickade H. M. efter mig och lemnade det i mina händer, sägande: *Hvad tycker Ni min vän?* Min första känsla och rörelse var bedröfvelse och förtviflan, då jag såg en älskad Farbrors namn i spetsen af de andras. Denne dygdige men

svage man hade man förfört genom de fagraste förhoppningar af en lycklig utgång. Han trodde tjena Konungen och Riket på det bästa, och insåg ej den afgrund af olyckor, i hvilken detta steg kunnat störta begge. Jag bad H. M. eftersända någon af dem som han kunde yppa sig för med fullt förtroende, och hvars råd i denna moment kunde vara af nöden. Man lät Baron Taube, Grefve Axel Fersen och Baron Fabian Wrede inkomma, som alla händelsevis voro i Högqvarteret: deras förundran och indignation var naturligtvis stor, men ingen ville våga att råda. Jag föreslog dock slutligen H. M. att genast befalla Cheferne för conspirationen, att i Hussula infinna sig, der låta arrestera dem och afsända dem till Stockholm. Möjligheten att utföra denna coup d'autorité existerade: 1:o hade de ej vägrat infinna sig, i hopp att man skulle hafva aktning för deras anhang, och för att ej visa fruktan, utan tvärtom frimodighet. 2:o hade bestörtningen i Hussula blifvit så stor bland deras vänner, så intet

motstånd varit att befara, då Konungen talade ur den ton, som honom af Gud och naturens rätt tillhörde. H. M. betänkte sig en stund, och vi bibehöllo den största tystnad; ändtligen sade han: *non, il faut dissimuler. Peut-etre dans l'embarras ou est Russie, consente-on à une paix honorable, et alors j'en profiterai; si non la voye de la severité m'est toujours ouverte.* Man tycktes gifva bifall åt denna tanka. Jag allena sade: *il est rare, Sire, qve dans ces sortes d'affaires les mezzo termini reussissent.* Samma eftermiddag blef Lantingshausen skickad till Anjala, som gaf tillkänna vid sin återkomst, att confederationen var alfvarsamt etablerad, och att Öfverste Hästsko, som var dess verkliga hufvud, höll General Armfelt och Öfverste von Otter nästan under bevakning, för det de ej skulle kunna visa sitt rätta tänkesätt. Det vore för vidlyftigt att här anföra många och långa samtal jag hade med Konungen under denna bedröfliga epok: ett vill jag allenast omtala, som visar denne Furstes

stora snille. En afton då vi voro gångne ända till förposterne, så sade jag under det det vi gjorde reflexioner öfver våra missöden: *Gud gifve jag hade E. M. väl härifrån. Det är ej att tänka på,* svarade mig Konungen; *Jag kan på flera vis omkomma, det finner jag, men aldrig skall jag deshonorera mig: rymma undan dessa förrädare vore en lacheté och skulle öka deras mod. Nej, en enda ressource gifves, min vän, för oss; det är, om Dansken förklarar oss krig. Då hafva vi en orsak att fara härifrån för att försvara vår vestra gräns, och hela Nation, som då blir upplyst af faran, skall tjena mig att försvara både Fäderneslandet och mig sjelf: hos oss behöfves starka slag för att göra effect.* Långt ifrån att inse sanningen af denna uträkning, så tänkte jag att olyckan förorsakade en slags förtviflan, som i den momenten visade sig under en politisk färg. Utan att vidare tala härom, kommo vi tillbaka till Högqvarteret, hvarest flere rykten om fiendtligt anfall samma afton gåfvo

anledningar till åtskilliga rörelser och contenancer. Detta var natten emellan d. 19 och 20 Augusti. Två eller tre dagar härefter kom säkra underrättelser om, att Danskarne beredde sig till att falla in i Vermland och på Dahl. H. M. lät genast denna tidning blifva utspridd, och lät inse nödvändigheten af sin återresa till Sverige, för att der sätta sig i försvarsstånd. De confedererade i Anjala voro af olika tänkesätt i anseende till sitt förhållande emot Konungen i så fatta omständigheter: en del ville bemästra sig dess Person och tvinga honom att utskrifva Riksdag, en annan del åter ville låta honom fara och förklara Hertig Carl Regent . . . Det gifves i detta ämne flere originala Documenter, som kunna, då tid blifver, sättas i dagsljuset. Jag fick lyckligtvis precise underrättelser om allt detta, och utan att gifva Konungen directe del deraf (emedan hans caractere merendels alltid förde honom att gå faran till mötes) så påskyndade jag så hans resa,

så

att alla uträkningar och projecter skulle slå felt, så i anseende till tid som ort. Ett stort bevis af den presomption, med hvilken conspirateurerne gjort sin plan, är att ¼:dels timma innan H. M. körde in på Ulriksdahls Borggård, slog en viss Capitain af Gardet wad med nu varande Öfverste-Kammarjunkaren Carl Bonde, att aldrig Gustaf III skulle komma till Sverige. Jag följde genast Konungen efter, och vi arbetade i Stockholm natt och dag på medel, att tillskapa något slags försvar emot oförmodadt anfall, som inga negociationer tycktes mer kunna hindra. Vid detta tillfälle kan man säga, att få voro de som torde visa sig zelés och tillgifne Konungen; man ansåg mindre farligt att vara dess fiende än dess vän, och de som ändtligen hedrades med denna sista titel i publiken, affecterade till större delen en neutralité, som kunde bana vägen till försoning emellan dem och factionen, i fall Gustaf ej mer kunde frälsas. Att få ihop penningar var det svå-

raste af allt. Financerne voro ej allenast utblottade, men i en sådan derangement, så att om ej Konungen tagit det parti, att nyttja Peyron och Håkansson, så hade interessen genom vexelvingleri och sedermera agio i grund förstört Riket. H. M. gaf mig det bedröfliga förtroende, att gå till Wermland och der sätta allt i försvarsstånd, och hela vår gemensamma Krigs-Cassa var 4000 ducater i guld. Det är ej obekant, att allt hvad jag och min hustru hade, som kunde pantsättas, användes att öka denna lilla summa, som ändå alltid hade varit obetydlig, om ej i Wermland funnits en verklig patriotisme och ressourser, som man ej kunnat påräkna. H. M. begaf sig till Dalarne, för att af Dalallmogen få biträde, och dess hopp blef ej bedraget, oaktadt alla konster som brukades att göra detta beskedliga folk yra i hufvudet. Så snart Konungen uträttat hvad han velat i Dalarne, kom han till Carlstad, der jag och Engelske Ministern vid Danska Hofvet Elliot voro honom till mötes. Denne sedna-

re, som utan sitt Hofs ordres sedermera till en stor del frälsade Sverige från ett långvarigt krig med Dansken, var hitkommen för att offerera Englands mediation, med vilkor, som ej voro gjorde att behaga Fransyska Hofvet. Ehuru svårt det syntes vara att lemna en gammal Bundsförvandt, så voro omständigheterne nu sådane, så all slags *ståndaktighet* i den vägen blifvit ett *politiskt brott.* Frankrikes olyckliga invertes ställning betog allt hopp om hjelp derifrån, och vår öfverhängande fara fordrade en activité, som ej blott skulle bestå i representationer och negociationer. Emedlertid hade jag varit lycklig nog för att socknevis samla ihop några hundra man af det stridbaraste bland Allmogen: dessa fingo gevär och exercerade redan, samt deras antal öktes dagligen. Hela min armée af reguliera Troupper bestod i en bataljon Infanteri och 1 och ½ Esquadron Cuirassierer: 2:ne canoner med deras service blefvo mig tillsände från Wenersborg; men krut, flintor och flere andra små nödvändigheter fat-

tades mig alldeles. Eda skans var ej gjord för att emotstå ¼ timmas attaque, och de canoner der voro, kunde snarare skadat dem som nyttjade dem, än fienden. H. M. gjorde med mig en resa till denna ort, för att sjelf taga vår uselhet i ögonsigte, och det såg omöjligt ut, att inom 3 veckor man ej på den gränsen skulle befara en attaque af flere tusen man. Jag som såg omöjligheten att i den momenten sätta Eda Skants i försvarsstånd, som dessutom kan tourneras, sökte ut en post en mil längre fram, kallad Morast, hvilken jag lemnade Baron Hjerta vid Artilleriet omsorgen att befästa. Denne Officers activité svarade emot mitt förtroende, och det nit, med hvilket Allmogen i hela Jösse härad biträdde oss.

Samma dag som Hans Maj:t var vid Eda Skants, kom tidningen om Danskarnes inbrott öfver Strömstad; men som en corps under Öfverste Tranefelts befäl fattat posto framför Uddevalla vid Qvistrum, tycktes faran ej vara så stor på den sidan, emedan detta pass är ett af de svåraste att forcera,

om det blir rätt försvaradt. Så snart Konungen kom åter till Carlstad, afslöt han alla sina affairer, skref till Fransyska Ambassadeuren för att explicera honom orsakerne till dess öfverenskommelse med Elliot, samt andra vigtiga ordres och depecher. Ändteligen kl. 8 om aftonen, utttröttad af arbete, satte han sig i sin vagn, för att genom Wenersborg fara till Götheborg, der dess närvaro var högst nödig för att sätta allt i försvarsstånd. Grefve Claes Ekeblad hade från Mariestad kommit till Carlstad, för att taga H. M:s ordres om ett Landtvärn, som i Westergöthland skulle uppsättas. Mindre vågsam än Gustaf III var, ville han ej om natten i ett grufveligt väder och väglag gifva sig på resan, och vi gingo begge således hem till mig. Knappt ¼:dels timma i vår enslighet, kom berättelse, att H. M. återkom, och vi hunno ej mer än att se skenet af facklorna, förrän Konungen redan var framför trappan af sitt qvarter, der jag genast var honom till mötes. Hans Maj:t steg ur vagnen utan att

säga ett enda ord; hans ansigte var något förställdt, och då han tog mig i hand, kramade han mig med en ovanlig häftighet. Min bestörtning och min förundran var lika stor: ändteligen kommen i kammaren och allena med Ekeblad och mig, sade han: *tout est perdu; lisez*, och kastade åt oss på bordet ett stort Document, hvilket en Courier, som kommit honom till mötes, lemnat ¼:dels mil från Carlstad. Jag var ej sen att läsa hvad detta fatala papper innehöll, och fann rapporten om den olyckliga affären vid Qvistrum, der Tranefelt, mera käck än klok, låtit bedraga sig ej allenast att taga en elak ställning, utan ock att capitulera som en usling. Rapporten var tillräckligen detaillerad för att man ej allenast kunde se, det Wenersborg redan borde vara i fiendens händer, men att ock Götheborg om 3 a 4 dagar var inspärradt, om de ej försummade tiden. Jag såg således rätt väl djupet af vår olycka; men för att ej öka Konungens bestörtning sade jag: *le malheur paroit grand, mais le cou-*

rage et l'activité de V. M. peuvent encore sauver Gothenbourg. H. M. svarade mig med humeur: *vous ne savez ce que vous dites, et la couronne qve je porte, ne vaut pas les chagrins qv'elle me donne.* Wan att med uppriktighet tala med en Konung som handterade mig mer som en vän än som en undersåte, vågade jag nog starka föreställningar och brukade till och med vissa utlåtelser, som, utan att härröra af vänskap, nit och patriotisme, varit brottslige. Ändteligen sedan vår dispute varit mycket häftig, beslöt H. M. att taga vägen öfver Mariestad och genast sätta sig i vagnen, sägande mig i stället för farväl: *vous voulez me faire mourir; je mourrirai, et vous n'aurez pas à me reprocher, de n'etre pas mort en Roi.* Jag kunde ej återhålla mina tårar, men Konungen var så förbittrad mot mig, så han vägrade mig till och med den nåden att kyssa hans hand, och jag såg honom skiljas ifrån mig med en smärta, som ingenting annat än öfvertygelsen att hafva gjort min skyldighet, kunde

lindra. Gustaf III hade som menniska många svagheter, men hans själ var så stor som hans förstånd: hans hjerta var förträffligt, och i dess omdömen (då han var lemnad till sig sjelf) regerade en öfvernaturlig precision och rättvisa.

Hela Europa vet huru Konungen oförmodadt kom allena till Götheborgs undsättning, och lemnade sina ekipager och sina beqvämligheter på halfva vägen. Men få skulle tro att denne store Konungen, öfverlemnad till så många olika affecter, och uttröttad under vägen, expedierade mig en extra post med ett bref, som bevisar att han var värd att hafva så många vänner som undersåtare. Uttrycken i detta bref äro för mig så smickrande, så att jag ej bör sjelf upprepa dem. Den tiden kommer, då i mängden af 65 stycken andra, detta kan få sitt rum bland en rättvis framtids minnesvård.

Den vidsträckta magt Konungen lemnade mig, att i allt göra och låta som jag för godt fann, tjente till föga nytta utan

penningar och folk. Allt hvad som Wermland kunde fournera blef nu mer otillräckligt, sedan fienden passerat Wenersborg och kunde öfver Åmål taga mig i flanquen, och om öfvergången vid Eda Skants kunde försvaras, blef likväl alltid den inre delen af landet öppet. Häremot böd jag väl till att taga sådane precautioner, som omständigheterne kunde medgifva; men hade Danskarne förstått nyttja tiden, voro lika väl Wermland och Nerike förlorade; ty 14 dagars uppehåll ändrade allt, och jag slutade med att attaquera i stället för att blifva attaquerad. För att verkställa och påskynda organisation af Dal-Allmogen, reste jag sjelf upp till Fahlun, och var lycklig nog att undanrödja samt jemka flera svårigheter. De få penningar jag hade, gingo åt vid detta tillfälle, och då jag återvände till Carlstad, måste jag i Philipstad låna skjutspenningar för mig sjelf. Sådane voro verkligen omständigheterne, att så snart en styfver inflöt, så var han disponerad redan långt förut. Men det har ej hindrat mina

activa och illvilliga förföljare; att påföra mig en Kronoskuld för denna campagnen, hvilken kostat mig 5000 Rdr af min lilla förmögenhet. Salig Konungen har både erkänt och ersatt detta genom det goda han vid flere tillfällen gjort mig. Dessutom har jag med alla pleins pouvoirs och blancs-signés aldrig nyttjat en enda eller handhaft penningar, som tillhört Kronan, på annat vis, än att genast mot qvittencer aflemna dem till vederbörande Chefs eller Commissarier. Ohördan dömd i allt, på ett barbariskt vis plundrad på alla documenter, som kunde tjena mig till lagliga bevis (utom Gustaf III:s bref, som mina mördare ej fått i sina händer), är den rättvisa jag kan hoppas och begära, lemnad åt framtiden och ett tidehvarf, der Robespierres och Reuterholms tyranni skola synas med sina rätta färgor, utan att få beskydd af enskilda eller politiska omständigheter.

Min återkomst till Carlstad var högst nödig: förskräckelsen och villrådigheten var stor. Danske Öfversten Stricker med 1500

man var inryckt i Åmål och hade redan pousserat sina förposter till Lunte krog. Jag beslöt genast att marchera emot honom med de få reguliera troupper och beväpnade bönder jag hade, samt om möjligt var nyttja Allmogens hat, för att äfven afskära honom all retraite. Jag detacherade några determinerade personer till byarne omkring Köpmannebro, för *att få* Allmogen att tända *elden på denna* bro och hindra all communication emellan Åmål och Wenersborg. Tvänne halfgalerer, som allt sedan Carl XII:s expedition mot Norrige stått under skjul i en *bondby* på stranden af Wenern, hade jag redan fått i sjön och bemannat: desse skulle visa sig vid Åmål i den momenten vi från alla sidor skulle hota Stricker med anfall. I Staden voro alla sitt Fäderneslandet tillgifne, och man hade så öfverenskommit, att hvar och en husvärd skulle traktera sina inqvarterade Soldater natten innan vi skulle attaquera. Hela denna plan gick om intet genom de ordres som H. M. tillsände mig med en Courier, hvilken äf-

ven hade med sig copian af artiklarne, som voro utfästade i Stillestånds-Tractaten emellan Sverige och Danmark, som af Elliot och Preusiska Hofvet var utverkad. Ehuru bedröfligt det var för mig att ej få försöka Danskarnes tapperhet, måste jag gifva contraordres, men kunde ej nog hastigt contramandera förstörelsen af Köpmannebro, hvarigenom vi äfven fingo en rapport af Stricker, skickad till Prinsen af Hessen, i hvilken han beskrifver sin fara och sina soldaters feghet och indisciplin. Emedlertid ankommo Dalkarlarne; och som jag ej trodde mycket på helgden af Danska löften, arbetades på att exercera och disciplinera dessa obändige volontairer, samt att göra passet vid Morast och Eda Skans så inattaquable som möjligt var. Genom stilleståndet hade Prinsen af Hessen fått tillstånd att retirera sin Armée på flere colonner in i Norrige, och ärnade han låta 4000 man passera genom Vermland. Denna Provins hade gjort för stora sacrificer, för att ej blifva befriad från olägenheterne af en

fiendtlig durchmarche, och jag kunde ej med bibehållande af att äga tro och ära, låta Danskarne passera så länge jag hade befälet. Stilleståndsförbundet var utan förbehåll i den vägen. H. M:s ordres, med hvilka Prinsen af Hessen försett sig, då han sista gången skickade mig sin Adjutant för att begära durchmarchen, gjorde min belägenhet *ganska svår*. *Jag* tog då det *sista* parti, *som* var mig öfrigt, nemligen att säga Prinsen af Hessen, det de svårigheter jag gjort, voro för hans bästa och ej en invention af mig. H. K. H. kunde ej vara okunnig om, att jag commenderade en Armée, som mest bestod af Allmoge, odisciplinerad och af sin natur litet fallen för att begripa tractater, som ej voro till deras fördel; att denna Allmoge, beredd att anfalla fienden så snart han visade sig på dessa trakter, säkerligen ej stod att tillbakahållas; och att slutligen, sedan jag lemnat H. K. H:s Adjutant full frihet att underrätta sig om sanningen af allt detta, stod det honom fritt, att komma in i Wermland med

sina Troupper, der jag i dylikt fall ej ämnade föra befälet. Detta gjorde sin verkan, och jag hade den glädjen att befria Wermland från att både under krigslågan och efter stilleståndet se Danska Troupper inom sina gränsor. H. M. kom i början af December till denna hedervärda provins, för att taga min Armée i ögnasigte. Jag maneuvrerade med mina bönder och visade i synnerhet deras charge i avancerande. De fingo ock förtjent beröm, i synnerhet den delen som voro nyttjade vid Artilleriet. Nu återstod, att utan gevär få Dalkarlarne att tåga hem; detta var äfven så svårt som delicat. Men lyckan, som ännu ej öfvergifvit mig, hjelpte mig till ett godt slut i denna affair, och jag återkom till Stockholm med all den satisfaction som jag kunde njuta, ehuru factionen och alla dess grenar fattat för mig ett hat, som var deras medlem och tillkommande Protector Reuterholm lemnadt att utföra.

(Fortsättning följer i andra Delen.)

HANDLINGAR OM PRESIDENTEN GREFVE A. F. MUNCK, ANKLAGAD FÖR FALSKA SEDLARS TILLVERKNING ÅR 1792.

Protocoll, hållet uti Kongl. Maj:ts och Rikets Svea Hofrätt den 12 Maj år 1794.

Närvarande:

Hans Excellence Herr Riks-Drotzen, Presidenten, Academiä-Cantzleren samt Riddaren och Commendeuren af Kongl. Maj:ts Orden, Högvälborne Grefve *Carl Axel Wachtmeister.*

Herrar Hof-Rätts-Råd och Assessorer:

Carl Johan Norell,
Magnus Peter Rosbeck,
Carl Ziervogel,
Carl Peter Sebenius,
Per Henric Liljensparre,
Johan Adolph Mannerhjerta.

Sedan Hans Excellence Herr Grefven och Riks-Drotzen tillsagt, det Hof-Rätten skulle vara ensam, och ingen utom Secreteraren och undertecknad Protocollsförande var tillstädes, tillkännagaf Hans Excellence, det Kongl. Maj:t i Nåder funnit godt förordna, att alla nedannämnde Protocoll och Handlingar, som Hans Excellence nu med sig hade, och anginge för detta Presidenten Grefve Munck, skulle af Hans Excellence till Hofrätten inlemnas, för att uti Protocollet intagas och här under försegling förvaras, samt att utdrag af Hofrättens Protocoll, deruti alla berörde Protocoll och Handlingar blifvit intagne, sedermera skulle till Hans Kongl. Höghet, Hertigen af Södermanland, genom Hans Excellence aflemnas; hvilken Hans Kongl. Maj:ts Nådiga befallning Hans Excellence alltså nu velat Hofrätten förständiga, och hvarefter Hans Excellence inlemnade ofvannämnde Handlingar, som voro följande, nemligen:

1:o Protocoll, hållet inför Hans Kongl. Höghet

Höghet Hertigen af *Södermanland* den 10 April 1792, öfver anställdt förhör med för detta Presidenten Grefve Munck, Capitaine Mecanicus Carl Apelquist och Bokhållaren Carl Fredric Bergklint, rörande förfalskade Krigs-Commissariatets Polletter, eller så kallade Fahnehjelmska Sedlar.

2:o En af Capitaine *Charles Apelquist* och Bokhållaren *Carl Fredric Bergklint*, *under den 16 Mars* 1792 skriftligen författad och egenhändigt undertecknad bekännelse, angående berörde falska Fahnehjelms Sedlar.

3:o Capitain Apelquists den 5 April 1792 afgifne och undertecknade underdåniga Berättelse i samma ämne.

4:o En Billet, undertecknad af Munck och daterad d. 23 Augusti utan årtal, med utanskrift: *Till Capitain Apelquist.*

5:o Ytterligare Berättelse af Capitaine Apelquist, med dess namn undertecknad.

6:o Promemoria skrifven och underskrifven af Carl Fredric Bergklint.

7:o Grefve Muncks under den 19 April 1792 egenhändigt skrifne och underteckna-de tilläggning och erinran vid justeringen af ofvan högst åberopade Protocoll.

Varandes alla föregående sju Documenter genomdragna och förseglade med Hans Kongl. Höghet Hertigens samt Grefve Muncks Sigiller.

8:o Ett inför Hans Kongl. Höghet Hertigen af Södermanland under den 21 April 1792 hållit och genomdragit, samt med Hans Kongl. Höghets Sigill försedt Protocoll, rörande de Hypotheker Grefve Munck erbjudit så väl till inlösen af ofvanberörde oriktiga Fahnehjelms Sedlar, som för den af Juden Aron Isaak till ett belopp af Sex Tusende Riksdaler påstådde ersättning och upprättelse för dess lidande i och för denna sak.

9:o Protocoll, hållet den 25 April innevarande år uti närvaro af Kongl. Maj:t, inför Hans Kongl. Höghet Hertigen af Södermanland, öfver den af Kongl. Maj:t i Nåder ytterligare vidtagne åtgärd, till verk-

ställighet af hvad Kongl. Maj:t, rörande Grefve Munck, förut nådigst behagat förordna, och vore detta Protocoll genomdragit, samt med Kongl. Maj:ts och Hans Kongl. Höghets Sigiller förvaradt.

Dessa alla Protocoll och Handlingar blefvo härpå uppläste och lydde ord ifrån ord sålunda:

N:o 1.

Protocoll, hållet den 10 April 1792 inför Hans Kongl. Höghet Hertigen af Södermanland.

Närvarande:

Riks-Drotzen m. m. Herr. Grefve *Wachtmeister.*

Öfverste Kammarjunkaren och General-Lieutenanten m. m. Herr Baron *Taube.*

Sedan på Hans Kongl. Höghets Hertigens Nådiga befallning Capitain-Mecanicus Carl Apelquist och Bokhållaren vid Skedvattens-Fabriken på Drottningholm, Carl Fredric

Bergklint särskildt blifvit förekallade och hörde öfver de berättelser och bekännelser de dels till Högstsalig Hans Kongl. Maj:t, glorvördigst i åminnelse, dels till Hans Kongl. Höghet Hertigen ingifvit, rörande tillkomsten och beskaffenheten af de falska Krigs-Commissariatets polletter, eller så kallade Fahnehjelmske Sedlar, hvarom undersökning börjats uti Kämners-Rätten, och icke allenast förenämnde bekännelse erkänt, utan ock begge inför Gud på sina samveten bedyrat rigtigheten af hvad förenämnde berättelser innehålla; så förekallades ensamt Herr Presidenten Grefve Munck, hvilken på Hans Kongl. Höghets nådiga befallning var uti rummet utanföre närvarande, och af Hans Kongl. Höghet förhölls hvad emot honom af nämnde personer blifvit angifvet, samt att Hans Kongl. Höghet i ett mål af så serdeles beskaffenhet velat af honom sjelf höra rätta och uppriktiga sammanhanget, hvilket Grefve Munck anmodades och befalltes uppgifva. Grefve Munck berättade, att han af Capitainen

Apelquist sjelf blifvit ombuden tillhandla sig dessa Sedlar, dem Grefve Munck då visste vara falska, och af Apelquist eftergjorda; men att Apelquist förmält sig dertill af Kongl. Maj:t blifvit anbefalld, för att genom förväxling förskaffa penningar, att användas till Riksdagen uti Gefle: att Grefve Munck dertill satt tro, då han visste att Apelquist haft bestyr ej allenast om *Ryska Imperialers förfärdigande*, dem Grefve Munck, på Herr Presidentens, då varande Stats-Secreteraren Baron Ruuths, ifrån Kongl. Maj:t gifne befallning af Apelqvist emottagit, för att sedermera öfversändas till bemälte Baron, som då vistades uti Finland, utan ock af Apelquist blifvit underrättad, att denne sednare genom Grefve Ruuth hade Kongl. Maj:ts befallning att eftergöra Ryskt pappersmynt. Grefve Munck hade på detta sätt tillhandlat sig Fyratiosjutusen femhundrade tio R:dr falska Sedlar, dem han vid emottagandet alltid betalt dels med Riksgälds, dels med egna och Utrednings-Commissionens Sedlar, och för-

mälte Grefve Munck, det Apelquist ännu hade en af honom till Apelquist ställd förskrifning, stor sex tusende Riksdaler, som han för dessa Fahnehjelmska Sedlar betalt. Så snart Grefve Munck erhållit underrättelse, att Juden Aron Isaak, som sig af Grefven sådane Sedlar tillhandlat, blifvit i Åbo arresterad, hade han, på det Juden, såsom oskyldig, ej skulle blifva lidande, genast om deras inlösande föranstaltat i den mån de återfås kunnat, och för alla vidgått, det bemälte Jude Fahnehjelmske polletter af Grefven verkligen köpt till det antal han i Åbo uppgifvit. Oaktadt flere af Hans Kongl. Höghet gjorda alfvarsamma föreställningar om en ren och uppriktig bekännelse, förblef Grefve Munck vid hvad han härom anfört: hvarföre han befalltes afträda. Och sedan Hans Kongl. Höghet beslutit, att med nu i ett annat rum tillstädesvarande Capitain Apelqvist och Bokhållaren Bergklint confrontera Grefve Munck, så förekallades de alla tre, då i Grefve Muncks närvaro de förra på det strängaste

förehöllos att bekänna sanningen och sig påminna det de stodo för den Öfverhet, som af Gudi är tillsatt, och hvilken magten är lemnad den oskyldige till hägn och de brottslige till skräck och straff. Apelqvist och Bergklint befalltes derpå serskildt berätta det dem med dessa Sedlar bekanta förlopp, hvilket alldeles instämde med hvad de skriftligen *uppgifvit och detta Protocoll bilagdt finnes,* förklarandes sig vara beredde att lefva och dö på sanningen af hvart enda ord deraf, förnekandes Apelqvist att hafva någon förskrifning af Grefve Munck, och att således dess föregifvande att ännu hafva hans obligation stor Sex Tusen Riksdaler vore alldeles ogrundadt. Grefve Munck förblef vid hvad han ofvan anfört, att Apelqvist bedrägit honom att tro dessa sedlar gjorda på Kongl. Maj:ts befallning, och att han dem, på sätt berördt är, till Apelqvist betalt, tilläggandes, hvad Bergklint angår, det vore han i så måtto oskyldig, som Grefve Munck på Apelqvists honom gifna anledning af Kongl. befallning,

såsom en följd af den befallning han efter sin egen bekännelse af Presidenten Grefve Ruuth fått om Ryska pappersmyntet, öfvertalt Bergklint att härtill låta sig bruka. Men Bergklint förklarade, under yttrande af all erkänsla för de välgerningar Grefve Munck honom gjort, att sanningen och dess samvete ej tillät honom afgifva annan, än dess redan gjorda bekännelse, enligt hvilken Grefve Munck varit den, som aldraförst talt med honom om dessa sedlar, och sagt sig vara af Kongl. Maj:t anbefalld att om desammas förfärdigande besörja; att Bergklint väl en gång inför Guds Domstol finge råka Munck, då han skulle vara honom ansvarig för det brott och den olyckan, deruti Grefve Munck honom och Apelqvist infört. Slutligen och efter ett långt förhör desse personer emellan under de kraftigaste och alfvarsammaste föreställningar att berätta sanningen, och sedan de å ömse sidor anropat Gud till hämnare öfver sig om de ej sådant fullgjort, erkände Grefve Munck den del af nämnde personers be-

kännelse, att han rådt dem skylla på Capitain Scheldon, som skulle han varit orsak att dessa falska sedlar blifvit gjorde, och att han verkligen erhållit den af dem uppgifna summa Nittiotre Tusende Trehundra femtio Riksdaler, men att utom de Fyratiosju Tusende Riksdaler, som genom Grefvens hand kommit i rörelse, *de öfrige genom Grefve Muncks försorg* voro *förstörde, och att Grefve Munck*, för att dölja personer och ej draga flere i denna olycka, hvilka personer han alldeles nekade uppgifva, ej genast velat tillstå hela summans undfående. I allt öfrigt förblef likväl Grefve Munck vid sin första bekännelse, att Apelqvist honom förledt under föregifvande, att dessa falska Sedlar voro gjorda på Kongl. Maj:ts befallning. Sedan desse trenne personer afträdt och Grefve Munck åter ensam blifvit inkallad, täcktes Hans Kongl. Höghet förehålla honom, huru som Hans Kongl. Höghet med afsky och sinnesrörelse afhört hvad nu i detta mål förelupit, och deraf inhemtat ett uppförande af Grefve

Munck, ovärdigt en Svensk Medborgare och en man af hans Stånd: utom en af honom erkänd och med omständigheter styrkt bekännelse, af en så beskaffad delaktighet och åtgärd i detta brott, som vid en laglig beifran skulle ådraga honom den bestraffning, som VIII Cap. 2 §. jemnförd med LXI Cap. 1 §. M. B. utsätter, hade Grefve Munck inför Hans Kongl. Höghet blifvit beträdd och måst erkänna, ej allenast att han undandöljt rätta sammanhanget och att han verkligen emottagit en vida större summa af dessa falska Sedlar, än den han uppgifvit, utan ock att han velat råda Apelquist att häruti indraga och beskylla en oskyldig person, Capitain Scheldon. Hans Kongl. Höghet kände sin försäkran och hvad under dess styrelse varande Svea Land och Folk af Hans Kongl. Höghet äga att fordra, samt att Hans Kongl. Höghet i följe deraf borde låta Lagens stränghet drabba en person, som sig i så hög grad förbrutit och sig afklädt de första principer af heder och ära; men då Hans Kongl. Höghet

sig erinrade den nåd Grefve Munck åtnjutit af Högstsalig Hans Kongl. Maj:t, och dess förra tjenster, som gifvit anledning till dess upphöjelse så till embete, som andra hederstecken; och att Hans Kongl. Höghet ej kunde låta Lagens stränghet öfvergå Grefve Munck, utan att tillika kasta skugga på en Konungs nådebetygelser; för hvars älskade minne Hans Kongl. Höghet, jemte *alla rättsinnte Svea inbyggare* bära den oinskränktaste vördnad; af sådan orsak hade Hans Kongl. Höghet beslutit, att Grefve Munck den nåd vederfaras skulle, det må han, sedan han förut besörjt om betalningen och infriandet af de utaf honom emottagne falska sedlar eller poletter, resa utrikes, emot förbindelse att ej mera till Riket återkomma; och ålägga honom, sedan han på utländsk botten ombytt namn, besörja att underrättelse hitkommer det han aflidit, då Ordens-tecknen äfven borde hit återsändas, och han här såsom död anses, och vapnet på sådan grund nedtagas.

Grefve Munck erkände med djupaste vörd-

nad Hans Kongl. Höghets nåd, hvarigenom hans slägt undgick en skamfläck, som vid en laga beifran af hans brott vore oundviklig. Han utfäste och förband sig på det heligaste, att noga fullgöra hvad Hans Kongl. Höghet honom nu ålagt, samt att sedan Ordens-tecknen voro hitsända, och han såsom död sig här angifvit, aldrig bjuda till att återtaga sitt namn eller förskaffa sig de aflaggda Ordenstecknen. Dock försäkrade Hans Kongl. Höghet Grefven det han, så länge han verkligen lefde, skulle som pension få behålla sin innehafvande lön Ett Tusende Sexhundrade Sextiosex Riksdaler 32 skillingar.

Sedermera befallte Hans Kongl. Höghet, det skulle ett Protocoll häröfver författas, af Grefve Munck skriftligen erkännas, och sedermera jemte de hit hörande Handlingar af Hans Kongl. Höghet förseglas, med påskrift, att uti Riks-Archivet noga förvaras, utan tillstånd att öppnas, utan Kongl. Maj:ts egen Nådigste befallning.

Grefve Munck afträdde, och Hans Kongl. Höghet slöt denna öfverläggning.

Uppläst och vidkändt enligt hvad min härhos bifogade skriftliga tilläggning innehåller.

A. F. Munck.

Såsom på hans Kongl. Höghets Nådigsta befallning härvid närvarande underskrifva *ut supra.*

Carl A. Wachtmeister, Svea Riks-Drotzet, *E. Taube.* Justeradt.

CARL.

N:o 2.

Uppriktig underdånig bekännelse för Hans Kongl. Maj:t, angående de falska Fahnehjelms-Sedlarne, hvilken bekännelse vi dock ej kunna med några vittnen leda i bevis; men vilja om dess sanfärdighet aflägga vår ed.

Den 2 Augusti sade Grefve Munck till mig, Apelqvist, att han ville det jag skulle

tillaga en attirail för att kunna eftergöra Fahnehjelmska Sedlarne. Vid en sådan proposition studsade jag och ville ej deruti ingå; men han svarade: det har ingen fara för Er, befallningen är ifrån Konungen, hvilket Ni så mycket mera bör tro, som Ni vet att jag förut af Konungen haft commission om Ryska guldmyntet; och planen att utan fara kunna blifva af med dem, är, att på Ryska gränsen utvexla dem emot Utrednings-Commissionens Sedlar: vi göra ju Fäderneslandet härmed en stor tjenst, och motväga det falska tryckeriet, som till samma göromål är inrättadt uti Fredrichshamn; skicka Bergklint till mig, jag skall säga honom om samma sak, han skall blifva Eder hjelp."

Igenom Grefvens bud gick jag Bergklint till Grefve Munck, då han för mig hade alldeles samma utlåtelse, som för Capitain Apelqvist, och sade än vidare: Ni skall veta att Judar i alla tider brukat göra falskt mynt, och att de göra sådana lortlappar, som Fahnehjelms-Sedlarne, utan möda,

tillräckligt, derföre behöfves mot dem en motvigt.

Det var först emot slutet, eller när Fahnehjelmarne voro mäst färdige, då han en gång sade till mig: "Konungen känner ej denna plan: jag har gjort den på eget bevåg; men tänker så snart den reusserat, gifva Konungen både del af planen och vinsten af *dem*". *Detta* omtalade jag strax för *Capitainen*, och började från denna stunden vår ängslan och oro, som ännu fortfar.

Så snart Juden var fast, och denna nyhet hit ankommit, ville vi strax resa till Gefle och för Eder Kongl. Maj:t i underdånighet relatera om hela saken; men häremot protesterade Grefve Munck på det högsta.

Allernådigste Konung!

Huru det ock nu måtte gå med oss, så kasta vi oss uti Eder Kongl. Maj:ts armar: vi hafva ingen annan tillflykt, och hoppas att nåd går för rätt. Vi hafva felat, men af godt uppsåt och ovetenhet. Vi tyckte

des, är ej mer än en piece i behåll, hvilken nyttjades att krusa kanterne med. För attirailen fick jag betalning af Grefve Munck, men resterade derå Sextioåtta Riksdaler. För all min möda har jag aldrig bekommit något, ej heller för min medhjelpare, hvilken jag raisonabelt fick betala.

År 1789 vid slutet af året blef jag igenom Högvälborne Herr Grefven, Presidenten m. m. Ruuth tillsagd, att det vore Kongl. Maj:ts vilja, det jag skulle försöka att göra Ryska Sedlar, hvartill högbemälte Grefve fått Kongl. Maj:ts Nådiga befallning, att förskaffa sådana till prof, hvilket jag bekom i Martii månad 1790; men jag fann strax svårigheten, i anseende till så vidlyftiga och mångfaldiga attirailer, som dertill fordrades, som ändock ovissheten huru det kunde låta sig göra, dertill ock att så mycket saker behöfdes, som på intet sätt hos mig kunde verkställas. Imedlertid sökte jag att så fort som sig göra låter, skaffa det nödvändiga till försök; som ej hanns färdigt förrän till början af år 1791. Un-

der samma tid fortsattes hvad som hos mig kunde göras. Jag gjorde några försök, som tycktes likna sig till den bästa apparence; men fann svårighet och osäkerhet att hos mig kunna ställa en sådan attirail i ordning, samt ock, att jag nödvändigt skulle ha någon hjelp, som jag kunde lita på; om hvilket jag allt underrättade Herr Grefven och Presidenten Ruuth, samt föreslog så väl att flytta mina saker till Drottningholm till Skedvattens-Fabriken, som ock att få Ingenieuren Bergklint till medhjelpare, i anledning deraf, att jag genom rykten kände honom för att vara Chymist. Herr Grefven och Presidenten Ruuth, som dagligen väntade Kongl. Maj:ts hemkomst, ville således ingenting afgöra, förrän Konungen hemkom, då ock dagen derefter mig blef tillåtet, att icke allenast flytta min attirail till ofvannämnde ställe, utan har ock Grefven och Presidenten talt med Bergklint. Samma dag blef jag af Grefve Munck anbefalld om Commissariatets Sedlar, hvilket gjorde uppehåll uti den förra operationens

verkställighet. Vi gjorde väl ett försök; men det misslyckades och försäkrade oss, att utan papperets hela upplösning och å nyo görande kunde intet vinnas. Sedan inberättade vi detta till Herr Grefven och Presidenten Ruuth; och befallte Herr Grefven machinens färdiggörande till papperets malning, som ock är under arbete. De attirailer, som finnas till det Ryska myntet, och äro vid Drottningholm, bestå uti

2:ne st. förtenta inmurade Kopparkittlar.

1 st. Press med en grof jernskruf och dess metallmutter och svängel.

2:ne st. Mässingsformar till papperet, med silfver-inscription.

100 st. Bokstäfver, graverade uti mässing, och 2:ne st. mässingsplåtar.

samt här hemma:

1 st. Boktryckare-Press.

1 st. Stämpel-Press, och

1 Pappers-Walls-maschin af metall.

Stockholm d. 5 April 1792.

Charles Apelqvist.

N:o 4.

Härifrån afgår i morgon en Courir till Finnland, med hvilken jag har lägenhet skicka hvad som kunde vara färdigt.

Munck.

Utanskriften:

Herr Capitain *Apelqvist.*

N:o 5.

Dagen *efter* Kongl. *Maj:ts* hemkomst fick *jag om efter*middagen bud ifrån Grefve Munck, att mig derstädes infinna, hvilket jag ock efterkom. Vid min ankomst bad han mig gå med sig uti sin sängkammare: "Apelqvist, Konungen har anförtrott mig en hemlighet, som jag har hans befallning att lemna Eder del af, och hvilken sak Ni, enligt Konungens Nådiga vilja, samt Ert Fäderneslands nytta, ofördröjligen måste verkställa; men derjemte får jag gifva Eder tillkänna, att om Ni för någon menniska i verlden det upptäcker, så är Edert lif genast expedieradt. Jag får äfven låta Er veta, att Konungen har befallt mig att vara Inspector på Grefve Ruuth, rörande

Ryska Sedelmyntet, af den orsak, att Konungen sagt mig, det han ej fått af det Ryska Guldmyntet 100 st. och ej vet huru många Ni lemnat mig, hvilka alla jag lemnat Grefve Ruuth. Således finner Ni huru Grefve Ruuth bedragit Konungen *). Det är Konungens uttryckliga förbud, att Ni ej får nämna till Grefve Ruuth, att Konungen förtrott mig rörande Ryska Sedelmyntet. Nu finner Ni väl, sådan karl Ruuthen är, och hvad förtroende Konungen hyser för honom. Konungen ångrar nog att han lemnat honom förtroende derom, men nu kan det ej hjelpas; men så snart Ni börjar göra några Ryska Sedlar, skall ni alltid lemna mig en uppriglig del deraf, så framt Ni vill undgå att sluta Edert lif, utan att någon vet hvar Ni är tagen vägen; deremot försäkrar jag Eder, att Er uppriglighet af Konungen skall blifva belönt. Ni bör ju finna att Ryssland är och blir i e-

*) Uppenbar smädelse mot en förtjent och Konungen orubbeligt trogen och tillgifven Embetsman.

Utg:s anm.

vighet våra fiender, och att det är ingen synd att bedraga sin fiende, så mycket mer, som de i alla tider handterat Sverige på det allra fasligaste."

"Apelqvist, att nu säga Er den hemlighet, som jag förut nämnt, hoppas jag att Ni håller secret, så kärt Er är att någonsin existera. Konungen har befallt mig att tillsäga Er, *att Ni måste tillaga en attirail för att* kunna göra Commissariatets Sedlar, eller så kallade Fahnehjelmska Sedlar, och nyttan deraf skall jag nu berätta Er. Så är det, att Ryssland har igenom våra Handlande och Judar tillhandlat sig flera millioner uti Utrednings-Commissionens Obligationer, hvilka Ni vet löpa med Sex procents ränta, som är en svår tunga för Riket: äfven ock hafva de uti Fredrichshamn anlagt ett Tryckeri, för att göra våra Commissariatets Sedlar, hvilket är visst. Men under allt detta, så för att realisera sina falska sedlar med våra Commissariatets rigtiga sedlar, hade de börjat att emot obligationer, hvilka de nu sätta min-

dre värde uppå, för den orsak att kunna göra couppen eller bedrägeriet emot Sverige så mycket mer, tillvexla sig Fahnehjelmska Sedlar emot Obligationer, på hvilka de rabattera till och med Tjugu procent. Hela denna saken känner Konungen. Således finner Ni att detta blir för Riket en säker vinst, som jag nu skall säga Er. Så snart som Konungen fått utvexla alla dessa Sedlar, som Ni nu kunde hinna göra, så blir det ett förbud öfver hela Finnland, och en varning att ej ifrån Ryssland emottaga några Fahnehjelmska Sedlar, emedan alla äro falska, och att Ryssarne, som tänkt bedraga oss, skulle sjelfva bli bedragne. Således finner Ni, först att räntan blir Rikets vinst, så agio, som ock hela Capitalet. Tvåhundrade Tusende Riksdaler måste Ni göra." Jag frågade Grefve Munck om det intet voro bättre om Commissariatet gjorde dessa Sedlar, så kunde det gå fortare: men han svarade mig, att det vore tvenne orsaker, hvarföre det ej gick an, först, att då kunde det ej hållas hemligt, för det

andra, så kunde de ej förklaras för falska, så snart Commissariatet gjorde dem. Dessa skäl tycktes ej vara så ogrundade. Grefve Munck befallte mig att ofördröjligen börja med saken; han tillade äfven: "Det torde hända att Konungen sjelf försöker om Ni kan tiga, genom det att han vid något lägligt tillfälle, om han råkar Er, frågar om saken: säger Ni då att jag gifvit *Eder den befallningen*, så är Ni lika olycklig."

(Fortsättning följer i andra Delen.)

Samtal imellan f. d. Konung Gustaf Adolph, Presidenten von Ehrenheim och Engelska Ministern Merry.

Underhandlingen med England om en tillökning i subsidierne af 50,000 Pund Sterling i månaden var nära att afslutas, då den genom förfarandet mot General Moore blef afbruten. Krigsrustningar utöfver tillgångarne, och föga sparsamhet i utgifterne, hade under loppet af påföljande fälttåget förorsakat allt mer och mer en betydlig brist i Krigs-Cassan, hvadan Konungen fann sig föranlåten att den 6 December kalla till sig den hitkomne Engelske Ministern Merry, och förklara honom, att om icke 70,000 punds månadtlig tillökning i subsidierne beviljades, och vexlar till detta belopp icke genast af honom utgåfvos, skulle Svenska hamnarne tillslutas för England. Icke litet förvånad öfver ett så oförmodadt på-

stående af en Bundsförvandt, vägrade Ministern i början alldeles att efterkomma denna fordran, såsom af sitt Hof icke dertill befullmägtigad, utan endast att förnya den förra subsidie-tractaten; men då Konungen häftigt och bestämdt fortfor att yrka bemälte alternatif, vidtog Ministern den medelvägen, att utgifva vexlar på 300,000 pund såsom *förskott*, och i afräkning på de *subsidier*, hvarom man framdeles å båda sidor kunde öfverenskomma. Härmed var Konungen någorlunda tillfredsställd för det närvarande; men fann för godt, att i ett egenhändigt handbref till Konungen af England hota med hamnarnes tillslutande, i fall den fordrade subsidie-tillökningen vägrades. Den tidiga vintern och stränga kölden som afbröt all gemenskap med England på flera månader, gjorde, att Engelska Regeringens yttrande häröfver icke ankom förr än mot slutet af Februari. I en audience den 24 i samma månad på förmiddagen aflemnade Merry Konungens i England svar och en Note från Utrikes Mini-

stern. I det förra säger Konungen sig blifvit mycket förvånad öfver brefvets innehåll, och som han af erfarenhet visste hur förgäfves det var, att Konungarne directe underhandlade med hvarandra, hade han öfverlemnat denna sak till sin Utrikes Minister. Denne åter förklarade i noten, att då man sökte aftvinga England tillökning i subsidierne, var det under dess värdighet att bevilja den. Tillika gaf Merry tillkänna, att dess Hof ogillat vexlarnes utgifvande, och att han derföre fått uppbära förebråelser. Förtretad häraf förklarade Konungen, att om den begärta tillökningen vägrades, skulle han ej sluta någon Subsidie-Tractat med England. Merry lät förstå, att som han endast till denna Tractats afslutande blifvit af sitt Hof hitskickad, måste han i sådant fall begifva sig härifrån och lemna qvar sin Legations-Secreterare. Konungen sade då: *Reser Ni bort, skall Legations-Secreteraren snart komma efter.* Under detta samtal blef Konungen allt mer och mer uppbragt och for ut i häfti-

ga utlåtelser. Slutligen blef han alldeles utom sig af vrede, gjorde ett språng på golfvet, satte med häftighet hatten på hufvudet och gick hastigt med en vild uppsyn till Ministern. Denne, som väntade att Konungen nu skulle med den således lediga handen draga ut värjan och ränna den genom honom, gjorde först en djup bugning der han stod nära Konungen, drog sig sedan åt dörren, bockade sig åter och gick ur rummet, utan att säga ett ord. Denna anecdot yppade Merry först några dagar efter Regements-förändringen, sägande endast, på tillfrågan om hvad som passerade i audiencen, att Konungen varit mycket förtörnad, och att det var omöjligt att afgöra affairer med honom. Genast efter audiencens slut skref Konungen i vredesmod ett egenhändigt bref till General en Chef vid Vestra Arméen Cederström, som hade sitt högqvarter i Wenersborg, anbefallande honom att låta lägga embargo på all Engelsk egendom, handels- och krigsskepp i Götheborg och dess skärgård. Detta bref skic-

kade Konungen förségladt hem till Genera Tibell, som var något opasslig, med befall ning att genast afsända det med en courir Ingen fick veta det minsta af detta *obe-tänksamma* steg. Canzli-Presidenten, *som* vanligen plägade uppvakta Konungen efter audiencer med främmande Ministrar, för att inhemta, om Konungen i följe af dem hade något att befalla, väntade förgäfves på företräde allt till kl. 4, under *hvilken* tid Cabinetts-Secreteraren Baron Wetter-stedt var alltjemnt inne hos Konungen; och for då hem. Följande dag på förmiddagen inställde sig Cantzli-Presidenten i förrberör-de ändamål hos Konungen, som ännu visa-de samma sinnes-häftighet som dagen för-ut, och nu först berättade den påbudna embargo. Cantzli-Presidenten gjorde alf-varsamma föreställningar i afseende på följ-derne af detta steg; att detsamma skulle sannolikt leda till fredsbrott med England och förvandla denna Magt, Konungens Bundsforvandt och enda stöd, till fiende att de redan förut otillräckliga medlen til

krigets utförande, skulle, i saknad af subsidier, blifva ännu otillräckligare: att stora förluster skulle tillskyndas de publika verk och enskilda personer, som beredvilligt förstärkt betydliga summor på de af Merry utgifna vexlar, som, i händelse af fredsbrott med England, säkert icke honorerades; anhållande derföre på det enständigaste, att embargo-orderne måtte genast återkallas. *Då dessa föreställningar* allsintet uträttade, frågade Ehrenheim, om Konungen icke var betänkt på att underrätta Hofvet i Petersburg om denna embargo, för att bereda vägen till en fredsunderhandling? Nej, svarade Konungen, *Ryska Kejsaren skall ej få veta det förrän af Gazetterne.* Ytterligare föreställdes omöjligheten för Konungen, att föra krig med sina förra fiender och England tillika. Svaret blef: *Jag skall slåss med dem alla, men först och främst med Engelsmännen; ty de äro högmodiga och näsvisa, dem skall jag knäcka.* Detta sade Konungen med häftiga åthörder, slående med knytnäfven flera gånger i golf-

vet. Widare fortfor han: *Jag har nog märkt huru man länge sökt skräma mig till fred; men jag skall visa, att jag ej låter skräma mig af någon, ej heller af Er, min Baron,* utsträckande vid dessa ord knytnäfven i ansigtet på Ehrenheim. Denne svarade, att hans afsigt ingalunda vore att skräma Konungen, utan att uppfylla en undersåtlig pligt, i det han visade den fara, för hvilken Konungen blottställde hela Nationen, sin famille och sig sjelf. Konungen utlät sig: *Jag är ledsen vid allt det här: jag hör ej annat än brister och svårigheter från alla håll: jag vill dö, men jag skall dö med heder.* Sedan Konungen således länge gifvit utbrott åt sin stormande häftighet, blef han omsider mera lugn till sinnes, antingen af mattighet eller deraf, att han blef rörd af flera gånger förnyade föreställningar om dess barns och familles öde. Erinringar om Nationens fara verkade lika så litet nu, som alltid tillförene. Man hade förut ofta hört honom säga:

hvad

hvad betyder Nationen mot min heder? Under de våldsamma utbrott, hvartill han öfverlemnade sig vid närvarande tillfälle, undföll honom denna märkliga utlåtelse: *Nationen skall få plikta för det den ej lydde min salig Far.* Hvarpå Ehrenheim svarade: *Eders Maj:ts Herr Far var älskad af Nationen, och den följde honom frivilligt i kriget.*

Sedan detta samtal varat omkring halfannan timma, tog Cantzli-Presidenten afträde, utan att få veta eller ens kunna gissa till verkan af sina föreställningar. Efter en stunds förlopp undfick Baron Wetterstedt befallning att skriftligen underrätta Engelska Ministern, det Konungen åstundade tala vid honom på eftermiddagen. Merry infann sig, och i denna lugnare conference blef afslutadt, att förra Subsidie-Tractaten skulle utan någon förändring förnyas, och frågan om tillökningen i subsidierne lemnas till underhandling framdeles, när Engelske Ministern haft tillfälle bere-

da detta mål i Parlamentet. På denna conference följde embargo-ordernes återkallande, som likaledes skedde genom General Tibell.

Dessa contra-ordres ankommo ej till Götheborg förrän 18 timmar efter de förra: under hvilken tid embargon verkställdes genom trumslag, och åstadkom mycken bestörtning och förvirring derstädes. Densamma var lätt utförd å Engelsk Egendom i Staden samt å de i hamnen infrusne handelsskeppen, men omöjlig i afseende på Engelska Eskadern under Amiral Keith, som då redan var på flott vatten. Detta Engelska Krigsskeppens läge hade flera dagar förut blifvit allmänt kungjordt; likafullt yttrade Konungen på förmiddagen sin fägnad deröfver, att få dessa krigsskepp i sitt våld; och då Baron Wetterstedt, till hvilken detta sades, lät förmärka, att det torde vara svårt taga dem, efter de lågo utanför Elfsborg, sade Konungen, med ett moqvant småleende, som han stundom affecterade, när han var som högst uppretad: *Jo, det*

skall nog gå an. Detta anföres såsom ett bevis bland många andra, till hvad grad omdömesförmågan saknades hos Konungen, då han var bragt i passion.

Till Cantzli-Presidenten nämnde Konungen ej ett enda ord om embargo-ordernes återkallande, tvifvelsutan ur det skäl, att det kostade allt för mycket på hans högmod att hafva måst gifva vika för en annans *mening.*

När Subsidie-Tractaten nu skulle uppsättas och författas, uppstod en ny svårighet, i det Konungen yrkade, att England skulle uttryckligen förbinda sig att antingen förskaffa Finnland åter eller en motsvarande ersättning. Det var lätt att förese, det Engelske Ministern skulle härvid göra svårighet, och att i allt fall skulle underhandlingen derom draga ut på tiden, till stor olägenhet för våra mångfaldiga penningebehof, som kräfde snar hjelp. Ändtligen förmådde Ehrenheim med mycken möda att Konungen nöjde sig med att i Tractaten infördes det vanliga formulairet om garan-

tien af ömse sidors Stater:] och så afskickades den 2 Mars Subsidie-Tractaten till London, ratificerad och underteckuad af Konungen; men som, för att hafva ett band på England, nekade att underskrifva en redan i project färdig Handels-Tractat med denna Magt, hvilket Cantzli-Presidenten hade tillstyrkt måtte ske vid samma tillfälle, till undvikande af dubbla presenter. Detta var ett drag af dess oegennytta, hvarpå såsom ytterligare bevis kan anföras, att med samma Courir, som öfverförde Tractaten till London, afgick till Svenska Envoyén derstädes Brinkman ett handelsbref från Baron Ehrenheim, med uppdrag att begära, det den honom ämnade presenten måtte gifvas i penningar, och Envoyén för samma summa låta upphandla Spannmål och den afsända till Landshöfding Liljehorn i Wenersborg, för att utdelas till nödlidande i Westergöthland och Westgötha Dal. Bemälte Landshöfding hade någon tid förut varit hos Cantzli-Presidenten och gjort en bedröflig målning öfver tillståndet i Landsorten.

Då det tryckande penningebehofvet således nödgade Konungen att ingå Subsidie-Tractaten, ville han vedergälla det förolämpande han trodde sig hafva erfarit af Engelska Regeringen, dermed att han alldeles nekade samma gång underskrifva Handels-Tractaten. Det förmärktes under dessa dagar ett hämdbegär i Konungens sinne, som troligen skulle förr eller sednare *hafva upplöst den nära* förbindelsen mellan Sverige och England, om dess Regering fortfarit någon tid längre.

Den 24 Mars ankom underrättelsen från London, att Engelska Ministern, oaktadt hvad som förelupit i Götheborg, redan betalt hälften af de vexlar Merry utgifvit utöfver sin instruction, eller 150,000 p. st. samt att det var all anledning förmoda, det den andra hälften jemväl skulle honoreras, så snart den ratificerade Subsidie-Tractaten var framkommen, och Ratificationernes utvexling för sig gått. Detta var en glad Tidning för Presidenten i Stats-Contoiret Lagerheim, hvilken öfvertalt flera

Handelshus i Stockholm och Götheborg, att acceptera vexlar för samma summa.

Nästa Engelska Post, som i anseende till den fortfarande nordanvinden dröjde till d. 11 April, medförde bekräftelse på denna förmodan. Utvexlingen af Subsidie-Tractaten hade för sig gått, och de oinlöste vexlarne på 150,000 p. st. blifvit betalta. Enligt Cantzli-Presidentens begäran hade den vanliga presenten blifvit utgifven i penningar till ett belopp af 1000 p. st. och mellan 7 a 800 tunnor korn för samma summa uppköpta i England till understöd åt våra Vestra Gränseprovinser. Stats-Secreteraren Canning hade låtit förmärka, att han ärnade på samma sätt använda den härifrån förväntade presenten.*) Några dagar derefter ankom till England från Envoyén Merry berättelse om Regementsförändringen. Engelske Ministern bedömde densamma med mycken foglighet, och lät förklara genom nämnde Minister sig ej haf-

*) Detta skedde äfven, som bref från Envoyéen Brinkman utvisa.

va något att invända deremot, att Sverige sökte fred med sina fiender: Svenskt skepp och gods skulle ej löpa minsta fara, hvarken i öppna sjön eller Engelska hamnar, allenast Sverige icke ingick i förbindelser, som voro stridande mot Englands sjörättigheter: de ville ej blanda sig på minsta sätt i Sveriges invärtes författningar; allenast anmälte Stats-Secreteraren Canning på *sin Konungs* vägnar dess enskilda önskan, att ej några våldsamheter måtte utöfvas på för detta Konungens person.

Samtal emellan f. d. Konung Gustaf Adolf och Riksmarskalken Grefve Oxenstjerna.

Några dagar före Regementsförändringen blef Riksmarskalken Grefve Oxenstjerna kallad till Konungen, då ämnet för samtalet blef efter vanligheten Jungs förklaring öfver Uppenbarelse-Boken. Under detta frå-

gade Konungen, hvad han tyckte om allmänna ställningen. Oxenstjerna svarade, att han fann densamma blifva allt mer och mer betänklig, och rådde Konungen att söka fred med sina fiender, eljest kunde någon stor olycka inträffa. Konungen: *Grefve Oxenstjerna skall intet misströsta, hjelpen kommer nog.* Riksmarskalken lät förstå, att hjelpen, som redan nog länge uteblifvit, kunde ännu länge dröja, men faran vore nära. Konungen: *säger Grefve Oxenstjerna det? aldrig har jag förr hört Grefve Oxenstjerna så tala. Gud hjelper nog de sina i nödens stund.* Riksmarskalken Grefve Oxenstjerna, ägande vida mer inbillning än förstånd, var alltid en ifrig förfäktare af Jungs Apocalyptiska svärmerier, och på den grund gynnades ofta af Konungen med förtroliga samtal i detta dess favoritämne; hvilket förtroende jemväl Kammar-Junkaren Borgenstjerna åtnjöt i hög grad. Det är ganska säkert, att Konungen räknade på öfvernaturligt bistånd,

och

och endast derigenom kan hans underliga actioner förklaras. Man hade ofta hört honom yttra vid föreställningar om hans farliga belägenhet, att han visste nog hvad han hade att lita på. Dessa förvillade religions-begrepp grundlades under vistandet i Baden år 1804, hvilket i flera afseenden blef förderfligt så väl för Konungens egen person, som för Riket.

(*Slut på* **Första Delen.**)

Rättelser:

sid.	*rad.*	*står*		*läs*	
19	13	—	vare	—	vara
21	15	—	embetsförmåga	—	arbetsförmåga
23	4 ned ifr.	—	virrande	—	irrande
40	10	i slutet af punkten tillägges ordet: uteblef.			

Från L. J. HJERTAS Boktryckeri har nyligen utkommit:

JAGTNÖJEN I SVERIGE OCH NORRIGE. Dagbok under en Resa i dessa Riken åren 1827—28 af L. Lloyd Esq. Öfversättning från Engelskan, med [illegible] planscher i Stentryck, föreställande olika [illegible] Djurarter. 1 styft pappersband, med tryckt [illegible] omslag . . . . 3 R:dr [illegible]

ERIK STENBOCK OCH HANS VÄNNER, en svensk historisk bild från sednare hälften af Sextonde seklet, complett i tvenne delar, häftad, ... [illegible]

Denna Bok afhandlar hufvudsakligast den [illegible] mellan [illegible] under sednare hälften af Erik XIV:s regering. Säljes i Stockholm uti alla Bokhandlar [illegible] de flesta solida Bokhandels-Commissionärer i landsorterna.

Under tryckning äro:

HANDLINGAR RÖRANDE SVERIGES ÄLDRE, NYARE OCH NYASTE HISTORIA, SAMT [illegible] PERSONER, sjette och sjunde delarne. Den [illegible] kan lemnas [illegible] inom 14 dagar.

FRYXELLS BERÄTTELSER UR SVENSKA HISTORIEN, femte delen, innefattande Konungarne Johan IIIdjes och Sigismunds regeringstid; försedd med en mängd ur hittills obegagnade historiska källor hemtade [illegible]

HANDLINGAR

RÖRANDE

SVERIGES

ÄLDRE, NYARE OCH NYASTE

HISTORIA,

SAMT HISTORISKA PERSONER.

UTGIFNA AF ETT SÄLLSKAP.

[illegible] Delen.

[illegible]

HANDLINGAR

RÖRANDE

SVERIGES

ÄLDRE, NYARE OCH NYASTE

HISTORIA,

SAMT HISTORISKA PERSONER.

UTGIFNA AF ETT SÄLLSKAP.

ANDRA DELEN.

STOCKHOLM,

HOS L. J. HJERTA, 1830.

ANMÄLAN TILL ALLMÄNHETEN.

Älskare af och Nitälskare för Svenska Historien och dess mer eller mindre vigtiga delar, och hvilka i sitt förvar äga handskrifna Handlingar, vare sig utförliga beskrifningar, strödda anteckningar och uppsatser, eller enskilda bref och anecdoter, hvilka i mer eller mindre mån upplysa vårt Fäderneslands politiska händelser och förhållanden, och caractcrisera dess äldre och nyare Historiska Personer, anmodas att dermed biträda närvarande arbetes utgifvare. Dervid får man förklara, att skrifter, som i följd af deras beskaffenhet synas vara ämnade att kungöras, och ändra, hvilka ej röja någon sådan afsigt, emottagas med tacksamhet; men att de af denna sednare beskaffenhet, och i hvilka den enskilda förtroligheten vanligen och oftast uteslutit väld och ensidighet vid politiska händelsera och Personers teckning och bedömande, högst värderas.

De biträden som benäget meddelas, inlemnas under adress till *Wiborgs & Comp.* Boklåda, eller Boktryckaren *L. J. Hjerta*, med utanskrift till: *Utgifvarne af Handlingar, rörande Sveriges äldre, nyare och nyaste Historia samt historiska personer.*

INNEHÅLL:

ÄLDRE HANDLINGAR.

BREF FRÅN KONUNG CARL X GUSTAF.

1.

CARL GUSTAF VON GOTTES GNADEN, DER SCHWEDEN, GOTHEN UNDT WENDEN KÖNIG &c. &c.

Unsern gnädigsten Gruss und wohlgeneig-
en Willen zuvor Wohlgebohrner, beson-
lers lieber, getreuer. Demnach Wir anie-
o auf dem Wege begriffen umb die Expe-
lition nacher Seelandt mittelst des Höch-
ten Beystandt vorzunehmen; so ist an Euch
iermit unser gnädigster Befehlich, dass Ihr
ugesichts und one alles Verseumbnis des
ürst Emanuel zu Anhalts, Obristen Bor-
emanns und Landgraff von Homburgsks
legimenter nacher Neuburgk durch Tag
nd Nacht gehen, und es sey der General
iustav Banner alda auff Fühnen ankom-

men oder nicht, gleich wohl ohne Vorbeylassung einiger Minute, alle dort und in der Nähe vorhandene Schüten nehmen und Sie darmit gleich nacher Corsoer auf Seelandt uebersetzen. Den Obristen Overbegk aber zu Odensee posto fassen, und von demselben eine Parthey unter einem guten Officier commendiren lassen, der die auff Fühnen etwa vorhandene Vähnighe, Reichs-Räthe und Officier in arrest nehme und nacher Odensee bringe woselbst Ir sie, bis zu veiterer unserer disposition wohl bewachen lassen, und Euch der Vähnighen Knechte, so bey Middelfarth stehen, gleichsfalls also fort, so dass nie mandt davon komme, versichern, imgleichen von gedachtem Overbeek auch bey Middelfahrt und Assens eine Wacht setzen werdet, die alle aus und eingehende Posten Passagiers und Leuthe, sie seyn Schwedisch, Dähnisch oder auch andere, bis zu weiterer unsrer Verordnung anhalten, wie Ihr auch den Obristen Pringell, dass er durch Flensburgk ohne unsere oder Unsers und unserer

Reiche-Raths und Amirals Graff Wrangells eigenhändig unterschriebenen Pass niemandt durchlasse, also fort zu zuschrieben, und die bey Hadersleben stehende 8 Compag. Westgothen und Schmaländer zu beordren, dass sie bey Assens fehre nacher fühnen über und gleich nacher Neuburgk gehen und alda so lange warten, bis sie von andern Regimentern abgelöset werden; und gleich wie gedachter General Gustav Banner mit obigen Regimentern nacher Seelandt nebergehen wirdt; also wollet Ihr sambt dem Reichszeug meister Graff Erich Steinbocken dorten auf Fühnen verblieben und das Commando allda führen; und haben Wihr nun anstalt obig nacher Seelandt marchirende Regimenter, die Obristen Duwahl, Solms, Knausts und die neue Vähnighe Reuther, imgleichen Taubens und Weyhers Dragoner wieder zu Euch nacher Fühnen beordret, und soll hingegen Overbegk nacher Langelandt, und Knaust imgleichen der Obrister Rambsdorff, da er kommen sollte nacher Seeland hinüber gehen, Taubs aber

mit 1 Regim. zu Pferde in Odensee stehen bleiben, und die andere dergestalt, wie Wir unserm Kammer-Presidenten Flemming ordre gegeben, vertheilet werden. Insonderheit habet Ihr auch die hin und wieder in der Quartierung stehende Regimenter zu befehligen, dass sie sich zusammen ziehen und dergestalt setzen, dass wann der Landtmann etwas tentiren wollte, sie bey einander sicher stehen können. Eingeschlossene-Ordre an den Obristen Aschenberg umb dass er sich der bey Scanderburg stehenden Vähnighen Reutter bemächtigen solle, habet Ihr durch Tag und Nacht, und zwar mit einem Expressen, der es wohl bestelle, fort zu senden, und obiges alles mit guter sorgfalt und vigilanze zu werk zu richten. Dessen versehen Wir uns zu Euch gnädigst und sind Euch, nächst Empfehl. Göttl. Obhut mit Königl. Hulden wohlbeygethan. Gegeben auff dem Schiff Dracke d. 6 Augusti 1658.

ÇARL GUSTAF.

Overbechs Regimente skall icke förr gå till Langeland ifrån Fühnen förrän som the andre Regimenter utför Alsten ankomma.

Franz Juel.

2.

An General-Lieutenant Heinrich Horn.

CARL GUSTAF VON GOTTES GNADEN, DER SCHWEDEN, GOTHEN UNDT WENDEN KÖNIG &c. &c.

Unsern gnädigsten Gruss und wohlgeneigten willen zuvor; Wohlgebohrner, besonders lieber, getreuer. Demnach wir aus demjenigen Schreiben, welches Ihr an unsern und unserer Reichs-Raht und Admiral Graff Wrangel abgehen lassen, ersehen, dass Ihr unser wegen des Obersten Knausts Regiment an Euch vor hin ergangenes Schreiben nicht unsere Meinung nach eingenommen, so haben wir nöthig befunden der nacher Fühnen undt anhero auff Seelandt destinirten Regimenter, Euch unsern gnä-

digsten willen nachmahl dahin zu eröfnen, dass Ihr, wenn dess Grafen von Solms, Obersten Duwahls und letzt gelieferte Güldenbergische Reuther auff Fühnen angelangt, Ihr alsdann des Obersten Knaustes und Obersten Overbecks Regimenter, imgleichen die bey Hadersleben gestandene zwo Compagnien Westgothische und Schmaländische Reuther zusambt aller ihrer bagage anhero nacher Seelandt hierüber kommen imgleichen den Obersten Ramsdorff, sobaldt er mit seinem Regiment aus Pommern auf Fühnen anlangen wirt, ohne Vorzug herüber folgen lasset. Undt ob wir zwar gedachte Overbeckische vorhin nacher Langelandt destinirt, haben Wir doch vorige unzere Meinung in so weit hiermit verändern wollen, der Hoffnung, Ihr die Transportirung obiger Regimenter alles Vermögens befördern werdet: Sint Euch negst Empfehlung Göttlicher Obhut mit Königlichen Hulden wohl beygethan. Gegeben in unserm Haubtquartier Uttersloff vor Copenhagen d. 14 Aug. 1658. *CARL GUSTAF.*

Thu Regimenter utaf Gyldenlövs ifall att han icke vill blijfva uti tjensten, ernar jagh att gifva Eder til Edert Regemente.

Franz Juel.

3.

An der General-Lieutenant Heinrich Horn.

Carl Gustav von Gottes Gnaden &c. &c.

Unsern gnädigsten Gruss &c. &c.

Dem nach Wir den General-Lieutenant Graf Carl zu der ihm aufgetragenen Expedition anstalt des Overbeckischen-Regiments, welches Wir itzo zu uns anhero gehen lassen, entweder das Solmesche oder Duwalsche Regiment, ungleichen Unsere Guarde unterm Obrist-Lieutenant Buchwaldt, und denn die bewusste beyde Schwedische Compagnien zusambt des Obersten Knausts Regiment zugeordnet; zo ist an Euch hiemit unser gnädigster Befehlig, dass Ihr gedachten unser das Solmesch- oder Düwalsche-

Regiment, dann auch unsere Guarde undt die beyden Schwedischen Compagnien aufs schlewnigste zu gedachtem Graf Carl gehen lasset, anstatt der solckergestalt von Fühnen hinweg marchirenden aber ein zwey oder dreyhundert commendirte Reuther von denen Euch in Juthlandt am negsten stehenden Regimentern wieder zu Euch nacher Fühnen zieht, oder auch gar von selbigen am negsten gelegenen Regimentern eines zu Euch hinüber nehmet, welches Wir Eurem guthbefinden gnädigst anheimb stellen, undt Euch schliesslich negst Empfehlung Göttl. Obhut mit Königl. Hulden wohlbeygethan verbleiben. Gegeben in unserm Haubt-Quartier Ottersloff vor Copenhagen den 23 Aug. A:o 1658.

CARL GUSTAF.

The Gyldenlöwiske Ryttare äro icke så till trooendhes; therföre är rådheligast att man så laghar thet man må blijfwa mestare uppå landet och att man håller Regementerna ihoop och icke medh salveguardiers uthgifvandte förblotter them.

Ifall at Gref Carl icke gåhr så snart fort till then Expeditionen honom anförtroedh är så låter Knauffs Regimente blijfva quar hoos Edher uppå Fühnen till vidhare beskeed.

4.

An der General-Lieutenant Heinrich Horn.

CARL GUSTAV VON GOTTES GNADEN, DER SCHWEDEN GOTHEN UND WENDEN KÖNIG &c. &c.

Unsern gnädigsten gruss undt wohlgeneigten Willen zuvor, Wohlgebohrner besonders lieber getruer. Wir haben Euer an Uns abgelassenes vom 23 dieses wohl erhalten und daraus gnädigstersehen, was Ihr Uns auf unser Voriges in Unterthänigkeit zu antworten nöthig gefunden; gleichwie Wir aber seither Unsere Meinung in so weit geendert, dass die Embargirung der Owerbekund Knaustischen Regimenter nachbleiben undt zwar jenes allhie auf Seelandt, dieses, als das Knaustische aber auf Füh-

nen verbleiben solle, also habet Ihr Euch auch nunmehr darnach zu richten; undt die so wohl zu dem Overbeckischen als allen andern alhie auf Seelandt stehenden Regimentern zu Ross undt Fuss gehörige bagage aufs eheste anhero folgen undt uebersetzen zu lassen. Wir versehen Uns solches zu geschehen und sind Euch schlieslich negst Empfehlung Göttlicher-Obhut mit Königl. Hulden wohl beygethan. Gegeben in unsern Haubtquartier Otterslöft vor Copenhagen den 26 Aug. A:o 1658.

CARL GUSTAF.

Gyldenlöves Regimente til hest måste jagh sendha efter förrigha min ordre till Lifland och är nödigt att the man ju förr ju hellre måtte kunna embarqueras och ville J sendha migh een lista huru starke the nu måghe vara och huru mångha sigh af them förluppit hafwe, the 2 tusen saxiske (?) wille J låta gå til Seeland ju förr ju heller.

Franz Juel.

5.

An General-Lieutenant Horn.

CARL GUSTAV VON GOTTES GNADEN, DER SCHWEDEN, GOTHEN UNDT WENDEN KÖNIG &c. &c.

Unsern gnädigsten Gruss &c. Wir lassen Euch hiemit gnädigst unverhalten seyn, welchergestalt Wir Unsern bestellten General üeber die Cavallerie, auch besonders lieben getreuen, den wohlgebohrnen Georg Friederich Graff zur Waldek das commando üeber unsere in Jutlandt und Fühnen stehende Milice aufgetragen; undt ist diesem nach an Euch Unser gnädigstes Gesinnen, dass Ihr mit dem selben der auf Fühnen stehenden Regimenter halber nicht allein fleissig correspondiret, besonders auch demjenigen, was er in Unseren Diensten guth finden und desfalls ordre ertheilen wird, der gebühr gelobet. Versehen Uns dieses also zu geschehen und sind Euch schlieslich negst Empfehlung Göttlicher Obhut mit Königlichen Hulden wohl beygethan. Gegeben in Unserm Haupt-quartier

Otterslöfft vor Copenhagen den 2 September A:o 1658.

CARL GUSTAF.

Franz Juel.

6.

An General-Lieutenant Heinrich Horn.

CARL GUSTAV VON GOTTES GNADEN, DER SCHWEDEN GOTHEN UNDT WENDEN KÖNIG &c.

Unsern gnädigsten Gruss &c. Dem nach Wir vernehmen, dass sich die Osterreich- und Brandenburgische Arméen wirklich conjungirt und im Marche begriffen, dem Verlaut nach nacher Holstein zu gehen, so ist an Euch hiemit Unser gnädigster Befehlig, dass Ihr denen in . undt Jutlandt stehenden Regimentern nicht allein Ordre gebt, sich alsofort zusammen undt nacher Korsens herunter zu ziehen, besonders auch alle solche undt vornemblich die am negsten bey Friedrichs Udde stehende Regimenter befehliget, dass sie alles was an

fourage und Lebensmittel in ihren Quartiren aufzubringen immer möglich, in der eile nacher Friedrichsudde schaffen sollen and sich allda gewisse Magazine formiren, zu dem Ende Ihr auch dem General-Major Weichern zu zuschreiben, dass Er ihnen gewisse Häuser in selbigem Orte undt zur Middelfahrt anweise, darin sie solchen Vorrath auflegen und verwahren können. Verlassen Uns Ihr solches mit allem Eifer und Ernst befördern werdet und sind Euch im übrigen negst Empfehlungh Göttlicher Obhut mit Königlichen Hulden wohl beygethan. Gegeben in Unserm Haubtquartier Ystrup vor Copenhagen den 5 September A:o 1658.

CARL GUSTAF.

7.

An General-Lieutenant Horn. Oddensee.

Carl Gustav von Gottes Gnaden, der Schweden, Gothen und Wenden König &c. &c.

Unsern gnädigsten Gruss &c. Dem nach

Wir vernehmen welchergestalt von Seeland ab viel Vieh und Pferde nacher Fühnen gebracht werden, Wir aber solches als zu desolirung dieses Landes gereichend, nicht gestalten wollen; so ist an Euch hiemit Unser gnädigster Befehlich, Ihr wollet sothanes Vieh es gehöre auch wehne es wolle, keinerley Weise aus dem Lande gestalten, besondern selbe allemakt wieder zurück weisen lassen. Verlassen Uns solches zu geschehen, und sind Euch negst Empfehlung Göttlicher Obhut mit Königl. Hulden wohlbeygethan. Gegeben in Unserm Haubtquartier Ystrup d. 17 Sept. A:o 1658.

CARL GUSTAF.

Booskap och hestar moste icke sleppas öfwer uthan serdheles min passe eller Gref Wrangels.

Franz Juel.

8.

An General-Lieutenant Heinrich Horn. Oddensee.

XV

Carl Gustav von Gottes Gnaden, der Schweden, Gothen und Wenden König &c.

Unsern gnädigsten Gruss &c. Ob Wir Euch zu vor unlengst zugeschrieben, auch an Unsern und Unserer Reiche-Raath und Admiral Graf Wrangeln begehret, dass Ihr Euch zu Uns hierüber begeben und zu Corsör subsistiren soltet; So haben Wir aber selbe Unsere meinung hiemit dahin zu verendern, dass Ihr nur bis zu weiterer Unserer disposition dorten auf Fühnen verbleibet, und auf die unter Eurer Obacht habende Orther ein wachsames aufsehen habet. Dessen gelassen Wir Uns und sind Euch da entgegen negst Empfehlung Göttl. Obhut mit Königl. Hulden wohlbeygethan. Gegeben Landscron den 19 November 1658.

CARL GUSTAF.

Franz Juel.

9.

An Gener. Leut. Henr. Horn. Neyburg.

XVI

Carl Gustav von Gottes Gnaden, &c. &c.

Unsern gnädigsten Gruss &c. Dem nach Wir an nun die Ordre ergehen lassen, dass von denen auf Fühnen gestandenen gewisse Regimenter anhero nacher Seeland uebergesetzt werden sollen, dabey aber wissen, dass dieselbe ein Hauffe unnöthiges Geschless und Bagage haben, damit sie keine Dienste thun und doch die Quartier aussetzen und consumiren; So haben Wir Euch eingeschlossene Designation überschicken und dabey an Euch hiemit gnädigst gesinnen wollen; dass Ihr bey Uebersetzung der Regimenter weder Officirern noch gemeinen Reuthern mehrer Pferde und bagage gut thut und transportiren lasset, als welche in dieser unser Ordonnance gestanden worden. Habet Euch darnach zu richten und Wir sind Euch &c. Gegeben Schlagelse den 19 December 1658.

CARL GUSTAF.

Franz Juel.

Till

XVII

Till General-Lieutenant Horn. Nyburg.

CARL GUSTAF &c. &c.

Wår ynnest och nådiga benägenhet medh Gudh alsmächtigh. Wij hafwe Herr General-Lieutenant för detta befallt att det skulle komma en Galiott ifrån Sundet, som skulle gå medh proviant åt Foburg. Såsom Wij fördenskull gerna skulle se, att samme Galiott ginge medh innehafvande proviant åth Fredrichsödc, altså ville J Eder erkundiga, om någon sådan Svensk Galliott kommer der i Belt, och honom strax beordra att han går inthet efter förre ordre, på Foburg, utan gerade på bemelte Fredrichsödhe. Dermedh J förrätten Wår nådige vilie. Och Wij befalle Eder Gudh alsmächtigh nådeligen. Af Ringstedt den 22 Dec. A:o 1658.

CARL GUSTAF.

E. Figerlin.

An General-Lieutenant Henrich Horn. Neuburg.

XVIII

CARL GUSTAV VON GOTTES GNADEN, DER SCHWEDEN, GOTHEN UND WENDEN KÖNIG &c. &c.

Unsern gnädigsten Gruss und wohlgeneigten Willen zuvor. Wohlgebohrner, besonders lieber getreuer. Dem nach Wir 150 Finnische Bothsleute zu Besetzung des Major Ugglas unterhabender Schiffe nocher (nach) Wijburg geschickt, anitzo aber vernehmen, dass sich der Feind mit seiner force dem Orthe Friederichsudde nähere und Mine mache umb den selben zu attaquiren; so ist es Euch hiermit unser gnädigster Befehlig, dass wann die Kundschaft wegen attaque gedachten Ortes Friedrichsudde annoch continuiret, Ihr alsdann die 150 Finnische Bothsleute obiger massen dem Major Uggla nicht abfolgen, besonders sie alsofort nacher Middelfahrt und so weiter bis Friedrichsudde bringen lasset, und zudem Ende so viel Wagen zu Nyburg parat habet, die sie durch tag und nacht nacher Middelfahrt führen können; wäre aber keine apparence, dass der Feind Friedrichs-

udde angreiffen würde, und also unser Reichs-Rath und Admiral Graff Wrangel die Bothsleute nicht begerhte köndtet Ihr sie alsdann gedachtem Major Uggla folgen lassen, sondt aber die geringste minute nicht verabsäumen, um sie fortzuschaffen, mit gleichem Fleiss Ihr nach die von Schlagels und Corsör nacher Nyburg überkommende Knechte weiter bis Friedrichsudde fortschicken werdet. Habet Euch darnach zu richten, und Wir sind Euch schliesslich mit Königl. Hulden wohlbeygethan. Gegeben Cronenburg den 2 Januari 1659.

CARL GUSTAF.

The 150 Finske boosmen äro alle väl klädde och kunna best uthstå något om eljest Fridriksudde blijfwer attaquerat.

Frans Juel.

12.

An General-Lieutenant Henrich Horn. Neuburg.

CARL GUSTAV VON GOTTES GNADEN &c. &c.

Unsern gnädigsten Gruss &c. Ob Wir zwar vorhin die Ordre ertheilet, dass der Major Uggla mit bey sich habend den 5 Schiffen zu Uns nacher Cronenburg ueberkommen sollte; so ist doch anjetzo Unser anderwertiger gnädigster Befehlig, dass ein fall vor einlangung dieses gedachter Uggla noch nicht von dar gangen, Ihr dem selben andeutet, dass Er zo lang alda in Schlipshaven bleibe, bis Ihm seines Verhaltens halber von Unserm und Unserer Reiche-Rath und Admiral Graf Wrangel weitere Ordre zukomme. Darnach Er sich dann der gebühr zu richte; versehen Uns Ihr solches also bestellen werdet, und sind Euch schliesslich nechst empfehlung Göttl. Obhut mit Königl. Hulden wohl beygethan. Gegeben Landsçron d. 4 Jan. 1659.

CARL GUSTAF.

Thet är man best at han blijfwer så länghe ther quar intil thes the 100 boosmen,

som i dagh gingho här ifrån, kundhe komma till honom ifall at han elljest icke kan komma hijt med thet manskap han hoos sigh hafwer, ty the 150 Finske boosmen troer jagh vist at the äro nödighe vid Fridriksudde och låter them gå dijt.

14.

An General-Lieutenant Horn. Nyburg.

CARL GUSTAV VON GOTTES GNADEN &c. &c.

Unsern gnädigsten Gruss &c. Dem nach Wir aus Unseres undt Unserer Reich Rath Graf Wrangel und des Major Ugglas Schreiben vernommen, dass auf denen dort befindlicher Schiffen sehr viel krank Boths-Volck sey, und Wir nicht zweifeln, gedachter Graf Wrangel solches werde herunter genommen und dort Fühnen verleget haben; so ist an Euch hiemit Unser gnädigster Befehlig, dass weil die Verpflegung solcher kranken Leute alda auf Fühnen gar zu beschwerlich fallen wird, Ihr dieselbig

insgesampt von Neuburg ab nacher Corsör ueberschicken und solches dem Obristen Schönleben notificiren wollet, gestalten Wir bey dem selben die Ordre gestellet, dass Er alle solche kranke Leuthe in Schlagelfs verlegen und Ihnen allda ihre Pflege undt Unterhalt verschaffen solle; Verlassen Uns dieses von Euch also verrichtet zu werden, undt sind Euch da entgegen nechst Empfehlung Göttl. Obhut mit Königl. Hulden wohlbeygethan. Gegeben Landscron den 6 Jan. 1659.

CARL GUSTAF.

Franz Juel.

15.

An General-Lieutenant Henrich Horn. Nyburg.

CARL GUSTAF VON GOTTES GNADEN &c. &c.

Unsern gnädigsten Gruss &c. Dem nach Wir an Unsern undt Unserer Reiche Rath undt Admiral Graf Wrangeln geschrieben

dass Er Uns das Fersische Regiment imgleichen die Krusische Knechte fördersambst herüber schicken wolle, so ergeht an Euch hiemit Unser gnädigster Befehlig, dass wenn besagter Regiment mit den Krusischen Knechten bey Euch anlanget, Ihr solches alsofort hirüber nacher Selandt schaffen undt lieber die Reuther so lange zurük lassen wollet; Versehen Uns dessen undt sindt Euch schliesslich nebst Empfehlung Göttl. Obhut mit Königl. Hulden wohlbeygethan. Gegeben in Unserm Lager Brandsöe d. 20 Jan 1659.

CARL GUSTAF.

Franz Juel.

16.

Till General-Lieutenanten Wälborne Herr Heinrich Horn.

CARL GUSTAF MED GUDS NÅDE &c.

Wår ynnest &c. Efter såsom, General-Lieutenant Heinrich Horn, at dhe twenne Skeppen Phaenix och Raphael åhre lupne

till Neuburg; ty ähr Wår nådige willie och befallning, det J genast beordre dhem, att begifwe sigh strax dherifrån och komma hijt uthi Sundet, till hwilken ända J wele dhem Wåre härhos fölliande ordres tillställa. Wij befalle eder härhos med Gudh alsmechtig nådeligen. Datum Croneborg den 5 Maj A:no 1659.

CARL GUSTAF.

17.

An General-Lieutenant Heinrich Horn. Nyburg.

CARL GUSTAV VON GOTTES GNADEN &c. &c.

Unsern gnädigsten Gruss &c. Dem nach Wir vernehmen, dass zu Neuburg eine Holländische Galiote mit einigem Proviant aufgebracht; so gesinnen Wir an Euch gnädigst, Ihr wollet Uns von allem, was solche Galiotte geladen, mit ehestem eine richtige Specification einschicken, undt da ferner Ihr befindet, dass solches Proviant zu un-

serer Flotte dient, könnet Ihr gedacht Galiotte mit demselben nacher Corsör zu denen sich daselbst befindenden Preisen, alwo auch das Schiff Siöhladt ankommen, laufen lassen, damit Wir selbige alsdann nach unserm Begehren von dar abfordern mögen. Vorbringet davon unsern gnädigsten Willen und Wir sindt Euch &c. Gegeben Friedrichsburg d. 12 Maj A:o 1659.

CARL GUSTAF.

Albinus.

Jagh förmeenar then galiotte, som Gref Wrangel vidh Haaken (?) bekommit hafwer och till Wiborg skickat, then samma kundhe lägga til Korsör.

18.

An General-Lieutenant Heinrich Horn. Fühnen.

CARL GUSTAV VON GOTTES GNADEN &c. &c.

Unsern gnädigsten Gruss &c. Uns ist Euer Schreiben durch den abgeschickten

Expressen zu rechte eingehändigt, wor aus Wir verstanden, welchergestalt sich annoch einige feindliche Schiffe bey Neuburg undt den Orthen herumb sehen lassen. Weil Wir denn gerne wissen möchten, was solches vor Schiffe, ob es Dänische oder auch Holländische sein, undt wie viel sich derselben befinden, auch ob die Holländer seit geschlossenen undt noch währenden Stillstandt einige Feindtlichkeiten gegen Uns verübet. So gesinnen Wir au Euch gnädigst, Ihr wollet Uns von allem eigentlich bedeuten undt Nachricht geben, damit Wir einem undt anderm darnach Unser Absehen stellen mögen. Dessen Wir Uns gelassen undt Euch negst Empfehlung Göttl. Obhut mit Königl. Hulden wohlbeygethan verbleiben. Gegeben Cronenburg den 27 Maj A:o 1659.

CARL GUSTAF.

Albinus.

At man mycket skal troo theres stillestånd är icke wån doch kan man emedlertijdh menagera tijdhen.

19.

Till General-Lieutenant Clas Tott. Corsöör.

CARL GUSTAF MED GUDS NÅDE &c. &c.

Wår synnerliga ynnest &c. Såsom Wij sehe af Edert underdånigste utur Corsöör af den 18 huius, at dhe Skånske Knecktehrer ähre dijt komne, och Capitenen, som dem dijt bracht hafuer, icke west beskeed om hwart dhe skola taga wägen; Så hafwe Wij Eder härmedh i nåder welat förstå låtha, Wår Nådige wilie wara, at dhe skickas öfwer till Fühnen. Eliest hwadh som berättas Oss, at dhe Arenschniske skola hafwa myckit och öfwerflödigt bagage med sigh; Thy wille J skrifwa General-Lieutenanten Horn till derom, att han sådant förhindrar, låthandes allenast gåå öfwer deras rustnings- och tjensthästar, på det transporten icke måtte bliwa fördröjder och uppehållen. Wij hafwe och beordrat skeppen Jägaren och Höken, att i fall dhe wore gångne tillbaka igen till Grönsundh, dhe

skulle med förste windh gå åter genom Belt åth Grothelm och den förre Ordre ställa sigh till rättelse. Altså vill J låthe dem passera, när dhe kunna komma och dem intet contramandera. Och befalle Eder &c. Af feltlägret för Köpenhamn den 19 Aug. A:o 1659.

CARL GUSTAF.

20.

An General-Lieutenant Horn.

CARL GUSTAV VON GOTTES GNADEN, &c. &c.

Unsern gnädigsten Gruss &. Demnach Wir nöthig befinden, die Essensche wie auch Per Sparres Knechte, als welche zu ihren Regiment hieher gehören, zu Uns herüber zu ziehen; so gesinnen Wir an Euch gnädigst, Ihr wollet die Anstalt verfügen, damit die zu Neuburg vorhandene Essensche Knechte also fort nacher Corsör herüber gesetzt werden, darentgegen Ihr die zu Corsör anwesende 150 Palnische Knechte,

wesshalb Ihr an Graf Tott albereit geschrieben zu empfangen, und zu Besetzung des Orths Neuburg alda zu gebrauchen habet, und viel virn nicht aber, wissen, wo des Per Sparre Knechte anitzo stehen, also wollet Ihr selbige indessen nacher Neuburg marchiren, und allda unsere weitere Ordre, bis Wir sehen, was Wir Euch führ Knechte in deren stelle wieder zusenden können, erwarten lassen. Werdet solches befördern und sindt Euch &c. Gegeben un Lager von Copenhagen den 21 Augusti A:o 1659.

CARL GUSTAF.

Albinus.

P. S. M. S. Thesse 150 Pollacker kunne J och wäll låta blifwa uti Nyborgh till att arbeta. Och beder jagh edher att J med macht wille pådrifwa thet arbetet uppå Nyborgh och medh all macht måtte fortsättas. Så snart Estens Knechtar äre till Corsör, skole J bekomma Pollackarne till Edher igen.

21.

An General-Lieutenant Heinrich Horn.
Neuburg.

CARL GUSTAF VON GOTTES GNADEN
&c. &c.

Unsern gnädigsten Gruss &c. Als Wir keine Gewissheit haben, ob Ihr Unser vorhergehendes Schreiben vom 21 dieses wegen der Essenschen und Sparrischen Knechte richtig erhalten; So haben Wir Euch davon, mehrerer Sicherheit halber, ein Doublet hirbey einschliessen wollen, mit gnädigsten Gesinnen, den Inhalt desselben so viel möglichst zu befördern, dessen Wir Uns gelassen undt Euch negst Empfehlung Göttlicher Obhut mit Königlichen Hulden wohl beygethan verbleiben. Gegeben im Feldlager vor Copenhagen den 23 Augusti A:o 1659.

CARL GUSTAF.

Albinus.

Utkast och Försök till Caracters-Teckningar af Konungarne Gustaf III och Carl XIII, samt Kronprinsen Carl August.

Utdrag ur Bref, skrifna år 1810.

(Fortsättning från Första Delen.)

CARL XIII.

Om den svaga menskliga synförmågan vågar att tränga sina skumma blickar in i Försynens styrelse-afsigter, tycker den sig finna, att vissa personer äro danade och utsedda till vissa ändamål.

Den Konung, om hvilken här blir fråga, och hvilken nu (1810) innehar Sveriges Konungamagt, synes vara den Man, hvars ädla och höga bestämmelse det varit och är, att med sitt mod, sin vishet, sina

grundsatser, sin fosterlandskärlek, sina enskilda personliga dygder, stödja en älskad Bror, ett till fall lutande Fosterland, i farornas mest vådliga ögnablick.

När Sverige stod lutande och befläckadt under mångväldets omstörtande ytterligheter och oredor, af den ut- och inländska corruptionens djupt förnedrande åverkan; biträdde han med sitt mod, med sin klokhet, med det allmänna förtroende, hans älskvärda, redliga lynne honom förvärfvat, en älskad Bror i dess bemödande att upplyfta det fallande och förnedrade Fosterlandet ur det djup, hvari det, nära sin undergång, var nersjunket.

När samma älskade Broder, genom sina obetänksamma företag, ådragit sig vådor, som syntes vara af ohjelpelig art; när han aflägsnat från sin person den Svensk Konungs-älskande Krigshärens sekelsgamla tillgifvenhet; när Konung och Rike syntes gemensamt på en bottenlös afgrunds yttersta brant; då framträdde åter den rådiga, ädelt nitälskande, redan lagerkrönte Brodern;

ställde sig i spetsen för oroliga, hotande krigare, och med honom återkommo ordningen, pligtkänslan, lydnaden och den sköna, rörande tillgifvenheten för Fosterland, Konung och Konunga-thron.

När den godtyckliga Regeringsmagtens till sin natur så lärorika, men vid utöfningen så sällan belärande, godtyckliga användande med sina så ofta förnyade följder slutligen ryslig*t träffat* en Konung, som af Svenska Folket varit enthousiastiskt älskad så länge han det förtjente; då upprätthölls åter den blodade, lutande Konunga-thronen af samma hand, som redan så ofta, i farans stund, alltid varit beredd att offra sin kraftfulla stödjande förmåga åt Fosterlandet och Broder-kärleken.

När Sverige tycktes nalkas yttersta målet för sin i så många afseenden ärerika bana; när sjelfva dess namn, sjelfva dess tillvarelse tycktes vara nära att försvinna; då var det en synbar verkan af Försynens skyddande vård, att den man ännu fanns qvar på jorden och invid Sveriges Konunga-

Thron, genom hvars mod, nit och ömma vård Sverige ännu (1810) fortfar att vara Sverige.

Förmyndare-Regeringen var i hög grad nästan lika utmärkt af ljus och skugga: ingendera bör döljas för Forskarens öga; och den ädle man, som af dem är berättigad och förfallen till låford och klander; som nu (1810) fredligt och ärorikt pryder Sveriges Konunga-Thron, skulle vara den, som sist ville eller fordrade, att endast den ljusa sidan af hans regering framställdes för det enskilda eller allmänna omdömets ögon. Hans förstånd var alltför upplyst, hans hjerta alltför ädelt, för att tro sig äga förmåga, att med våldsmedel underhålla sanningen; att vilja genom list och konstlade beräkningar tillskapa de begrepp, hvilka förr eller sednare skola blifva en forskande efterverlds. Förmyndare-Regeringen hade, som sagdt, sitt ljus och sin skugga. Ett samhälles, och i synnerhet Sveriges första och vigtigaste behof, freden, bibehölls under ett af de vådligaste Tidehvarf

verldshistorien kan uppvisa, med stor politisk skicklighet, och utan att Sverige behöfde sänka sig i det förnedrande tillståndet, att slafviskt mottaga föreskrifter af någon utländsk Magt, eller att, med uppoffring af sin sjelfständighet, verka för en sådans, ej för sina egna ändamål. I följd af detta, genom inga krigiska, omogna, i Sverige alltför vanliga utsväfningar vanställda, fredstillstånd, blomstrade handel och andra näringar i lugn och verksamhet. Den inre styrelsen, med de stora, vigtiga undantag, jag för ingen del skall dölja eller förtiga, gick i allmänhet sin milda, jemna, oväldiga gång; ingen utprässning af förökade, betungande utlagor ägde rum. Den i inga egentligen politiska förhållanden inblandade medborgaren hade, så tillsägande, ingen rättmätig, billig önskan ouppfylld; och detta förhållande stod i full enlighet med Regentens eget förstånd och hjerta. Men en stor, af de mest sårande och menliga verkningar åtföljd svaghet, af hvilken i en sednare tid ingen skymt varit synlig, förmörkade den

ljusa regerings-taflan; den nemligen, att hafva valt och med ett till högsta öfverdrift sträckt förtroende omfattat en våldsam, egenmägtig, till förstånd och caracter inskränkt Gunstling. Derifrån utgingo ändlösa misstankar, falskt beräknade beslut, vacklande grundsatser, otålsamhet och en den bittraste, lägsta, mest förnedrande förföljelse-anda. Alla den föregående styrelsens män, i högre och lägre befattningar, undanstöttes, misstänktes med och utan skäl, och likasom tvingades till ovilja och mindre rena afsigter, hvarpå följde förföljelser ej allenast af en alldeles olaglig och våldsam, utan äfven skamlös art. Gunstlingens häftiga, vacklande lynne, likar öppet för fruktan, som för retelsen, aldrig hvilande på några fasta grundsatser, på någon klok, varagtig beräkning, utbredde vackling i en och annan af de vigtigaste samhällsangelägenheter; hvarpå företrädesvis kan såsom exempel anföras, att en vidsträckt tryckfrihet först gafs, egentligen för att förmörka den föregående Regeringens grundsatser

i denna oberäkneligt vigtiga styrelse-gren, och att samma gifna frihet lika våldsamt och obetänkt, som löjligt och barnsligt, snart derefter återtogs.

Denne Gunstling framvisar ett af de oräkneliga exemplen på det öfverspända, excentriska, oftast tillgjorda, så kallade frihetssinnets snabba öfvergång från frihetsgrundsatserna till den mest *våldsamma, godtyckliga despotism.* Man behöfver, med få undantag, endast lemna någon magt i Frihetsmannens hand, för att få se Despoten framträda ur den mer eller mindre sorgfälligt tillredda omgifvande ytliga frihetsklädnaden. Så var förhållandet med den här ifrågavarande Gunstlingen, lik så många af sina föregångare i denna merendels nesliga, för Land och Folk menliga bestämmelse. Han hade under den föregående Regeringen varit en utmärkt medlem af den dåvarande oppositionen; en bitter, hädsk, högljudad fiende till alla godtyckliga, ej sällsynta, mot de sanna frihetsgrundsatserna stridande åtgärder. Nu åter, med

magten i sin hand, öfverträffade han alla den föregående Regeringens handlingar i nyckfull, godtycklig våldsamhet och förföljelse-anda, utgångna, som vanligt, ur ett fegt hjerta och ett misstänksamt, lätt uppbrusande, alla nedriga angifvelser omfattande, sinne. Denna fordna varma, häftiga frihetsvän hördes nu ofta prisa den så kallade *Säkerhets-Acten*, såsom en ej allenast god, utan äfven för Styrelsen oumbärlig grundlag, hvarförutan Konunga-magten ej skulle kunna äga bestånd och gagna; och hans våldsamma åtgärder inskränkte sig icke inom denna genom list, våld och förnedrande corruptionsmedel tilltvingade regeringsmagt.

Att en god, upplyst, manlig, välviljande, för allt godt och ädelt nitälskande Prins kunnat låta böja sig under en sådan Gunstlings tryckande och nesliga ok, är en gåta, som är svår, om ej alldeles omöjlig att upplösa. Den är detta mångdubbelt mera för oss, som nu (1810) lefva under samma Furstes Konungavälde, der favoritskap,

godtyckliga Regerings-åtgärder, hädskhet mot föregående Magt-innehafvare, legda berömskrifvare, hyrda Tidnings-utgifvare, sålda öfvertygelser och samvetskränkningar, och minsta skymt af misstroende och förföljelse-anda, varit och äro okända och osynliga för den oväldigt forskande medborglighetens, den ej tillgjorda och ej maskerade medborgarens öga. För att utforska *den* rent mystiska orsaken till detta förvånande förhållande, torde man nödgas taga sin tillflygt, fast under stor fara att missledas, till någon föregående hemlig förbindelse af mystisk beskaffenhet, i hvilken verkningsgrunder och böjelser af annan art än förnuftets och känslans vanliga och godkända, *och* under behof af den djupaste hemlighet, varit allrådande.

Ehuru svårt det är, att oväldigt och med mer eller mindre giltiga skäl urskulda den för Konung och Folk olyckliga svagheten, hvilket lydnaden under en Gunstlings vilja, nycker och ensidiga afsigter, förutsätter; torde detta dock i närvarande fall

vara i viss mån lättare, än den nyssnämnda gåtans upplösning. Om något i detta fall kan åtminstone nalkas, och det ganska nära, ett fullständigt urskuldande; så är det beskaffenheten af samma Furstes utöfning af den Konungamagt, som Svenska Folket, utan all låg inverkan genom våld eller någon låckande list, honom anförtrott, och hvaraf vi nyss i få drag afgifvit en teckning, för att visa motsatsen af det föregående. Dertill kommer och förtjenar att hufvudsakligen nämnas, att Regenten slutligen, man kan ej veta huru tidigt, men i alla fall alltför sent, insåg det alltid nesliga och förhatliga af detta Favorit-välde, och bestämdt beslöt och yttrade, att, i fall Regeringsmagten genom oförutsedda händelser skulle någon gång åter anförtros i hans hand, kunde man vara försäkrad, att aldrig återse den mägtiga Gunstlingen eller någon dylik vid hans sida. Detta var ej ett alltför ofta lättsinnigt, förfluget och snart glömdt löfte: det har intill denna dag

hållits med den ädla, redliga trovärdighet, hvarmed Konungaord böra hållas.

Denna stora, ädla Furste är begåfvad med denna ljusa, skarpa förståndsblick, som genast, utan långt begrundande, inser det rätta i så väl stora, som mindre vigtiga angelägenheter, och denna hans ovanliga förmåga beundrades ofta af de största kännare *a*). Aldrig någon skymt af väld, någon egenmägtighet, minst den för menniskohjertat, och framför allt för en magtägares hjerta vanärande egennyttan, har förmått afvända denna blick från det sanna, rätta, ädla. Alla biafsigter, till förmån för sig eller andra, hafva varit och äro främlingar för hans sinne och hjerta. Om någon mensklig svaghet i detta förhållande visade sig, så var det kanhända den,

---

a) Den af djup och vidsträckt lärdom utmärkte Professor *Calonius*, Ledamot af Högsta Domstolen under Förmyndare-Regeringen, yttrade ofta med förtrytelse: "*Hertigens åsigt af, och första yttrande äfven i juridiska mål, äro alltid de sanna och rätta; men han låter ofta af andras sämre skäl förleda sig att afvika från sin egen mening till deras.*

att i vissa fall, på mindre goda skäl än hans egna, öfvergå till andras öfvertygelse. Likväl voro under sjelfva Regent-tiden exempel af motsatt art, då alla försök, allt inflytande som åsyftade en rubbning i hans öfvertygelse, eller något som stridde mot hans grundsatser, hans mildhetskänslor och mogna betänksamhet, ej sällsynta *b*).

---

b) Ibland de lysände exemplen af Regentens ståndaktighet att hålla sig orubbligt fast vid det kloka, milda och rätta, i motsats af Gunstlingens mest kraftfulla yrkande, förtjenar att nämnas behandlingen af det upplopp i hufvudstaden, som är kändt under namn af *Ebelska upproret*, föranledt af en militärpersons förolämpande uppförande emot en Borgare. Denna behandling innefattar äfven ett skönt och lärorikt exempel för hvarje mer eller mindre betydlig militär-magt, som användes mot folket.

Den oroliga, stormande folkhopen uppfyllde hela Borggården och trängde sig uppför Slottstrapporna ända upp i Drabant-Salen. Genom allvarligt och fogligt tilltalande af den då befälhafvande General-Adjutanten, en man lika utmärkt af stort förstånd, som köld och foglighet, återvände folksamlingen från Slottsrummen ner till Borggården, hvarifrån den utträngdes af Lätta-Dragon-Vakten, hvilken, under otaliga förolämpanden från folket, och under befäl af en icke kitslig Officer, ärorikt gjorde sin skyldighet och

Grunddragen i hans caracter och lynne äro mennisko-kärlek, mildhet, varm och orubbelig vänskap för vänner, nitälskan för allt godt och gagneligt; och hans Konungahjerta är framför allt hvad det bör vara, *Svenskt* i den ädlaste bemärkelse.

Denna sista egenskap kunde aldrig tydligare ådagaläggas, än då hans *bifall* och bekräftelse erfordrades för den Grundlag, *som* Svenska Folket gaf sig, som det ännu äger och troligen från slägte till slägte försvarar. Ingen inskränkning i den föregående Konungamagten, ingen ny samhälls-

---

utförde hvad den borde, utan att i ringaste mån skada eller förolämpa en enda menniska. Gunstlingen, i förening med Stadens och Polisens högsta Embetsmän, darrande och hetsiga, yrkade i de mest excentriska uttryck militär-magtens användande, eller, som de uppbrusande orden lydde: *att skjuta skarpt på folket.* De af räddhåga, oförstånd och lika barnslig som grym lättsinnighet utgångna anmaningarne, emottogos af Regenten med köld, sinnesstyrka och förakt; det vilseförda Folket återfördes med foglighet till lugn och ordning; ingen kittslig våldsamhet utöfvades, och Domstolen behandlade de brottsliga enligt Lagens föreskrift.

frihet för Folket misshagade honom. Han tvärtom omfattade dem begge med varm fosterlandskänsla och ett det otvungnaste bifall. Han yrkade eller förbehöll sig inga enskilda fördelar, och han var utan motsägelse eller ens den lindrigaste anmärkning, utan något doldt eller yttradt anspråk, nöjd med den årliga och måttliga inkomst, som för honom opåmint anslogs. All utprässning af ett mindre rikt lottadt Lands förmögenhet, till näring för yppighet, fåfänga, blänkande höghet eller politiska corruptionsplaner, skulle hafva verkat sveda för hans ädla, oegennyttiga hjerta, och han skulle hafva förenat sitt förakt för fala, lycksökande Beviljare med den sunda, lidande Allmänhetens. Med sitt rena samvete, med sin sjelfkänsla af sina endast till allmänt väl syftande afsigter och bemödanden, beviljade och understödde han den tryckfrihet, åt hvilken han och Nationen gaf kraft af Grundlag. Han var då, och har alltsedan varit utmärkt af den sinnesstyrka, den ljusa blick och den sjelfkänsla

af eget värde, från hvilka föraktet för det ogrundade klandret, för den nedriga smädelsen utgå, och hvilka han tycktes hafva fått i dyrbart arf af sin stora Morbror, den Konungsliga sinnesstyrkans högsta, sannaste ideal. Lik denna oförlikneligt stora och själsstarka Man, var han vida skiljd från den sinnes- och nerfsvaghet, den kortsynthet, den löjliga och ofta vådeliga retlighet, hvilka ej sällan rubba Magtägares sinnesjemnvigt och förleda till vådeliga, förhatliga och förhastade mått och steg, då en brottslig och skändlig smädare verkligen visar sig, eller då köpta, lycksökande forskare nalkas herrskarens öra med en tillblandning af sanning och lögn *). Konun-

*) Såsom ett af de många exemplen af Konungens sansade betänksamhet vid bedömmandet och behandlingen af gjorda angifvelser, kan följande anföras:

Under den tid, då Fransyska Revolutionen hade upphunnit sin högsta ytterlighet, och då dess missfosterliga utsväfningar började uppnå äfven andra Länder, anmälte Hufvudstadens dåvarande, af Gustaf III bildade och för sin skicklighet namnkunniga Police-Mästare, att en Officer af det Regemente, hvars Chef Regenten sjelf var, hade föregående natt hållit Tal

gen var och är vida upphöjd öfver denna svaghet, hvars oberäkneliga följder kunna vara eller blifva lika menliga och hotande för

på en så kallad *Jacobiner-klubb* i staden. I stället för att med hädsk och lättsinnig begärlighet uppfatta, enfalldigt tro, och flygtigt bedöma angifvelsen, och genast omfatta den anklagade med misstankar och ovilja; befallte han en af sina Adjutanter att noggrant undersöka förhållandet. Dervid befanns, att den anklagade Officeren under en tid af 3 månader aldrig varit inom hufvudstádens område.

Man har ofta hört Konungen dels med förakt och åtlöje, dels med varm och ädel ovilja bedöma dessa angifvelse-fabriker, vid hvilka svaga, lättskrämda, lättrörda, misstänksamma Magtinnehafvare fästa en så stor vigt; och han beklagade dem, som på dessa inrättningar, ej på folkets välvilja, förtroende, välstånd och tacksamhet grundade Thronernas bestånd och deras egen personliga trygghet. Han insåg med sin ljusa förståndsblick, att verkningsgrunderna hos de föraktlige varelser, som antingen anmodade och köpte, eller sjelfmant och okallade uppoffra sin heder, sitt personliga anseende och sitt samvete åt detta nedriga yrke, äro nästan uteslutande och under jemn omvexling, att, i brist på verkliga upptäckter, med lögnaktiga uppfinningar godtgöra den sold de njutit och försäkra dess fortfarande; att upparbeta sig till befordran, vanärade hederstecken och låckande fördelar; att hämnas på en ovän eller frugtad medtäflare. Han insåg äfven,

för samhällsfriheten, för enskildas välfärder, som för sjelfva Magt-Innehafvaren; och hämnden var landsflyktig från hans hjerta *c*).

att hvarje man med aktning för sig sjelf och med den varmaste tillgifvenhet för sin Konung, känner denna sin ljufva, innerligt tillfredsställande böjelse, sitt nit och sin högaktning kallna och försvinna, då han ser sig omgifven och bevakad af hemligt forskande angifvare, dessa lama vedermälen af uppskrämd skygghet och en sårande misstänksamhet.

Konungen anförde ofta, såsom bevis för sanningen och pålitligheten af hvad han sålunda yttrade, och såsom ett rättfärdigande af det till afsky gränsande förakt, han för dessa låga, nedriga och kraftlösa regeringsmedel hyste, flera exempel ur den äldre och nyare historien. Han åberopade deribland det rysliga mordet på Gustaf III, om hvilket länge förberedda anslag den olycklige Konungen, oaktadt hans i Sverge alldrig förr sedda vidsträckta police-anstalter, ej erhöll den ringaste underrättelse genom Policens åtgärd. Han åberopade likaledes den så kallade *helvetes-maschinen* i Paris, med hvilken gjordes föregående experimenter utanför Staden, om hvilka och om hela mordplanen Napoleon var och förblef okunnig, oaktadt sina för snille och vaksamhet i hela Europa namnkunniga Po-

c) En publik Åklagare anmälte ett förolämpande emot Konungen, bestående i ett uttryck, så groft, att det ej

I egenskap af krigare var Konungen under sin Broders Regering utmärkt af fältslag och segrar på hafvet; men till lands ägde han aldrig tillfälle att utmärka sig; och han har äfven sedan, under Regenttiden och i egenskap af Konung, aldrig i detta yrke fått visa sin naturliga fallenhet och förmåga. Hela hans yttre väsende under den kraftfulla manna-åldern; den krigiska takt och det skarpa ögonmått, som hos honom beundrades vid krigsöfningarne; hans lugna, af ingen häftighet rubbade, sinnesjemnhet, i förening med det i sjö-kriget ådagalagda mannamodet, bevittnade hos ho-

lice-Chefer; oaktadt hans dubbla police och många police-controller. Till dessa Konungens yttranden kan man lägga, att största delen af vintern 1809 bearbetades under täta, talrika, långvariga sammankomster och öfverläggningar i hufvudstaden, en plan till en Konungs arrestering och afsättning, utan att det olyckliga föremålet för detta bemödande af den talrika Policen derom erhöll den minsta underrättelse.

här kan anföras, och begärde förhållnings-ordres för brottets behandling. Konungen svarade i samma stil, gläd tigt och föraktligt, och befallde, att saken skulle förfalla.

nom de yppersta anlag för en anförare äfven till lands.

Hans ömma, känsliga, fast från all öfverdrift och all tillgjordhet fria caracter kunde aldrig ädlare och tydligare uttrycka sig, än i hans i den ädlaste bemärkelse faderliga kärlek för den Thronföljare, som det hoppfulla Sverge ägt och det tröstlösa Sverge förlorat. I denna sköna tillgifvenhet *täflade* han med den ädla, tacksamma Nation, hvilken förlorade hvad Sverge erhöll, och hvars rörande skiljsmessa från den älskade Fursten framvisade ett sällsynt, om någonsin sedt skådespel, och hvilken bevittnade, att ett Folk med naturlig Nordisk kraft och alfvarlighet, kan under en sekelslång despotisk styrelse aflägsna slaf- och lycksökare-sinnet, bibehålla sitt medfödda flärdfria värde, känna och tacksamt värdera redligheten och välviljan hos en dygdig, med de yppersta egenskaper begåfvad, för allt godt och gagneligt nitisk Prins, hvars hela personlighet kan uttryckas med få allt omfattande sanningsfulla ord: *Den*

upplysta, välviljande, kraftfulla redlighetens högsta ideal. Konungens varma faderskänsla för den älskade Sonen såg i dess egenskaper ej allenast sin ålderdoms stöd, tröst och högsta glädje, utan äfven, hvad hans hjerta och sinne ännu högre värderade, det älskade Nordiska Fäderneslandets framtida trygghet och välstånd, för hvilkas beredande den älskade Furstens manlighet, klokhet, flärdfria, enkla, rena seder, tarflighet och obefläckade redlighet och oegennytta, tycktes af en mild Försyn vara i en för Sverge lycklig tid beredda. Sorgens djupa intryck på Konungens hjerta, då en händelse eller ett brott beröfvade honom hans älskling, äro och förblifva outplånliga af någon annan magt, än dödens.

Konungens enskilda omgifning och lefnadssätt äro hvad de under Regent-tiden uteslutande voro, utmärkta af enkelhet, vänskap, förtrolighet, varm tillgifvenhet och trefnad. Hans Hof var och är hvad man kan kalla *Svenskt*, liknande ett så kalladt bättre privat hus, utan barnslig och flärd-

full efterapning af de yppiga utländska. Derifrån voro och äro så mycket, som en förvänd och missledd opinion kan medgifva, uteslutna det sammanlefnadstvång, de slafviska åtbörder, den etiquette och de ceremonier, som af den barnsliga enfalden och den irrande fåfängan tros gifva och utmärka anseende och höghet; men hvilka af det seende oförvillade ögat ses med åtlöje och förakt, och på en sansad fattningsgåfva göra ingen annan verkan, än att förlöjliga och förjaga just det anseende och den höghet, som den barnsliga fåfängan och villfarelsen trott dem kunna bereda. Detta enkla enskildta lefnadssätt gaf Konungen en huslig trefnad, som Magtinnehafvaren sällan njuter, men så väl behöfver under regerings-omsorgernas eljest aldrig uteblifvande bekymmer, med hvilka all sinneslättnad är oförenlig, om tvånget, förställningen, behagsjukan, intrigen, afundsamheten och lycksökeriet inlockas eller tillåtas intränga i den enskilda umgänges-

kretsen, derur fördrifva all trefnad och förbittra äfven de lediga ögnablicken *d*).

Hufvud-carracteren af Regent-Regeringen är här redan i få drag, med sitt ljus och sin skugga, tecknad. Hans Konunga-styrelse är deremot ett sällsynt undantag från fel och missledning. Den mildhet, den kanhända aldrig förr sedda tålsamhet, det fullkomliga uteblifvande, ej allenast af blodtömning, utan äfven af fördrifvande och förföljelse, som utmärkte den statshvälfning, genom hvilken det till bestämd undergång brådstörtadt lutande Sveriges odelade vilja,

---

d) Personer af begge könen torde utan svårighet erinra sig Konungens caracteristiska uttryck och förhållande, då han första gången inträdde, i egenskap af Konung, i sin enskilda, då talrikt församlade sällskapskrets. Sällskapet uppställde sig hastigt i en mera än vanligt vördnadsfull ställning, hvilken tycktes utesluta det fordna så alldeles otvungna, förtroliga, lediga umgänget. Konungen stannade genast och sade: *skall det nu gå till på detta sätt, så vänder jag om och går min väg.* Vid dessa ord upphörde genast den tvungna, tillgjorda vördnadsbetygelsen, som lemnade rum åt det föregående otvungna sällskaps-umgänget, och har sedan aldrig återkommit.

denna högsta och lagliga samhällsmagt, uppsatte honom på svenska Konungathronen, voro raka följder af hans ädla, försonliga hjerta och grundsatser, och från ingen annans. Hans styrelse intill närvarande dag (1810) har gått i jemn, orubbad, lugn, välgörande gång, utan att vara utmärkt af några för Samhälls-välfärden vådeliga, på allmänna välmågan tärande, i Sverige alltför vanliga, onödiga kraftyttringar för andra ändamål, än Sveriges egna. Efter en så total förändring af Regerings-personal och Grundlag, äfven i ståndsprivilegier, skulle statshvälfningen naturligtvis och nödvändigt lemna efter sig så kallande brännbara politiska ämnen, men hvilka saknade nödig kraft till något förstörande utbrott; och de personer, hvilka verkade i mörkret, med varm vilja och fullkomlig magtlöshet, hade det missödet att hos allmänheten ej kunna verka annat, än en fortsättning af det personliga förakt, hvaraf de redan förut varit i åtnjutande: deras bemödanden genom klubbinrättningar och annan gemen-

skap, upptäcktes, inberättades och föraktades. Konungens jemna, lugna, milda sinne, fritt från förhetsning och öfverilning, beröfvade dessa i mörkret doldt vandrande oro-försökare, ej allenast all kraft, utan äfven, hvad som var ännu mera smärtande och förödmjukande för dem, all den märkbarhet, som de kunnat vinna genom en hetsig och hård behandling. En utgrening af denna ej talrika och under alla synpunkter föraktliga samling af politiska försökare, förmådde en enda gång att emot sig väcka en våldsam och brottslig pöbelyra, för hvars utbrott blod rann; denna våldsamhet, ovanlig för det nordiska sinnet, och under alla synpunkter klandervärd, skingrade och afväpnade snart den lätt skrämda sammansättningen, hvilken sedan hvarken låtit se eller höra sig. Den lugna behandling, som utmärkte denna händelse och hvilken utgick från Konungens hjerta och sinne, var för de försökande ett vådligare motstånd, än allt kittsligt, hetsigt, och obetänksamt användande af den allmänna magten, och

hvilket skolat gifva märkbarhet och väcka deltagande, all våldsamhets säkra verkan. Det enda anfall, som gjordes på den irrande folkmassan, skedde utan Konungens vilja och vetskap.

Med dessa ädla, lugna, från flärd och förhetsning, från alla vådliga, prejande och kostsamma, lättsinniga utsväfningar, skiljda grundsatser hos Konungen, har den redlige och ljuft seende medborgaren allt skäl att hoppas för det älskade Fosterlandet en trygg och långvarig fortsättning af det lugn, den allmänna och personliga säkerhet, den orubblighet och helgd för dess grundlag, för den med grundlagshelgd omgjordade tryckfriheten och det stadgade välstånd Sverge nu (1810) njuter under Konungens milda öfvervälde, och nationens hopp och önskan anropar Försynen om en långvarig och kraftfull ålderdom för sin Beskyddare och Välgörare.

(Fortsättning följer i tredje Delen.)

Berättelse om Generalen Baron Gustaf Mauritz Armfelts lefnad och politiska öden, författad af honom sjelf.

(Fortsättning från första Delen.)

Konungen hade nu låtit utgå Riksdagskallelsen, och en ny strid förestod, för hvilken jag var mer orolig och ängslig än för den som var förbi, så mycket mer som en upprorisk Armée var på Finska gränsen och fienden dageligen förstärkte sig; inga penningar voro i Cassan samt liten eller ingen credit utom Riket. Men på den sunda delens af Nationen nit skulle man nu förlita sig, och ofta äro i stora faror de medel som se farligast ut, de enda man kan bruka med fördel. Så snart Ständerne voro samlade, så ville Konungen för sig och sin famille framvisa ett slags stöd, till och med i opinionen hos de 3 Stånden. Borger-

skapet i Stockholm, ehuru under vapen, hade ej emotstått ett anfall af 1000 dristige Adelsmän, mera vane vid värjan än desse handtverksmän. Frågan blef då, efter reguliera Troupper ej voro att tillgå, att få ner Dalkarlarne, och H. M. befallte mig i största hemlighet afresa för att uppfylla dess ordres, hvilka han likväl ej kunde gifva mig skriftligen, i händelse någon olycka träffat mig under uppresan. Ehuru faran af mitt företag härigenom blef större och kanske svårare i verkställigheten, var jag ej villrådig: mina principer hafva alltid visat mig alla uppoffringar för Konung och Fädernesland som ärorika och som en skyldighet. Så snart jag var kommen till Fahlun, utsände jag de Officerare, som tjent vid Dal-Corpsen i Wermland, för att söka Sockenvis samla ihop sina gamla Soldater; men man hade redan hunnit vända Dalkarlens goda vilja. I Rättviks Socken och i Mora blefvo mine Officerare ganska illa handterade, och på de andra ställena afspisade med litet eller intet hopp om fram-

Stockholms plundring, var en bland de lindrigaste. H. M. kom ut till Drottningholm för att se mina Bönder, som alldeles ej ville vara så långt från Stockholm, utan begärte der få utgöra garnizon. Man sade dem att de behöfde förut vara exercerade och disciplinerade; men de ville svårligen rätta sig härefter, och bragte mig slutligen till den nödvändigheten att nyttja stränghet och hot. Lyckligtvis slutade Riksdagen innan desse obändige Thronens försvarare hunno göra alla de galenskaper, som dem från Stockholm inblåstes och som de af naturen äro fallne för: och min glädje var lika stor att se oss skiljde vid Riksens Ständer och dem.

De medel Konungen genom denna Riksdag fick att fortsätta kriget med någon slags kraft, så i anseende till penningar, som ock i anseende till den magt, som behöfdes att återställa disciplin i Arméen, som nu mera ej kunde anse sig som Nations representanter, utom på slagtfältet, ökade göromålen för alla dem, som i dessa ämnen

hade H. M:ts förtroende. Jag fick en ganska vidsträckt detail, och Regeringen, som Konungen formerade vid sin afresa, fick ordres att prompt expediera allt hvad som af mig begärtes. Början af 1789 års Campagne tycktes likna sig väl. Hans Maj:t var sjelf i spetsen af sin Armée; men som Flottorne ej sättas i verksamhet med samma snille och drift, *förlorades ej allenast flere tusende själar på Hospitalerne i Carlskrona, utan blefvo ock hela detta årets* krigsoperationer manquerade. Emedlertid gjorde jag resor till Dalarne och Helsingland för att få af dessa Provincer några så kallade Fri-Corpser, med hvilka jag i Augusti månad anlände i Finska Skärgården. Arméns Flotta var då slagen och förstörd vid Svensksund. Stora Flottan syntes ej ännu vara i stånd eller rättare sagdt intentionerad att jaga bort Amiral Trevenen, som herrskade i Finska viken. Nassau, som ej förstod att nyttja sine fördelar, tjenade oss bättre än våre egne Anförare, och Konungen kom lyckligen från Högforss, sedan i

åtta dagar dess flanque och dess rygg varit exponerade för en segrande Skärgårdsflottas anfall, som ägde 1200 man debarkements-Troupper. Jag måste fatta post med min Corps vid Ingo, och fick ordres att försvara en strand af 9 mil med ungefär 4500 man, hvaribland 3000 voro bönder, och några galerer samt canon-jollar. Lyckan gynnade mitt nit och Amiral Trevenen gjorde fåfänga försök att komma i land, utom vid en aflägsen halfö, kallad Elgsiöö, hvarest han började etablera och förskansa sig. Jag fruktade att han med tiden skulle göra denna post alldeles inattaquable och söka der bibehålla sig under vintern, som nalkades: beslöt således att göra ett försök, om möjligt vore bemästra sig denna ort. Med någon förlust af folk och i synnerhet af tappra Officerare lyckades äfven detta, ehuru under elden af 5 Linieskepp och 2:ne bombarder, som protegerade fiendtliga förskantsningen. Elgsö föll åter i våra händer, och allt hvad som kunde likna Fästningsverk

ningsverk eller byggnader, blef i grund förstördt. Korrt derefter blef Amiral Trevenen forcerad att helt och hållet lemna våra kuster, sedan Baron Hjerta vid Artilleriet blifvit försedd med mörsare, och hunnit formera batterier, hvilka hotade dess Esquadre med en total förstörelse. Alla våra transport-fartyg, som legat bloquerade, satte då till segels, och Arméens förråder blefvo fyllde. Genast derpå förlade jag min Corps i vinterqvarter, och följde H. M. till Stockholm, hvarest man åter för nästa campagne hade mycket att göra, besynnerligen för att tillskapa en tillräckligt stor Skärgårds-Flotta, för att emotstå och återtaga fördelen på den Ryska, hvilken annars skulle bli ett hinder för alla Arméens operationer. På min enträgna begäran nyttjade H. M. i denna befattning General-Majoren Anckarsvärd, en af de skickligaste och integraste Officerare, som finnas. Till Carlskrona var General Toll äfven på min föreställning afsänd, för att genom sin verk-

samhet påskynda Stora Flottans utrustning, och gifva (om möjligt var) vederbörande ett exempel af desinteressement och kännedom af det sätt, som en rättskaffens Embetsman bör hushålla för Kronan.

Under denna tiden var i Norrige en synnerlig jäsning. Flere betydande personer tänkte på medel att befria sig från Danska oket, och K. M. hade fått flere anledningar att nyttja sig detta till godo. Konungen skickade mig under differente pretexter till Wermland, och jag såg på gränsen i största hemlighet några af de betydligare Hufvudmännerne; men som jag fann 1:o att Fransyska revolutionen motiverat deras åhåga att befria sig för öfvervälde; 2:o att de ej önskade se Norriges provincer förenade med Sverige efter samma grund och Regeringssätt, så afböjde jag dessa uppträden och sade, att min Monark, ehuru missnöjd han ock vore med Danska Hofvet, ej i denna moment kunde gifva dem biträde i anseende till kriget med Ryssland. Vi åtskiljdes med olika opinioner om ämnet,

som varit i fråga, men dock med vilkor att bibehålla vissa relationer oss emellan, som äfven räckte öfver ett eller halfannat år, då salig Konungen helt och hållet afslog att deltaga i några slags uppträden, som voro stridande emot Konungar och deras magt, ehuru fördelaktiga de tycktes vara i alla politiska afseenden.

Tre à fyra dagar efter min återkomst till *Stockholm*, begaf jag mig till Finland för att der taga befälet öfver de Troupper, som voro förlagde i nedra delen af Savolax. Ehuru man ej utan största lifsfara kunde komma öfver passen, var jag likväl den 4 April i S:t Michel, der jag fann allt i *den* största oordning och brist, fastän Finska Commissariatet både fått penningar och gifvit de skönaste rapporter om sina arrangements. Intet i förråderne längre än för högst 3:ne veckor: canoner och mörsare, men ej kulor och bomber, som tillhörde deras caliber: ingen möjlighet att få allmogen till transporter, utan med våld, efter ingen på 15 månader var betaldt: de

sioner, fourage, medicamenter, kläder m. m., som kommo oss rätt väl till pass. Vi marcherade den 15 April öfver isen, betäckte af Saimens obebodda holmar, och funno föga motstånd af de troupper, som lågo vid Kärnakoski, som ej hade minsta idée om vår ankomst. Eftermiddagen, då Ryssarne, förstärkte från Savitaipal, ville återtaga sin öfvergifna post, var litet mera blodsutgjutelse; men vi bibehöllo oss i våra fördelar, och sökte så mycket möjligt var, i anseende till vintern, som ännu varade i all sin styrka, att befästa oss der. H. M. följde sjelf som volontair denna expedition, oaktadt dess Högqvarters critiker och spådomar om olycklig utgång. Jag hade under hela denna tiden full feber, men nog stark constitution för att ändå kunna vara allestädes, hvar min skyldighet det fordrade. Den lyckliga affairen, med hvilken campagnen öppnades, curerade mig bättre än Salomons pulfver, och nya projecter (som förstördes genom Ryssarnes öfvergång vid Anjala) occuperade Konungen,

då han skyndade sig från Savolax för att sätta den öfriga delen af Arméen i rörelse. Den 30 April kommo Ryssarne med 7500 man för att återtaga Kärnakoski, men blefvo med en betydlig förlust slagne: vid hvilket tillfälle Baron Vegesach och flere mindre Officerare distinguerade sig på ett det hjeltemodigaste sätt. Personer, som i sednare tider tillagt sig belöningar för denna affaire, kunna ej en gång skryta med att hafva varit *med* till deras cameraters förtjenst *).

*) Till upplysning om den för Svenska trouppernc och, serdeles för Nerike och Wermlands Regemente ärorika striden vid Kärnakoski, der de anfallande Ryssarne på alla punkter blefvo tillbakaslagna, der Ryska Garderne ledo en högst betydlig förlust, och der dessas förträffliga, i hela Ryssland älskade och högaktade Chef *Bajkoff* stupade, torde följande förhållande förtjena att blifva kändt:

Atskilliga Officerare af Nerike och Wermlands Regemente voro nyss efter krigets slut församlade i Stockholm. General Armfelt hade fått underrättelse om, att i dess officiella rapport, införd i Allmänna Tidningarne, om träffningen vid Kärnakoski, hade Författaren af densamma tillagt sig sjelf äran af denna lysande seger, utan att hafva deltagit i träffningen.

Befästa Kärna- och Pardakoski Pass blef nu mitt hufvudyrke, i synnerhet som H. M. var intentionerad att med Skärgårdsflottan söka vinna sådane fördelar på den Ryska, så vår Armée, säker på sin högra flanque, kunde med en mer concentrerad styrka agera. Konungen hade flere fördelar på Ryska Flottillen, och hade säkerligen gjort allt hvad som kunde göras, om stora flottan seconderat honom; men denna dyra massa af Sveriges krigsmagt uppoffrade i Revels hamn $\frac{1}{7}$:del af sin styrka, och trodde sig sedermera ej mägtig nog för att hindra Revelska och Cronstatska Esqua-

Generalen, varm älskare af sanning och rättvisa, oförsonlig hätare af det oförskämda och löjliga försöket att tillegna sig en annans förtjenst, befallde derföre nyssnämnde i hufvudstaden varande Officerare, att afgifva en gemensam, af dem alla undertecknad, berättelse om rätta förhållandet. Denna berättelse innehöll, att de under hela den långvariga och blodiga träffningen ej hört eller sett någon annan Befälhafvare, än dåvarande Majoren, sedermera Generalen Jägerhorn, och att den man, som i den sedermera kungjorda rapporten var nämnd såsom anförare, varit för dem under hela striden alldeles osynlig.

(Utg. anm.)

drernes förening. Följden häraf blef, att Konungen, innesluten i Wiborgske viken, behöfde allt sitt hjeltemod för att komma med någon del af sin sjömagt ur Ryssarnes händer. Försynen, som då täcktes på ett besynnerligt sätt bevara dess lif, utsatt för alla krigets faror, hade beslutat en annan tid till vår sorg och afsaknad. För att bevisa hur man i allt sökte hindra execution af H. M:ts planer under detta krig, torde här vara stället att omtala, hvad som i Carelen föreföll. En Corps var destinerad att under Baron Fabian Wredes befäl stå i Carelen, för att kunna falla på Sordavalla och Kexholm, samt bemästra sig öfra delen af Ladoga och således göra en betydlig diversion åt den sidan, som skulle ej allenast tvinga Ryssarne att öfvergifva Savolax, utan ock att skicka troupper, som skulle protegera deras betydliga Bergverk och couvrera Schlussebourg. Penningar till Magaziners formerande i Carelen afsändes till öfverflöd; men som Simeon Carpelan hade vüer, som ej stämde öfverens med Konun-

gens, kom i Mars månad en Rapport, att en Piga som med ett ljus gått i ett fähus, tändt eld på alla Magasinerne. Emedlertid marcherade Troupperne för att samlas i Carelen, men funno genast en så total brist på allt, så Baron Wrede tog det kloka parti att återdraga dem till Savolax för att undvika deras ruin. Instängd i Wiborgska viken, kunde vi ej mer få ordres från H. M., och villrådighet herrskade der, som ej elak vilja tagit öfverhanden. Jag projecterade, att vi skulle söka profitera af den momenten, då Ryssarne till Wiborgs och Petersburgs försvar degarnerat både Willmanstrand och Wiborg samt hela gränsen. Generalerne Platen och Pauli voro af *min* avis och attaquen på Savitaipal blef besluten, som en preliminair operation, för att lätta våra Corpsers förening. Jag hade kunnat afvakta Baron Wredes ankomst med sin Corps, om ej jag hoppats, att med de Troupper jag hade, kunna uträtta denna coup, och draga litet Ryssarnes attention från vår olyckliga expedition under Wiborg,

der proviant, medicamenter etc. etc. redan började fattas. Om de 2:ne Colonner, som vid attaquen af Savitaipal skulle taga Ryssarne i ryggen och i flanken, gjort sin skyldighet, så hade vårt företag lyckats; men nu blef jag med min colonne, som redan var mästare af fiendens utanverk, repousserad och blesserad. Oordningen blef gruflig och hade kunnat kosta oss dyrt, om ej Baron Adolph Friesendorff med sin vanliga tapperhet och skicklighet frälsat oss. Ryssarne voro så glade att ej hafva fått stryk, så General Kruschoff ej skickade ut en enda Kossack för att förfölja oss utom canonskott från förskansningen. Denna militairiska motgång, som jag ej tror mig förtjenat, förändrade ej mitt project att attaquera fienden för att operera en diversion. Men i stället för Willmanstrand, ville jag göra en coup de main på Davidstad, der fienden hade sina förnämsta magasiner. Jag anförtrodde denna expedition åt en af de skickligaste Officerare i Arméen, nemligen Ryttmästaren Adlersparre, och han hade

visserligen lyckats i sitt företag, om ej Konungens retraite ur Wiborgska wiken gifvit Ryssarne luft att skicka 10 a 12,000 man till att förstärka sina troupper på gränsen: 3:ne Regementen voro samma moment ankomne till Davidsstad, som Adlersparres avantgarde, hvilket repousserade en Corps af Kossacker. Lyckligtvis blef han i tid underrättad, och retirerade sig emot Niveri, hvarest jag gifvit General-Majoren Carpelan ordres att taga posto, och försäkra Adlersparres retrait. Denne General, hvilken aldrig som militair gjort tjenst annat än som Drabant, höll Krigs-Conseil, för att kunna tvärt emot sina ordres draga sig tillbaka; och Adlersparren med sina tappra Lif-Regements-Dragoner blefvo efter ett öfvernaturligt tappert motstånd tillfångatagne af en 15-dubbel fiendtlig styrka. Med desse begge vidrigheter slutades mina militairiska operationer och Fabian Wrede anlände, som under mig tog befälet vid Pardakoski, där jag ej kunde längre förblifva, i anseende till min svåra blessure och en annan tillstötan-

de sjukdom. Emedlertid var en liten början gjord, för att närma sig till freden. Kejsarinnan hade befallt General Igelström att tillskrifva mig ett compliment-bref och tillbjuda mig allt hvad som jag i mitt dåvarande tillstånd kundė behöfva. Parlementairer gingo beständigt oss emellan, och jag trodde mig böra nyttja tillfället för att öppna vägen till negociationer; så mycket mer som Konungens betydliga fördel vid bataillen af Svensksund ej var mig bekant, men väl förlusten vid utgången från Wiborg. Flere bref, exprès arrangerade för att blifva läste af Kejsarinnan, gjorde sin verkan, och Igelström lät mig förstå, att i en muntelig conference kunde lätteligen preliminairerne arrangeras. Jag skickade genast Mineur till Konungen med alla Documenter, copier och bref, samt begärte förhållnings-ordres. Han fann H. M. midt uti sin seger vid Svensksund, men beredd att ingå i en negociation, som om han ej hade den verkan man deraf önskade, likväl skulle påskynda den Tractat, som nu i

Stockholm påarbetades mellan oss, Engelska och Preusiska Hofven. Så snart jag hade fått behöriga instructioner, gaf jag rendezvous åt General Igelström vid Verelä, en ort som närmade mig till Konungen, hvars befallningar jag således kunde förr få och uträtta. Förmycket plågad, för att resa så fort som jag det borde, lät jag likväl transportera mig hastigare än man förmodade, och första dagarne i Augusti började conferencerne: de tycktes vara alldeles utan framgång, tills dess jag uppsatt en Memoire, hvilken jag bad General Igelström sända till H. M. Kejsarinnan. Detta skedde, och effecten deraf var, att genom ett svar, apostilleradt vid hvar article af dess egen hand, som gaf mig en fullkomlig idé om dess vüer, freden blef slutad och underskrifven den 14 Augusti. Sverige var ej i ställning att kunna vinna fördelar; men att bibehålla sig i statu quo och annullera frederne i Åbo och Nystadt, var redan mycket, samt erhålla en mundtlig försäkran, att Turkarne skulle återfå allt hvad

Ryssland inkräktat å andra sidan af Bug-floden. Ehuru hederligt det var, att i de omständigheter vi voro, få en sådan fred, voro ändå galningar som skreko deröfver, i synnerhet den Classen som ej sökt elden under krigslågan. Längre än till slutet af October fanns inga Magaziner: Stora Flottan var ruinerad: penningar voro ej att få, annat än Fahnehjelmar och Utrednings-Commissions obligationer, som ej hade något värde, efter ingen fond fanns till deras inlösen: Arméen och Nation voro lika ledsne vid ett krig, som ej tycktes lofva dem några fördelar, oaktadt de efforter af courage och moyens, som redan varit employerade; England och Preussen hade ej allfvar med att soutenera Sverige: den hjelp de tillbödo var ej allenast otillräcklig, men äfven precaire. Frankrike arbetade af sin Revolution, Turken var slagen och modfälld. Denna målning föreställer sakernas verkeliga ställning, och determinerade Gustaf III att göra fred, i synnerhet som det var korrt efter den största seger som man sett,

sedan Turkiska flottans förstörelse vid Chesme. Hans Maj:t ville likväl veta sin Sons tankar öfver denna fred och tillskref honom, Kronprinsen, ett bref, som skulle gifva honom en idée om sakernes ställning, hvarpå han äskade dess svar och råd. Denna correspondance bevittnar ej allenast om Fadrens opinion om sin Sons förståndsgåfvor, men äfven om denne sednares tidiga klokhet.

Konungen var ganska nöjd med att hafva fått en fred, som var vida bättre än man det af omständigheterne så inom som utom Riket kunde förvänta, och Catharina d. II, som lärt att känna sin Grannes snille, tapperhet och tilltagsenhet, önskade genom ett förbund befästa detta verk. Hon insåg nödvändigheten af att vara säker på sina norra gränsor, om dess öfriga företag i Europa skulle hafva framgång. Gustaf ville väl å sin sida blifva dess Bundsförvandt; men han hade en för stor själ för att med kall blod se Polens delning, och

den så kallade balancen i Europa helt och hållet förstöras. England och Preussen återtogo, med mera ifver än någonsin, vid vår återkomst till Stockholm sina negociationsplaner, och affecterade mera välvilja och frikostighet, än då vi voro inveckladei kriget, från hvilket de aldrig trott att vi skulle kunna kómma utan deras *biträde*. Det var ej frågan om mindre än ett nytt *fredsbrott*, och *à la suite* deraf en med subsidier förbunden offensiv och defensiv alliance. Jag hade i detta ämnet åtskilliga debatter med salig Konungen, som ej var alldeles nöjd med sättet, på hvilket Ryssland uppfyllde sina löften; men resultatet häraf blef dock, att innan Sverige skulle bryta med Ryssland, H. M. exigerade 1:o Engelska Flottan, 20 Linieskepp stark, i Finska viken; 2:o 60,000 man Preussares inbrott i Lifland, och då rustningarne skulle börjas, 3 millioner Livres Sterling, utom 4 millioner under krigsåren, och sedermera efter freden 500,000 Livres Sterling årligen i 12

år: dessutom skulle England och Preussen förbinda sig att från Constantinopel anskaffa de der utlofvade subsidier, och att ej göra fred annars än conjointement med Sverige. Engelske Ministern afsände genast en courir till sitt Hof. Men William Pitt kunde ej decidera sig: dess enda speculation var att uppehålla eller förhindra alliancen mellan Sverige och Ryssland; hvarföre han ock lät bjuda mig Strumpebands-Orden och en stor årlig pension. Offerten, äfvensom mitt svar deruppå, blefvo lagde under Konungens ögon, hvilken fann den förre lika så platt och gemen, som det sednare värdigt en rättskaffens undersåte.

Ändteligen kom Grefve Stackelberg med sina instructioner för det länge omtalta förbundet; men oaktadt flere enskildte conferencer med H. M. och mycket gräl med Stats-Secreteraren Franc och mig, så såg det likväl ut som ingen möjlighet var att förena på en solide basis desse begge Magters interessen. Hans Maj:ts resa till Aaken och Spa, der han på mindre afstånd kun-

de dömma om Europas öde relativement till Frankrike, determinerade honom, som dess bref till mig på det tydligaste utvisa, och i Augusti månad 1791 blef Alliance-Tractaten på Drottningholm underskrifven. Sverige hade i den mera fördelar på sin sida än Ryssland, och mera var i framtiden att vinna, om man genast velat göra en Handels-Tractat, innan England hann att återvinna sin influence och sina gamla fördelar i Petersburgska Cabinettet och Börsen. Under Konungens frånvaro, då jag haft en närmare befattning med affairerne, hade jag, liksom Lagman Håkansson, insett nödvändigheten af Ständernes sammankallande, ej allenast för att upphjelpa crediten och få krigsskulden betald, men äfven för att uti den inre Rikshushållningen införa mera lif och ordning. Vi tillskrefvo begge H. M. härom, men fingo alltid svar, som bevisade hur litet förtroende Konungen hade till Ständernes enighet och välvilja; isynnerhet väntade han sig att hos Ridderskapet och Adeln finna cabaler och gräl.

Likväl återkommen från Aaken, och nogare underrättad om allt, insåg Konungen nödvändigheten af att sammankalla en Riksdag, men att tillika taga alla precautioner emot en oförnuftig factions tilltag, för att ej störta Riket i olycka eller tvingas att bruka hårdhet. Första steget härtill var gjordt: genom Alliance-Tractaten, sluten på Drottningholm, försvunno alla intriger från Ryska sidan och betogo factionen allt hopp, att de gamla Tractaternes garantie af Regerings-Formen etc. etc. nu mera ägde rum. Nu återstod att finna en ort för att ihopsamla Ständerne, hvarest mindre corruption och intriger kunde hafva rum än i Stockholm. Gefle blef utsedd och arrangerad med all den omsorg ett så vigtigt ändamål det kunde fordra.

Det är allmänt bekant, att denna Riksdag var den minst oroliga af alla dem som varit under Gustaf III:s regering: att för Riket och det allmännas väl man gjorde en stor del af det man borde göra, och att alla vältänkte undersåtare smickrade sig

med det glada hopp, att genom Konungs och Ständers enighet återse Sverige i den lysande och lyckliga ställning det befann sig vid Konung Carl XI:tes död. Knappast återkommen till Stockholm, der Konungen tycktes redan börja njuta frukten af all sin möda och sina omsorger, blef denne store och odödlige Monark ett offer för en kufvad factions galenskap, som nu, lika så *afskiljd från* förhoppningen att störta Thronen, som *från all* sort plan, ville i en allmän förvirring och bestörtning söka nya händelser, som kunde kanske vända till deras fördel, utan afseende på grofheten af det brott, som skulle föra till ändamålet. De hade ej bedragit sig i sin uträkning, om *alla* Konungens trogne vänner och undersåtare tänkt mera på sin egen fara och sina egna interessen än Riket. Ehuru bestört jag var i den momenten, då jag fann min Konung, min vän och välgörare så godt som simmande i sitt blod, glömde jag ej Gustaf Adolph och Fäderneslandet. Peyron, som jag fann genast i Opera-Salen,

fick ordres att sätta andra Gardes-Regementet under gevär och låta dem ladda skarpt. Detta tillbakahöll 2:ne Compagnier af första Lif-Gardet, som Liljehorn ämnat låta framkomma på scene, då han hunnit se effecten af Konungens mord. Alla möjliga anstalter blefvo tagne för ordning och säkerhet, hvarom jag ännu samma natt fick H. M:s egne ordres, med all den precision och sinnesstyrka, som af en så stor själ var att förvänta. Jag förbigår så mycket möjligt är alla detailler vid detta olyckstillfälle, hvilka äro mer eller mindre bekanta, och ämnar blott hålla mig vid dem som hafva en oskiljaktig förbindelse med mitt uppförande i denna momenten, som är första orsaken till mina förföljelser och de olyckor, i hvilka jag blifvit störtad. Morgonen efter Konungens mord ville H. M. formera Regeringen, som under dess sjukdom skulle förvalta affairerne. Det var med största svårigheter Konungen bevektes att i den sätta sin Broder Hertigen af Södermanland, hvilket likväl var nödvändigt, i anseende

till de misstankar Populacen i Stockholm hade på denna Furste. Regeringens första omsorg var att undersöka mordgerningen. Liljesparre, som ej ännu visste att Gustaf III var dödligen sårad, gjorde underverk och visade all möjlig nit och skicklighet. Sedermera hafva både han och andra önskat, att sanningen med mindre ifver blifvit utforskad, och att man ej hade känt de medskyldige, som ej blefvo öfverlemnade till Lagens åtgärd. Men ödet, som sedermera satt mig i samma linie med Gustaf III:s mördare, ville ändå i mitt oskyldiga lidande bibehålla mig den trösten, att ej allenast känna sanningen, utan äfven äga medel att till framtidens rättvisa domstol öfverlemna ett af detta tidehvarfvets minnesvårdar af *brottets och lasternas fram gång samt ärans och oskuldens under tryckande.*

De sista sju dygnen af Konungens lefnad ville han ej höra talas om affairer, och gjorde sjelf aldrig någon fråga, som gaf oss anledning att veta dess vilja i de ämnen, som

kunde förefalla. Allt ifrån första dagen efter dess mord förböd han uttryckligen, att man ej skulle säga honom hvem som sträfvat efter hans lif, lemnande den till Guds och Lagens rättvisa. Hade han lefvat, så torde hans naturliga mildhet hindrat ett rättmätigt straff; men nu gjorde han sig till desse brottsligas förebedjare, så mycket mer som han aldrig en minut med Hertig Carl hade något enskildt samtal eller med honom, som han de 3 sista dygnen ej såg, discuterade några affairer. Den dagen Konungen dog, är den smärtsammaste och den märkvärdigaste jag öfverlefvat. Från kl. 4 om morgonen visste redan H. M., att han ej hade mer än 6 timmar att lefva på, och denne store man trodde sig böra uppoffra denna tid åt sitt Fäderneslands lugn, sin Sons säkerhet och sina vänners tröst. Stats-Secreteraren Schröderheim blef kallad för att upprätta Codicilen af Konungens Testamente, som var en chef d'oeuvre, om Schröderheim gifvit det i renskrifningen den mening H. M. ville. Gustaf III ville en Re-

gence, ty den var nödvändig i vissa afseenden; men han ville den 1:o under sin Sons och efterträdares ögon; 2:o att Regenten, som hade exsecutiva magten, aldrig skulle sakna råd och upplysning, om han till och med ej dem äskade. Således var det Konungens vilja, att alla saker skulle föredragas och discuteras framför den unge Konungen och Regenten i den Conseillen, som var denne sednare gifven; att denna Conseils tankar och raisonnements skulle föras ad protocollum, då det likväl dependerade af Regenten att göra som han för godt fann. Men protocollerne skulle conserveras för framtiden, för att kunna läggas en fullmyndig Konung under ögonen. Det är att tro, att med en sådan arrangement, Conseillen aldrig vågat vika från sin skyldighet och öfvertygelse, och att Regenten ej agerat tvärt emot denna Conseils yttrande utan att bryta alla former af ordning och förnuft. Hade till och med Reuterholm blifvit insatt i Conseillen, är ej att förmoda att hans Robespierriska anda vå-

gat visa sig i ett protocoll, som en dag skulle få publicité. De största bofvar hafva alltid sökt Religionens, Politikens och Philosophiens täckmantel, och här hade denna mantel blifvit svår att kläda på sig framför så uppmärksamma som skarpa ögon.

De öfrige H. M:ts förordnanden i *sista* stunderne af dess lefnad, äro mindre märkvärdige och höra ej hit att omtala, ehuru för mig personelt Öfver-Ståthållare-fullmagten gör epok. Sedan Konungen underskrifvit allt och tagit afsked af alla, tog han mig i hand, och sade, i närvaro af dess Kammartjenare Robert, som höll handen under dess hufvud, hvilket han ej mer ägde styrka att hålla uppe: *jurez entre mes mains de conserver à mon fils le même attachement et la meme fidelité que vous m'avez promis;* hvarpå jag svarade: *Votre Majesté n'a pas besoin d'un serment: Elle connoit mon coeur et mes sentimens.* Derpå kramade mig Konungen i handen, sade några ord jag ej rätt förstod, vände ögonen mot Himmeln och sade temligen högt: *Stackars*

barn, han behöfver vänner. — *Vous serez son ami comme le mien, et vous n'abandonnerez jamais ses interets, n'est ce pas?* Mina ögon strömmade af tårar och mitt hjerta klappade med en sådan häftighet, att jag ej kunde svara på annat vis, än tryckande min mun på det ifrigaste till Konungens darrande händer. Ändteligen litet för mig kommen, svarade jag, liksom förd af en aning på framtiden: *Ah! Sire, en suis je toujours le maitre? Toujours*, svarade den halfdöende Monarken, *j'y ai mis ordres.* Som dess krafter började märkligen aftaga, proponerade vi H. M. att lägga sig, hvartill han äfven samtyckte med en ovanlig förnöjelse. Biskop Wallqvist inkom och communicerade Konungen, som med hög röst läste syndabekännelsen och tvenne böner. Sedan detta var förbi, gick jag fram till sängen och H. M. räckte mig sin hand och qvarhöll en stund min, utan att säga ett ord, förrän jag frågade, om jag ej fick lof bedja Drottningen och den öfriga Kongl. Familien inkomma. — *Nej*, sade Konun-

gen, *intet ännu — jag är så sömnig, och vill en liten stund söka ro.* Dessa ord voro de sista jag hörde af denna min älskade Herres och Välgörares mun, och några minuter efter, sedan jag gått och satt mig framför spisen med de andra, ropade oss Bergs-Rådet Dahlberg, som sade att Konungen var död. Jag förbigår här alla scener af verklig bedröfvelse eller en mer och mindre väl spelt comedi af sorg och förtviflan, då jag lemnade Konungens sängkammare för att gå ner i mina rum, och der lemna ett fritt lopp åt min smärta. — Hertig Carl qvarhöll mig i dörren, för att framför alla åskådarnes ögon gratulera mig som Öfver-Ståthållare, begära min hjelp och mina råd, och försäkra mig om en efvig vänskap och ett oinskränkt förtroende. Jag visste sätta rätta värde på alla dessa uttryck *); men min skyldighet var mig

*) Det torde nästan synas öfverflödigt att anmärka, att här, och ännu mera i det följande, visar sig en obehaglig och föraktlig tillblandning af väld, partiskhet och hämndlystnad i det rättmätiga klandret, i ogillan-

föreskrifven af omständigheterne, och min själ har aldrig ännu varit nog intagen af ärelystnad och enskildt interesse för att föra

det, i den helt naturliga bittra känslan af förolämpanden och förföljelser.

Den brådstörtade nedsättningen från högsta Konunga-gunst och förtroende, från lågande tillgifvenhet för magtägaren, i förening med sjelfkänslan af egen sann förtjenst och ådagalagd förmåga att gagna i de vigtigaste allmänna angelägenheter, ända ned till misstroende, hat, förföljelse, olyckor och lidanden af mångfalldig art, göra naturligtvis en förvillande verkan på känslan och omdömet, som det nästan öfvergår mensklig förmåga att emotstå.

De här och i det följande yttrade hårda tillvitelser emot den höga, ädla, milda Man, som efter en älskad Broders blodiga fall emottog Regeringsmagten, torde af hvar och en, som känner och oväldigt bedömmer dess hela caracter och förhållanden, ej förtjena annat klander, än det oemotsägliga och redan alltför sårande, att hafva gjort ett olyckligt val af en Gunstling, som af ytterlig räddhåga närde misstroende, hat och hämnd i sitt hjerta; hvars råd och öfvervälde alltför svagt och blindvis följdes och — man kan nästan säga — åtlyddes; detta så mycket mera förvånande och beklagansvärdt, som den höga Magtägaren var i allt, i förstånd, klarsynthet och politisk erfarenhet, sin Gunstling ostridigt öfverlägsen. Några hemliga band, troligen af till hälften andelig natur, hade, efter all anledning, verkat detta förvånande,

mig derifrån, ehuru jag ofta sett faran af att ej vara egoist i detta philosophiska tidehvarf.

Nedkommen i mina rum, öfverlemnade jag mig till min billiga sorg. Dertill sjuk och plågad af mina blessurer, hade jag utan allt klander kunnat säga mig sjuk; men mina vänner så godt som tvungo mig att åter infinna mig hos Hertigen Regenten, som redan skickat mig bud på bud. Så snart H. K. H. blef mig varse, emottogs jag med de mest smickrande uttryck och

för allmänheten och troligen äfven för en bedömande efterverld oförklarliga förhållande.

Å en annan sida torde också böra anmärkas och medgifvas, att den i så många afseenden högt *förtjenta*, efter Regerings-förändringen nersatta, misstänkta, förföljda, hårdt förorättade, öfver svek och våld med skäl klagande mannen, genom började utländska förbindelser; genom upptäckta, af honom sjelf sedermera erkända åsyftningar i afseende på de inrikes angelägenheterna, i någon mån gjorde sig förtjent af den nya Regeringens uppmärksamhet och ovilja. Detta ursägtar dock för ingen del det onödigtvis hårda, sårande och rent olagliga, som ut märker på ett afskyvärdt sätt denna politiska förföljelse.

Utg. anm.

gester. Oppositionens pelare kommo mig till och med till mötes, och under flera ömma omfamningar försäkrade mig, att nu mera ingen opposition vore, att alla gräl om säkerhets-act m. m. vore för evigt försvunne, och att oss nu mer ej vore öfrigt annat än att lefva som vänner, hvilka hade samma själ och samma föremål. Jag svarade dem att detta varit länge min önskan och ett säkert medel att förekomma hvad nu skett. Emedlertid var jag ej dupe af alla dessa söta ord. Folket som fått veta Gustaf III:s död, var i rörelse, och samlade sig vid Slottet och på gatorna till en sådan mängd, och med en sådan ton, så faran började blifva stor för dem som ej voro kände för att vara af den Högtsalige Herrens vänner. Min credit hos gemene man var känd och man behöfde min åtgärd. Regenten besvor mig att stilla och skingra dessa församlingar af oböjliga och uppretade menniskor, samt att med detsamma fara på Rådhuset för att taga eden af Borgerskapet. Svårare commission var ej möjligt att få. Så snart

man i Slottstrappan blef mig varse, började des ett ovanligt skrål, och trängseln blef sådan, så hvarken jag eller mina Adjutanter kunde nå jorden med våra fötter. Det är bekant, hvad uttryck som då i chorus repeterades, och som gåfvo mig full anledning, att om jag velat revoltera emot Regeringen och allmän ordning, på 5 minuter exsequera allt hvad enskildt interesse och hat kunde upptänka. Min tystnad och flere tecken jag gjorde med handen, gåfvo folket tillkänna, att jag på intet vis gillade deras uppförande. Man tillät mig likväl ej att öppna munnen, förrän då jag återkom från Rådhuset. Då sade jag åt de ifrigaste bland desse skrikare: *är det en sanning att J vördat och älskat den gode Konung vi förlorat, att J viljen dess unge Sons väl och lycka, så visen nu er lydnad, er vördnad för den dödes vilja och sista befallningar. Hören J mig ej, så begär jag genast att slippa all befattning med er.* Svaret härpå blef: *Som du vill, vår gode Ko-*

nungs trogne vän. Derpå befallte jag dem skiljas åt, och en fjerdedels timma efter det jag inkom på Borggården, syntes ej mer någon ovanlig atrouppement. Man kan lätt finna hur nådigt detta blef ansedt, och hur väl jag af H. K. H. och dess cretourer blef emottagen, då jag kom och aflade min rapport. Men denna min credit hos allmänheten var min olycka, och de som sökte mitt fall hade nu mer ej svårt att inbilla Regenten, det jag var en farlig menniska, som kunde efter mina principer störta eller soutenera honom. Jag vet ej hvad intryck detta i början gjort på Hertigens sinne; men var det till min defaveur, dissimulerade han väl sitt tänkesätt, och var jag till min afresa alltid handterad med den utmärktaste vänskap och aktning. Jag hade ännu ej hunnit se min unga Konung, till hvilken jag skyndade mig så snart Regentens befallningar voro uppfyllda. Hvad mitt hjerta kände för denne unge Monark, var och blir ej möjligt att uttrycka. Dess

tårar, den ömhet och förtroende, med hvilken han emottog och omfamnade mig, gjorde honom, om möjligt var, ännu mer interessant i mina ögon, och Grefve Stackelberg, Ryska Ambassadeuren, som var den ende tillstädes vid slutet af vårt första samtal, har kort innan min afresa från Ryssland gjort mig en målning på denna scene, hvilkens värde jag alltid känt, utan att kunna göra mig en tanka om det lifliga intryck den gjort på andra. Emedlertid bibehålles evigt i mitt minne denna stund af ljuflig och smickrande känsla, då min Konungs, min väns och välgörares Son gjorde mig rätt, och insåg med hvad nit och med hvad hjerta jag var färdig att allt uppoffra för honom. Tiden har visat, att jag på min och min familjs bekostnad hållit allt hvad Dess odödlige fader exigerat, allt hvad min Konung af min trohet och kärlek kunde vänta. Är stunden ännu ej kommen, då hela Europa skall se sanningen, så gifves likväl en tidepunkt, då mer glänsande och klar än man det förmodar,

han skall uppstiga till och med ur grafvens skugga, för att utmärka dens plats i samhället, som, förföljd af Thronens och ordningens fiender, ej allenast varit ett offer för deras raseri, utan äfven då de blott hemligen kunde skada, lemnad utan tröst för det framfarna, utan hopp för det tillkommande.

Innan Gustaf III:s död var jag redan utsedd att mönstra Uplands Regemente: jag gjorde denna tour, samt for äfven för att göra mitt eget Regemente möte vid Christinehamn. Under denna tid var jag i brefvexling med Regenten, som likväl flera gånger skolat visat sig missnöjd med min uppriktighet. Återkommen till Stockholm märkte jag ej dessa moln i Hertigens förtroende, och kan jag ej säga att jag i dess tänkesätt fann någon förändring, förrän den dagen då jag första gången omtalade, att den unge Konungen borde bevista Conseillerne. Vid detta tillfälle förmörkades Hertigens ansigte, och det enda svar jag fick

slutligen, sedan jag flera gånger insisterat på denna artikel: *Vi få se längre fram.*

Mina skäl för det närvarande voro alla bevekande, och bestyrkte af det exempel salig Konungen gifvit, då han i sin Conseil ofta inkallade sin Son, hvars förstånds egenskaper tycktes honom vara vida öfver dess ålder. Nu återstår för mig att nämna hvad som i anseende till sal. Konungens Testamente föreföll samma eftermiddag H. M. var död. Innehållet af detta Testamente är fullkomligen bekant: orsakerne till flere punkter, som förundra dem som kände Gustaf III:s tänkesätt och kännedom af menniskor, äro förborgade i de hemliga intrigers större eller mindre framgång, som allt sedan 1778 års början förgiftade Konungens enskildta lefnad, lugnet och sämjan i dess familj. Ett samtal jag med Konungen hade på Drottningholm 1790 om hösten, torde kunna gifva någon upplysning i detta ämne. H. M. talade med mig om sitt Testamente och sade: *Nu med Guds hjelp, sen kriget är förbi, är detta blott*

en act, som bevisar min omtanka för framtiden. Jag hoppas det samma, svarade jag; *men hvarföre har E. M. i stället för vid 18 år, ej gjort sin Son myndig vid 15?* Svaret härpå var: 1:o för det att det var emot alla former i Sverige; 2:o för det att min Sons superiorité, om han så continuerar, som han nu visar sig, blir på min Bror så märklig, så denne sednare ej blir annat än ett verktyg i dess händer. Jag ville ej vidare discutera detta ämne, ehuru mycket man kunnat haft att säga; men i allmänhet är det ej behagligt att tala om ämnen af denna natur, då allt synes gifva hopp, att en så vidsträckt omtanka var onödig. När den 29 Mars om morgonen Konungen dicterade för Schröderheim sin sista vilja eller Codicillen till Testamentet, lärer H. M. påmint sig samtalet med mig; ty i flera repriser kastade han ögonen på mig, liksom han velat sagt mig något. Dock bedyrar jag, att jag ej kände dess innehåll, förrän det, tillika med Testamentet, blef om eftermiddagen uppläst

i sammets-rummet, der Hertigen och dess Conseil var församlad. Så snart lecturen af Codicillen var slut, föll Hertigen i en slags förtviflan: han sade sig inse, det Konungen på sin sotesäng ej mera hade haft förtroende för honom: att han härigenom fann sig i den cas, att ej kunna befatta sig med Regeringen, ehuru han visst ej ville gå emot sin Broders vilja; men att Nationen, som nu på honom hade ögonen fästade, skulle ej allenast förakta, men ock soupçonnera honom, då de fingo kunskap af denna Act, som dessutom vore både oredigt skrifven, och full af anledningar till gräl och chicaner honom och dess Conseil emellan etc. etc. Alla tego och hörde med mer eller mindre känsla Hertigens jeremiader och projecterade abdication. H. E. Riks-Drotzen tycktes likväl vara mycket allarmerad öfver följderne af allt detta. Baron Taube låddes ej förstå rätta orsakerne till denna scene, om salig H. M:s vilja borde vara lag. Men jag och Håkansson, som ej misstogo oss på ändamålet häraf,

sökte att bevisa Regenten, det han med en för mycket upprörd sensibilité dömde salig Konungens intentioner och Nationens tänkesätt. Efter många discussioner och pourparlers, så proponerade H. K. H., att han, för att visa sin vördnad för salig Konungens Person, skulle conformera sig helt och hållet efter Codicillen, men med det vilkor, att detta Document ej i publiken skulle framskina; och för att på det kraftigaste befästa detta löfte, ville han nu uppsätta en skriftlig försäkran, hvarigenom vi, som utgjorde dess Conseil, ej allenast skulle bibehållas, utan äfven Gustaf III:s planer, vuer och intentioner i allt följas. *Qui promet trop ne promet rien*, säger ett fransyskt proverbe; detta tänkte jag, men intet var att göra, som ej till sina följder skulle kunnat blifva värre, än hvad man borde vänta af en Furstes capricer och misstag, hvars ära och interesse voro så nära förenade. Lagerbring upprättade ett Document, som Hertigen underskref, och Codicillen försvann, men qvarblef i Lagerbrings

ficka. Hvar denne Stats-Secreterare efter min olycka och sin particulier-fred med Reuterholm gjort af detta papper och den gifna försäkran, vet jag ej. Det naturliga och rätta vore, att vid Konungens tillträde till Regeringen som fullmyndig, hafva aflemnat dem till H. M. Vi behöfde ej lång tid för att se, det Hertigens gifna försäkran blott varit en form och ett medel att undanrödja Codicillen, dock hade H. K. H., ända till Reuterholms återkomst, alla menagements, som voro möjlige för att ej för häftigt stöta salig Konungens vänner och publiken för hufvudet. De få gånger jag hade den lyckan att enskildt samtala med vår unge Konung, visade han mig nog förtroende, för att ej dölja, det han var *klarsyntare* än man det är vid dess ålder. Sista gången jag ägde denna lyckan, träffades en slags öfverenskommelse oss emellan, hvilken Konungen hållit ganska helig. Jag hade tagit mig den friheten att säga H. M., att under loppet af en Förmyndare-Regering kunde mycket hända, då personer, hvars

högfärd, hämdelystnad, partiagg och revolutions-principer voro kände, hade den styrandes förtroende: att allt hvad man i loppet af händelserne kunde göra, var att visa fermeté på vissa pointer, och liknöjdhet i de som voro af mindre betydenhet. Den unge Konungen kom härom öfverens med mig, och jag sade, att om H. M. aldrig med sitt samtycke eller sin öfvervaro sanctionerade en Riksdag, som Förmyndare-Regeringen sammankallade, och ej gifte sig förrän han var myndig, vore det hufvudsakliga af allt hvad de af betydenhet kunde göra, (nb. utom brott), förekommet åtminstone till sina följder. Konungen gillade mitt raisonnement och gaf mig sin parole, att på dessa tvenne punkter vara deciderad och ferm, låtandes för öfrigt allt gå som det föreföll, med hopp på Försynens nåd, som är de oskyldigas och faderlösas säkraste beskydd. Detta samtal aflopp ej utan tårar och den lifligaste rörelse å begge sidor. Härtill kommer en omständighet relativement till Ryssland, som är märkvär-

dig, och som i flere af de saker, som komma att här omtalas, kan gifva en betydande upplysning. Så snart Kejsarinnan fått tidningen om Konungens död, skref hon ett bref till den unge Konungen och ett ostensibelt till Grefve Stackelberg. Det första innehöll de lifligaste försäkringar, att H. K. M., utom alla stats-interessen, ville med hela sin magt soutenera Gustaf Adolph vid bibehållandet af alla dess rättigheter och dess magt, och med honom i allt agera som en vän och en mor: det andra var en repetition af det föregående, samt enskildte öfferter till mig, i fall jag ville lemna Sveriges tjenst under Förmyndare-Regeringen, till hvilken Kejsarinnan ej tycktes hafva hvarken som Souveraine eller particuliere något förtroende. Grefve Stackelberg lemnade mig Kejsarinnans bref, för att i största hemlighet bringa dem till Konungen: detta skedde äfven en natt sedan H. M. redan legat en stund och allt var stilla. Jag gick då in i dess. sängkammare med ett ljus, gaf Konungen att läsa alltsammans;

öfverenskom med honom om hemligheten och allt hvad som var att svara derpå, och gick åter ut, utan att någon annan än Kammartjenaren Vacklin visste det jag sett den unga Monarken. Att Kejsarinnan tänkte upprigtigt det hon hade skrifvit, kan jag bedyra, ty dess interesse var förknippadt med hennes naturliga ärelystnad: att dess Ministrar ej voro af samma tanka, har framtiden visat. Men emedlertid var det alltid godt för en omyndig Konung, uppstigen på en Thron, ännu rykande af dess Faders blod, omgifven af dess mördare och dess fiender, snart nog i händer på folk, som af svaghet eller ilska protegerade alla möjliga Revolutions-principer. Det var godt säger jag, kanske nödvändigt, att hafva (om ej för annat än opinionen) ett mägtigt stöd att räkna på. Gustaf Adolph, hur ung han var, insåg detta, och ingen af dess rätta, dess trogna vänner hafva varit af en annan mening.

Stunden nalkades då jag för sista gången skulle se min Konung och mitt Fädernes-

land. Jag hade inom mitt bröst en slags känsla eller så kallad aning, men ödet hade utstakat loppet af min olycka. Straxt efter Gefle Riksdag hade jag anhållit om tillstånd att resa till Aaken för mina blessurer och min sjuklighet. Jag var *eländig* och alldeles utan ressource, sedan sorgen vid Konungens död kom dertill, om jag ej på några månader fick sköta min helsa. Reuterholms ankomst, och de vüer han annoncerade, tilläto mig ej att dertill vara vittne, ej heller kunde, utan största fara för det allmänna lugnet, jag sätta mig deremot med den styrka denne Svenske Robespierres egenkärlek och våldsamhet det fordrade. Alla mina vänner och ovänner tillstyrkte mig, att på en korrt tid *hålla* mig undan, så mycket mer, som det till conservation af mitt lif tycktes vara högst nödvändigt. Hertigen Regenten låddes som han ej ville lemna mig ett fyra månaders tillstånd att skiljas vid affairerne. Min dom var redan fälld; ty Liljesparre, för att göra Reuterholm sin cour, hade köpt

falska vittnen, och accuserat mig som den, hvilken tre sista dagarne för min afresa, i Öfver-Ståthållare-Residencet hade samlat folk, som skulle uttaga och aflifva Konungamördarne m. m. Regenten var ej ännu van vid falska beskyllningar: han ville alldeles icke nyttja sådane vapen mot oskulden, och jag fick fara, sedan vid mitt afskedstagande all den finesse och adress brukats, som Comedien lärer, då den mästerligen föreställes. Det var nödvändigt att bibehålla relationer med H. M. Grefve Gyldenstolpe, ehuru vältänkande, var svag och ej af en caracter, som i stora affairer är att nyttja. Jag proponerade då K. M., att till sin Hand-Secreterare taga Ehrenström, som tjent dess Fader väl och troget samt samma chiffer jag haft med salig Konungen bibehållit, och vann nådigt bifall. Samma dag jag reste syntes på horizonten Tryckfrihets-Förordningen, utarbetad af Reuterholm och zirad af alla de termer, som i *le droit de l'homme* förvillat folket och störtat allmän ordning. Ehuru litet det

kunde hjelpa, var det mig omöjligt att ej i min particuliera afskeds-audience föreställa Hertigen Regenten faran af detta steg. H. K. H. tycktes just ej försvara sin Förordning, men ville dock ej tro, att han snart nog skulle föranlåtas att återkalla den samma och inskränka tryckfriheten inom de gränsor Gustaf III utstakat. Den 15 Juli ungefär om midnatten tog jag mitt sista afsked af min unga Konung. Hvad tårar jag gjöt, hvad smärta och oro min själ kände, är ej att beskrifva. H. M. visade mig den ömhet och vänskap jag förväntade af ett så godt hjerta som hans. Ack! hade ej nedriga menniskor varit, så behöfde jag ej med saknad och bedröfvelse påminna mig en tid, då jag ej misskändes, utan tvärtom rättvisades af min Konung. Dagen efter sedan jag var afrest, skedde alla förändringarne af Embetsmän, som lagt grunden till alla enskildta förföljelser och Sveriges missöden under Förmyndare-Regeringen, samt förorsakat de refvor, hvilka en dygdig Konungs hushållning och ordning ej ännu kan

hjelpa. Jag fick ej tidning härom förrän i Ystad. Ända tills jag kom till Hamburg, der flere ledsamma, fastän mindre betydande, tidningar mötte mig, hade jag tid att öfverväga allt hvad som kunde blifva följderne af en så oförväntad och häftig ändring i systemet och marchen af sakerne. Hvaruppå jag tog mig den friheten att skrifva både till H. M. och Grefve Gyldenstolpe! Dessa depecher äro olyckligtvis en exact prognostic af allt som sedermera händt, och skola i en framtid bevisa, att jag väl kännt både personer och allmänna sinnesförfattningen i Sverige, innan Franska Revolutionen hunnit göra de intryck, som en tid af 6 år medförer.

Alla bref jag fick från Sverige, voro gjorde för att uppväcka hos mig den lifligaste oro och fruktan så väl för Konungens enskildta conservation, som befästandet af dess magt. Fransyska papperen, proposer hållna af Jacobiner m. m. styrkte dagligen och födde de bedröfligaste tankar och conjecturer jag gjorde. Härtill kom äfven hän-

delser, som, i afseende på min egen ställning gaf mig både bekymmer och förargelse. I Coblentz fick jag ett bref af Grefve Ruuth, som proponerade mig att nedlägga mitt Öfver-Ståthållare-Embete. På en så lache proposition svarade jag som jag borde, att Hertigen kunde fråntaga mig det om han ville, men att Gustaf III:s sista ord och sista välgerning emot mig voro för mig en helgedom m. m. I Trier sade mig salig Konungen af Preussen, att man skulle kläda af mig mina embeten och hålla mig utom Riket, till dess man hunnit taga de mått och steg, som voro nödige för att gifva en ny form, så väl åt regeringssättet, som åt politiska systemet Gustaf III hade följt i slutet af sin Regering. Prinsen af Nassau repeterade mig detta senare, och då jag i min bestörtning frågade Konungen af Preussen samma morgon arméen marcherade åt Longwy, om någon fara kunde vara för min unge Konung, svarade H. M. mig med dessa ord: *j'espère qu'il n'y a*

rien

à craindre pour sa vie, mais pour sa puissance et son etat comme Roi, je ne voudrois pas parier. Härpå sade jag: *mais bien les garantir, Sire, car c'est l'interet de tous les Souverains.* Härpå fick jag intet svar, ty Hertigen af Braunschweig kom med en rapport, och kort derpå tog Konungen afsked af Prinsen af Nassau och mig, som varit de enda, hvilka af alla utlänningar som voro i Trier, fått tillstånd att följa arméen vid dess uppbrott.

Under den tid jag nyttjade baden i Aachen och var i Holland, var ingen postdag som ej medbragte bref från Sverige, hvilka gåfvo mig den lifligaste oro för Konungens person och för bibehållandet af dess magt. Den underbara nåd, med hvilken Konungamördarne bemöttes i samma momenten Thronens och Konungens vänner förföljdes, var ej gjord för att ingifva förtroende till Reuterholms et Compagnies projecter. Jag tillskref Konungen och hade ock den nåden att af honom få svar, som med lika så

mycken försigtighet som godhet voro skrifne; äfven täcktes H. M. skicka mig sitt portrait i en ring, som är ännu tillika med dess Högstsalig Faders portrait och bref den enda skatt våldet ej kunnat beröfva mig. Sedan man afklädt mig mitt Öfver-Ståthållare-Embete, jagat min hustru och barn i olaga tid ur ett hus jag med 2000 R:drs kostnad meublerat, samt förvist mig till Italien med de strängaste ordres att påskynda min resa, begaf jag mig till Wien, och uppehöll mig ungefärligen 3 veckor i Dresden, der Chur-Fursten på ett ovanligt nådigt sätt bemötte mig. Den 1 Januari 1793 var hos honom stor cour ganska bittida om morgonen. Som jag aldrig varit rangsjuk, ställde jag mig längst ner bland Chargé d'affaires och Commissions-Secreterarne; men så snart Chur-Fursten kom ut, gick han genast till mig och frågade mig: *avez vous des nouvelles de Suede avec la poste d'aujourd'hui?* Jag svarade härpå, att jag ej ännu fått mina bref. *Eh bien je vous dirai donc*, continuerade Chur-Fur-

sten, *qu' il y a eu une consultation des Medecins sur les facultés morales et physiques de votre jeune Roi, pour voir si un jour il sera en etat de regner.* Min första mouvement var förskräckelse, min andra blef humeur, och svarade jag Chur-Fursten: *je ne sais, Monseigneur, quel peut etre l'etat de la santé du Roi; mais pour de l'esprit et du sens, il en a mille fois plus que ceux qui gouvernent aujourd'hui.* Ett ögnakast averterade mig att ej hazardera någon starkare expression, och fann jag verkligen, att gamle Heland ej var långt ifrån mig. Då jag kom hem, fick jag confirmation på hvad mig blifvit sagdt, och det var då jag skref till Sverige och projecterade det fameusa brefvet, som man ansett så brottsligt, samt beslöt att utgifva den prospectus till Gustaf III:s Memoirer, hvilken hastade min olycka, men frälsade Kungen; ty larfven var afdragen och ej nu mer medel att bemantla de brott man kunde hafva till föremål, ty de voro förutsedda och utstakade. — I Wien råkte mig 2:ne

Courirer: dessa stadfäste allt hvad man i brefven sagt mig, och man fick äfven i Wien nästan med det samma tidningar om den coalition, som Sverige med Frankrike och några andra magter ämnade göra för att beskydda democratiska principers framgång i Europa och derigenom skaffa i händerne på Regenten subsidier — — — — Grefve Rasomofsky communicerade med mig alla sina depecher och underrättelser i detta ämne och jag var flera dagar i suspende, hvad langage som convenerade mig att hålla med denna man, som jag vant mig vid att anse ej allenast som Sveriges, men också som min enskilte fiende. Ett besynnerligt bref från Grefve Gyldenstolpe, och den crisis i hvilken man i allmänhet befann sig, sedan Ludvig d. XVI i lagens namn släpades på schavotten, determinerade mig. Jag sade då Rasomofsky, att jag ej tviflade på det Regentens — — —bedrogo och inledde honom i sådane steg, som kunde i grund störta Konungamagten och i Sverige införa den olyckliga frihets-anda, som för-

stört Frankrike; men att medlen, som skulle nyttjas att förekomma detta, borde vara noga öfvervägna, samt att således jag ej så hastigt kunde yttra mig i detta ämne: löfvande att under min resa till Italien, som presserade, kasta mina tankar på papperet. Grefve Gyldenstolpes bref, som jag funnit besynnerligt, innehöll förenings-projecten emellan de nu styrande och salig Konungen samt Thronens vänner. Med den kännedom jag hade om Reuterholms caractere, fann jag omöjligt att, utan betydande orsaker, hans högmod skulle pretera sig härtill. Det Major Uggla och Mineur berättat mig om missnöjet i Stockholm, upploppet på borggården och bristen af mynt, gaf mig flere anledningar till det project jag slutligen formerade. Fred eller förening med folk, som tänka illa, och som i oredan och på andras fall bygga sin uppkomst, var ej en proposition, som kunde finna bifall hos mig; men att nyttja momenten då de kände sin svaghet, ansåg jag deremot som tjenligt; ty så länge Regenten omgafs

af dylika bofvar och nidingar, var ej möjligt att räkna på allmän eller enskild säkerhet och tro. Jag uppsatte då plan till en förändring af personer, sådan som han verkligen i processen blifvit anförd; men den skickade jag blott till Sverige. Exsecution häraf skulle blifva en följd af negotiationerne med Kejsarinnan, hvilken med penningar skulle förnöja denna och den andra, samt utverka denna förändring. Det vore ett brott att tro, det menniskor skulle låta med penningar förmå sig att göra det, som goda skäl och allmänt interesse ej kunde förmå dem till; men en olycklig erfarenhet hade i denna vägen gjort mig mindre delicat. Om Gustaf III den 19 Febr. 1789 ej velat apropos använda 40,000 R:dr, hvem vet om han ej på Riks-Salen funnit vid sin sida en röst, på hvars ljud man väntade, för att inskränka för evigt den magt, som samma dag blef utvidgad och befästad. . . . Allmänheten ser händelserne: de finnas ofta förundersamma och obegripliga; men det är ej annat än enskilta per-

soner, som kunna veta hvad för driffjädrar blifvit nyttjade för att utverka det som skett. Vore tiden kommen att tydligen explicera denna gåta, skulle man hvarken finna mig brottslig eller galen, då jag hoppades att med några tunnor guld frälsa min Konung och mitt Fädernesland från oordning och förstörelse.

Den så mycket omtalta Memoiren *till* Kejsarinnan blef ej skrifven förrän i Italien under det jag reste till Florentz från Venedig. Copian deraf, på hvilken jag blifvit dömd, är rigtig utom på 2:ne ställen, hvilka jag skall bemärka och bevisa oriktigheten utaf, då jag kommer till den delen af denna memoir, som rörer rättegången emot mig och de papper, på hvilka domen grundat sig. Emedlertid bör iakttagas, att Vignes, som copierat dessa papper, ej allenast i Düsseldorff handlat med dessa copior, då de af Herr Piper blefvo Abbé d'Heral fråntagne, utan att samme Vignes också kunde hafva för billigt pris ändrat i deras innehåll, som påfordrades;

emedan denne person sedermera gjort falska sedlar af Engelska Banken, för hvilka han på flere ställen varit efterspanad. Af la Compagnie Maritime i Berlin anklagad, väntar honom i Konungens i Preussen länder galgen. Värdigt straff för alla dem, som missbruka och förstöra allmän och enskild säkerhet, antingen med falska vittnesbörd, anklagningar eller efterapade stylar. I Pisa fick jag full kunskap om huru opinionen i Petersburg var relativement till Sverige: Kejsarinnan var vid sitt fasta beslut att göra allt hvad möjligt var för den unge Konungen, men att ej med krig eller våldsamheter försvaga en Magt hon ville stärka, eller förstöra ett land, som *snart* nog skulle styras af en Monark, hvars vänskap och aktning hon ville förtjena. Häruti voro alla mina vuer och önskningar uppfyllde, som också Hennes Kejserliga Majestäts bref till mig af den 3 April 1793 utvisar; men Kejsarinnan ansåg som omöjligt, att med penningar på 24 timmar utverka, det 2 års negociationer ej kunde ut-

rätta: bevis på att hon mindre väl kände personer och omständigheter i Sverige än jag. Grefve Stackelberg, som kunnat besanna min uppgift, och som ej ignorerade lättheten af medlen, ville för sin enskilta hämnd skull hafva violenta och kanske insolenta steg från Ryska sidan. Detta faciliterade hans rapport, som äfven ett af Rasomofskys bref till mig utvisar; ty deruti hade jag med nog styrka vederlagt alla skäl till att bryta med Sverige, för att Kejsarinnan afslog ej allenast Stackelbergs insimulationer, utan och Sprengtportens förnyade project om Finlands sjelfständighet: omständigheter, som Svenska Ambassaden i Petersburg, i anseende till vissa saker som förefallit, ej bör kunna ignorera, fastän det talar till min fördel. Kejsarinnans Ministrar hade tagit en annan väg, som 100 års gammal vana att följa ett favorit-project dicterade dem. De ville införa 1720 års Regerings-Form och förena under dess skygd alla interessen. Med penningar ansågs detta som ganska lätt, så mycket mer

som de, hvilka kunde sätta sig deremot, ej kunde lyfta mer upp hufvudet . . . . . Att Regenten skulle härtill samtycka, ansågs som säkert, och att sedermera tillskapa eller underhålla parti-andan och Rysslands suprematie var en följd deraf. Ehuru missnöjd jag ock kunde vara med styrande Magten, var likväl 1720 års Regeringsform i mina ögon det värsta af allt, och var jag deciderad att i denna point på det skarpaste combattera Ministerns vuer. Tvenne memoirer häröfver gjorde kanske den verkan, att alla negociationer och discussioner stadnade; men de fällde mig helt och hållet, och jag blef i Ryssland, som i Sverige, victime af min ståndaktighet i mina principer. Kejsarinnan trodde sig äfven inse andra medel att förena sig med Sverige och få Regenten och dess favorit att önska detsamma - - - men deruti hade dess uträkning slagit felt, om Fransyska Directorium samtyckt till de propositioner dem af Reuterholm blifvit gjorda och som ännu i en viss persons hand i Paris finnas. Led-

sen vid att se det Ryska Hofvet ej vilja sammanbinda min Konungs och mitt Fäderneslands bästa med sitt interesse, beslöt jag att ej mer befatta mig med dessa vidlyftiga och krångliga affairerne, sedan nog var gjordt för att förekomma alla hastiga och grofva tilltag emot Konungens persôn och politiska existence. Med Abbé d'Heral, som skulle resa till Petersburg, gjorde jag den sista demarche jag ännu ansåg som en skyldighet, för att sätta i sin rätta dager de Nordiska Rikenas rätta interessen och på hvad basis de borde grunda sin förening i ett tidehvarf, då ärlighet i förbund och inbördes magt och ordning allena vore borgen för de Regerandes och de enskiltes bestånd. Abbé d'Heral reste, men stannade i Düsseldorff, för att der i sällskap med förfalskaren Vignes göra en finance-operation med alla de papper han hade i sina händer. Emedlertid var jag i Neapel ganska skiljd från alla revolutions-projecter och conspirations-planer i Stockholm. De bref jag skref och fick, innehöllo då och

då anecdoter, som hade rapport på Reuterholm och hans anhang, samt deras företag; men förvissad om att hafva injagat fruktan hos dessa personer genom den lilla brochuren jag redan omtalt och emot hvilken de ifrade grufveligen, var jag tranquil så väl för Konungens lif, som för några verkliga utbrott af deras planer. Detta lilla arbete gaf en rätt dager åt allt hvad som skett och kunde ske sedan man vågat stöta dolken i Gustaf III:s bröst, och sanningen, som alltid är lastens stötesten, hade gjort sin effect på Reuterholm & Compagnie till den pointen, att jag i deras hemliga Conseil blef dömd, att med eller utan form undanrödjas, ty så länge jag lefde var för dem ingen säkerhet. Det är ifrån den minuten som jag omgafs med mördare, hvilka i sällskap med de spioner jag förut hade i mitt hus, skulle på ett eller annat vis komma mig om. För detta Ministern, nu mera Medborgaren Piranesi var ej svår att förmå dertill, så mycket mer, som den mängd af penningar han härmedelst hade

under händer, kunde i en framtid försäkra honom om en mer än ansenlig förmögenhet. Han förstörde visserligen mycket, men mer lär han stoppat i sin pung, ty de pris han uppgifvit på spioner och mördare i Italien äro mycket för höga. Emedlertid var jag beständigt i correspondence med Riks-Cantzleren, som, ehuru ovettigt och dumt han handterade mig, trodde sig ej böra underlåta att skrifva, för att så mycket *bättre* dölja Piranesis hemliga och Palmqvists mindre hemliga företag. Jag var emedlertid slagen af blindhet och döf för alla de avis jag fick; ty det var mig omöjligt att trò, det man skulle taga sådane nedriga och usla medel till mitt förkrossande; i synnerhet då man med en simpel rappell och stämning kunnat få mig till Stockholm, der man utan Piranesis hjelp kunnat sluta min varelse, i fall min sinnesstyrka ej bibehållit sig nog för att som oskyldig försvara mig. Hade jag, rappellerad och stämd, flytt undan rättvisan, så var min dom för hela verlden fälld, och

jag erkände mig skyldig till alla brott man ville sätta på min räkning. Men omgifven af mördare, hemligen reclamerad för att i kedjor bortföras, hade jag varit ursinnig om jag ej undvikit en säker död, fulleligen kännare af Brissots favorit-uttryck, som säkerligen då convenerade Baron Reuterholms logique: *que les morts ne parlent plus.* Detaillerne af Piranesis tillställningar finnas tryckte och beviste. Min flykt var med mera klokhet anställd än min fiendes förföljelse, ty passionerna förblinda dem som helt och hållit föras af dem. Jag kom ändteligen till Petersburg, dit Kejsarinnan formeligen låtit bjuda mig för att gifva mig en azil. Negociationerne om giftermål, som då voro entamerade, blott för att få utöfva hämdelystnaden emot mig, föranläto Ryska Cabinettet att examinera, om jag kunde vara dem till någon nytta, i fall man ej kom öfverens. Jag blef kallad 2:ne gånger å rad till conference med de betydligaste af Ministrarne, och då man såg att af mig ej kunde göras hvarken en förrädare

eller en stum slaf, då det angick min Konungs magt och Fäderneslandets väl, beslöts min humiliation, nb. så mycket Kejsarinnans gloire det kunde tillåta, och jag blef skickad till Kaluga, där jag säkerligen var ämnad att begrafvas, om ej en hazard, den Försynen beredt, dragit mig derifrån. Om då och då man tycktes begära min avis eller underrättelse, var det mer för att se om den oppression jag led ej försvagat mitt tänkesätt, än i hopp att draga något parti utaf mig. Flere memoirer jag skrifvit så väl emot galenskapen af det projectet att göra Finland sjelfständigt, som emot den urgamla plan, att i Sverige åter införa 1720 års Regerings-Form, hafva i Ryska Cabinettet gjort mig lika så fågelfri, som jag det är i mitt Fädernesland. Mitt hopp att ju en dag skulle klarna, som vore tecknad af rättvisans hand, har ensamt uppehållit mig i den dubbla förföljelse jag lidit.

Nu återstår att göra observationer vid den process, som man utfört emot mig,

och som till sin utgång och resultat straffat mig som brottsligare än Gustaf III:s mördare.

— — — — — — — — —

— — — — — — — — —

Den 9 April är ändtligen den märkliga dagen, då Regenten öfverlemnar till Hofrätten en del af de papper, som innehöll min correspondance m. m. Sättet på hvilket man fått dessa documenter, förtjenar uppmärksamhet. Jag vill således i korthet säga något härom. Som ifrån längre tider tillbaka jag dels börjat, dels ämnat att med någon slags vidlyftighet författa memoirer öfver salig Konung Gustaf III:s Regering, och ingenting är eller blir indifferent i en framtid, då frågan är *om sådana* saker; så har jag haft den oskyldiga, men i denna epok oförsigtiga vana, att behålla alla bref och papper, som varit mig *tillställde*: ämnande att efter hand nyttja mig till godo, då de historiska facta derigenom kunde blifra mig rappellerade med mera

detail

detail eller de jag hade att framföra äska verificationer. Flera säckar voro i Stockholm uppfyllde med sådane papper. Korrt för min afresa var Fröken Rudensköld så god och sysselsatte sig med att göra ett urval af detta skräp, som äfven sedermera af Mineur, enligt dess berättelse, blifvit fortsatt. Under min resa var jag i brefvexling med mycket folk: hade äfven medfört från Sverige en hop papper af vigt; dels relativement till mine affairer, dels ock till fullföljande af mitt project till de omtalta memoirernes författande. Desse paqueter blefvo volumineuse och besvärlige att transportera; hvarföre jag äfven i Wien, hos Prins Galliczin, förseglad i en coffert lemnade största delen deraf. Desse har jag rigtigt återfått, och finnas ännu i min disposition. Under min resa från Tyskland till Italien och min sejour der, blef åter en mängd af papper ihopsamlade. I Florents, hvarifrån jag ej reste förrän i medio af Oct., hade jag formerat en nära liaison

med Lord Hervey, som der var Engelsk Minister och slutligen dog på Engelska flottan i Medelhafvet. Denne vän bad mig att hos honom förseglade deponera de papper jag ej trodde mig behöfva i Neapel, hvarest, enligt då varande Riks-Cancellerens skrifvelse, jag ej hade hopp att länge få qvarblifva. Detta skedde äfven, och i samma rum der Hervey hade sitt Archiv, lade han mitt paquet, inveckladt i vaxduk och försedt med flere mine Sigill. Under hela tiden jag varit i Ryssland, har jag aldrig kunnat få någon precis notion om detta paquets öde sedan Lord Herveys död, förr än ändtligen i början af Anno 1798 ett bref från England försäkrade mig att Lady Hervey hade detsamma i sitt förvar ganska orubbadt och med mina sigill försedt, och att han skulle söka ett säkert tillfälle skaffa mig det samma till handa. Angelägenheten häraf var nu mer ej pressant, och bad jag Lady Hervey att blott i vittnens närvaro låta uppbryta paquetet och inventera hvad deri fanns. Detta har skett

den 10 April i år, och man har ej funnit annat än papper, som varit nyttjade under bakelser och pasteyer, på hvilka aldrig en bokstaf varit tecknad. Alla mina vänners förundran i London var obeskriflig: mig föll det ej underligt före, då man ville våga en half million Rdr på en menniskas fall, att man funnit nidingar och bofvar af alla slag. Någon soupçon har äfven sedermera yppat sig emot en af Lord Herveys folk och vill dess gemål ej låta bero dervid, utan att för hela verlden uppdaga tillgången af detta politiska röfveriet, hvilka i England ej ännu hunnit anses som lagliga och lofgifne. Man har i Protocollet af d. 9 April uti processen uppgifvit, att 4 stycken tjocka paqueter, förseglade med Baron Armfelts sigill, och försedde med dess egenhändiga utanskrift, funnits. Detta är osannt. Jag har Gud nås aldrig varit nog ordentlig för att göra urval af papper, som lemnades i en väns vård, och som jag trodde återfå: allt lades i ett paquet och förseglades med mitt sigill utan på-

skrift. Detta kan min Kammartjenare, som ännu är i min tjenst, samt en af mina betjenter, edeligen bestyrka: den förre förseglade paquetet, den sednare bar det till Hervey. Men hvad Baron Reuterholm och dess vän Piranesi sedermera gjort i *städningsvägen* för att göra min ordentlighet heder, är en ära jag ej vill beröfva dem. Denna observation kunde vara indifferent, om man ej borde i allt bemärka hvar osanning och fraude framsticker. De papper jag hade i Neapel, hafva Piranesis active anstalter ej kunnat träffa: de hafva undsluppit både Lodes och Örboms öfversättningar och uttydningar.

Det nit, med hvilket Advocat-Fiscalen vänder och krånglar med Fröken Rudenskjöld om den phrasen i dess bref af den 22 Mars: *remede violent:* är märkvärdigt, och tvingar henne att bekänna på sig sjelf och på mig en dumhet. Jag repeterar här och vid alla tillfällen, att om jag velat inropa Rysk hjelp, det varit absurdt och ridicult

att begära en Rysk Flotta på höjden af Stockholm. Man behöfver ej vara militair, men blott hafva sundt förnuft för att se, till huru litet en sådan demarche å Ryska sidan skolat verka. Hvad hade jag vunnit vid att göra en sådan proposition till Kejsarinnan? ej allenast dess förakt som förrädare, men äfven som Officer och Statsman. Det är en sanning, att jag var deciderad till *des remedes violents*, om Hertigen antingen förklarat Konungen oskicklig att regera eller genom Ständers åtgärd budit till att förlänga dess minderårighet. Jag hade ej hesiterat på att i spetsen af Dalkarlarne och alla välltänkande Svenskar mota detta våld, detta illgrepp, med våld och blods-utgjutelse: penningar hade jag ej; men jag hade begärt dem af Kejsarinnan. Hade jag varit olycklig, så hade jag kanske begärt Rysk hjelp; ty med noga eftersinnande hade det oket varit mindre farligt, mindre odrägligt och vanhedrande än att stå under Reuterholms Spira. Jag hade i det föra fllet sett dager uti att lyfta min Ko-

nung på sina Fäders thron, och sjelfständigheten af mitt fädernesland upprättad; men i det sednare var allt förloradt, och Frankrikes öden vårt enda perspective. Detta har varit de tankar, som jag hyst i mitt hjerta, men som aldrig kunnat annat än gissningsvis uttydas af mina förtroligaste vänner. Min anhållan hos Kejsarinnan var fred och tålamod, i fall Regenten provoquerade henne: att på den unge Konungens öden hafva ögonen och dermed imponera dess Faders obekanta mördare och deras beskyddare: att med penningar och negociationer söka föra Hertigen ur Directoriums händer och till sitt eget väl i deras, som trodde sig kunna förena Konungens och Rikets väl med denna Furstes interesse och heder, och så vidare. Det i följd af förenämde bref omtalte circulairet till Dalkarlarne innehöll också intet annat än tacksägelser för deras ihågkomst, och som redan är sagdt uppmuntran, att alltid vara Konungen trogne och tillgifne: ej ett ord som hade liknelse af uppror eller revolutions-planer fanns häruti. Men

efter jag ej döljer det innersta af mina tankar den tiden, bör jag äfven tillstå, att jag skref detta bref för att påminna mig hos detta folk, och bereda deras sinnen, att ej med förundran se mig än en gång i Konungens namn påkalla deras hjelp, och föra dem till minnes hvad de för Gustaf I gjort, då Christian Tyrann, mindre grym än Robespierre och dess lärjungar, redan dränkt Sverige i blod. Det är i hotet af sådane händelser man bör tänka på att förekomma, för att ej förekommas med bilan eller dolken.

Uti hela det eviga förhöret med Ehrenström d. 8 Maj går han ej ur sin caracter, och skiljer sig ej vid sanningen utom i en punct, der han vill uttyda den corruption jag proponerat, som en sort subsidier. Detta var ej vår tanka; ty då hade hela projectet förlorat sitt värde, som var att personellement vinna Hertigen. Advocat-Fiscalen vill på ett nedrigt sätt påtvinga Ehrenström, att med orden: *af det säkraste moyen man hade att välja,* skulle förstås en

Rysk flotta; efter han ställd mellan tvenne eldar, ej hade annat svar att gifva, än det att. *han ansåge Hertigen som corruptible ;* hvilket var det säkra moyen jag valt och alla som kände omständigheter och personer gillat.

Skulle någon låta förblinda sig relativement till den esprit, som regerade i denna rättegång, så kan Herr Justitiä-Cancelleren Lodes seene med presentation den 19 Maj af Viberg & Elfvings till Sedelhafvaren utgifne förskrifning, som funnits bland mina papper vid Linnäs, gifva en stor upplysning. Hvad hörde detta till Conspirationen emot Regeringen? Vore ändamålet att kasta en skugga på mig, i anseende till framfarna och förbiflutna tider, så hör det ej till rättvisans jemna, opartiska och ordentliga gång i den affaire, som nu handhafdes. Den brottslige dömmes då han kan finnas brottslig; men rättvisan söker ej att öka eller gifva nya och mörkare färgor åt dess framflutna vandel.

Innan jag öfver denna saken explicerar

mig, torde vara lofgifvet att göra denna frågan: af hvad rättighet confiscerades mine papper på Linnäs? Dessa kunde ej innehålla annat än hvad som med mitt uppförande före Gustaf III:s död, eller till momenten af min afresa ur Sverige hade gemenskap. Alla veta hur jag tjent salig Konungen, att hans vilja var min lag, att jag aldrig, utan då hans och Rikets väl det fordrade öfverträdde detsamma, och fick äfven härå sedermera hans beröm och samtycke: att den lifliga och förtroliga vänskap, som var denne store Herre och mig emellan, uteslöt alla hemligheter både i större och mindre affairer; således då Reuterholm lät olagligen och emot alla principer taga dessa papper, var hans but, att där uppsöka hvad som kunde göra Gustaf III tort, och kännare af hur litet mina penninge-affairer stodo på rediga fötter, derigenom komma sig till alla de bevis jag kunde hafva dels vis à vis Kronan, dels vis à vis particuliere pretentioner.

Hvad denne förskrifning angår, kan jag

aldrig påminna mig att hafva sett den; och hade jag verkligen derpå calculerat, är ej att tro det jag låtit 1000 Rdr specie ligga obetalda, sedan visitationer i bodar och magaziner i flere år hade upphört: så mycket mer, som jag genom en caution för Adam Hjerta, hvilken cederat bonis, var skyldig desse Herrar en summa penningar, för hvilka jag betalt procent till den momenten, då de i min concours uttagit sin fordran.

Den uppriglighet, med hvilken jag föresatt mig att i det aldraminsta lägga under allmänhetens ögon ej allenast mina gerningar utan och mina tankar, föranlåter mig likväl att med någon slags detail tala om den oordning som här Herr Lode velat relevera, i anseende till säljning och *köp* af flere sorter gracer och förmåner under sal. Konungens Regering. I långliga tider hafva vissa sysslor och caracterer varit en *slags* inkomst för Stats-Secreteraren vid Inrikes Expeditionen. Schröderheim, som var ett genie i allt, utvidgade oändeligen denna finance-operation; men som han ej höll af

penningen för att behålla den, och älskade att tjena nästan allmänt alla sina bekanta, deltes som oftast dessa inkomster till och med med Pager, allt som dessa kunde mer eller mindre nyttjas för att då och då slänga fram ett litet ord i någons faveur. Salig Konungen var alltsedan Revolutionen omgifven af en mängd unga karlar, hvilka utgjorde hans sällskap, åtnjöto hans godhet, men hade litet eller intet att lefva utaf, ehuru deras varelse vid Hofvet nödvändigt skulle förorsaka dem utgifter. Hans Maj:t hade sällan penningar, och mycket pensionairer m. m. att underhålla; det blef således en omöjlighet att af Handcassan hjelpa alla dessa unga Herrarne. Schröderheim föreslog medel, och de antogos, i början tacitement, sedermera med mindre scrupul. Pastorater såldes nästan utan urskiljning, och jag som flere andra, fick del häraf; dock är ingen af alla den tidens så kallade gunstlingar någon som bättre förstått att profitera af salig Konungens lätthet i denna vägen och med detsamma af-

fectera integrité, än en viss person som under Regencen äfven gjort en stor lycka, och vid alla tillfällen försäkrat och låtit försäkra allmänheten om sin honneteté: ett problem, som tiden liksom mycket annat kommer att upplösa. Jag begärde *aldrig* af Konungen någon sådan grace, ty jag tyckte det var skamligt. Men Schröderheim, både mig med- och ovetande, gjorde flere affairer i mitt namn, och jag stod i publiken på samma lista som han, bland grace-försaljare. Mindre yr och oförsigtig hade jag förr kommit ifrån denna stora och skadliga oordning; men jag, som syndare en general, sköt upp min förbättring till lägligare tillfälle. 1786 års Riksdag öppnade fullkomligen mina ögon, och var jag då den förste som talte vid H. M. om nödvändigheten af, att på det alfvarsammaste förekomma och sätta ett evigt hinder för denna oordning. Konungen täcktes höra min föreställning, och den Commission, som utgjordes för Präst-sysslors tillsättande, och som ännu existerade då jag lemnade Sve-

rige, afskar all möjlighet af handel och mutor i detta ämne; hvarigenom ock Schröderheim förlorade mycket af inkomst och influence. Sedan denna Riksdag vet jag på ära och samvete, det jag ej i sådane saker mig inblandat. Visserligen har folk addresserat sig till mig skriftligen med propositioner, men aldrig fått svar, och då sådane varit af betydenhet, såsom tillhörande något hushålls- eller handels-project, hafva de genast blifvit lemnade till K. M., som dermed gjort hvad han för godt funnit. Exempelvis kan jag nämna, att just en sådan sak föreföll med Gods i Pommern korrt för Konungens resa till Aachen, då den person jag här ofvanföre nämnt, helt och hållet emparerade sig af saken och vann derpå flere 1000 Rdr. Salig Konungen, som ofta såg utan att låta märka sig, sade åt mig i början af 1792: *jag vet att Ni är i behof och ej nyttjar de medel Ni kunde nyttja för att arrangera edra affairer, som många andra; men kommer våra saker i ordning, så skall min bästa vän ej*

vara i embarras. Härom var jag säker och behöfde således ej gå utur de principer jag följde. Viberg & Elfvings sedel lär 1785 blifvit mig tillsänd, och jag hade, utan att derpå göra attention efter det var en statssak utom Spheren af min då varande verkningskraft, kastat bref och sedel på bordet med andra papper, hvilka sedermera blifvit ihopsamlade och förde till Linnäs. Önskeligt vore, att Lode med samma omsorg framskaffat quittencer och andra papper, som i Hofrätten kunnat döda ej allenast Kronans fordringar, utan ock flere enskiltes pretentioner; men dessa skulle förstöras för att försäkra de minas ruin och elände. Äro ej sådane saker straffbara, så *tyckas* Regeringar och Lagar afsagt *sig* all rätt på bibehållandet af moralité och allmän säkerhet i samhället. — —

Protocollet af den 20 Maj, som innehåller förhöret med Westman och hans bror, förtjenar ingen serskild uppmärksamhet. Westmännerne hafva alltid varit Konunga-

huset tillgifne och vida afskiljde från de principer, som man hos Borgerskapet i gemen hade velat införa den tiden; dock hade man i plan af en revolution till Konungens förmån ej kunnat nyttja Abraham Westman förrän i momenten af dess utförande: han är rask och tilltagsen, men fallen för ingen sort negociation eller calculerade combinaisons. Protocollet af den 22 Maj, som innehåller confrontation emellan Fröken Rudensköld, Ehrenström och Aminoff är verkligen rörande. Aminoff hade tagit sitt parti att neka blindvis till allt, och de med-olycklige, som nämnt honom, begära ej bättre än att ensamt påtaga sig alla beskyllningar. Hade här varit fråga om verkligt brott, så hade man ej sett så myeken täflan af heder och ömhet: en niding är likaså samvetslös, som utan känsla. Slutligen torde Aminoffs begäran, grundad på goda skäl, att få civil arrest, ej vara ur vägen att bemärka. Han var soupçonnerad eller rättare sagt anklagad för ett imaginairt brott, hvilket ingen lag kunde döm-

ma honom före. Konungamördare, som, utom att söla sina händer i sin Konungs blod, deltagit, samrådt, medvetat allt, blifva handterade med aktning, skonsamhet, befriade och slutligen hedrade . . . . Store Gud, hvarföre har du låtit mig födas i sådane tider!

Det är mig omöjligt att förstå orsakerne hvarföre i denna Tragedie man utsett till Comparser Baron Lilje, som jag som slägtinge gjort några tjenster, men aldrig synnerligen ansett förrän nu af erkänsla, då han utstått flera månaders svår arrest för min skull och det utan anledning eller upprättelse efteråt, Handels-Bokhållaren Signeul, som jag låtit köra ur Stockholm efter Konungens mord, och Herr Kammarherren Drufva, den jag aldrig känt. Hvad Forster angår, är det en annan sak: honom hade jag gifvit i Operahuset rum till *etablissement* af en Källare, och visat vid flere tillfällen godhet, samt äfven nyttjat honom ofta som Commissionair, då jag var

rest

rest ur Stockholm. Forsters förhör är i sin genre rätt comiskt, ty alla Advocat-Fiscalens citationer emot honom af bref eller propos kunna ej en gång anses som felaktige, men snarare en parodie på det som dagligen hände, sagde med den ton, som har stor merit i mun på den classen af folk. Vid ett noga skärskådande af förhören med Signeul tror man sig der inse den samma caractere, som utmärker Konungamördarnes beskyddare. Det är ej framför denna Domstol straffbart att hafva sagt sig vilja med en pistol skjuta Gustaf III. Det vore himmelsskriande, om denna expression varit om Regenten: den förra expressionen anses som om Signeul beifrade en personel förbrytelse, som hans famille lidit af Carl Knutsson för några secler sedan; ty det närvarande vore blott det som skulle vara brottsligt: tänka eller tala som en fiende af Förmyndare-Regeringen kan icke utan timligt och evigt straff aflöpa.

Under analyserande af denna vidlyftiga process hafva mina känslor och sinnesrörelser varit delte mellan förundran, indignation, förargelse och harm. Det var Protocollet af den 10 Junii lemnadt, att visa mig verkligen bróttslig, ej allenast i Allmänhetens utan ock i mina egna ögon. Måtte det Högsta Väsendet i nåder förlåta mig de fel, svaghet och häftiga passioner fört mig uti: måtte menniskor glömma dem, och det olyckliga offer af en böjelse, en förtjusning jag aldrig kunnat styra, ej tillräkna mig de medel jag nyttjat att vinna dess hjerta, att bemästra mig dess ömhet och dess förtroende: måtte hon förlåta mig, att hon för mig glömt och uppoffrat allt! Lika så full af behag som af förstånd, var hennes lott att älska och tillbedjas. Med mindre känslor och liflighet kanske hade hon varit lycklig. Men förledd utom mitt ämne i denna memoire, af den sorg och den smärta som en själ, ej född för brott, känner, då hon beredt andras olyckor, är mig likväl omöjligt att förbigå, till hvad höjd af infamie

de nidingar, som velat Fröken Rudenskölds och min olycka, uppstigit, och hvad för en evig skugga de kastat på H. K. H. Hertigens person vid detta tillfälle.

Den långa och intima liaison, som varit emellan Fröken Rudensköld och mig, var allmänt bekant: brefven i loppet af denna process gifva derpå dessutom ingen tvifvel. Hvartill skulle då tjena att här trycka anonyma billetter, som jag aldrig påminner mig hafva fått, som aldrig kunna hafva någon annan authenticité, än det våld, svaghet eller svek gifvit dem. Har Fröken Rudensköld någonsin erkänt dess chartek, bevisar det att hon antingen ej den momenten njutit fulla bruket af sitt förstånd, eller att hon varit våldförd eller förledd af en smilande Jesuit, som i Religionens och Guds namn brukat ett språk, som förledt dess annars goda urskiljning. På Hertigens befallning sägas dessa oundertecknade lappar vara införde i en Process, dit de ej höra, och i samma phrase talas om de bevekande omständigheter och förnäm-

ligast det nådiga afseende, att icke med en ny vanära blottställa en hederlig *slägt* och fördubbla en sörjande och ålderstegen moders smärta. Huru kunna nu dessa contradictioner förenas? eller rättare sagdt, huru äro de här förenade? Har man här kommit ihog att Fröken Rudenskölds respecterade Fader var den som gjorde Hertigens moder till Drottning i Sverige? Synes något spår efter den aktning dess moders slägt, Grefvarne Bjelke, förtjena af Sveriges Konungahus? Hvad mer är, skulle man tro, att 18 månader förut, den samme Furste, som här på ett så barbariskt sätt handterar ett olyckligt offer, sjelf låg för dess fötter, brinnande af kärlek, och ej tvekade att i flera bref bjuda sin magt och sitt hjerta åt den, hvars dygd och trofasthet han då begråter, men admirerar. Dessa bref, försedda med H. K. H:s namn och då brukliga vapen, existera: torde hända att de förtjena tryckas som noter till denna act. Allt som händt mig och de mina känner jag mig ega nog styrka att kanske

glömma, om ej förlåta; men om någonsin en rättvis Gud satte medlen af hämd i min hand, skulle upphofsmannen till denna nedrighet aldrig dö, utan att i detta timmeliga lära känna försmaken af helvetets pina. —

Ehuru ej gjord att svara på det oförskämda och bandhunds ovett Advocat-Fiscalen utgjuter i sitt så kallade Besvär öfver Kongl. Hof-Rättens dom, måste jag tillstå att jag ej begriper huru denne man under Gustaf Adolphs rättvisa spira ej blir tilltalad för det han på ett så ovärdigt sätt vågar leka med brottet af ett Konungamord och söka comparera det med en correspondence, deruti man ej gillar en Reuterholms inflytelse och gerningar. Följande ställen äro ur Advocat-Fiscalens besvär att citera: de öfriga äro, som fulla af skamlöshet, lögn, ovett och en oredig utsväfning af arghet ej värda Lagens uppmärksamhet, men väl enskilda påminnelser och bestraffningar.

(*Här följa åtskilliga citationer ur Advocat-Fiscalens besvär, som röra Gu-*

staf III:s mord och Rikets då varande fara.)

Mig återstår nu ej mer än att beklaga den vidlyftighet, uti hvilken jag nödgas fördjupa mig: den är kanske öfverflödig, men ej för alla, som ej kunna känna vissa omständigheter och vissa personer. Måtte detta steg jag gjort ej allenast till att bevisa min oskuld och mitt tänkesätt, utan ock till sanningens och oväldighetens ära, blifva en evig skräck i Sveriges häfder för svaga Regenter, galna, argfulla och äreförgätna gunstlingar, fega domare och köpta samt nedriga anklagare.

(Not till ett ställe på sista sidan, hvilket här ej är anfördt.)

En anmärkning, som ej hörer till saken, men som caracteriserar menniskan, är det ovett Stats-Secreteraren och Landshöfdingen Lagerbring trott sig böra gratis utgjuta emot mig i sitt första förhör vid Kongl. Hofrätten, ofelbart för att dermed göra ve-

derbörande sin cour. Hela verlden vet att jag aldrig var i gräl med Lagerbring, och att jag ej mer inblandade mig i dess affairer än som han sjelf det önskade, då frågan var att framställa någon sak för salig Konungen, eller också tillföra honom H. M:s speciala och uttryckliga befallningar: aldrig en minut har varit gräl emellan Lagerbring och mig. Jag fann att han väl och med zele uppfyllde sina skyldigheter, och sin Stats-Secreterare-plats har han att tacka Baron Taube och mig för. Bevis på det förtroende jag till honom hade, är att då han offererade att öfverlemna mig codicillen af salig H. M:ts Testamente, jag hellre önskade se denna act conserverad i dess händer för att till vår unge Konung blifva öfverlemnad. Men i detta tidehvarf är ingen ting förundersamt, och allt hvad jag vid detta tillfälle finner bedröfligt, är, att Lagerbrings moraliska egenskaper ej svara emot dess talenter.

Jag vet ej huru vida Doctor Petrejus följt

Lagens föreskrift i sin ingifna berättelse d. 11 Juli, men det vet jag, att han som Prest deruti brutit emot alla skyldigheter, ära och samvete, och att han i ett annat tidehvarf, då våld ej går för Lag, visserligen derföre mist kappan; ty hans Embete är ej gjordt för att trösta och hugsvala. Vid Konungamordet brukades ej Presten att aftvinga eller framlocka bekännelser: de blefvo förordnade, då de af den brottslige begärtes. Men förmodligen då brottet är att hindra Konungamord, tager också saken framför samma Domare en inverse ställning.

Ju mer man eftersinnar alla de omständigheter jag här anmärkt och den oförskämdhet, med hvilken man utan bäfvan gaf Allmänheten del af så mycket irregulaira och våldsamma steg, så tyckes man deraf kunna sluta, att den person, som allt sådant

vållat och åstadkommit, hade tagit sina arrangements för att ej dess influence skulle vara all d. 1 November 1796, eller också att han verkligen var galen.

Handlingar om Presidenten Grefve A. F. Munck, anklagad för falska sedlars tillverkning år 1792.

(Fortsättning från första Delen.)

Dagligen blef jag öfverhopad af Grefvens besök. Jag bjöd till, men saken kunde ej forceras. Den 23 Augusti fick jag en biljet, att en Courir skulle afsändas till Finland, om någon ting vore färdigt, hvilket jag svarade ej kunna låta sig göra. Grefvens inqvietude började dagligen. Jag urskuldade mig, att graveuren ej hann, *som* ock var sanning. Uti slutet af October månad började Grefvens hetta bli så befallande, att han befallte mig å Kongl. Maj:ts vägnar, att ej understå mig gå utom *min* port på en månad; och om jag ej åtlydde, skulle jag bli arresterad. Jag började med all ifver, fick således i ordning, så att jag i medio af November lemnade honom nå-

got öfver ett hundrade Riksdaler. Åtta dagar derefter fick han tiotusende Riksdaler, hvilka han sjelf afhemtade. Då lemnade han mig några hundrade Riksdaler uti obligationer, som han bad mig förvexla, för att kunna köpa papper, samt att betala Graveuren, hvilken han bad mig lofva två Riksdaler om dagen, om han arbetade flitigt. Dessa penningar, sade han, förskjuter jag af mina egna, och jag har inga andra. Jag svarade, att jag ej på något sätt kunde employera dem, och att jag sjelf ej ägde penningar; att jag i afbetalningar för gjorda leverancer till kriget ej fått annat än obligationer; således kunde jag utan penningar ingen ting verkställa; men fick alltid till svar: "laga bara att det går till slut, så skall Ni få, nu har jag icke; misstror Ni mig?"

Det fortsattes med all möjlig drift, och Grefven hemtade allt sjelf. En afton skickade Grefven ett eke-chatull med sin betjent, hvilken sade att Grefven begärte få det lagadt. Nyckeln dertill hade Grefvens Betjent hos sig uti fickan och var omlindad

med papper samt förseglad med Grefvens sigill. Då jag uppbröt förseglingen om nyckelen och uppläste chatullet, låg der en biljett, hvaruti han begärte allt hvad som till nästkommande dag kunde bli färdigt tills aftonen, då han om eftermiddagen *sjelf skulle* lemna svar huru det skulle afhemtas. Derjemte skulle vi säga att han då ändtligen kunde få femtio tusende Riksdaler, och att de på annat sätt borde smutsas, än de förrige, att vi nemligen skulle taga hagel och svafvel, lägga dem uti en påse och skaka dem väl. Denna biljetten narrade han mig tillika med flera att bränna upp, så snart all ting var färdigt och aflemnadt, med föregifvande af om dödsfall skulle *existera*. Den 8 Januari fick han sista posten af sedlar, hvilken utgjorde 22,350 Riksdaler, inlagde uti paquet, omsydde med vaxduk och förségladt, hvilket han bad mig skicka med min dräng och han skulle lemna det till hans hushållerska: om hon frågade, skulle jag be drängen säga, att det vore böcker, komna ifrån Drottningholm. Jag frågade

drängen vid återkomsten, men han svarade att han ingenting sagt.

Så snart Juden blef arresterad, fick jag bud ifrån Grefve Munck, som underrättade mig derom, sägande: "nu är jag vackert fast, nu skall Ni få se, att Kungen drar sig ur spelet och jag blir uppoffrad; men jag skall skrifva Kungen till. Er kan ingenting hända, men bränn upp hela atirailen och sök noga om Ni har några papper, i fall det skulle bli visitation. Jag verkställde det straxt och uppbrände hela atirailen, samt äfven de papper jag kunde ha. Någon tid derefter kom Grefve Munck och viste mig ett bref, som Kongl. Maj:t skrifvit honom till ifrån Gefle: "Ser Ni nu, sade han, är det intet sannt som jag har sagdt, nu vill Konungen komma åt min person!" Jag sade till Grefve Munck, att jag ville resa till Gefle för att kasta mig för Kongl. Maj:ts fötter och bönfalla om nåd: "Lyd mig (svarade han) Ni får intet befatta Er med någon ting, jag skall nog svara för saken: detta är en politik af Konungen; när han kom-

mer hem, skall jag tala med honom." *I*-medlertid vägde alltid Grefve Muncks *tal* olika, hvilket gjorde mig misstankar att det ej stod rätt till, hvilket han märkte, som gjorde honom rädd för mig. Den 7 Mars kom han till mig och sade: "nu *har jag talt* med tungan, och jag får berätta Er att Kungen tror, det Ni yppat något rörande Ryska myntet; således hörde jag att Kungen såge helst, att Ni reste ut på någon tid; och behöfver Ni resepenningar, skall jag af vänskap förskjuta Er; men Ni bör ofördröjligen laga Er till." Jag svarade, att jag aldrig yppat något, som mig blifvit anförtrodt, och att jag skulle söka på något sätt att få tala med Kongl. Maj:t. "Nej bry Er icke, *jag skall* i morgon komma till Er, och *jag skall* vidare tala med Konungen, gå emedlertid ej ut."

Den 10 Mars kom han till mig på *förmiddagen*. "Ja! Apelquist, jag har råkat Kungen, men jag har hört att Lagman Håkansson och Revisions-Secreteraren Låstbom, och jag tror äfven Under-Ståthållaren Ahl-

man, ha något ondt till Er; det är dem Ni har att tacka: nu får Ni se hvad följden är af Scheldons vänskap. Graveuren har talt om för honom om Ryska myntet." Jag svarade: "det har han aldrig gjort, och nämner det aldrig i verlden för någon menniska." Det var rätt väl, sade Grefve Munck; men Ni skall få se, om Ni ej vill lyda mig och resa, så blir Ni olycklig."

Grefven nämnde ej Fahnehjelms-Sedlar denna gång, utan gick: "var hemma i morgon, sade han, skall jag låta Er veta hvad Kungen säger."

Den 15 Mars kom Grefve Munck till mig klockan 8 om morgonen, sägande: "efter Ni ej har lydt mina råd, och ej velat resa, så skall Ni få skylla Er sjelf om Ni nu ej vill lyda det råd jag gifver Er. Jag har sagt för Riks-Drotzen, att jag tagit Fahnehjelmska Sedlarne af Er, och tillika att Ni berättat mig, det Ni fått dem af Skeppsbyggmästaren Scheldon, och att Ni hört Scheldon säga, det han hade tagit dem i commission af Lagman Håkansson och Revisions-

Secreteraren Låstbom, samt att summan är 37,000 Riksdaler. Nu måste Ni säga detsamma till Riks-Drotzen. Ni risquerar ingen ting, ty Ni behöfver ej bevisa det. Jag svarade: Gud löne Herr Grefven, som så oskyldigt bedragit mig; kom ihåg alla de fader- och moderlösa barn, mina slägtingar jag har! Ack du Evige Gud! skall jag så oskyldigt bli ett offer för det jag trott mig tjena min Konung, hvaruti jag nu finner mig bedragen. Guds hämnd komme öfver Grefven. Han svarade, då han såg mig gråta: "Gör som jag säger, så har det ingen fara: Ni har att tacka Er hustru för allt detta, ty hon har horat med Scheldon: vill Ni lyda mitt råd?" Jag svarade, att förr skall min kropp styckas, förrän jag går ifrån sanningen och blandar oskyldiga personer uti en sak, som de aldrig känna. Nu skall jag taga mitt parti. Jag har en nådig Konung! I detsamma slog han mig vid örat, och sparkade mig för magen, samt gaf mig tvänne slag uti hufvudet med sin käpp, med

dessa

dessa ord: "din Rackare, jag borde döda dig;" och i detsamma sprang han sin väg, och lemnade alla dörrar öppna efter sig.

Detta kan jag ej med vittnen styrka: men jag åberopar mig den stora Guden till vittne, som allt ser; och om jag ett ord uti allt detta säger osant, så önskar jag att det aldrig måtte gå mig väl här i tiden, eller i evighet.

Charles Apelquist.

N:o 6.

Promemoria.

År 1787, uti slutet af November månad kom jag öfver till Stockholm på Högvälborne Herr Grefven och Presidenten Muncks kallelse, för den liaison jag hade med Berg-Hauptman Nordensköld uti Alchemien. Till Drottningholm flyttade jag straxt, hvarest jag i förening med Bergs-Hauptmannen Nordensköld arbetade i alchemien till slutet af Februari månad 1789, och ensammen ända till slutet af Maj månad 1790.

Ända till den första April 1790 försed-des jag af Grefve Munck med alla behof-ver; men penningarne till matens uppköp-ning tog Grefven ej af sina egna medel, utan gick Slotts-Cassan derföre uti förskott; och skedvattens-fabriken, som inrättades både till skärm och stöd för alchemien, har nu fått betala dessa räkningar. Ifrån den 1 April 1790 började jag njuta lön såsom Bokhållare vid skedvattens-fabriken, stor etthundrade femtio Riksdaler.

Vare långt ifrån mig att vilja glömma, det Grefve Munck under min varelse på Drottningholm gjorde mig ganska mycket godt, och haft för mig lika som en faders omsorg. Jag skulle derföre alltid emot honom varit tacksam. Jag har sökt att göra honom till viljes, och jag finner med häpnad och rysning, att min beredvillighet gått för långt. Dock huru skulle jag misstro en Grefve Munck, hvars oegennytta var beundrad af alla, och man trodde honom både älska och vara älskad af sin Konung, och hafva del af Konungens djupaste hem-

ligheter? Efter detta företal får jag nu uti djupaste underdånighet komma till sjelfva saken.

Den 5 Augusti 1791 råkade jag Högvälborne Herr Grefven och Presidenten Ruuth på vägen till mig. Sedan Grefven skiljt sig ifrån Hof-Kamereraren Wettervik, som var uti hans sällskap, sade Grefven: Jag är sänd ifrån Kongl. Maj:t, med befallning till Er att blifva medarbetare uti en sak af högsta vigt, hvars utgång beror på skicklighet och lycka, och framför allt kräfver tystlåtenhet: och vet, att om Ni upptäcker något häraf till hvem det vara må, utom oss, som deri nu taga del, så skall Ni försvinna och sättas der hvarken sol eller måne skall lysa Er. Gif mig nu Eder försäkran och ed. Detta gjorde jag straxt, med detta tillägg: jag har alltid önskat att i sjelfva verket kunna visa den kärlek jag bär för min Konung: mitt lif, allt är till hans tjenst. Grefven sade då: Flere regerande Furstar, och i synnerhet förra Konungen i Preussen, hafva eftergjort fremman-

de mynt, och under det krig, som han hade med Ryssland, gjorde han alla sorter Ryska penningar. Konungen har derföre befallt, att Ryska Banco-Sedlar skall eftergöras. Capitain Apelquist arbetar på attirailerne, och Ni skall sedan hjelpa honom att göra dem. Han har gjort många fåfänga försök, men nu slutligen hittat på rätta sättet att kunna upplösa limningen, för att vid en ny limning kunna få den inscription, som är uti Ryska sedlarne. Detta hoppas jag skall bättre löna sig, än som Ryska guldmyntet vi gjorde under kriget till lika hallt med det rätta; ty på det tappade vi, men ej vant. Intet samvete bör ni göra er häröfver; ty fast vi nu hafva fred, så blir ändå Ryssen alltid vår naturliga fiende. Gå nu till Capitain Apelquist, säg honom att Ni talt med mig, så får Ni vidare både se och höra hvad som är gjordt och skall göras.

Straxt förfogade jag mig till staden och upp till Capitain Apelquist, och tog jag ifrån den dagen del uti beredningarne till

detta arbete. Attiraillerne flyttades ock nu småningom till Drottningholm. Någon tid härefter var jag hos Grefve Munck; då sade han till mig: jag känner hvad commission Ni fått af Konungen igenom Grefve Ruuth; men Ni får aldrig låta märka Er för Ruuthen, att jag vet utaf Ryska pappersmyntet: annars har Konungen sjelf sagt det åt mig, och satt mig som Inspector uppå Grefve Ruuth, för det bedrägeri han brukade med guldmyntet. Derpå målade han Grefve Ruuth med de svartaste färgor och sökte betaga mig allt förtroende för Grefven.

Uti slutet af Augusti månad blef jag uppkallad af Grefve Munck, då han sade till mig: "Jag har Konungens befallning att låta göra de så kallade Fahnehjelmska sedlarne. Längesedan har jag tillsagt Capitain Apelquist härom, och en del af beredningen har Apelquist redan färdig. Saken tyckes väl vara farlig, men är det ej så mycket i sjelfva verket; ty sedan vi fått dem färdiga, vexlas de borrt på Ryska gränsen emot Ut-

redningens obligationer, hvilka Ryssarne vilja blifva utaf med. Judar ha i alla tider gjort falskt mynt, och sådana lortlappar, som Fahnehjelmska Sedlarne, göra de utan möda. Uti Friedrikshamn är ock en sådan fabrik.

Att tiga och ej för någon menniska omtala detta, finner Ni nödvändigheten utaf: och talar Ni något härom för hvem som helst, så är Eder olycka viss. Akta Er i synnerhet för Grefve Ruuth.

Det var först i början af detta år som Grefve Munck sade till mig: Konungen känner ej denna plan, men så snart den reusserat, skola vi säga det för Konungen och gifva honom vinsten.

Så snart Juden var fast och vi deraf fått del, rådde vi Grefven att upptäcka för Konungen alltsammans: men detta blef alldeles afslaget. Imedlertid plågade Grefven oss med många förslager. Sista gången han var hos Apelquist, eller den 15 Mars, har han velat att Capitainen skulle skylla på Scheldon och Scheldon på Lagman Håkans-

son och Revisions-Secreteraren Låstbom. Detta sista berättade Capitainen mig, när jag kom ifrån Grefve Ruuth, och beslöto vi då att inberätta saken till Konungen, som vi ock gjorde samma dag igenom Grefve Ruuth, samt dagen härpå, eller den 16 Mars, inlemnade vi vår underdåniga skriftliga berättelse.

Samma dag var jag hos Grefve Munck; då sade han till mig: Ni är oskyldig Bergklint, och jag har sökt frälsa Er. Jag har ock hos Hans Excellence Riks-Drotzen redan förklarat Er oskuld; men Ni måste ock hjelpa mig. Om Riks-Drotzen skulle fråga Er, så skall Ni säga att Capitain Apelquist narrade både Er och mig in uti denna saken, och sagt: att han haft Konungens befallning att göra dem, att Konungen behöfde penningar till Riksdagen, m. m., som jag ej allt minnes. Nej, svarade jag, aldrig säger jag en osanning. "Ja, då måste Ni rymma." — Hvad fördel vinnes härigenom; om Herr Grefven köper en Jude att rymma, det är bättre. — — "Konun-

gen tillåter det ej, ty han vill åt min person. Apelquist skall ock rymma: jag skall gifva Eder Två Tusende Riksdaler uti Banco och så många Ducater jag har; sedan skall jag föda Eder uti England och åt Apelquist skall jag skaffa en hederlig pension. Innan tvänne timmar vill jag hafva svar, och i dag skall rymningen nödvändigt ske, ty sedan är det försent." Allt sedan har jag ej varit hos Grefve Munck, ehuru jag haft täta efterskickningar med tillsägelse att jag skulle komma sent på aftonen: att det ej var mig han ville något ondt, utan Capitain Apelquist ville han åt.

Åttahundrade femtio Riksdaler fick jag af Grefve Munck; dem tog han tillbaka, slog couvert ikring och lade uti sitt penningeskrin, samt skref uppå, att de ej hörde honom till. — Ett silfverur och en klädning äro ännu hos mig ständiga påminnelser om Grefve Muncks djerfva befallning och min lydnad. — Hela beloppet af Fahnehjelmska Sedlarne steg till Nittiotre Tusende, trehundrade femtio Riksdaler, och

de sista lemnades om morgonen den 8 Januarii.

Inlemnadt den 6 April.

Carl Fredric Bergklint.

N:o 7.

Grefve Muncks tilläggning till Protocollet den 10 April 1792.

När jag kom ifrån Riks-Drotzen, till hvilken jag gjorde aldraförst mitt förtroende att jag handlat Fahnehjelmarne af Apelquist, gick jag sedermera till Apelquist och underrättade honom att jag hos Riks-Drotzen uppgifvit honom såsom min man, då han svarade: men hvarföre intet hellre skylla på Juden och låta honom bli en sacrifice? Jag svarade, att utaf mitt förhållande med Juden till närvarande tid borde han se, att jag ej ärnade sacrifiera någon oskyldig menniska. Ni torde kunna med giltiga skäl skylla på Scheldon, som jag alltid misstänkt vara med Er uti complott uti både Ryska och Fahnehjelmska penningesaker, då jag nu lägger härtill, att han

under trenne månaders tid bott hos Er och varit under samma tid commenderad på eke-stämpling, samt njutit af Kronans tractamente och mig vetterligen hos Er ej haft annat göra än horat med Er hustru.

Sådana voro mina ord till Apelquist, och i anledning deraf anhåller jag att protocollet derefter må rättas.

En sak den jag nu först märkt, är, att min biljett af d. 23 Aug. tydligen motsäger både Apelquists och Bergklints berättelser, ty det var en ren omöjlighet, att något då kunde vara färdigt, och Bergklint säger, att jag först vid slutet af Augusti månad talt med honom om Fahnehjelmarne. Nu erindrar jag mig, att den biljetten angick Ryska guldmyntet, som året förut i Augusti månad med en Courir, som jag vill påminna mig den gången var Major Fredric Tersmeden, skulle afsändas, och hvilken då medförde närmare 100 Imperialer uti förseglade paquet. Detta kan jag så mycket mindre låta bli anmärka, som det tydligen visar, att Apelquist säger osannt och lappar

ihop omständigheter, som ej höra till saken, endast för att ge sin berättelse trovärdighet. I öfrigt har jag ingenting vid detta Protocoll att erindra, vidare än att sedan jag första gången det samma läste, en främmande hand har varit så benägen och corrigerat Capitain Apelquists berättelse samt ditsatt det ordet *Han*. Stockholm den 19 April 1792.

A. F. Munck.

N:o 8.

Protocoll, hållet på Stockholms Slott den 21 April 1792,
inför
Hans Kongl. Höghet
HERTIGEN AF SÖDERMANLAND.

Närvarande:

Hans Excellence Herr Riks-Drotzet m. m. Grefve *Wachtmeister.*

Herr Öfverste Kammar-Junkaren m. m. Friherre *Taube.*

Lagman *Håkansson.*

Sedan Hans Kongl. Höghet i Nåder godt-

funnit tillåta, det må Presidenten, Riddaren och Commendeuren af Kongl. Maj:ts Orden Herr Grefve Adolph Fredrik Munck utrikes sig begifva, men derjemte nödigt aktat, att dessförinnan af Herr Grefven och Presidenten fullkomlig och nöjaktig *säkerhet* blifvit ställd, så väl för de nittiotre tusende tvåhundrade sjuttiofem Riksdaler så kallade Fahnehjelms Sedlar på två Riksdalers storlek, hvilka Herr Grefven innehaft och origtiga befundne äro, som för den *upprättelse* och ersättning Juden Aron Isaac till ett belopp af Sextusende Riksdaler påstått af Herr Grefven njuta och utbekomma; så anmälte nu Lagman Håkansson i underdånighet, att Herr Presidenten Grefve Munck såsom *hypotheker* för ofvannämnde oriktiga så kallade Fahnehjelms Sedlar och deras inlösen i den mån de kunna utelöpande finnas, samt för den af Aron Isaac påstådde *ersättning* erbudit:

1:o Hvad Herr Grefven för jouveler, sålde till Kongl. Maj:t och såsom löne-ersättning, samt dessutom serskildt för försålde

hästar af allmänna statsmedlen har att fordra, utgörandes i Creditsedlar efter närvarande agio . . . . 34,250. — —

2:o Herr Grefvens medel uti Jockis egendom till ett belopp af . . . . 18,700. — —

3:o Herr Grefvens arrenderättighet af Ultuna Kungsgård, ansedd i värde till . 12,000. — —

4:o Kongl. Utrednings-Commissionens obligationer till . . . . 7,767: 26. 8.

5:o Juden Aron Isaacs förskrifningar på . . . . . . 11,000. — —

6:o Redan inlöste Fahnehjelms Sedlar . . . . . . 7,168. — —

7:o Baron Adelsvärds förskrifning, stor . . . . . 4,000. — —

8:o Öfverste-Lieutenant Knorrings förskrifning . . 2,918. — —

9:o Herr Grefvens invisning på arrendet för Ultuna och första innevarande halfva år . . . . 833: 16. —

10:o Hans Excellence Herr Öfverste Marskalken Friherre Sparres Revers	333: 16. —
11:o Öfverste Jernfelts förskrifning, stor	333: 16. —
	99,303: 26. 8.

Hemställandes Lagman Håkansson underdånigst om denna tillbudna säkerhet må såsom tillräcklig kunna anses.

Efter inhemtad närmare kunskap om beskaffenheten af de erbudna hypotheker, täcktes Hans Kongl. Höghet i Nåder förklara sig anse de samma svarande emot den säkerhet, hvilken sökas och iakttagas bör, till följe hvaraf Hans Kongl. Höghet förordnade, det Herr Presidenten Grefve Munck, jemte trenne af Grefven undertecknade reversaler, hvaruti de erbudna hypotheker uppräknas och beskrifvas, kommer att aflemna alla till bestyrkande af deras riggtighet och gällande kraft hörande Handlingar, hvilka, jemte det ena reversalet med Herr Grefvens signet försedt, uti förségladt convolut genom Lagman Håkansson ingif-

vas till Kongl. Stats-Contoiret, att derstädes förvaras; hvaremot det under likalydande reversal af Lagmannen Håkansson qvitteras, med anmärkning att Handlingarne till Stats-Contoiret ingifne blifvit till sådant bruk, som reversalet närmare innehåller; och på det vid de uppgifna och hypothicerade tillgångars användande all säkerhet å Herr Presidenten Grefve Muncks sida måtte erhållas, täcktes Hans Kongl. Höghet Nådigst tillåta, det må Herr Grefven utnämna en eller flere gode män, hvilke vid hypothekernes disposition äro närvarande, och om deras förvandlande, hvilka icke bestå i penningar, om sådant skulle nödigt blifva, draga försorg, samt äfven slutligen återtaga hvad deraf till det bestämda behofvet icke behöfves att tillgripas. Äfvensom Hans Kongl. Höghet befallte Lagmannen Håkansson meddela Herr Grefve Munck bevis öfver beloppet af dess hos Stats-Werket innestående fordran, med försäkran om betalning för den del deraf, som kan komma att lemnas till Herr Grefvens

disposition och icke till origtiga Fahnehjelms-sedlars inlösen eller ersättning till Juden Aron Isaac blifvit använd.

Sedan Grefve Munck således fullgjort hvad Hans Kongl. Höghet honom föreskrifvit, innan honom kunde tillåtas härifrån afresa, täcktes Hans Kongl. Höghet bifalla, det måtte han nu utur Riket sig begifva, dervid honom ålåge, inom sex månader från denna dag räknadt, återsända sina Ordens-tecken, samt besörja, att tidning hit ankommer om hans frånfälle: äfven skulle han genast ställa för sig fullmyndig Fullmägtig, så att rättegången om Judens af honom sökta ersättning i oafbruten ordning till slut kunde fullföljas.

Och undfick Herr Riks-Drotzen Hans Kongl. Höghets Nådiga befallning att antyda Advocat-Fiscalen inställa all embetstalan i detta mål, hvilket Hans Kongl. Höghet, sedan Grefve Munck satt säkerhet för de utelöpande falska sedlars inlösande, samt för Judens ersättning, fann godt böra alldeles

deles förfalla. Derom bref och befallning till Herr Riks-Drotzen skulle afgå.

Expedieras. Stockholms Slott den 21 April 1792.

Under min allernådigste Konungs och Herres minderårighet.

CARL.

N:o 9.

Protocoll, hållet 1794 d. 25 April, uti närvaro af Kongl. Maj:t, inför Hans Kongl. Höghet Hertigen af Södermanland.

Närvarande:

Justeradt den 9 Maj 1794.
GUSTAF ADOLPH.

Herr Riks-Drotzen Grefve *Wachtmeister.*

Hans Excellence Herr Riks-Cantzleren Baron *Sparre.*

Hans Excellence Herr Presidenten Frih. *Kurck.*

Hans Excellence Herr Presidenten Baron *Reuterholm.*

Öfverste-Kammar-Junkaren Friherre *Taube.*

Justitie-Cantzleren *Lode.*

Hans Kongl. Höghet Hertigen af Södermanland förmälte, huru som, straxt efter Högstsalig Hans Maj:ts död, Riks-Drotzen och Öfverste-Kammar-Junkaren Friherre Taube, hvilken sednare då förestod Presidents-Embetet uti Kongl. Maj:ts Cancellie, hos Hans Kongl. Höghet anmält en emot förre Presidenten Grefve Munck och Juden Aron Isaac börjad rättegång, angående falska Fahnehjelmske polletters utprånglande, och hvad om denna sak uti högstsalig Hans Kongl. Maj:ts lifstid sig tilldragit, hvarefter Hans Kongl. Höghet funnit sig föranlåten, för att undvika dels allt hvad som kunde leda till någon skugga på högstsalig Hans Kongl. Maj:ts minne, dels den scandale en sådan undersökning om Grefve Munck skulle förorsaka, att härmed förfara på sätt det derom hållne Protocoll af den 10 April 1792 innehåller, hvilket Hans Kongl. Höghet befallte för Hans Kongl. Maj:t nu skulle upp-

läsas, sedan Riks-Drotzen och Friherre Taube först aflagt underdånig berättelse om hvad uti Högstsalig Hans Maj:ts lifstid om detta mål sig tilldragit. Till underdånigste följe häraf berättade Riks-Drotzen, att år 1792 vid Riksdagens början uti Gefle kommit ifrån Landshöfdinge-Embetet uti Åbo rapport, att en Jude vid namn Aron Isaac, ifrån Stockholm ditkommen, hade, för utprångling af falska Fahnehjelmska polletter blifvit häktad. Riks-Drotzen anmälte detta hos Kongl. Maj:t, som, sedan behöriga underrättelser så ifrån Finland, som General-Krigs-Commissariats-Contoiret blifvit infordrade, af hvilka sednare blifvit ytterligare bestyrkt, att samma polletter voro falska och på flera uppgifna tecken och anledningar synligen skiljaktige emot de rätta, befallte Riks-Drotzen besörja, att med målet skulle lagligen förfaras. Till följe deraf, och sedan Juden Aron Isaac i Åbo uppgifvit sin fångesman Presidenten Grefve Munck, som det äfven genast erkänt, blef Juden hit till Stockholm transporterad och rättegång här börjad. Grefve Munck,

som emedlertid uppvaktat Hans Maj:t med bref till Gefle, och deruti försäkrat om sin oskuld, samt att han af andra dessa polletter bekommit, dem han i brist af bevis ej sade sig kunna uppgifva, ville allt fort med ett slikt föregifvande söka undslippa vidare tilltal. Men då han blef förständigad att härutinnan fullgöra sin skyldighet, så kärt honom vore att undgå sjelf derföre lagligen anses, och sedan han först uppgifvit en okänd person, som intet kunnat tillrättaskaffas, föregaf han ett sådant förhållande, som hans sedermera inför Hans Kongl. Höghet aflagde och uti Protocollet d. 10 April 1792 intagna berättelse innehåller.

Högstsalig Hans Kongl. Maj:t, vid underdånig anmälan härom, hade uti Riks-Drotzens och Öfverste-Kammarjunkaren Friherre Taubes närvaro beslutit, att, innan något vidare Grefve Muncks lagförande, han såsom Seraphimer-Riddare skulle uti Konungens höga öfvervaro och i närvaro af Riks-Drotzen, Riks-Cantzleren Friherre Sparre, Öfverste-Kammar-Junkaren Friherre Taube och

Öfverste-Kammarherren Grefve Posse härom förhöras, och derest han sitt brottsliga förhållande erkände och af Kongl. Maj:ts nåd sig ville begagna, honom densamma sålunda skulle meddelas, att han genast reste utur Landet, såsom död efter någon tid lät sig anmäla och bortlade både namn och Ordens-tecken, med förbud att dem aldrig mera återtaga, eller uti Riket återkomma. Af hans egendom borde alla genom honom utkomna falska polletter ersättas, och han förnöja Juden för dess iråkade lidande. Vore han härmed nöjd, skulle målet nedläggas; men i annor händelse dermed med all laga stränghet förfaras. Natten förrän verkställigheten häraf påföljande dag skulle ske, timade den olyckliga händelsen med det å högstsalige Konungen lossade skott. Med vidare åtgärd härvid blef då uppskjutit tills, efter Hans Maj:ts frånfälle och Hans Kongl. Höghets tillträde till Regeringen, Riks-Drotzen och Friherre Taube detta mål hos Hans Kongl. Höghet anmält, då Hans Kongl. Höghet af de skäl Hans Kongl. Höghet sjelf i början

af detta Protocoll täckts omnämna, fann i Nåder godt att dermed foga den åtgärd, som det deröfver hållna Protocoll, hvilket jemte alla Bilagor nu upplästes, innehåller. Hvarefter Hans Kongl. Höghet tillkännagaf, att sedan Grefve Munck på dessa vilkor fått utresa, och Ordenstecknen blifvit Hans Kongl. Höghet tillbakalemnade, så hade, tvärtemot hvad utfäst blifvit, han återtagit sitt namn och brukat de aflagde Ordens-tecknen, hvilket, jemte den underrättelse förledit år inlupit, att han ärnade sig åter till Sverige för att upptaga sin process, föranlåtit Hans Kongl. Höghet att låta honom förständiga, att då han emottagit den honom erbudna nåd, ålåge honom noga hålla sig vid *de honom föreskrifna vilkor*; och om han sådant oaktadt sig här uti Riket infann, vore befallning gifven om hans häktande. Icke desto mindre har han sedermera behållit sitt namn och brukar sina aflagda Ordens-tecken. Af den uti Svea Hof-Rätt anhängiga Brefvexling emellan Öfver-Ståthållaren m. m. Friherre Armfelt och Hoffröken Grefvinnan

Magdalena Rudensköld är äfven att inhemta, att Grefve Munck med Baron Armfelt arbetar på en så kallad justification, som den sistnämnde förmäler sig skola rätta och öfverse, och hvilkens ändamål skall vara, att visa Grefve Muncks sak på en god sida för honom, men uppfylld med brottsliga tillmälen emot nuvarande Administration. I anledning häraf hade Hans Kongl. Höghet åter tagit i noga öfvervägande hvad härvid borde göras, och då hans Kongl. Höghet ansåg, att äfven så säkert det är, att en Konung utan laga ransakning och dom ej kan ålägga en brottslig något straff, så vore å andra sidan lika fast, att när en sådan erkänner sitt brott, ber om nåd, är det Konungens i Lag och Regerings-Form grundade rättighet, att då nb. det ej rörer tredje mans rätt, efter egen pröfning och godtfinnande i nådevägen förordna, och att när den brottslige dermed förklarat sig nöjd, och utfäst sig till efterlefnad af de deruti föreskrifne vilkor; så vore för Konungamagt och allmän säkerhet ganska äfventyrligt, om ett sådant

Kongligt förordnande ej skulle hafva den kraft och verkan, som ifrån alla *Kongl.* Maj:ts beslut alltid bör finnas oskiljaktigt, att nemligen till orygglig efterrättelse tjena; helst det skulle i annat fall kunna hända, om en brottslig, sedan han på egen underdånig anhållan bekommit nåd, finge, sedan all undersökning om hans brott blifvit nedlagd, efter en af honom behaglig tid, och sedan tilläfventyrs de skäl och anledningar, som emot honom, då saken nedlades, existerade, kunde dels genom personers bortovaro, dödsfall, med flera orsaker, ej mera vara att tillgå, å nyo upptaga sin sak, att han nyttjade samma honom ärtedda nåd för att tillskapa sig en oskuld i stället för ett straff som honom öfvergått, om den brottslige blifvit genast tilltald; icke allenast af sådane i allmänhet varande kraftiga considerationer, utan ock, att om Grefve Muncks sak skall upptagas, hvad som enligt Protocollet den 10 April 1792 finnes hafva sig tilldragit med det Ryska guld- och pappersmyntet nödvändigt skulle komma i fråga, om ej på an-

nat sätt, dock genom Apelquist och Bergklint, hvilka till deras urskuldande för samma Fahnehjelmska polletter, enligt hvad i närvarande Protocoll finnes anfördt, ej hafva annat skäl, än den befattning de med detta Ryska mynt haft. Domstolen skulle då nödvändigt yttra sig öfver hvad verkan ett sådant deras föregifvande till deras mer eller mindre brottslighet kunde föranleda. Och ehuru Konungens höga namn icke kan comprometteras i en sådan undersökning, eller till deras befrielse lända, som en sådan befallning våga sig åberopa, så blifver blotta nämnandet en omständighet, som för Konungens och Rikets skuld bör, så vidt möjligt är, undvikas, hvilket också varit Hans Kongl. Höghets förnämsta skäl vid denna saks nedläggande och den Kongl. Nådens meddelande; och derföre fann Hans Kongl. Höghet nödvändigt, att då Grefve Munck ej hållit sig vid de vilkor, hvarmed han fått nåd, och hvartill han sig med underdånigste tacksamhet förbundit; så borde Kongl. Maj:ts om honom fattade beslut

i verkställighet sättas, hvarföre Hans Kongl. Höghet vore sinnad Seraphimer-Ordens-Capitlet härom låta underrätta, på det Grefve Munck, såsom ovärdig, måtte Orden förlustig förklaras.

Hans Kongl. Maj:t, på det ömmaste rörd öfver Hans Kongl. Höghets sorgfällighet att undanrödja allt, som till och med i en framtid kunde leda till bekymmer för Hans Maj:t, hvaribland det visserligen varit, att finna något, som kunde kasta skugga på en älskad Faders minne, instämde till alla delar uti de af Hans Kongl. Höghet uppgifne ganska välgrundade orsaker till den åtgärd, som härvid blifvit fogad, och hvad som, såsom en följd deraf, Hans Kongl. Höghet förmält sig nu vilja vidtaga.

Uppläst och justeradt.

C A R L.

Och kommer till underdånigste följe af Kongl. Maj:ts högstberörde Nådigste befallning, förenämde Handlingar att, jemte detta Hof-Rättens Protocoll, under försegling uti Kongl. Hof-Rättens Depositions-Kista förva-

ras, samt ett Utdrag deraf till Hans Excellence Herr Grefven och Riks-Drotzen öfverlemnas.

J. H. Peterson.

Anmärkn. Riks-Drotzen har omtalt, att ehuru hård och obeveklig uppsyn Munck viste under ransakningen, kommo dock tårarne i ögonen på honom, när Bergklint yttrade sig, att han en gång skulle vara honom ansvarig inför Guds Domstol.

Grefve Munck var, den tiden denna falska myntning anställdes, så alldeles fallen ur Konungens nåd, att han omöjligen kunnat få ett sådant förtroende. Apelqvists och Bergklints berättelser utmärka dessutom den enfalld och uppriktighet, att de icke kunna vara annat än sannfärdiga.

När Juden blifvit arresterad i Åbo, insändes berättelse härom till Riks-Drotzen, under Riksdagen i Gefle. När Riks-Drotzen anmälde det hos Konungen, märktes hos Konungen en synnerlig förargelse, och han yttrade sig genast med häftighet: "att han

vore öfvertygad, det Juden var alldeles oskyldig, och befallning derföre skulle strax afgå om hans lösgifvande;" att hela tillställningen var af de missnöjda, som visste att Konungen denna Riksdagen ville förmå Ständerne åtaga sig att ansvara för Fahnehjelmska Sedlarnes säkerhet, och derföre utspridde detta rygte om falska Fahnehjelmska Sedlar, att hos Ständerne väcka så mycket större misstroende för dem, och motvillighet att bifalla Konungens åstundan." Riks-Drotzen har berättat, att han ej förrän efter förnyade föreställningar förmådde bringa Konungen från den tankan att lösgifva Juden, förrän ordentlig ransakning blifvit anställd; som allt styrker, att Konungen ingalunda hade kunskap om de falska Fahnehjelmska Sedlarne.

Hade förestående ransakning blifvit förståndigare anställd, hade varit lätt af de redan bekanta säkra omständigheter tydligare än här skett, uppdraga Munckens brottslighet och Konungens oskuld i falska Fahnehjelmska Sedlarnes tillverkning; men antin-

gen har ransakningen med flit, att ej för mycket blottställa Muncken, eller ock af dumhet, som är äfven så troligt, blifvit af Riks-Drotzen så stympadt och oskickligen förrättad, som densamma här förekommer.

Dagarne förrän Konungen blef skjuten, hade han beslutat att Grefve Munck skulle arresteras och processen fullföljas; derföre var Riks-Drotzens fulla öfvertygelse, att Muncken var den som skjutit. Detta har Riks-Drotzen sjelf berättat.

Tilläggning af A. E. vid ofvanstående Anmärkningar.

Den första underrättelse jag erhöll om tillverkningen af de falska Fahnehjelmska Sedlarne, fick jag genom ett bref från Finland, utaf dåvarande Lagmannen Baron Axel Reuterholm, hvilket ankom till Gefle i början af vår därvaro. I detta bref omtalades icke allenast Judens arresterande, utan yttrades äfven på ett nog oförtäckt sätt, fast under skygd af ett slags ironie, de miss-

tankar emot Konungens egen person, som i anseende till denna Sedel-tillverkning blifvit der i landet uppfattade, och sedermera så sorgfälligt utbredde och underhållne.

Uppå erhållen rapport om judens arresterande, gaf Konungen befallning till Öfversten Göran Jägerhorn, som då var i Stockholm, och till hvilken Hans Maj:t hade mycket förtroende, att begifva sig till Finland, för att der insamla tillförlitliga efterrättelser angående denna sak. Det befalltes äfven att en skicklig Polisbetjent skulle blifva Öfversten följaktlig. Vid sin afresa från Stockholm berättade Jägerhorn, att han fått en sådan commission, för Grefve Munck, som var] hans landsman, förtrogne vän, och med hvilken han dagligen umgicks; men Munckens förställning gick så långt, att han visade sig ganska glad deröfver, att Konungen ville anställa en alfvarsam undersökning i detta ämne. När de skiljdes åt, sade Muncken till Jägerhorn: Farväl min kära bror, se nu till, att du uträttar din sak till Konungens nöje, och ge dig ej till-

freds innan du träffar på rätta harfträden. Jägerhorn var så försäkrad om Munckens oskuld, att då jag i Gefle nämnde för honom de misstankar emot Grefve Munck, som kommit till min kunskap, bedyrade han att de voro alldeles ogrundade. De som, bedragne af ryktet om Munckens ärlighet, oegennytta och brinnande nit för Konungen och Riket, hvarom han åtminstone sjelf alltid talade, ansågo honom incapabel af ett så usligt brott, som en falsk myntning, voro i början benägne att tro, antingen att Sedlarne alldeles icke voro falska, eller ock att deras fabrication var en tillställning af några sluga hufvuden inom Hofvet, för att, under påräknande af Munckens kända dumhet, inleda honom deruti, utan att han sjelf märkte faran, och sedan nyttja denna händelse att fullkomligen störta honom. För hvar och en som visste till hvilken ytterlighet Grefve Munck brouillerat sig med Baron Armfelt, Grefve Ruuth, Baron Taube, Håkansson, Låstbom, Riks-Drotzen, och nästan alla de som närmast

omgåfvo Konungen; hvilka häftiga bref han nyss förut tillskrifvit Konungen rörande åtskillige af dessa personer, syntes denna mening icke alldeles osannolik. Jag tillstår att jag för min del, som likväl mycket ofullkomligen kände Grefve Munck, *och* aldrig med honom haft någon närmare gemenskap, länge betraktade hans sak under denna senare synpunkt.

Den 18 Mars, om jag rätt minnes, då förbönerne för Konungens helsa började i Slotts-Capellet, träffade det sig, att Grefve Munck, som då äfven infann sig där, intog sitt ställe bredvid mig på en liten bänk vid Orgel-läktaren. Han syntes mycket rörd, och fällde tårar, men jag märkte dock hos honom någon tankspriddhet, då samtalet vändes på det föröfvade mordet. Utan gifven anledning berättade han mig, med ett antaget lugn och någon stolthet i tonen, att hans fiender sökt om honom utsprida det ryckte, att han tillverkat falska sedlar. Han sade utan tvifvel detta, för

att

att höra mina tankar. Jag svarade, att när man, som Grefve Munck, hade ett godt samvete, kunde man tryggt förakta en så skändelig calomnie, hvilken nödvändigt skulle snart af sig sjelf förfalla. Allmänheten kände dessutom tillräckligen Grefvens varma, verksamma och oegennyttiga nit för Konungen och Fäderneslandet, hvarutaf Grefvens befattning vid den Kongl. Committén i Carlskrona, då den förutgångna oförsynta misshushållningen derstädes blef så grundeligen rättad, och så många tunnor guld för Kronan besparda, var ett bevis, som ännu låg i friskt minne; den infamie, som man nu ville påbörda Grefven, skulle således icke kunna skada hans rygte. — Jag erindrar mig nu, att Muncken verkligen syntes mera nedslagen än upprättad af detta mitt svar, hvilket förmodligen väckte hos honom ånger och obehagliga tillämpningar. Då vi åtskiljdes, föreslog han, att vi dagligen, så länge förbönerne påstodo, skulle träffas på samma ställe, hvilket äfven skedde. När han

någon gång kom i Kyrkan förrän jag, hade han omsorg att hålla mitt rum ledigt. Sista gången vi råkades, förekom han mig mera orolig än någon gång förut.

Under afgörandet af Munckens öde, sedan Konungen var död, insveptes hela denna sak uti så mycket mörker, att tillräckligt utrymme lemnades för misstankarne om Konungens delaktighet i Sedel-tillverkningen. På det högsta bekymrad häröfver, frågade jag en dag Herr Öfverste-Kammar-Junkaren Baron Taube, om Grefve Munck, uti sitt förhör, verkligen beskyllt Konungen för en sådan delagtighet? Baron Taube svarade med dessa ord: "Nej, alldeles intet, och af hans utsago gifves icke den ringaste *anledning* till en sådan misstanka, om man eljest bör sätta tro till en bekännelse, som bekräftades med de förskräckligaste och dyraste eder, och hvilka sannerligen voro så rysliga, att håren kunde resa sig på hufvudet, och som gjorde det intryck på Hertigen, att han fick ondt, bleknade och nödgades begära in ett glas vatten." I fall mitt minne

ej bedrager mig, tillade Baron Taube att Muncken, då han utbröt i dessa edliga försäkringar, föll på knä på golfvet, och önskade att han genast måtte sjunka neder till helfvetet, om han ej sade sanningen. Af denna Baron Taubes berättelse, om hvars trovärdighet jag icke tviflar, skönjes huru ofullständigt Protocollet af den 10 April 1792 är i de mest hufvudsakliga omständigheter.

Närmaste anledningen till Munckens brottslighet, var säkert den kännedom han ägde om tillverkningen af det Ryska guld- och sedelmyntet. Han fick härutaf begrepp om möjligheten att skyndsamt förvärfva sig en stor förmögenhet, samt trodde sig tillika uti detta medvetande se ett tillförlitligt medel att undgå laga ansvar, i händelse af brottets upptäckande. Jag vet med full visshet, att han, uti sitt samtal med Konungen, efter Hans Maj:ts återkomst ifrån Riksdagen i Gefle, trottsigt utlät sig, att i fall han blefve lagförd, skulle han yppa hvad han om förstnämnde myntning hade sig bekant; men

Konungen svarade med häftighet deruppå, att som detta vore en Stats-sak, skulle det kosta hans hufvud om han vågade nämna ett ord derom.

Ingenting visar bättre hvad orediga och förvända föreställningar Grefve Munck gjorde sig om allmän säkerhet, om brott och straff, om det anseende som hans namn, hofgunst, embeten och decorationer borde gifva honom utöfver all lag och rättvisa, än det yttrande han fällde efter förhöret hos Hertigen, nemligen: "Att han tyckte, det man kunde hafva åtnöjt sig med hans anbud att inlösa alla de falska Sedlarne, och att han dermed bort hafva undsluppit all vidare följd af hela den saken." Herr Liston, Engelsk Minister i Stockholm, var deremot af en annan tanka. Han betygade sin förundran deröfver, att Muncken kunde slippa så lätt derifrån, och sade, att om han föröfvat sitt brott i England, och det blifvit röjdt, hade alla hans stjernor icke kunnat frälsa honom ifrån galgen.

Vid sin utresa utur landet tog Muncken

namn af *Bringsson*, förmodligen för att dermed göra en slags compliment åt Stats-Secreteraren Lagerbring, till hvilken han, uti sin olycka, satte ett stort förtroende. Detta namn infördes uti hans pass. Ankommen till Hamburg, skref han ett bref derifrån till bemälte Stats-Secreterare, hvilket jag läst, och hvarutaf jag erindrar mig följande tvänne uttryck: "Man vill ej här veta utaf Bringsson, utan han är och blir Grefve Munck." — "Mamsell Bassi har innan sin afresa från Stockholm varit hos Ruuthen, som haft med henne ett långt samtal om mig, och sagt ibland annat: "Detta allt har Muncken att tacka mig före. Om han velat hålla sig till mig, och ej förföljt mig med så mycken fiendskap, så hade han kunnat räddas." Grefve Munck tillade i anledning häraf: "Jag begriper ej huru en man, som varit i affairer, kunnat så glömma sig." Jag gifver ej mera vigt åt dessa uttryck än de förtjena, och går ej i borgen för deras trovärdighet; och kan således icke draga några slutsatser deraf.

Som det förmodades, att Muncken vid sin utresa ville uppsöka General Toll, så fick denne, i god tid, en vink från högre ort, att undvika ett sådant möte. Till åtlydnad deraf företog han genast en resa ifrån sin station, och ehuru Muncken *följde* honom några dagar på spåren, nödgades han slutligen afstå från detta project.

Jag bör anmärka till en heder för Baron Armfelt, att fastän han, mera än någon annan, hade att beklaga sig öfver Grefve Munck, som till och med nyss före Konungens död, uti ett bref till Hans Maj:t framlagt de *svåraste* beskyllningar emot Armfelt, och äfven offentligen i Stockholm, med sin vanliga häftighet och obetänksamhet, *smädat* honom till den grad, att Baron Armfelts Slägtinge, den så kallade Fransyska Armfelt, såg sig deraf befogad att mana ut Grefve Munck; Baron Armfelt likväl, vid denna sin fiendes iråkade olycka, långt ifrån att fägna sig deröfver, såsom så många andra, syntes verkligen mycket rörd och oroad af denna händelse. Det undföll

honom icke ett ord, som hade afseende på deras förra ovänskap. Då han blef Minister uti Italien, der Muncken då uppehöll sig, kunde han, i anseende till sina instructioner, icke umgås med Muncken. Det begrep denne också, hvarföre han begaf sig ifrån Neapel, innan Baron Armfelt kom dit. En Sadelmakare uti denna Stad, som hade arbetat för Grefve Munck, men icke fått sin räkning betalt, vände sig med sin fordran till Baron Armfelt, som då var nödsakad att svara, det han icke kände någon *Svensk Grefve Munck.* Jag vet icke genom hvilken canal Muncken sedermera låtit Baron Armfelt förstå, att han ville skicka honom sin justification för att censureras: men jag föreställer mig, att denna skrift aldrig kommit i Armfelts händer, än mindre att de begge personligen träffats. I alla fall hade det varit lättsinnigt och oförsvarligt af denne, att blanda sig uti en så smutsig sak.

Hans Excellence Reuterholm hade mycken vänskap för Grefve Munck, tog nära del uti hans olycka, och skall hafva till-

bragt flera dagar i hans sällskap vid sin hemresa från Italien. Jag har den tankan, att om Reuterholm varit i Sverige vid Konungens död, så hade genom honom Munckens sak, om någonsin möjligt varit, fått en annan vändning, men sådan, att Konungens namn och minne derigenom blifvit på det högsta comprometterade. Baron Reuterholm hade då vunnit ett önskeligt tillfälle att på en gång hjelpa sin vän, hvars snille och talanger voro af den halt, att de aldrig kunde förmörka hans, samt tillfredsställa sin hämdgirighet emot Konung Gustaf III, hvilken aldrig kunde vinna hans förlåtelse för det han vid 1772 års revolution lät arrestera R. R. Reuterholm, samt utslöt honom ur Rådet, och för *det han* icke gjorde Reuterholm sjelf till Hof-Cantzler efter Baron Rammel år 1786, samt sedermera alltid förglömde att låta gifva honom ett rum i Svenska Academien, till hvilket han ansåg sig så väl berättigad. — I samtal med sin Cousin, General Toll, yttrade han sin förundran och sitt missnöje deröfver, att

denne undvikit att träffå Muncken, då han reste ut; men General Toll underrättade honom om den befallning han i detta ämne fått. — Munckens beslut att vilja meddela Baron Armfelt sin justifications-skrift, hvilken skulle vara uppfylld af hårda beskyllningar emot Förmyndare-Regeringen, lärer dock sedermera hafva i grund förstört Reuterholms gamla vänskap för honom.

Muncken har, sedan sin olycka, under sitt vistande utrikes, ådragit sig, genom sin tygellösa häftighet, alla sina slägtingars och vänners icke allenast kallsinnighet, utan ock hat. Sedan han uti sina bref öfverhopat dem utan uppehåll med commissioner af den svåraste beskaffenhet, såsom att, å hans vägnar, gifva käppslängar åt den ena af hans förmodade fiender, spotta den andra i synen, skjuta den tredje för hufvudet, o. s. v., och de icke kunnat eller velat åtaga sig att häruti uppfylla hans åstundan, har han öfverfallit dem med ovett och de bittraste förebråelser, så att de alla nödgats draga sig ifrån honom, och öfverlemna ho-

nom åt sitt öde. — Det lyckligaste för Muncken sjelf, för hans anhöriga, för Konungen och för Rikets lugn, vore, att han snart dog. Uti illasinnades händer kunde han ännu, oaktadt sitt fall, blifva ett redskap till många oredor.

(Skrifvet i Februari månad 1798.)

Bref ifrån Gustaf Maurits Armfelt till Georg Adlersparre.

Stralsund den 23 Mars 1805.

S. H. T. Min värda Krigs-kamrat!

Då jag i slutet af Januari hit återkom, fann jag bland en mängd bref man här låtit vänta på mig, Er ärade skrifvelse af den 9 November. Jag kunde kanske med skäl söka ursägta min senfärdighet att svara, med anförande af de giltiga orsaker, som mycket göromål och en dålig helsa tillåta; men mellan krigs-kamrater bör uppriktighet hafva första rummet, och jag tvekar ej att tillstå, det en viss embarras tillbakahållit min penna. Då Konungen täcktes tillbjuda mig militaire-befälet och civile öfverstyrelsen i Finland, vågade jag göra mina conditioner. Bland dessa var en af de första, att få utvälja de personer, som skulle vara min närmaste hjelp för att ernå så

mycket möjligt vore, det ändamål jag borde hafva, som medborgare, undersåte *och* född Finne, neml. att i Finland uträtta allt det goda, som i min magt stod. Herr Ryttmästaren bör känna mitt tänkesätt för honom, och min opinion om dess stora *talenter*. Således var helt naturligt, att min första tanka var att låta sondera Er, om första Adjutants-platsen hos mig skulle kunna convenera Er. Jag chargerade en min Vän, att söka göra det, och då jag fick Ert svar i det närmaste enligt min önskan, fastän några svårigheter syntes ligga i vägen, *som* likväl voro af den natur, att de lätt kunde undanrödjas, återstod för mig intet annat, än att lägga under H. M:s ögon mitt *project* i den vägen, och söka förena *begges* våra interessen med det allmännas. — Hade Konungen varit i Stralsund, fordrades till allt detta en half timma. Nu var *Monarken* lyckligtvis återkommen till Stockholm och omgifven af alla de känslor af glädje och enthousiasme, som göra både honom och dess folk heder. Knappt hade de

första momenterne af H. M:s varelse i Hufvudstaden lemnat rum åt de vanliga intriger och hof-cabaler, förrän jag fick underrättelse, att en *Embetsmanna-Liga* (oberäknadt alla andra Ligor) formerade sig för att hindra min återkomst till fäderneslandet, och i synnerhet, att jag der skulle beklädа ett embete, som skulle sätta mig i stånd att utmärka hvar och en efter dess förtjenst. Bland alla fel jag beskylldes före, är säkert i visst folks ögon det mest oförlåtliga, att hafva ingen consideration för personer, då det rör Konungens tjenst, och att aldrig dölja sanningen, han må behaga eller ej. Trenne månaders erfarenhet af min oföränderlighet i dessa principer, man här haft, hade animerat vederbörande, och jag är ännu oviss om min indifference eller deras activité får företrädet. Jag försäkrar på min ära, att jag finner mig lycklig utom Sverige, skiljd från affairer, intriger och hofvar; att jag hvarken sökt eller söker komma hem, och att jag väntar ett resultat af hvad natur det vara må, med den största köld

och liknöjdhet. Försatt i sådane besynnerliga omständigheter och oviss om mitt tillkommande öde, har jag dag från dag väntat mig någon slags upplysning; men som det nu ser ut att kunna dröja flere månader, innan något decisift lärer ske, har jag trott *mig böra* (oss emellan) gifva Er tillkänna min ställning.

Skulle H. M. stå fast i sitt beslut, väntar jag af Er kärlek för allmänt väl om Fäderneslandet, att Ni ej undandrager Er att vara mig behjelplig, i fall ej något emedlertid skulle tillbjudas Er, som vore mera passande till de framtida projecter, Ni med skäl förväntar. Tolf års aflägsnande från militairisk tjenst är en consideration af *ingen* betydenhet för en man, som Ni; jag är äldre, sjuklig m. m. och har sedan 1792 varit skiljd från all sådan befattning. Likväl ser jag att det någorlunda bär sig. *Att* gifva accord, om det skulle vara högre än Accords-Reglementet utstakar, vore en galenskap vid 44 års ålder; men dödsfall existera, då förtjenst bör komma i fråga och

stå på första rummet; dessutom finnas civila embeten, till hvilka man från Militairen med lätthet kan komma, och den tjenstgöring som blefve min Adjutants lott, närmar honom mycket till civila affairernes couranta gång.

På den omständigheten, som H. M. ensamt känner, kan jag ej svara, men jag bör tro, att denna ej skulle vara hinderligare än den förut omnämnde.

Så snart mitt öde blir decideradt får jag den äran gifva Er del deraf, och räknar i alla fall och alltid på Edra tänkesätt och Er vänskap. Till döden har jag äran framhärda med en oföränderlig attachement och högaktning

Herr Ryttmästarens och Riddarens

Ödmjuke Tjenare,

G. M. Armfelt.

Strömstad den 13 Juni kl. 6 e. m.

S. H. T.

Jag kommer nu hit min heders vän, och

ser af en ordres, som Kerulf visar mig, att Ni har någon plan för i morgon. Måtte den ej transpirerat till fienden, som har bättre Spioner än Vi! Under vägen hit fick jag supplementet af Er första berättelse. Hur Knorring in alles kunnat capitulera, är obegripligt, och än mer obegripligt huru han kunnat göra det för Näsby? Allt detta måste man söka utreda, äfven som specificationen på Officerare och manskap, till namn på de förra och de sednares Regimenter. Detta skall allt vara i Er rapport till mig, hvaraf Copia går till H. M. Går det an att anfalla Danskarne, utan att 4 timmar förut säga upp stilleståndet? Hafva de ej ment, att så skulle vara? Jag är så rädd för, att de skulle gifva oss den tort, att agerat Danskt, så att detta oroat mig litet. Men är Ni viss på min bästa vän, att de rätt förstått Conventionen, så är det bra, och så mycket bättre, som det är tid på att vi få litet revange på all den skam de gjort oss. Jemtlänningarne kunna omöjligen vara

framme

framme i morgon; de voro utpajtade af 175 mils marche, utan skor, och hade den 11 kl. 12 om dagen 10 mil faselig väg att göra för att komma till Loviseholm. Det är en superb troupp, och karlen som för den är dugtig — jag ämnar mig i morgon göra en course omkring, kanske till flottan. Possen kommer i morgon afton. — Till mitt sista med vänskap och fullkomlig högaktning

Er ödmjuke Tjenare
G. M. Armfelt.

S. H. T.

Det var en förbannad Historia med Knorringen och hela den omkringliggande posteringens borttagning: värre nu i momenten än någonsin då ordres på ordres komma att skicka bort de reguliera troupparne. Att en postering, som den vid Prästbacka, kan blifva forcerad, äfven tournerad, är icke underligt. Men helt och hållet borttagen, det öfvergår mina militairiska begrepp; och måtte Knorringen ej på långt

när burit sig åt, som sig bort *a*). Jag trodde ej, att Kanonerne voro ända vid Prästbacka, utan vid Glenna; men när det skall gå illa, förena sig alla olyckshändelser.

Innan jag rapporterar H. M. denna defection, skall jag hafva från Er *min bästa* vän en detaillerad rapport öfver tillgången och förlusten m. m.; der bör iakttagas att visa nödvändigheten af Posteringen, som han stod, för att couvrera Magaziner m. m., samt att det likaväl ej var nödvändigt, att den skulle helt och hållet enleveras. En sak, som aldrig bör hända disposition af Troupperna till last.

Den 9 om morgonen var 3:dje Brigadens retraite effectuerad från Örje, och Brändström lär den 10 varit vid Bodalsviken;

---

a) Valet af den oförmånliga positionen var ej Detachements-Befälhafvarens; och om honom skulle *möjligtvis* kunna förebrås någon mindre vaksamhet, någon i Svenska Armén ej alldeles ovanlig försummelse i fälttjensten, så bör derjemte anmärkas, att både Befälhafvare och trouppe vid detta olyckliga tillfälle ådagalade en utmärkt tapperhet, som äfven af fienden beundrades.

Utg. anm.

således träffat Edra Ordres. Jemtlands Bataillon, utan skor och byxor, har här måst uppehålla sig, för att få sina nödvändigaste förnödenheter; de marchera nu genaste vägen, men kunna omöjligen vara hastigt till sin destination. Emedlertid om fienden får underrättelser, skadar det icke att han vet, det troupper nalkas från flera håll och successive. Jag reser härifrån i morgon eftermiddag och ämnar vara om Måndag i Strömstad; rätta således allt hvad som skall till mig, derefter.

Min onaturliga okunnighet om localen, falska chartor och oviss om trouppernes förläggning, kan jag icke gifva precise förhållnings-ordres; dessa voro i alla fall litet passande, då omständigheter ej kunna förutses; men som i Befälet mycket, som ej är rätt pålitligt, finnes, skola vi aventurera det minsta möjligt är och undvika lätt tournerade positioner, besynnerligen icke garnera sådane med artillerie, och ett artilleri som fienden aldrig bort få känna annorlunda än genom effecten. Vill fienden

våga något och gå emellan oss, visserligen kan han skada oss, men aldrig corpsvis borttaga det ena detachementet efter det andra. — Jag känner Er talent och Er rådighet och litar på Er med fullkomlig tillförsigt.

Med vänskap och högaktning S. H. T.

Ödmjuke Tjenare,

G. M. Armfelt.

P. S. Jag soupçonerar deras parlamentering, som i någon större plan af bofstrek. Måtte jag häruti bedraga mig! —

Strömstad den 16 Juni.

S. H. T.

Jag hade längesedan bort besvara *lilla* biljetten från predikstolen *b*), vida uppbyggligare än många Predikningar; men jag har haft fan att göra här: flottor, kapare, och i går en 8 mils recognoscering, som blir

---

b) Rapporten om Prestbacka-positionens återtagande, skrefs i och daterades *Predikstolen i Prestbacka.*

Utg. anm.

mig nyttig, hafva borttagit min tid. I morgon skall jag hafva äran komma till Näsby, då vi skola raisonera à fond öfver hvad som bör göras eller låtas, hvarvid äfven alla mina hemligheter, komna från den stora källan, skola utflyta i Ert sköte. Possen är då äfven in loco.

Prästbacka var en elak position med liten troupp, — är sämre i dåliga händer. Detta var min tanka, och det från första stund Vegesack sade mig: *Jag har lagt Knorringen i Prestbacka.* Men hur skall sådant hjelpas sedan det är gjordt? Två tusende alnar bakom der Knorring stod, påstå de som sett positionen, att intet händt honom; men vår fordömda kärlek till hus och till ideerna, som hänga vid indelningsverket, komma att länge skada denna armé, om ej de brytas. Men vi få vidare talas härom min bästa vän. Nu farväl! högaktning och vänskap!

G. M. Armfelt.

Vestra Ed d. 2 Juli 1808.

S. H. T.

Sparren lär gifvit Er del, min bästa vän, om Oxenstjernas död c); jag är otröstlig i alla afseenden: en Sons förlust hade kanske gifvit mig mindre chagrin. Men mina öden äro nu mer icke att anse som annat än kedjor af påföljande olyckor och sorger. B * * * gör sotiser och vill göra flera, allt sedan Oxenstjerna ej mera leder honom; retirera, springa, se millioner Danskar, tänka ut planer för dem, och bilda deras stora tilltag med en liflig inbildning, som gör dem till allt och oss till intet. — Bland andra dumheter skriker han på secours från Possen, som icke kan gifva honom *någon*. Kanske i denna moment är Strömstad lemnadt och Hr B * * * i ett förtroligt samtal om gamla händelser med Prosten i Tanum.

---

c) Denna till natur-anlag, bildning och caracter berömvärdt ovanlige yngling syntes vara ämnad till sitt Fäderneslands prydnad och ära; men slöt sin bana lika sorgligt, som ärerikt.

Utg. anm.

Men det var icke härom jag ville just precis språka med Er. Det var om vårt stora antal piecer vid Tyxmark. 16-skålp, Haubitserne borde snarare stå i reserv än framme, ty deras porté synes mig för kort i anseende till den påräknade effecten. Examinera detta nogare, och gör som Ni finner bäst. Det säges att vår stora flotta gjort merveiller. Vegesachs affair är icke farlig, utom det att mycket Officerare blifvit blesserade, som är fan så illa hos oss. Hälsa August; hans mor är kraslig, *och hvem skulle nu kunna vara rätt frisk?*

Med vänskap och högaktning
S. H. T.
Er ödmjuke tjenare och vän,
G. M. Armfelt.

Vestra Ed den 5 Juli 1808.

S. H. T.

Som jag skulle gå till bords i går fick jag en rapport, min heders vän, af den 3:dje, rörande Danskarnes sjöoperationer mot våra

båtar, och deras plan relatift till vårt *Magazin*. Begge torde nu vara förekomne, sedan Krigsskeppet Danska Sorgen under Tessners befäl och full bemanning är utgånget, och har ordres att bortplocka eller bränna alla båtar eller farkoster, som äro på Danska landet ända fram till Tyxmark. Jag hoppas det skall gå bra, och försäkrar i en framtid 2:dra Brigaden om ett lugn, som är för den dyrbart och helsosamt.

Hans Olufsson i södra Bråten är, som jag förmodar, vid detta lag i vårt förvar. Vi kartnagla ännu med Baggarne, som satt sig fast i Krokstrand; men i dag attackeras de, jag vill förmoda med kraft; men mitt hopp är svagt.

Ni vet de stora nyheterne: *H. M.* Sjelf på sin stora flotta, går till Finland, Hertigen Generalissimus stadnar på fasta Landet med Tibell, som General-Adjutant. Att General Moore fått lof dröja öfver sin vilja i Stockholm, är väl ock bekant. Samma Regering, som varit förr under H. M:s frånvaro, med tillägg af Deras Excellencer

Fersen och Stedingk samt gamla Jägerhorn som General-Adjutant med käppen. Ryssarne draga sig undan Klingsporren, som vid Postens afgång var i Jacobsstad. Lövenhjelm och Clairfelt vilja de icke utbyta: de äro i Moskau.

H. Exc. Fersen och jag hafva genom våra Inspectorer fått befallning, att innan d. 8 Juli skicka vår trohets-ed, eller confiskeras Egendomen. Nu hinna vi ingendera, om vi ock hade bästa vilja i verlden, att behålla hvad vi hafva. Ryssarne äro oartigare än Fransoserne; ty i Pommern bry de sig icke om person, *blott penningar och gärder.*

Var god och helsa August oändeligen. Jag fick i går afton hans bref och primaplan till qvinfolks-landtvärn; det förtjenar att exsequeras en grand. Helsinge Bataljon skall afgå, så fort sig göra låter. Adieu min stränga Herr Major och magtägande Öfver-Adjutant af dagen.

Högaktning, vänskap och tillgifvenhet.

G. M. Armfelt.

P. S. Det säges att Engelbrechten blifvit General-Major för att skrämma Ryssarne.

Kl. 10 om aftonen den 5 Juli.

S. H. T.

Jag har fått en avertissement, som är utan exempel, nemligen att man från Stockholm bortkommenderar directe till ett Batteri, som står på gränsen och på en punkt, der fienden möjligen kan attackera. Det gissas här, att Gethens Batteri fått ordres; i alla fall kan han ej promt afmarschera; ty föda för Hästar på vägen m. m. fordrar arrangement. Men hur vill Ni min egen vän suppleera denna förlust, om ej *Smogesund* degarneras af artilleri, som *kanske* i flera fåll icke vore skadlig; då kan Tygsmark förstärkas med 2:ne kanoner och 2:ne *gå* till Morast, utom de 3 som stå vid Eda. Summa i Morast 5 Kanoner och 3 Haubitsar; hvilket torde vara nog. Jag har skrifvit horreur öfver den façon, att gifva sådane ordres à l'insçü af den som kommen-

derar, och jag påstår, att blott i Sverige och ur Vaticanens Militair-Cancellie sådane ordres kunna imagineras.

Engelsmännerne lemna oss alldeles och hjelper oss ingenstädes. Moore är verkligen ännu arresterad. Reflexioner voro öfverflödige.

Vale & Fave,
G. M. Armfelt.

P. S. Jag tänker nu på *Ny-Elfsborg* och *Marstrand* mer än på *salig Prestbacka.*

Vestra Ed den 6 Juli om aftonen.

S. H. T.

Efter att hafva öfverv\u00e4gat och vändt saken på flera sidor, följer här, min bästa vän, ett formeligt svar på det Ni önskade veta.

Jag är mycket och fullt öfvertygad om, att en flygande corps, som genom lilla kriget och på olika tider och i olika directioner ginge in till fienden och ombytte läge, vore af alla gränsförsvar det yppersta; men hur Ni med ANDRA BRIGADEN skall ope-

rera detta underverk, der *provîantera*, *rapportera* och *reqvirera* äro alltid förebud till *retirera*; *detta* blir en annan fråga, till hvilken jag önskar all lycka att besvara.

Oxenstjerna är mördad. Det var under en parlamentering, som ett Jägarskott från fiendens sida lossades, för att bland flere Officerare plocka bort denne ende, likasom om det var kändt, att han var gjord för att tygla Sveriges fiender. Allt sedan hans död har ock B * * * intet gjort annat än sottiser. Danskarne stå vid Krokstrand, och han kör ej bort dem, utan låter plocka af sig patrouller m. m. Possen är sjuk, så jag får lof att sjelf resa dit, hvilket i min närvarande kropps- och sinnesförfattning icke är så bra. Aldrig kan jag finna mig i förlusten af Oxenstjerna; och jag ser den hederliga August, hvilken lika som jag kände honom, huru han skall vara djupt sårad af denna förlust! Utom i Bohus Län, är fienden beskedlig öfver allt; här vore roligt om han ville helsa på.

Engelsmännerne äro afseglade från Göthe-

borg; vårt brouilleri med England är säkert, och vi lemnade åt oss sjelfva. Denna lyckliga ställning hade jag förutsett; men om sättet varit annorlunda att komma till detta resultat, skulle saken varit drägligare.

Helsa August oändeligen, och var förvissad om den vänskap och högaktniug, med hvilken jag har äran vara S. H. T. min heders väns

Ödmjuke tjenare.
G. M. Armfelt.

Till Öfver-Adjutanten och Riddaren *Adlersparre.*

Sedan jag expedierat ett enskilt bref, får jag nu kl. 5 på eftermiddagen T:i rapporter om officiella bref af i går.

Min skrifvelse af den 8 är icke hvarken af det värde eller af den styl, att den i handlingarne behöfver äga en plats; men det hindrar icke, att jag fullkomligen kan explicera dess innehåll. Jag hvarken kan göra eller har någonsin velat gjort Tit. de obehöriga och ridicula förebråelser af timi-

dité, overksamhet, lättrogenhet m. m. Vår bekantskap är för gammal, jag har således för länge vetat sätta värde på alla de egenskaper hos Er, som äro motsatsen af dessa fel, för att sätta sådant i fråga. Men jag nämnde 2:dra Brigaden och de *rapporter* som från den kunna inlupit och *hvilka* jag befarar, då det rörde Skillingmarken; och dertill var jag icke obefogad efter hvad som händt mig personligen hela campagnen igenom, och efter bro-bränningen. Nu då denna operation åtminstone *var onödig*, torde min apprehension icke vara så alldeles elak. Capitain Bratt vid N:s och V:s Regemente känner jag som en bra karl, och den troupp han anför ser icke i syne. Jag behöfde blott höra hans *namn*, för att veta, det hans rapporter äro rigtiga.

Jag kan i min skrifvelse af den 8 ej finna en rad, som råder, än mindre gripa efter fiendens rörelser, utan att känna hvad de betyda, och är min idé om styrkan af position vid Morast så litet fixerad till dess förmån, så att jag aldrig hvarken muntli-

gen eller skriftligen insisterat på dess bibehållande, utan lemnat Tit. häruti, som allt annat, full frihet att göra och låta som han godt finner. Att defensens fronterande syntes mig stark, är ännu hvad jag tror, utan att derföre tro det flanquerne icke kunna entameras.

Jag trodde mig muntligen och skriftligen under alla möjliga former hafva förklarat, att det ankom på Tit., att anfalla då han det fann för godt, samt göra ett verksamt partisan-krig, om dess ställning och dess Trouppers natur och skicklighet syntes honom passande dertill. Jag rapporterar detta för sista gången, och kan deruti icke gifva bestämdare ordres, än mindre fästa ansvar vid utgången, hurudan den ock må vara, då man gör hvad man kan, och hvad som mest är enligt med locala kännedomen och omständigheterna. Det är kändt, att jag aldrig fordrat responsabilité eller skyllt på andra i de krigshändelser der jag fört befälet; och skulle det vara mig högst okärt, om Tit. på något vis i

läsningen af rapporterne från Pommern bortblandat mina rapporter med dem af högre Befäl, som voro allt då det gick väl, och för intet i saken då det gick illa. Mina händelser hade i ordalydelsen en form inverse, och dervid fruktar jag aldrig att bibehålla mig, blott rätt sker hvar man.

Jag har begagnat både Cronstedts och Hjertas Trouppen för att passera fram till Björkö bäck m. m. Men som Skaraborg utgör den enda länken i kedjan mellan mig och Possen, har jag nödgats menagera denna troupp tills jag får min styrka någorlunda i ordning.

Jag vet mig icke hafva befallt något detachement till Tyxmark. Då i min officiella skrifvelse af den 6, jag fäster mig helt och hållet vid Tit:i projecter om en Corps Volant, så äro alla detachementer i Tyxmark sådane, som de nu äro eller sådane de efter Er plan blifva, oberoende af alla förut tagne dispositioner. Jag fann af Ert eget bref, att Ni önskade, det Baron Thure

Ceder-

Cederström skulle agera de concert med det Ni detacherat mot Schillingmarks-sidan för att afskära de fiendtliga troupper, som der inryckt. Dessa ordres blefvo prompt expedierade; men idéen var icke min, utan den disposition jag tog, var på Tit:s begäran. Då jag lemnat fullt förtroende till en Befälhafvare, som äfven äger hela min magt att göra och låta, så hvarken ändrar jag mig mundtligen, ej heller befattar jag mig med att reglera dess företag. Det vore också lika skadeligt som dumt att vilja göra det. Vi hafva uppgjort en tydelig fördelning på styrka, artilleri m. m. Om från Stockholm något borttages deraf, blir felet ej mitt, men då nödgas jag suppleera härifrån af det jag kan disponera. I sådana saker äro förändringar skadliga; vi erfara det dagligen, och önskade jag, att en plan blefve fixerad i Stockholm, hvarefter jag kunde rätta mina operationer. Ture Cederström har ordres att blifva tills vidare der han är; emedlertid äro de Helsingar,

som höra Er till, ännu ej heller ankomne *till* Tyxmark.

Westra Ed den 11 Juli 1808.

G. M. Armfelt.

Westra Ed den 11 *Juli 1808.*

S. H. T.

För Edert enskilta bref af d. 9, min estimabla vän, får jag äran tacka. Jag tillstår, att jag varit ledsen öfver, att Ni icke trott min avertissement om 2:dra Brigadens inqvietude och fjäsk; likväl nästan för långt gånget genom broars förstörelse, hvilka, enligt egen uppgift, kunna kringgås på flera ställen, och utgöra således, ehuru upprifna, icke hinder. Jag tror att Staffeldt *inqvieterar* Er, och han bör göra *det; men* jag är fulleligen försäkrad, och annat än facta ändra icke min tro, nemligen att aldrig *Danskarne* företaga något decisift mot oss i offensiv väg, om icke vår sömnagtighet eller otidiga farhåga locka dem att agera. De krypa fram bakom eller förbi en postering; de enlevera om de det få, en eller flere

vedetter och några patroullkarlar; de allarmera Schw°°, derangera hans kökssaker, tillskapa för 2:dra Brigaden planer om armén; men sluta med att återgå, och rätt nöjda med att utan förlust få göra det, och med en slug satisfaction se och admirera de intryck de gjort på oss. Ni har läst mycket, sett kriget i stort, känt värdet af stora combinaisoner i krigsrörelser; men vår local, våra fienders lynne, organisationen af deras krigsmagt, äro alla så skiljde från det man skulle önska söka comparaison med i metiern, så att jag tror, att ingen talang är stor nog, för att här på stället leda till application det som händt och händer på andra ställen, der krig föres. Emedlertid har jag 1:o ränsat sjön fri fullkomligen från alla Danska farkoster och har här nu en flotta; 2:o har jag satt mig före, att beständigt oroa och anfalla, samt vara *litet alfvarsam* i anfallen. Början är gjord redan d. 9 och skall oupphörligen continuera tills jag hinner bli en cas att göra det *stora not-varpet*. — I natt har Brändström an-

fallit den stora posteringen emellan *Näsby* och Emingedalen, hvarifrån B *** jemnt inqvieteras. Hafva alla gjort sin skyldighet, så är visserligen ingen Bagge undansluppen. All parlamentering är förbunden med räfvarne tills vidare, och karnaljerne *skola handteras* som mördare, det de förtjena. De goda priser Soldaten fått vid alla expeditioner, göra äfven sin lilla effect.

Det fägnar mig min käre vän, att Ni är nöjd med Er nya position. Något litet lär dock väl vara qvar i Morast. Det ögonblick då jag blir befriad från Stockholms plockningar, inträffar icke. Emedlertid har Batteriet ej fått directa ordres, och derföre får det blifva der det är: ankomma ordres, så skall om mat och fourage arrangeras, hvilket drager ut på tiden. Emedlertid kommer min protest och mitt gräl om allt *detta* fram till hufvudstaden, och en contre-ordres torde blifva följden häraf, det Gud gifve. Allt artilleri jag äger på högra flygeln är framme. Sex 3-pund. dåliga Canoner äro, enligt ordres, skickade till Götheborg. En

Esqu. har jag i Carlstad; den står till Er tjenst. Jag tycker att 16-pund. haubitsare voro bättre placerade vid Eda, än i Tyxmarken, och trodde, att det var i Er plan draga dem dit genast. På sjösidan har Ni intet att befara der nere; men öfver Stån, Dalen och Fågelvik kunna Danskarne gå hvart de vilja, om icke af en flygande corps detta allt bevakas på längre eller kortare afstånd. Att föra denna corps, tyckes väl icke Grefve Schv * * * hafva erforderlig aptitude till, om intet han personligen skall föreställa en Traverse eller epanlement. Så länge jag lefver glömmer jag aldrig Oxenstjernas död, och sättet på hvilket han blef oss beröfvad. Bevare Gud våra unga oförlikneliga ämnen, för ett sådant mordfall! Vi som äro äldre hafva föga hopp att se andra tider; således vore jag för min del nöjd att sluta, *n'importe comment*, bara det vore korrt. Helsa min hederliga August hjertligen; glöm ej att försäkra Rudbecken om all den estime och vänskap han förtjenar af den Befälhafvaren, som rätt kän-

ner honom; och laga att Lagerbring, *om* han blir dålig, far hem och sköter sin helsa: han tog för hett för sig i början och kommer sig aldrig före efter retraiten från Höland. Wermlands Wargering bör kunna blifva en superb troupp; de wargeringar jag har här, äro nu fullt så goda, som gamla soldater. Men jag har låtit Regimenterne exercera dem af sina bästa Officerare och blandat in dem i tjenstgöringen. Att formera en Recryt är lätt, blott man begagnar menskliga förmögenheter och hjelper under dem. Om Helsingarne dröja att ankomma, så är det för flere extra-expeditioners skull man gifvit dem; de blifva så mycket mer välkomna, då de en gång *presentera* sig hos Er. Med den *sannaste* vänskap och fullkomlig högaktning har jag äran framhärda

S. H. T.

Er trogne vän och ödmjuke tjenare.

G. M. Armfelt.

Westra Ed den 15 Juli 1808.

S. H. T.

Just i går afton hade jag äran bekomma Ert bref af den 13, min heders kamrat! Att Ni är nöjd med Winblad fägnar mig. Det är en ståtlig karl och vet oändligen väl hvad han gör och bör göra. Men som jag icke förstår hans metier och jag dessutom har i mycket mina egna idéer om saker, så blir han ond på mig, då jag intet är af hans avis, och det är nu casus med Tyxmarksverken, hvarföre han bouderar mig; det hindrar icke att ju jag sätter ett högt värde på mannen och håller af honom som vän.

Staffelts raisonnementer voro curieusa; han lär säkerligen vara en af deras bästa Officerare.

Brändström bär sig väl åt; hela dess plan utfördes som en väl calculerad maneuvre, men fienden hade 12 timmar förut lemnat alla de ställen der man trodde träffa honom. De hafva fan till väderkorn. Vår Canonslup och mindre armerade fartyg äro ute

sedan d. 11 för att skaffa reda på orsaken till de grufliga inqvietuder, som råda i Smogesund. Förra recognoseringen fann intet som liknade Pråm eller Slupbyggnad; alla båtar borttogos; men Baron F°°°s imagination arbetar så starkt, så att om Danskarne göra 1-4:del så mycket, så är magasinet i Raviken förloradt och brändt. Det man borde i alla fall tänka på i rapport med den stora planen om flygande Corpser, vore att a priori reglera med Billberg om Magazins-affairerne. Innelyckta bref, som Tit. är god och skickar honom, sätter Er i författning, att utom min åtgärd öfverenskomma om alla Edra oeconomiska arrangementer.

De 16-pund. Haubitserne böra visst gå till Eda, och då han får två 6-pundige Kanoner så länge i Tyxmark, för att remplaceera dem, så är det nog. Jag väntar en rapport från Thessner. Är allt hvad F°°° hört och sett à la manière de Biribi en effect af en ung och brillant imagination, så

skickar jag kanonerne från Smogesund och så vidare.

Min raka och svår-andande Brigad-Chef vid artilleriet påstår, att 3-pund. lätta kanoner ej finnas. Emedlertid har jag på Edra ord reqvirerat hit sådane med Carl Löwenhjelm, som i dag reser till Stockholm. Jag är litet brouillerad med Gen. Fält-Tygm. Så torde det i alla fall gå illa; han börjar reglera inom Arméen fördelningen af de batterier, som höra mig till, och som en gång äro indelte på Corpserne. En Wargering deruppe bör blifva lika god som den vi här hafva, blott samma method (ehuru ej tillåten) nyttjas, hvilket är att till exercis och tjenstgöring blanda dem med Regementet. Sörmlands vargering här, anser jag bättre, mera aktif och vaken, än Trouppen. I förpostkedjan äro de af en exactitude, som verkligen är rolig. Jag har ej hunnit svara Henning Wrangel på 2:ne bref. Var god bästa vän och gör min ursägt hos honom; det är en fullkomligt bra karl, som jag ej vill mankera; men det är ett djefla skrif-

vande, hvaraf jag anfäktas i hvar minut. Oxenstjernas kikare lär modren behålla, som man sagt mig. Hjertlig helsning till de unga kamraterne. Mina bussar här somna in och falla slutligen i bläckhornen: det är odrägligt hvad man måste kludda och låta kludda. Jag har bedt T. *Cederström* tranquilisera sig tills Ni kan komma i ordning med Edra saker. Helsingarne, som gått sjövägen, lära ligga, Gud vet hvar, för storm och motvind.

Adieu min goda vän och kamrat! var försäkrad om den sanna vänskap och högaktning, med hvilka jag till döden har äran framhärda S. H. T.

Er trogne ödmjuke tjenare

G. M. Armfelt.

P. S. Tacka August Anckarsvärd mycket för taflan öfver alla Arméens *operationer* en detail. Jag har blott l'ens*mible* af det hela eller det stora af krigskonsten att skicka honom åter.

Öfver-Adjutanten af dagen och Riddaren Adlersparre.

Westra Eda den 16 Juli.

S. H. T.

Med posten i går afton kom innelyckte bref: Sedan Ni läst det, min heders vän! så låt mig vid första tillfälle få det åter, för att svara derpå i *samma styl.* Batteriet skall då marschera och lär Gethen taga alla mesurer, som erfordras; ty annars blir det en kedja af Krigsrätter m. m., som fullkomna *oordningarnes abomination* med *Ridiculer.* Grefve Wrangel med sitt 6-pund. batteri har jag satt i marche, gerad till Åmål, der jag sagt att han skall finna ordres för sig, dem Ni torde expediera; före den 22 kan han likväl icke vara der; således får man lof att draga upp kanonerne från Tyxmarken. Om haubitsernes afskickande får Cederström i dag ordres, ehuru jag icke har den ringaste rapport från min sjöexpedition. Men jag förmodar den gått bra, och att de icke funnit så betydliga mot-anstalter, som man förmodat. Att Magasinet upphör att

vara i Ränke; föres litet efter hand; *torde* ändå ej vara illa, ty med släpade båtar öfver land, dristigt folk och en mörk natt, skulle det i Ränken kunna brännas, så snart vi ej hafva en helt fixerad och betydlig attention på det stället. I dag måtte Helsinge Bataillon komma fram, ty vädret är *skönt*. Spion-rapporten om de preparativer fienden gör, för att passera fram genom Schillingmarken, är verkligen gjord för att *väl öfvervägas;* ty har denna idée blifvit local hos honom, så måste attacken ske med stor styrka och sedermera en fördelning af Corpser, då den ena går på Ture Cederström, hvilken med detsamma attackeras öfver fjället, och den andra på Er, som äfven från Helgeboda inqvieteras. Det *borde* *således* vara innan fienden fick debouchera ur sina trånga vägar, som man skall kasta honom tillbaka, och det borde emellan Thure Cederström och Schwerin arrangeras. Jag kastar fram dessa idéer, icke för att de skola följas, icke heller som planer, till hvilka jag är attacherad; men som idéer, hvil-

ka skulle kunna discuteras med bättre kännedom af terreinen, än jag har. Adieu min bästa vän! helsa oändligen de unga kamraterne och glöm ej bort en vän och ödmjuk tjenare.

G. M. Armfelt.

Öfver-Adjutanten af dagen och Riddaren G. Adlersparre.

Westra Eda d. 18 Juli 1808.

S. H. T.

Begge Edra ärade skrifvelser af den 15 och 16, har jag ej hunnit förrän nu besvara, min heders vän! General-Intendenten höll mig i går fast ända till dess Cronstedts Assemblée dansante tog vid. Chartan Ni begärt, hoppas jag väl är anländ. För Eda Skants och äfven för Haijom, om den skall regenereras, har jag begärt jern-basare eller Positions-kanoner: få se hvad svar som kommer. Jag inser all nyttan af Eda, känner Winblads otroliga activité och all den förtjenst, som, ehuru verklig, *ingen af alla*

dem, under hvars ordres han stått, så fullkomligt framställt i sin rätta dag, som jag. Om jag förstår illa vissa delar af fortificationen, så får han väl lof att i detta sednare gifva mig rättvisa. De begärte 5 jägare-medaillonerne lära vara ankomne. Gethens batteri måtte hafva afgått; är det ej skedt så skynda på det, *et pour Cause*. Att jag skickar Er Grefve Wrangels batteri i stället, blir en nödvändighet, åtminstone till den tid då i Eda Skants Positions-kanoner ankommit, som göra de piecer, hvilka skulle nyttja der, disponibla. *Jag* för min del behöfver icke mer artilleri än mig är öfrigt innan jag blifvit kastad tillbaka emellan Wenersborg och Uddevalla, och då får man tänka på någon moyen *att blifva* hulpen.

Vid Smyggesund har jag bedt dem borttaga kanonerne och blott lemna en avertissement och observations-postering. Tessner har recognoscerat alla de ställen der Baron Friesendorffs fina öra hört Pråmbyggnad, och icke funnit en enda båt på hela Nor-

ska stranden. Att han varit nära Baggarne vittnar dess surtout, som blifvit genomskjuten. Jag skyndar icke att taga bort Ture Cederström, i fall Baggarne verkligen äro kitslige. Långt innan jag blef påmint, min egen vän! voro mina ordres gifne, att Christinehamns Landtvärn skall marchera så fort sig göra låter, och att en ny Landtvärns-Bataillon skulle samlas; men jag har att göra med bläckiga sköldpaddor, som söla. Staffelt lär vara en af de bästa Generaler de hafva; men intet vågar han något *qv'à bonnes enseignes.*

kl. 4 e. m.

Knappt hade jag slutat att skrifva, så kom en Courir från Stockholm och öfverlemnade mig en Ordres, som här i Copia-Bilagan N:o 1 följer, hvarpå jag funnit mig nödsakad att expediera de andra begge Bilagorne N:o 2 och 3. Schwerins ordres gå till Tit. för att honom dem aflemna, så att om ett företag mot fienden vore à bane, det måtte kunna gå för sig, innan att han får mina ordres (dock bör han hastigt er-

hålla dessa ordres). Jag är så affecterad af denna händelse, som åter kastar mig tillbakars i en afgrund af faror, blottar Wermlandsgränsen m. m., så att jag inför Gud ej vet hvad jag skall göra. Till Ture Cederström återsänder jag alla Dalkarlar, som voro här. Men ehuru han då har 2:ne *starka* batailloner, kunna de ej suppleera 4 svaga, som bortgå.

Här tar fan mig rent af, och förlusten af Brändström kan ej ersättas. Jag vill göra det enda, som för mig återstår, och som passar en gammal Soldat, hvilken har öfverlefvat sig. Adieu min heders vän! olycklig kan jag blifva, men aldrig deshonorerad. Denna coup af Vegesack, att d'un trait draga 6 goda Batailloner ur en försvarslinie, är värdig honom. Till döden &c.

G. M. Armfelt.

Den 20 Juli.

S. H. T.

I går aftons fick jag, min gamla hederskamrat!

kamrat! Ert bref af den 18. Det var obegripligt, att intet Artilleri-Brigad-Chefens Courir var kommen till Gethen vid Ert brefs afgång. Nu börjar det inqvietera mig, att detta är i gång, efter himmel och jord redan äro upprörda häröfver. Hur snart Wrangel kommer till Er, vet jag icke: intet ett ord rapport har jag från honom. Få se hvad Gen. Fälttygm. svarar mig om de 3-pund. kanonerne; de äro reqvirerade till ett litet antal af Jern-Basare för Skantsarne. Huru en attack af fienden skall emottagas, sedan 4 svaga batailloner gå bort, och suppleeras blott af 2:ne starka, törs jag ej tänka på. Vår ställning här är äfven bekymmersam. Ni torde fått rapport, att 2:ne Batailloner dragit sig ner mot Svinesund ifrån Er sida; det är Nordanfjells Grenadierer, som den 17 lågo i ödemarken Kyckby.

Medaille för Trapp följer; men ljusblått namn, att sätta deruti, finnes icke. Billberg har skrifvit mig till om Ert project.

Han önskar mundtligen discutera saken, *et pour cause.*

Om ej Gethen har hästar, så får han taga de felande från andra batterier och de sedermera ersättas. Han har jemnt haft krångel med mistande hästar, ehuru jag mer än en gång tydeligen fixerat, att nu *allt* är i gång; och sedan 4 batterier afmarchera, bör icke blifva brist på hästar; i alla fall kunna de snart hjelpas; ty vissa piecer kunna anses som orörliga, inom verken. Gethens marche är efter första avertissementet till mig utstakad på Furusand. En Jernsköld, bra karl *om förmiddagen,* är en horribel grälmakare: den kommer och än skriker om hästar, som han icke fått; men detta skola vi arrangera sedermera: *blott för* piecerne och ammunitions-vagnar finnas till en början, så får det öfriga tagas af Bondhästar, *i nödens stund nb.* Jag har stora skäl att i denna moment ej chargera oss med mycket skräp som kostar pengar, då pengar kanske börja manquera.

Possen var här i går och vi arrangerade

om Vestmanlänningarnes afmarche, som lär ske den 26 sist. Det är en obotlig förlust genom den activa Brändström. Vi funderade åter på moyen, att få ett stillestånd; sådant vore för oss *vigtigt* i alla fall. Men *om Sverige skall försvinna*, så lär det väl icke lyckas. Adieu min heders vän! helsa mycket de unga kamraterne och var viss på den vänskap och högaktning, med hvilken jag oföränderligen till döden är Er trogne vän och ödmjuke tjenare

G. M. Armfelt.

Vestra Ed den 22 Juli 1808.

S. H. T.

Jag gratulerar af allt mitt hjerta till den lilla charmanta affair Ni haft, min heders kamrat! och som slagit så väl ut. Våra unga vänner hafva fått litet tillfälle, att blifva nämnde som de förtjena, och jag såg på Fredr. Essen, att det var äfven en rigtig karl att föra fram, utan att han gör något buller af sin bravoure. Ack! om vi hade

folk, nog skulle det då gå; men Riddare-tiderne äro förbi, och all personel bravoure och talang hos individuer, då den icke åtföljes af mansstyrka, hjelper litet, men blir icke afgörande. Helsa våra unga kamrater oändligen; säg att jag glädes öfver *allt hvad* de göra, som utmärker dem, som *en rättskaffens* kamrat och en öm Far, som räknar sig till profit och ära, hvad dess närmaste göra för att blifva rätt kända och ansedda. Lif-Regiments-Hussarerne är *en superb* troupp. Jag tycker mig känna med hvad satisfaction Ni påminner Er min *bästa* vän, att det var af Er hand de i Finska kriget fingo sin första bildning, till det de blefvo då, och det de sedan ändtligen fått blifva. Jag önskar att Gethen *intet* får ledsamhet utaf sitt dröjsmål, då han förut var så länge prevenerad. Någon skall väl få skulden för deras fäagtighet, och *då* är det commode att falla på honom.

Tolf medailler medfölja; nu börjar medalj-magazinet blifva tomt. Att Ni, min estimable vän, våra unga kamrater, och

större delen af Arméen göra underverk för att suppleera brist på troupper, härpå tviflar jag icke; tvertom, hela mitt hopp och all den tröst jag i mina svåra bekymmer kan äga, hvila härpå.

Men emedlertid skall man tänka på, att gifva Er moyener, och då 500 man Väsby Cavalleri-Vargering kommer, så blir med Thure Cederströms Corps intet Ert deficit så betydande; ty hans 2:ne Dal-batailloner med friskyttarne äro fullt så goda som 3:ne svaga Ni förlorar. Men den tjocka Schw * *, som var här i går och tryckte mig moraliter, skall hindras att recrutera fångarne ur sin Wargerings-Bataillon, af den ordsak; att jag nu håller på att byta ut dem som tillhöra honom och Skaraborgs Regemente, och det vore en ogudaktighet mot dessa stackare, att privera dem af sina Torp m. m. Tala vid Drufva och Lagerbring härom, Schw * * *s mage är icke susceptibel af känslor för annat än Roastbeeff. Med Billberg hoppas jag Ni blir nöjd, åtminstone har jag alltid varit det.

Men med T * * C * * * blir värre; om jag kunde få honom hit, så vore jag tranquil; ty hans bref till mig bevisa, att han är dum och hufvudlös vid detta tillfälle; och rygten, som gå om hans personela dristighet, gifva mig en bedröflig *inqvietude*. Se huru Ni kan ställa detta i ordning! Carl Anckarsvärd kommer upp, men vill icke gerna hafva med T * * C * * * att befatta. Axel Rosen skrifver, att Christinehamns Landtvärn, som skall vara rätt bra, nu marcherar; *det blir dook en liten värme sade Pigan.*

Jag får behålla Brändström; men Ni får i revange en trädkarl dit upp; dock betyder allt sådant intet; i nödens stund äro *de* mesta docile; och ansvar är en *buse*, som icke många tåla att hafva i perspectif. Jag supponerar, att denna Brigad-Chefs creation är ett galanteri af T * *. Med den &c.

Ödmjuke Tjenare,

G. M. Armfelt.

Vestra Ed den 25 Juli 1808.

S. H. T.

Med morgonrådnaden ankom ert bref af d. 23 min heders vän; äfven som den Asiatiske Hordförarens sednaste sinnebilder, hvilka äro förträffliga. Den af i går hade äfven sitt stora värde, ehuru jag ämnar begära explication öfver vissa delar deraf, då jag hinner med att utveckla mina idéer. Emedlertid ber jag att Ni är god och framför tusende vackra och välmenande helsningar till vår Cossack-General och Historiograf, de andra kamraterne icke förglömmandes. Ja *Prospecten!* den är visserligen skön. Om det som händer eller händt Gethens Batteri, i anseende till subsistance för folk och fä, redan tjenar att verka på oss, hvad skall då hända här, der missvext på säd och foder lofvar ett högre elände, än det Ni redan erfarit? Och der ett *rent af besatt Commissariat*, som har medel till sjö-transporter, rent utaf emot min avis och slutligen mot min ordres transporterar allt på kärra, på det Bondens hästar till hösten

måtte vara fullkomligen obrukbara, och allt hvad till Arméens underhåll hörer, fela, i brist af transport-moyéns. Jag bekänner uppriktigt, att, ehuru litet jag håller utaf att se omöjligheter, *de som hota utförandet af detta krig förskräcka mig i alla afseenden.*

Då jag skref om den gamla ideen att söka ett stillestånd, hade verkligen Er bekantskap med Staffelt och möjligheten att deraf draga parti, ett betydligt rum i min plan. Men den 22 om aftonen kom en Ordres från Kongl. Maj:t, att addressera mig å hans vägnar till Prinsen af Augustenburg, för att proponera det med sådane vilkor, som redan förutsatte afslag, om ock de 6 bataillonerne, som gå bort, skulle blifva qvar. *Den öfvertygelsen, som aldrig öfvergifver VÅRT Cabinett, att dess preponderance i magt och genie är omöjlig att emotstå, är som salig Konungens i Danmark opinion om sin Stång-piska, i hvars längd han ansåg största delen af sin värdighet residera.*

Jag tror Westgötha Wargering tål att litet efterses, innan han föres i elden; behåll den således under Edra ögon till en början. Commendant kan jag icke göra den tjocka och tjockhufvade mannen till, om intet i Götheborg en sådan kom att fela. Men som H. K. H. Hertigens officiella ordres af den 15 säga, att 4 bataillover af Calmar Allehanda hitkomma och 2:ne förut äro här, som höra Bucephalen till, så kallar jag honom genast hit för att taga befälet öfver 6 bataillover, så snart deras ankomst af Landshöfdinge-Embetet blir mig annoncerad. Nu trycker han mig med dumma bref och projecter, tror sig kunna försvara sin position, utan Helsinge Bataillon m. m. Bästa vän! res till honom, och sök att, independamment af Edra ordres, få rigtiga begrepp i hans fläsksvål. Då man lemnar vattnen, skola alla båtar och pråmar neddragas, så att ej Danskarne kunna begagna sig häraf. Denna operation är af största vigt, och att den sker med noggranhet. Så snart flygande Corpsens hufvud-station skall vara Jern-

skog, så gifves intet annat ställe än Åmål till magazin. Men lemna vi intet bra mycket till fiendens disposition? och hvad hindrar honom att sträcka sina excursioner ända till Åmål, der vi alltid hafva förråder och som är le point de contact våra flygglar emellan? Jag tillstår, att Holmedalen syntes mig vara i flere afseenden bättre än Jernskogen; men sedan Ni nu är så svag, och man nödgas, för att vara något, vara nära hvarann; så är väl kanske bäst att riskera något för att försvara den förnämsta delen af Wermland. Gör med Trosshästarnes betalning hvad som möjligen bäst convenerar. Billberg har rätt att önska det. Men skulle verkligen fara förestå, så får all oeconomi upphöra i sådane ämnen. Orderne till Thure Cederström och Commissariatet finner jag rätt bra, blott de af alla rätt fattas. Om båtars och pråmars tillbakadragning får blifva en extra ordre då tiden blir. Jag väntar nu stundligen svar från Prinsen af Augustenburg om stilleståndet; så snart det ankommit, reser Carl Anckarsvärd upp

till Er, han vill gerna gagna; men så länge vår mägtige Brigad-Chef står som en saltstod i vägen för allt godt, vill han icke vara med i leken.

Adieu min heders kamrat! med vänskap och oföränderlig högaktning till mitt sista Er

Ödmjuke tjenare,

G. M. Armfelt.

P. S. Gör en hastig resa ner till Cederström och gif då en noga coup d'oeil åt Holmedalen och dess environer mot Karlanda.

Vestra Ed den 27 Juli 1808.

S. H. T.

Westgötha Wargerings-bataillons gevär gå gerad på Eda. Den trouppen, så snäll han är, behöfver att i 8 dagar öfvas under ögon, som bedömma exercisens nytta och natur, som mot en fiende skall brukas: *tro mitt råd i denna del.* Det är mig kärt, att unga Armfelt gjort sin sak som han bort. Gossen har allt för att blifva en fullkom-

ligt bra karl; han har under mina ögon och sedan under C. Posses gjordt sina första vapen, och gjort då rätt bra, modigt och kallt. Är Ni nöjd med honom, min heders vän, så *nyttja honom* och gif honom tillfällen att visa sig. Denna belöning är öfver all annan vid hans år. Här innelyckt följer en billett; i rapporten kan han icke mer komma. Grefve Ugglas skall skrifva till Hallenborg säkerligen. Tack, min bästa vän! för den försakelse af egen säkerhet, med hvilken Ni tänker på oss. Med Guds hjelp skall från Er Corps intet tagas, om intet tvärtom jag kan förstärka den.

Bungen kommer långsammeligen. Ehuru rak, skall han likväl vara mycket accommodant, och dessutom är jag decideradt att ej krusa med de Herrarne; att få behålla Carl Cederström hade varit bäst. I morgon reser Possen till lilla Prinsen, som skrifvit mig till ett högst artigt bref och *de propre mouvement* utan anledning, offererat ett stillestånd till d. 29 om morgonen. Få vi stillestånd, så böja vi ej derangera vår ställning i Tyxmark, utan fastmer

arbeta på att fylla upp antalet af vår troupps behof.

Toll lofvar från Skåne 4 Batailloner med det första. Kunde Ni ej söka ett samtal med Staffelt för att plugga uti honom, att fred emellan oss och Norrige vore nu det förmånligaste af allt? Pretexten till Er vän kunde ju vara helt *particulier*, efter Ni kännt hvarann, och nu en Commission på några dagar existeradé. Gör likväl som Ni bäst tycker; men konsten är att paralysera för det närvarande fiendens activité, och på det bör våra planer gå ut.

Intet nytt från. England, ingen Paketbåt. Men flottan går kring Zeland, släpper fram skepp till Köpenhamn och courtiserar Danskarne, samt skickar Spanska proclamationerne till de Spanska Troupper som ditkommit. Om ett par dagar väntar jag säker nouvell från Zeland; jag har skickat dit en person, som förstår att snappa upp nyheter.

Adieu min heders vän och gamla kamrat! till döden Er trogne och

Ödmjuke tjenare,

G. M. Armfelt.

Utanskr. Öfver-Adjutanten af Dagen *G. Adlersparre.*

Enskilt.

Kl. 10 den 30 om aftonen.

S. H. T.

Ända tills i afton kl. 8 har jag väntat på resultatet af Possens negociation, som den 28 om morgonen for till Hasslund: om natten mellan den 28 och 29 kom åter. Er Bref-post i traf har varit 24 timmar på vägen och resultatet är, att de *afslå allt stillestånd.* Prinsen har varit bålt artig mot Possen, lemnade hopp och lofvade, att 12 timmar efter gifva skriftligt svar. Detta blef ur en annan ton, högt och negatift. Nu är jag ängslig för Cederström, som kanske står säker i Tyxmarken och är svag som fan. Ack om man kunde betala dem deras insolence! Nu till Ert bref af den 29,

som jag fick i afton. Er mission till Staffelt var galant, men nu blir det ock utan verkan. Att en Skants Winberg rappellerar oss vår Vauban, är fullkomligt min opinion; och ville jag stått fadder, om ej den satans lilla Prinsen laggt hinder i vägen. Få nu se, om vi få kanoner, sedan vi requirera dem. Jag tviflar derpå: innan jag får veta hur Thure Cederström passerat 24 timmar, är jag i en helfvetes pina. Edra Troupper, som skola komma, marchera allt hvad de hinna; men fan har lagt tyngder på allt hvad som går till oss. Förlåt mitt lilla skrifvande; jag har nu i 2:ne timmar jemnt kluddat. Anckarsvärd kommer snart efter detta. Helsa Henning Wrangel, som trodde på stillestånd, och säg att *nu mindre än någonsin* är det i fråga. Kl. är nu half 12 om aftonen och jag önskar Er en rolig natt, min heders kamrat.

G. M. Armfelt.

P. S. Österrikarne och Fransoserne lära slagits i Gallicien; de förra hafva haft en liten fördel.

Pesten är i Ryssland och missnöjet framför den.

Vestra Ed den 5 Aug. 1808.

S. H. T.

I går afton hade jag äran bekomma Ert bref af den 3, min heders kamrat! *Staffelts* propos om Canning var rätt qvick; men nu sedan Spanska och Portugisiska affairerne gifvit köpmans-speculationerne luft, så torde Beursen i London äfven få sin plats i förpostkedjan. Emedlertid är det väl intet för England vi göra krig; det är visserligen för vårt eget väl och *nöje;* och *vår Canning* defierar jag Gud Fader sjelf att determinera till att bo hos förposterne.

Jag tror intet att Danskarne *nu attackera* oss på Wermlands-sidan, annat än öfver Tyxmark; kasta sig in på Holmdalen med starka partier och söka oroa våra communicationer; samt plocka bort den usla skörd vi samlat. Man kan betala dem i samma mynt, mais voilà tout et les battus payent

l'amende

l'amende — — Att vi utom detta på den sidan intet essentielt kunna göra emot dem, är äfven min fulla öfvertygelse, efter förmodligen Staffeldt lär vara väl befästad och omgifven i Matrar. Billbergs affair är arrangerad. Trettio man af Örebro Landtvärns Bataillon, som skickas till Wermland, stadna i Christinehamn. Af Elfsborg var intet att taga; ty der intet är, har Kejsaren förlorat sin rätt. Den mycket galanta Billberg, som har mycket mat att anskaffa, vill ej begripa, att folk fattas der han vill hafva dem. Den Landtvärns-Bataillon, som nu lär vara kommen, kan visserligen läggas nära Arvika, till dess Ni finner, att den är så för sig kommen, så den småningom kan öfvas till fält-tjenstgöring och vid elden. Denna epoque bör icke reculeras öfver absoluta behofvet, ty i vinter (om vi skola då ännu göra krig) behöfves folk, som kan slåss. Jag fäster mig så mycket mer vid den idéen, som den Bataillon af Örebro Landtvärn, de skicka oss på halsen,

är 1:o ett sturskt folk, som de för mutineri nödgades skilja från sin tjenst, och 2:o utan skor, 3:o utan patronkök. Dessa kunna blifva magazinets grannar tills de hunnit bildas och fått sina första behof. Den 8 kommo de till Carlstad, hvarest jag litet uppehåller dem, för att få reda på hur med allt hänger ihop.

Westgötha Wargering, då den hunnit ankomma, kan anses höra till 1:sta Brigaden, äfven som den Wermlands Bataillon, som nu ankommit från Christinehamn och den som i slutet af Augusti i Jösse-Härad skall sammandragas. Carl Anckarsvärd är en bra och pålitlig Officer; men han har ej det genie, som August, hvilken förenar dertill ett hederligt och godt hjerta, som sällan plägar vara snillens partage. Så länge jag för befälet, skall aldrig Edra 2:ne sednare önskningar mankera. Ehuru kär August är mig, vet jag, att hans och Er egen önskan förtjena all företrädesrätt i nuvarande omständigheter.

Med kläde för de oklädda, bör man vis-

serligen occupera sig: konsten blir, att i uppgifterne finna på det medium, som gör saken möjlig, i anseende till uselheten af våra vanliga tillgångar. Jag väntar här äfven för högra flygeln Er uppgift, och skall icke underlåta att memorialisera. Med oaflåtlig vänskap och högaktning har jag äran framhärda

S. H. T. min gamla Krigs-kamrats trogne vän och ödmjuke tjenare.

G. M. Armfelt.

Den 9 Aug. kl. 6 e m.

S. H. T.

Jag borde ej skrifva, ty jag är trött och confus. En Courir, som kom denna morgon och är expedierad, och ändå 2:ne andra, hafva tagit från mig vett och krafter. Men jag vill ej lemna Ert bref af den 7, min gamla krigs-kamrat! längre obesvaradt, *au risque*, att Ni ock finner mig confus.

De Danske lära grasserat i Tyxmark och deromkring i flere repriser: det betyder

alldeles intet. Rosen tror sig icke kunna få ut sitt Landtvärn på desse orter; men då stunden är inne, skola vi med flygande corpser tjena honom som nitiska kronobetjenter. Jag hoppas att Hallenborg fått ett artigt bref af Kung Ugglas; det synes vara en klok man. Här kunde man flytta Herren ur vagnen bakpå, och vice versa, utan att confundera verlds-systemet. Baron Bunge blir oss alltid en incommode personage; och jag väntar mig en farce; men sker det, skall han få pligta derför, om jag *då skulle bibehålla befälet*, som kan blifva en sak att sätta i fråga vid ett sådant tillfälle.

Gif permission, som Ni finner för godt och utan att rapportera mig, men conservera formerne med Brigad-Chefen, ty all ansökan går genom den. Men Ert bifall är då som mitt, och kan då arrangeras tillika, så att de få behålla sitt dag-tractamente, om ej saken rapporteras, så är det så mycket bättre. Jag förstår ej dessa oeconomiska ceremonier, men der uppe lär väl någon vara, som vet huru sådant regleras

bäst. Jag skall underrätta mig om det kan låta sig göra, att anställa en sådan munderings-besigtning, med tillkallande af flere personer, så att den uppfyller ändamålet. Jag tror att det icke är sanningen Krigs-Collegium sätter i fråga; men allt annat, som kan hindra exsecutionen af det som borde ske. Här följer det bref, jag med Couriren fick af Tibell; det börjar gå illa. I andra bref eller ordres var intet annat, än snubbor till mig och precisa ordres att åter entamera negociation om stillestånd. Vi äro alldeles våldtagne i våra fredliga planer; och begripa ej att man sparkar emot så flatteusa Caresser.

Skicka mig Tibells bref igen min heders vän! sedan den hederliga Hettman August och dess broder fått del deraf. Med all möjlig saan högagtning lefver och dör jag Er uppriktige vän och ödmjuke tjenare.

G. M. Armfelt.

Westra Ed den 14 Aug. om aftonen.

S. H. T.

Jag kommer nu från Wenersborg, dit jag var tvungen att resa, för att bjuda till återföra ordning och sundt förnuft; får se hur jag lyckats. Ändtligen hafva de tvungit mig att fatta i med hårdhandskarne. Måtte Billberg snart återkomma och kunna hjelpa mig med detta helfvetes byket. Ert bref, min goda krigs-kamrat, af den 11, fick jag i Wenersborg. En affaire Öfverste Pahlen haft den 7 Aug., är i mina ögon otäckare än den med skärgårdsflottan; ty den bevisar en ovanlig hufvudlöshet i primitiv-planen och något bra ledsamt i sättet att utföra saken. Af 22 Kanonslupar, som voro i Jönssons affaire, äro 16 *satta* utur all activité. Brändström taga de nu ifrån mig till en början; således ett stycke armée; ty nog är han så god, som många Batailloner. Blir det mitt öde, att föra Secours till Stockholm eller Skåne, så kommer jag att få contreordres på halfva vägen; önskligt vore, att jag förr kunde kom-

ma ur denna rukan, och att den de vilja hafva till General en Chef, blefve installerad. Krigs-Presidenten väntar, att jag tager humeur eller blir degouterad, för att komma till denna post. H. M. vill menagera mig och ej utan ett visst decorum sparka mig bak. Häruti har han orätt; ty jag skulle finna mig admirabelt i den disgracen. Negociationerne, som nu äro i fråga, roullera blott på, att en Dansk Officer får gå genom Sverige till Köpenhamn, (hvilket Prinsen begärde) och under dess resa skulle stillestånd existera. Detta har H. M. fästat sig vid, samtyckt till Officerens passage; men i denna moment har jag ännu ej svar om hur Hans Höghet vill göra, ty som hans sista bref var oanständigt, har jag icke skrifvit, utan blott låtit honom veta, *qu'on lui accordoit ce qu'il avait desiré.*

Hjerta kommer upp som Utrednings-Intendent med alla pouvoirer, utom kläder och pengar. Man skall emedlertid göra hvad man kan. Jag får lika svar om 3-pund. Kanoner, som om dem som reqvi-

rerades till Eda Skans. De hafva en föresats att göra intet af hvad som begäres, fastän Hertigen lofvat och än lofvar allt. Dessutom behöfver väl Södra Finska Arméen alla Kanoner, sedan expeditionerne de göra börja kosta så hederligt med artilleri.

Adieu min hedersvän och kamrat! Helsa alla de unga kamraterne, nominairt Hettman August. Till min dödsstund, med fullkomlig högaktning och vänskap,

Er trogne och ödmjuke tjenare
G. M. Armfelt.

Engsjö den 12 September 1808.

S. H. T.

Oändlig tacksägelse min gamla heders krigskamrat! för Edert vänskapsfulla bref af d. 1 Sept. Jag behöfver icke säga Er hur rörd och erkänsam jag är för alla bevis af tänkesätt, hvilka jag ansett som en ära förvärfva mig af sådane personer, hvilka förena hjertats egenskaper med de mest distinguerade talanger. Då denna högsta be-

löning följer mig tillika med Arméens minne, fattades visserligen intet i min verkliga lycksalighet, om jag såge *mitt fosterland ur faran* och mig sjelf något närmare det enda jag äger, nemligen *Âminne*. Nu trycka mig ibland allmänna och enskildta bekymmer, ehuru glad jag är att vara från scenen, som Hufvud-Acteur; och då faller mig in flere idéer, hvilka för att med Succés exequeras, fordrades mer helsa och mindre år än jag har. Om någon tid flytta vi alla härifrån till Nynäs, äfven mina Barns egendom, och der kommer jag förmodligen att passera vintern, om intet något mer obehagligt, än en exil stör mitt lugn. Min plan är att rigtigt jouera af lifvet, fullborda påbegynta arbeten, lemna mig åt studier, som jag öfvergifvit sedan min varelse i Kaluga, och önskar allt det goda åt fädernesland och vänner, som jag möjligen kan upptänka. Nu har jag gjort reda för min varelse, så för det närvarande, som efter den plan jag för en framtid formerat. Jag är viss på, att sjelfva Öfver-

Adjutanten och Öfverste-Lieutenanten, som läser dessa rader, icke vore misslynta att äfven få på samma sätt tillskapa för sig en från affairerne afskild lefnad. Men så snart torde detta ej låta sig göra; man får ibland lof att uppoffra något åt opinionen och vidtaga prejugéer. Hertigen har i denna vägen yttrat sig till mig på ett sätt, som hedrar både hans omdöme och hans hjerta.

Det fägnar mig, att Krigs-Presidenten tagit ett klokt parti, lika helsosamt för honom sjelf, som för Arméen. Måtte han nu ej variera! i förra fallet, nb. om han blir höflig, och fast vid ett uppgjordt system, så kan han blifva Arméen vida förmånligare än jag. Dess credit hos H. M., dess Chefskap för hela det bandet vi dependera utaf relatift till dagliga behofver; dess Embeten, som i alla Departementer gifva honom en slags rätt att befalla, kunna hasta ett resultat, som jag med alla mina böner och föreställningar aldrig kunde utverka. Sedan den ståtliga Billberg är ensamt occuperad af högra flygeln och har magten, så

kommer der att gå herrliga till. Men den vänstra beklagar jag, och ser min hederliga Posse i andanom, hur bitter han skall vara, då Commissariatet agerar på fusk.

Unga Armfelts parlamentering var rätt rolig. Hur lycklig han skall varit, att få äta så mycket han förmådde. Om den gossen förtjenar, som jag det hoppas, Er godhet, så tag Er litet utaf honom; sök att fästa dess attention på saker, hvaruppå hans framtida väl bero, och som, utan att skada caracteren, tillhöra hvar och en mans moraliska bildning. Jag vågar recommendera hos en gammal vän och krigs-kamrat detta lilla testamente jag lemnat efter mig; ty med bästa vilja att taga mig af unga Armfelt, som jag först i Pommern lärde känna, har aldrig det så passat sig, att jag kunde göra något för honom. Mycket, ja oändligen mycket helsningar till min hederliga Rustan! Han är en sublim Contrefejare af Nådenes Sal och dess stora lyckta. När nu den dåliga årstiden kommer, måtte han vara försigtig med sin dåliga helsa.

Rudbecken, Winblad, Carl Cederström m. fl. önskar jag måtte blifva påminte om min existence, som den, hvilken lifligen interesserar sig för dem på det högsta.

Med den mest oföränderliga vänskap och den fullkomligaste högaktning, har *jag* äran till mitt sista frambärda S. H. T.

Min gamla goda Krigs-kamrats
trogne vän och ödmjuke Tjenare,
G. M. Armfelt.

P. S. Från Finland låter ej bra. Lindulax-affairen var fatal, och satte Klingsporren i stor embarras; men det värsta är, att denna echéc confunderat och decouragerat något hvar, och att de icke velat taga ett rigtigt parti i olyckan: Vegesach kom likväl apropos.

Rättelser.

Sid.	*rad.*	*står*	*läs*
4	16	underhålla	undanhålla:.
17	16	*noten:* lama	säkra
65	—	*cretourer*	*entourer.*
69	14	*synes*	*syntes.*
96	*sista raden*	blifra	blifva
101	*sista rad.*	föra fllet	förra fallet
106	14	och	ock
178	13	hända	lända
186	16	skadlig	skadligt
202	20	l'emsmible	ensemble
206	13	nyttja	nyttjas

HANDLINGAR

RÖRANDE

SVERIGES

ÄLDRE, NYARE OCH NYASTE

HISTORIA,

SAMT HISTORISKA PERSONER.

UTGIFNA AF ETT SÄLLSKAP.

TREDJE DELEN.

STOCKHOLM,
HOS L. J. HJERTA, 1830.

ANMÄLAN TILL ALLMÄNHETEN.

Älskare af och Nitälskare för Svenska Historien och dess mer eller mindre vigtiga delar, och hvilka i sitt förvar äga handskrifna Handlingar, vare sig utförliga beskrifningar, strödda anteckningar och uppsatser, eller enskilda bref och anecdoter, hvilka i mer eller mindre mån upplysa vårt Fäderneslands politiska händelser och förhållanden, och caracterisera dess äldre och nyare Historiska Personer, anmodas att dermed biträda närvarande arbetes utgifvare. Dervid får man förklara, att skrifter, som i följd af deras beskaffenhet synas vara ämnade att kungöras, och andra, hvilka ej röja någon sådan afsigt, emottagas med tacksamhet; men att de af denna sednare beskaffenhet, och i hvilka den enskilda förtroligheten vanligen och oftast uteslutit väld och ensidighet vid politiska händelsers och Personers teckning och bedömande, högst värderas.

De biträden som benäget meddelas, inlemnas under adress till *Wiborgs & Comp.* Boklåda, eller Boktryckaren *L. J. Hjerta*, med utanskrift till: *Utgifvarne af Handlingar, rörande Sveriges äldre, nyare och nyaste Historia samt historiska personer.*

INNEHÅLL:

BREF
FRÅN
HERTIG CARL GUSTAF (CARL X.)
TILL SIN FADER
PFALZ-GREFVEN JOHAN CASIMIR.

1.

Monseigneur.

Depuis mes dernieres lettres, (lesquelles j'escrivois à VA d'Åby) j'ay continue jusques icy mon voyage heureusement, ayant salve M:r le comte Pierre à Visingsbourg et M:r Jean Skytte comme aussi M:r Laurent Kagge à Jönecoping, les quelles tesmoignent porter grande affection pour le bien de VA, M:r Kagge parla sort sincerement avec moy, mesme Jean Hindrichson qui demeure icy et me fait toute sorte de courtoisie, il est resolue de me suivre du main s'il plaist à Dieu jusques a Schara, prenant chemin aupres de la riviere, puis je continueray avec l'ayde de Dieu mon chemin jusques à Stockholm par Wermenland, Nericke, Wesmanland et Sudermanland, car on dit que M:r le Chancelier demeure à Tijdön. C'est tout que je puisse escrire pour ce coup à VA,

l'affection continuelle de M:r le Grand Admiral, comme aussi me declare les comptes tant brouiller de l'vn et de l'autre qu'a peine V. A. en puisse scavoir la verité, c'est qui change de temps en temps le dessein de V. A. Nous avons travaillier cette semaine passez à contenter les crediteurs de V. A suivant l'ordonnance que V. A. avoit donné. Je croy que M:r Baar pourra particulierement donner relation de ceux qui sont contentez. Nous sommes en fort grande difficulté avec les tuteurs des enfants du feu M:r Rosenstern, les quelles ne veulent pas prendre le R. D. à 3 daler. nous attendons la resolution que V. A. donnera la dessus, comme aussi de l'habiliement de mes gens si on le prendra de ces 800 daler ou autre part et mesme si je fairay mes seilles et mon trainau icy ou à Stegeborg. Sur tout cela je me regleray selon le commendement de V. A. Cest semaine j'ay envoyé les lettres de V. A. à M:r le grande chancelier le quel sera bientost de retour icy, mais aux semblables bruits on ne se peut sier, je souhaite son retour de tout mon coeur, car à cest heur je suis comme enfermé ne sçaschant point des nouvelles. Je n'ay pas encore commencé d'aller dans la vieille chancelerie, mais j'iray dans peu de jours. Au reste je croy que V. A. s'asseurera bien de mon retour icy. Ayant reçy les commendements et salutaires admo-

nitions de V. A. je m'estimeray tres heureux de les pouvoir exactement suivre, suivant le desir que i'en ay, je me recommende cependant ci demeure

D. V. A.

De Stockholm le 17
d'Octob. l'an 1640.

Il y a icy vn page nommé Zitton qui desire à me servir, je ne sçay si vostre A. voudra que j'eusse plus de gens.

5.

Monseigneur.

Je suis tres aise d'apprendre par les lettres de V. A. escrittes à Madame ma soeur, la bonne disposition de V. A., priant le bon Dieu qu'il veillie conserver V. A. long temps, pour le bien des siens, or quant aux nouvelles de deça, M:r Jean Oxenstern s'en va faire la paix en Allemagne, ayant pris conge de moy avanthier et ce fort courtoisement, m'ayant prié de faire ses recommendations à V. A. Les Ambassadeurs de Stralsund prirent congé de sa Majesté maiquerdy passé publiquement, le mesme jour M:r l'Admiral me visita de qui j'ay pri conseil comment il me faudroit gouver-

ner à cette audience, qui me conseilloit d'estre present, prenant la place la quelle V. A. eust à la derniere audience du Portugais. Hier je visita Mr le Marquis de Baden et sa sneur, C'est tout que je puisse escrire à V. A. pour ce coup, demeurant

D. V. A.

De Stockholm le
16 d'October 1640,

6.

Monseigneur.

Je suis tres aise d'apprendre par les lettres de V. A. la bonne disposition a une parfaite santé, souhaitant de tout mon coeur qu'il plaire à Dieu y contribuer sa benediction, comme nous le prions incessament, or quand aux lettres de sa Majesté la Royñe mere, je mestonne grandement de *ce* quelles ne sont pas encore rendues à V. A. et pourquoy on les restient, car Mr le conestable m'a dit devant sont depart d'icy (le quel n'est pas encore retourné) qu'ils avoient resolu de les envoyer à V. A., par l'ordinaire qui alloit alors, il faut que la resolution soit changee depuis, mais si par aventure on me vouloit presenter la lettre, je suiveray tres actement les com-

mendements de V. A., cependant je demeure

D. V. A.

De Stockholm le
20 d'Octob. l'an
1640.

7:

Monseigneur.

Les difficultez des enfans de M:r Rosenstern, (les quelles je manda à V. A. par mes lettres il y a huit jours, dont j'en ay eu de responce) sont hier avec grande peine videz, ains qu'ils sont resolus de prendre le R:dr à 3 daler, cela nous servira d'exemple suivant les commendements de V. A. de ne marchander plus en Rd. mais en monnois de cuivre, or quand à mon vieu traineau et harnois, je croy que le trainau soit à Stegebourg ou à Upsal, car les harnois je les ay icy, Nous n'avons point encor parler à Meurman toushant la liverie, mais j'espere qu'avec la premiere poste j'en puisse adverter V. A. de cela, j'attenderay à prendre un page jusque à ce que je puisse trouver un bien propre. Au reste j'ay commencé à aller dans la vieille chancellerie pour voir ce qu'il y a de principal à sçavoir, je suis resolu par l'advis du Docteur Jean et d'autres, à commencer les affairs du

Roy Gustaf le premier pour en sçavoir les fondements de ceste maison. Je prie Dieu qu'il benisse mes desseins, affin que je puisse servir à la gloire et au bien publique Sur cela je me recommende aux bonnes graces de V. A. demeurant

D. V. A.

De Stockholm le 24
d'October 1640.

8.

Illustrissime Princeps clementissime domine parens, Litteras V. Cels. vt et Reginæ viduæ nuper accepi, quarum mandata *postea* exequutus sum, atque Johanni Oxenstierna solummodo litteras Reginæ viduæ perlegendas tradidi eamdemque copiam collegialibus suis monstrandam dedi, cum petitione ut consilium inirent *quod in tali* casu post hac agendum foret, præterea consultum duxi retinero litteras reginæ viduæ donec per occasionem certi Tabellarii illas possim V. Cels. remittere. Nil *aliud* scriptu dignum occurrit, præter postulata aulicarum nobilium, qui a me sæpius affligitarunt vt in saltu quodam nomine Balet personam aliquam agerem, sed responsum differre statui donec mandatum V. Cels.

eo de re accepero; Hisc'e V. Cels. protectioni divinæ commendo

V. Cels.

Subiectissimus et obedientissimus filius
quo usq. vixero
Carolus Gustavus
Co. Pa. Rhe.

Holmiæ 31 Octobris
A:no 1640.

9.

Monseigneur.

Je ne peu pas assez tesmoigner la joye que j'ay d'apprendre la bonne disposition de V. A., je ne cesseray jamais à prier le bon Dieu pour l'entiere santé de V. A. Hier je faisois les excuses de V. A. à M:r Ture Oxenstern, qui tesmoigna les prendre à bon part, je ne manqueray point à presenter la lettres de V. A. et a faire les excuses aux autres suivant le commandement de V. A.; Ceste semaine je reçeu des lettres de M:r Zigerot, qui me prie d'assister au Baptesme de sa fille; le 10 du courant je lay fais responce, le priant qu'il ordonnera un lequel præsidera ma place. Aussi ceste semaine tous les Messieurs reviennent et quelques uns sont desia revenues. M:r le Drotz est fort malade, Dieu le veillie assi-

ster, recommendant V. A. en sa divine protection je demeure

D. V. A.

De Stockholm le
2 d'Novemb. l'an
1640.

Hier ma soeur Marie fust attaquee d'une fiebvre continuee; Dieu par sa grace la veillie secourir.

10.

Illustrissime Princeps Clementissime Domine parens, Post discessum tabellarii extraordinarii Johannis, segniter eum iter facere percepi ex litteris V:æ Cels:is nuperrime exaratis; Non possum præterea subticere Carolum Caroli Admiralem regni Suecia' me visitasse, qui suum erga me amorem variis rebus contestatus est, quisque rogavit vt V. Cels. suo nomine humillime salutarem cum excusatione, quod propriâ manu suum amorem hâc vice non declaravit, cum adventum Cels. V. ad nuptias pra'sentes certo expectaret, quâ 'spe et opinione à me frustratus est, tum mox obliquè percepi cum quoque nuptiis non interfuturum. Regni Archiedapifer morbo adhuc graviter decumbit. Tabellaris proximo Legatus Salvius senatores ad pacem plurimum svadet cum salvus

conductus omnibus et undique concessus credatur. Deus pacis author pace et rerum necessarium copiâ nos beare potest, cujus protectioni V. Cels. ad omne felicitatis genus humillime commendatum cupio

V. Cels.

Holmiæ 7 Novemb.
A:o 1640.

III

Monseigneur.

Jean arriva icy mardy passé avec les lettres de V. A. du 7 de Nov. par les quelles j'entend grace à Dieu la bonne disposition de V. A., priant Dieu qu'il veillie conserver tous jours V. A. en parfaite santé; Or pour le reste j'espere que M:r Baar faira la responce, quant à nous autres icy nous avons à remercier Dieu qne mes deux soeurs ont recouvré leur santé tellement quelles ont estez avec sa Majesté aux nopces, les quelles ont esté assez pompeuses et riches, mais en cela malhereux que ma soeur aisnée s'y est trouvée un peu malade, jespere bientost la remise. Hier j'ay reçeu les lettres de V. A. du 10:de Novemb. les quelles m'assurent mesme du bon comportement de V: A: (Dieu mercy) sur cela je finiray

me recommendant aux bonnes graces de V. A. et demeurant

D. V. A.

De Stockholm le
14 de Novemb. l'an
1640.

12.

Monseigneur.

Ce peu de mots fairont seulement sçavoir à V. A. ma petite blessure, la quelle je reçut avanthier en tombant avec un cheval, c'est pourquoy je suis obligé de ne me remuer guere affin que par l'ade de Dieu je puisse estre bientost gueri, Sur cela je me recommende aux bonnes graces de V. A. demeurant

D. V. A.

De Stockholm le
21 de Novemb. l'an
1640.

13.

Illustrissime Princeps Clementissime Domine parens: ex litteris per tabellarium extraordinarium modo allatis Cels. V:æ curam atque dolorem satis superque percepi, quod me non ita parum movet, cum nihil habeam

beam maligni timendum ex novo hoc accidente, cujus ne dolor vel sensus in me amplius restat, proindeque filialiter et submisse V. Cels. rogatum velim, ut ejusmodi prorsus omittat animi motus. Hisce V. Cels. Deo altissimo et paternæ me clementiæ commendo V. Cels:is

Subjectissimus et obedientissimus filius quovsque vixero

Holmiæ 29 Nov. A:o 1640.

CAROLUS GUSTAVUS.
Co. Pa. Rh.

14.

Monseigneur.

Par les lettres de V. A. de Lunda j'apprend avec grand plaisir l'heureux voyage de V. A. jusques là je prie Dieu qu'il la vieillie conduire sain et sauf à la maison et la guarder de tout malheur, or quant à mon Leibknecht je croy que V. A. sera de mesme advis que moy, qu'il n'est pas bon de changer soubitement les serviteurs, l'ayant habilliez et chastiez j'espere qu'il me servira d'oresnavant bien, sur cela j'attenderay les commendements de V. A., demeurant à jamais D. V. A.

De Stockholm le 11 de Jan. l'an 1641.

15.

Monseigneur.

Je suis tres aise d'apprendre par les lettres de V. A. son bon comportement, je prieray incessament Dieu de la continuation, j'espere que V. A. trouvera bon que je m'en taist touschant mon valet de chambre devant qvestre instruict mieux d'un autre pour mon frere et moy, Or quant à M:r *Gylle* je suis fort estonné. M:r le gouverneur d'Ostrogothie ne se trouve pas moins esbahy, je croy qu'il a escrit par imprudence ou par commendement, ainsi que plusieurs l'entendent, M:r Schering Rosenhan m'a promis de luy en parler, car je vois un grand inconvenient. Au jour d'huy l'ambassadeur de Dannemarck a eu audience aupres de la Royne, M:r Jean Oxenstern a fait la responce, la Regence n'estant pas presente à cause qu'on avoit pensé qu'il prendre au jour d'huy audience chez eux, *de quoy* il s'est excusé pour un autre fois, c'est tout ce que je peu dire en haste à V. A., demeurant

D. V. A.

De Stockholm le
16 de Januari l'an
1641.

16.

Monseigneur.

Suivant le commendement de V. A. j'ay presenté la lettre de mon cousin à M:r le Grand Chancelier, et j'ay fait rendre la lettre de V. A. à M:r Gyldenklou. M:r le Grand Chancelier se trouve un peu indisposé de la disordre qu'on a esté contraint de faire aux nopces de M:r Bannier. La veufve du feu electeur de Brandenbourg a escrit fort amiablement à la Royne, mais il semble que le fils suivera en quelque façon les conseils du pere, Car il a escrit à la noblesse de la Pommeranie qu'ils se tiennent fermé tous jours en son faveur, J'ay fait voir à ma soeur la designation de ce que mon frere et mes soeurs ont receu, j'espere que si le temps nous ne sera pas trop court nous envoyerons avec ceste depesché la correction, sur cela je me recommende aux bonnes graces de V. A., demeurant

D. V. A.

De Stockholm le
18 de Januari l'an
1641.

17.

Monseigneur.

Je suis fort ayse d'entendre le bon som-

portement de V. A. par ses lettres avec l'ordinaire, cest pourquoy je ne peu suffisement remercier ceste bonté divine, priant quelle veillie conserver V. A. en longe santé. quant à moy je n'ay pas moins à remercier dieu, que je recommence à marcher sans baston, mais M:r mon gouverneur ne se trouve bien disposé, son col est extremement enflé, cest que luy a empesché de mancher aucune chose, les medecins experent que cela se passera bientost. Ceste semaine M. l'ambassadeur de Dannemarck a eu conference avec la Regence de son affaire, les humeurs sont bien troublés icy. Uthskrifningen selon les gårdar n'ira pas en avant pour ceste fois puisque le clergé s'oppose, craignant (*pour*) la liberté, *mais* la noblesse l'a consenti mojennant, qu'ils *auront* le pouvoir à prendre le paissant selon leur plaisir, cest tout que je puisse dire sur ce coup; je demeure

D. V. A.

De Stockholm le
23 de Januari l'an
1641.

18.

Monseigneur.

L'asseurance que les lettres de V. A, me font de sa santé et son bon comportement

me sont une joye extreme, j'ay grand raison à remercier ceste bonté divine, la priant tousjours qu'elle veille conserver V. A. en toutte prosperité, or quant a M:r l'electeur de Brandenbourg, je suis informé de beaucoup des personnes de qualité (non obstant qu'a ceste heure on ne communique point tant avec moy que cy devant, mesme je vois jamais les Gazettes Allemandes) que M:r l'electeur traiete fort amiablement avec nous, mais (comme m'a dit M:r le Grand Chancelier) on ne se peu pas fier entierement à ces traitez, considerant que durant l'authorité du comte de Schwartzenbourg on ne tirera nul profit de dela, de l'autre costé M:r l'electeur n'oublie pas à les entretenir en amitié, confirmant l'authorité du Comte de Schwartzenbourg, acquis des longues années, sur cela je me trouve en doubte s'il pourra estre bastant et ferme pour entretenir touttes ces amitiez ensemble, ayant une grande division entre les estats de Prysse, Au reste j'ay prié ma soeur de faire la reveue sur nos joyaux, puis qu'elle le scays mieux, je demeure cependant

D. V. A.

De Stockholm le
27 de Januari l'an
1641.

19.

Monseigneur.

Depuis mes dernieres lettres les quelles j'escrivois à V. A. avec Jean Knecht, M:r l'ambassadeur de Dannemarck s'en est party sans prendre congé de sa Majesté et de la regence, comme on avoit creu, puis que c'est hors de coustume, on l'attribue en grande indiscretion, toutte fois il a esté accompagnie hors de la ville de toutte la noblesse, M:r le Grand Admiral partira d'icy pour l'enterrement de M:r Sven Ribbing, il espere que V. A. luy faira la faveur d'honorer cest interrement avec sa praesence, l'assemblé qui se tient icy se dissipera en peu de jours, c'est tout que je puisse escrire pour ce coup, me recommendant tous jours aux bonnes graces de V. A. et demeurant

D. V. A.

De Stockholm le
30 de Januari l'an
1641.

On dits que M:r Gabriel Bengtson sera Drotzet, pour luy oster l'administration de Finances à cause de son avarice et que Petter Bannier aura sa place.

20.

Monseigneur.

Je m'estonne d'apprendre par les lettres de V. A. que M:r Gyldenklau continue tousjours en sa prosuite d'importuner V. A., il m'a communiqué: les nouvelles, je croy par ordre de M:r le Grand Chancelier, les nopces de M:r Sparre sont fort bien finiez, au mesme jour M:r Lars Kagge parla à M:r mon gouverneur touschant son taillieur qui desire de prendre service aupres de moy ou de mon frere, il a esté en France ou ce qu'il a appris son mestier, il est assez loué de son maitre de present, la necessité m'oblige d'avoir un valet de chambre, puis que j'entand que Jean demande son congé pour mieux prendre guarde à ses affaires, toutte fois il sera bien ayse d'avoir le nom d'estre en mon service, puis qu'il a tous jours servi fidelement, je croy qu'il meritera bien un pension, de quoy j'attenderay le commendement de V. A. Au reste je suis en doubte, si je sera plus obligé à porter le dueil puis que je ne croy pas que M:r le jeun electeur à escrit à V. A., M:r le Richsmarschalck ne se tient pas regle à la cour, et moy je me trouve un peu mal fourny des habits de dueil, en cela je me

regleray entierement selon le commendement de V. A., demeurant

D. V. A.

De Stockholm le
6 de Fevr. l'an
1641.

M:r le grand Chancelier ira en peu de jour à Upsal.

21.

Monseigneur.

Ayant appris le bon comportement de V. A. par ses derniers lettres, je croy d'avoir obligation à remercier la bonté divine pour ses graces infinies, la priant de vouloir tous jours avoir V. A. en sa sauve garde, or quant à nous nous n'avons pas moins à remercier Dieu, que tous sont en fort bonne disposition, Hier M:r le Chancelier m'a promis de me faire veoir la lettres de l'empereur, des electeurs et des Princes de l'empire, escritte à la Royne, à la Regence et aux Estats de Suède, je manqueray pas de prendre une copie pour l'envoyer à V. A. si le temps ne sera trop court. Du main s'il plaist à Dieu se faira l'enterrement du feu R. Drotze presque à la Royale, J'espere de pouvoir mieux faire une relation avec

la primiere comment que tout s'est passé, demeurant cependant

D. V. A.

De Stockholm le
8 de Fevr. l'an
1640.

22.

Monseigneur.

C'est hier que M:r Baaz arrivá icy, m'apportant les lettres de V. A. par lesquelles je trouve grace à Dieu tres asseuré de la santé de V. A., me trouvant au reste empesché à respondre succinctement aux lettres de V. A., car le temps m'est trop court, mesme j'attend les commendements de V. A. avec l'ordinaire, remettant à Madame ma soeur la resolution qu'elle prendera touschant Pauline, puisque nul occasion se presente. Cependant je demeure

D. V. A.

De Stockholm le 9
de Fevr. l'an 1641.

BREF IFRÅN NAMNKUNNIGA ENSKILDA PERSONER.

1.

A son Excellence Monsieur le Baron d'Horn Senateur, Mareschall des Armes et Gouverneur General aux duchés Brehmen et Verden.

a

Stade.

Hochwollgebohrner Herr Baron, Königl. Rath, Feld-Marschall und General-Gouverneur, Hochgeehrter Herr.

Ich habe bei meinem Hiersein die Ehre gehabt, von meinem hochgeehrten Herrn Feldmarschall unterschiedene Schreiben zu empfangen, bitte aber 1000 mahl umb Verzeihung, das ich dieselbe bishero *nach meiner* Schuldigkeit mit Antwort zu versehen, habe müssen anstehen lassen, welches doch aus keiner Nachlässigkeit geschehen, sondern es geschiehet öfters, das wen ich *mir* vornehme, ein und andres Brief mit der Post selbst zu schreiben, welches ich aber insgemein bis auf die letzte stunde ankommen lasse, Ihre Königl. Majestät nach mir schicken, und mich dan aufhalten bis die

Post abgegangen ist; meinen Secretarium aber habe ich eine Zeitlang aufs Land gehabt, durch welchen ich sonst hatte können schreiben lassen. Indessen ist alles, was meiner hochgeehrten Herrn Feldmarschalls Dienst und Angelegenheiten betrifft, bei mir in frischem angedenken, und werde nicht unterlassen, nach meiner. Obliegenheit dergestalt davor zu sorgen, als wen es mein eigen war, dessen dan meinen hochgeehrten Herrn Feldmarschall mittels diesem zu versichern nicht ermangeln sollen. Meine gehorsame Empfehlung bitte bey der Frau Gräfin abzulegen, und zu glauben das ich stets von gantzem Hertzen sein werde

Meines Hochgeehrten Herrn Feldmarschalls
gehorsamster und ergebener Diener

Stockh. den 23 Maj 1691.

S. Bjelke.

2.

Monsieur Monsieur le Baron Nils Posse Colonel d'Infanterie et Commendant
a
Bauskenburg.

Högvälborne Herr Baron och Öfverste!

Såsom dhe för Herr Öfwerstens Regemente hijtsände Flintemousqueter och bajonetter

wändigt uthur Churland dermed försees, aldenstund denne Commendering alt för långt ifrån denne orten eloignerad är, och numehra under Herr Gen. Major Mörners samt Hr Öfwerstens, som Commendant uthi Bauskenburg Commendo står, derföre twiflar jag intet at och dher å orten all nödig försårg derföre tages. Och jag förblifwer Högwälborne Hr Baronens och Öfwerstens

Riga den 5 Aug. 1701. tjenstwillige

E. J. Dahlberg.

5.

A Monsieur le Baron de Posse, Colonel d'Infanterie et Commendant dans Gothenbourg.

Högwälborne Herr Baron, Öfwerste och Commendant!

Högtärade Broder.

Såsom Hr Öfwersten medelst sin skrifwelse behagat mig berätta, det han med sitt regemente ej lärer kunna blifwa till march färdig förrän den 10 instundande Maj, så hafwer jag på den händelsen Hr Öfwersten härmed welat communicera, att så framt han inom förbemälte tijd ej blifwer marchfärdig, han då, sedan alt wore uti beredskap, strax derpå wille uppbryta och fort-

ställa sin march till Ystadt, på det farkåstarne, i fall de ankomma, som förmodeligen om 14 dagar till embarquering i orten förwäntas, ej måtte hafwa af nöden att wänta uppå Hr Öfwerstens Regemente. Skolandes jag så mycket hos mig står, uti all giörlig måtto sökia, Hr Öfwerstens Officerare wid ankomsten uti deras angelägenheter att willia fahra. I öfrigt förblifwer

Min Hr Broders

tjenstskyldigaste tjenare.

Landscrona d. 29 April 1709.

M. Stenbock.

6.

Högwälborne, Nådige Herr Landshöfdinge.

Jag ber ödmjukast Eders Nåde intet förtänker mig som kommer och oroar med min ringa skrifwelse, när jag wet Eders Nåd har hopetals beswär i denna bullersamma tijden. — Hans Maj:t marcherade d. 30 sistledne Octobris in uti Danska Norjet ifrån Eda skantz, ungefär med 13 eller 14 Regementer och wart strax så lyckelig at han undfick 50 man till fånga, som redan äro här förbijmarcherade. Wid gräntzen tog Hans Maj:t nattläger mitt emot der de Danske hade en wacht af 100 man; der befalte han wårt folk bulra och gjöra upp. Emidlertijd marcherade en dehl af

wåra om natten lönligen wägen till thess de kommo fienden på ryggen, der kunde ingen undanflyckt hjelpa. — Nu ligger Hans Maj:t litet uppan för Fredrichshall med Arméen, förmodeligen till thess at Arfprintzen von Hessen med General Düker, som blifwe wåra anförare här öfwer Sunsborgs brygga, komma med regementerne honom till mötes. — Then 10 eller 11 Nov. *lära* alla de regementer här ligga, komma *till att* bryta upp och gå öfwer. Gifwe Gud det skiedde i en lycklig stund, vårt fattiga land till någon hugnad. Wår General-Major Hagerberg wäntas i dessa dagar, ty får vårt Regemente ock följa med, hwarom wij redan fått ordres. Af regementet äro 400 man sjuka, 100 redan vacante, Gud *wet* huru med oss blijfwer när längre *lijder*. Jag har ännu härtill dag haft en god hälsa och stått mig wäl, så länge den warar är jag wäl förnöjd ehwart det bär, och kan ej tillfyllest tacka min Gud, *som skaffat* mig ynnest hos alla menniskjor här till dag. — Wij lefwe i den goda förtröstan att Gud hjelper oss, så att de Danske ej giöra något serdeles motstånd, undantagandes af fästningarne, dem Hans Maj:t ock änteligen lärer vilja antasta på det skarpaste med en stoor myckenhet af swåra stycken och mörsare samt 9 eller 10,000 Bossmän

män

män äro till Sunsborgs brygga nedförde. Wår gamle öfwerste Vitticy sitter ännu i Strömstad under arrest och hafwer redan fått sin domb, som är till lijf, ähra och gods, och utomdess betala till regementet fyrtiosex tusende Daler S:mt. Han gifwer sig ändock wäl tillfreds; man kan tro att Hans Maj:ts Nåd lärer giöra härwid någon lindring. — Min ödmjukaste respect anmäles hos Hennes Nåde Frun och lilla Baron. Min quinna recommenderar jag nu som förr uti Eders Nådes gunstig nåd och benägenhet, och med skyldigste wördnad lefwer

Högwälborne Herr Landshöfdingens
Eders Nådes
ödmjukaste tjenare.

Cantonair-quarteret
den 4 Nov. 1718.

Innelyckte till min quinna recommenderar jag ödmjnkast; jag har fördristat mig lägga det in uti Eders Nådes, för dess säkra fortkomst skull.

Utkast och Försök till Caracters-Teckningar af Konungarne Gustaf III, Carl XIII och Kronprinsen Carl August.

Utdrag af Bref, skrifna år 1810.

(Fortsättning och slut från 2:dra Delen.)

CARL AUGUST.

Om man tänker sig en enskild menniska och medborgare med den högsta moraliska fullkomlighet som kan anses vara förenlig med mennisko-naturen; om dervid helt naturligt visar sig för tänkarens öga orubblig redlighet; en aldrig från ädla föremål afvikande välvilja; varm nitälskan för allt godt och gagneligt, utan minsta skymt af förställning och tillgjordhet, eller behagsjukan att vilja synas; känslan för alla sanna pligters uppfyllande, och detta med en aldrig försvagad eller rubbad inneboende

föresats, att för hela sitt förhållande till medmenniskor och samhälle hafva denna pligtkänsla till ledare; och om man varit i beröring, eller åtminstone i någon närmare gemenskap med den Furste, som Sverige ägde och sorgligt förlorade; så visar sig genast och naturligt hans bild för *det* forskande ögat.

Om man tänker sig en man, likaledes i sin högsta fullkomlighet, hvars tunga och lysande lott det blifvit, att hafva sig anförtrodd styrelse-magten öfver ett Folk; om dervid visar sig, jemte de redan nämnda, den enskilda menniskan och medborgaren tillhöriga egenskaper, ett ljust uppodladt förstånd, en öfvad, skarp, säker blick, som upptäcker det sanna, rätta, gagneliga, för den enskilda medborgarens, för samhällets välfärd och förkofran vigtiga; en kraftfull, fast caracter, som ger orubblighet åt de fasta, väl och moget öfvertänkta besluten; ett mannamod, som aldrig svigtar, då en fosterlandsfara nalkas; en samvetsgrannhet, som aldrig medger en åverkan på allmänna

välfärden, en prejning på medborgarens välstånd; en fosterlandskänsla, för hvars öga den egna personligheten med dess enskilda fördelar, njutningar och oädla syftemål, försvinner för den allt omfattande samhällsvälfärden; när man tänker sig detta, visar sig åter den ädla Fursten för forskarens öga. Om man ännu ytterligare fortfar att uttänka en Regent-personlighet, utmärkt af alla redan uppräknade egenskaper, och som dessutom synes af Försynen vara begåfvad med de förmögenheter, de böjelser och den sinnesart, som äro de uteslutande tjenliga för ett mindre, af naturförmåner inskränkt lottådt, men tappert, manligt, redligt, flärdfritt, oförderfvadt nordiskt folk; om, som det vederbör, enkla, rena seder, inskränkta anspråk på fåfäng glans och lättsinniga njutningar; afsky för en folkförderfvande yppighet, en den yttersta skygghet för den minsta onödiga utprässning från folkets svaga ekonomiska förmåga dervid visa sig; om en utsväfvande, för staten vådlig, på andra ändamål än statens egna syftande, för stats-

krafterna utmattande plan tros aldrig böra alstras eller gillas af den ljusa synförmågan, af det för fosterlandet varma hjertat; om man tänker sig en sådan Regent-personlighet, så visar sig åter för det oväldiga forskande förnufts-ögat samma Furste, af hvars redan förvärfvade ära och så tydligt ådagalagda egenskaper, ett oförderfvadt nordiskt folk kunde vänta sig en fortfarande sällhet, ett betryggadt välstånd; och om man ville tänka sig möjligheten af ett redan till förfall och förderf lutande, så hade det skäl, att af en icke alltför långt aflägsen framtid vänta sig, att under det höga, enkla, manliga, flärdfria, tarfliga, redliga och redbara exemplets grannsynta uppmärksamhet och efterföljd, se en gräns för den försvagande och förnedrande flärdens, förslappningens, falhetens och den ekonomiska vanmagtens förfärande och våldsamt påskjutande verkningar.

När man uppräknat dessa egenskaper, så är den ädla Furstens caracters-teckning gjord; ej utförlig, men grundad på en lika

oväldig, som säker och noggrann sak-kännedom. Det är ej en konstlad, utsirad, smickrande bild, det är sanning och naturenlighet, af det oförvillade ögat utforskade på nära håll, hvilka utgöra dess värde.

Genom dessa egenskaper redan i förväg naturaliserad hos ett alfvarligt, oförderfvadt, manligt, till sinnen och seder enkelt nordiskt Folk, emottog han dess styrelse och försvar med ett sinne och ett hjerta; för hvilka detta Folks väl, förkofran och trygghet voro allt, och alla enskilda fördelar ett intet. Med små, ganska inskränkta medel, sådana, som ett ej af ekonomiska fördelar gynnadt Folk kan åstadkomma, och hvaröfver en faderlig styrelse-magt ej sträcker sina anspråk, var hans välgörenhet utsträckt till alla medborgare-klasser *a*). Sträng och

a) Enligt med hvad som blifvit sagdt och försäkradt, utgjorde hela hans inkomst 10,000 Rdr i det då ännu icke realiserade Danska pappersmyntet; och med denna summa underhöll han sitt hushåll, pensionerade Officers- och Soldat-Enkor, inrättade skolor för soldat-barn, o. s. v. Det arf, som tillfallit honom, hade han afstått till sin yngsta Bror.

vaksam alfvarlighet, i förening med det välviljande hjertats högsta godhet, utmärkte utöfningen af hans embetsmagt. Hans lefnadssätt var enkelt och tarfligt, och dess anspråkslöshet gaf honom ett anseende, som den folket betungande och utarmande yppigheten, flärden och fåfängan så ofta söka, utan att erhålla. Han försvarade, under en svår, hotande, af många brister åtföljd flerårig tid, med mandom och klokhet det land, hvars styrelse och försvar voro honom anförtrodda; och den mångdubbelt starkare fienden rönte idel motgångar. Krigshärens enthousiastiska tillgifvenhet glömde nöd, lidande, faror af mångfaldig art, när den ädla, tappra, till seder och uppförande enkla, tarfliga, *härdade* samt nordiska Prinsen alltid var en deltagare i dem *b*). För hela sitt förhållande

b) Såsom ett i detta afseende caracteriserande drag, torde följande förtjena att nämnas:

Under en hård vinternatt nödgades soldaterne, i brist på någon gård eller by i närmaste grannskap, hvila sig på Kyrkogården, fördelade i hopar för att, tätt sammanliggande, värma hvarandra, med öfver-

inom detta Land, i fred och krig, njöt han den högsta lön ett sådant sinne och hjerta kunna önska: Folkets innerliga kärlek och tacksamhet, lika hedrande för den ädla Prinsen, som för det oförderfvade Folket, hvilket visste bedömma och värdera hans egenskaper.

Det underbara, kanske aldrig förr sedda förhållandet inträffade, att den mot svenska krigsmagten ofta segrande Anföraren hade äfven i Sverige, genom sina älskade och beundrade egenskaper förvärfvat en högaktning, en kärlek och ett förtroende, hvilka lifvade Svenska Folkets enstämmiga vilja, att kalla den mot samma Folk stridande Prinsen till Thronföljare. Han värderade lifligt och tacksamt ett så högt och ovanligt förtroende; men nekade bestämdt och alfvarligt att mottaga den honom erbjudna, smickrande bestämmelsen. Trohe-

bredda kappor. Prinsen var inqvarterad i Prestgården; men då soldaterne mot morgonen vaknade, funno de honom liggande bredvid sig under en soldat-kappa. Dylika vedermälen af härdadt deltagande i soldatens lidanden skola ej varit sällsynta.

ten mot den Konung, mot det Fädernesland, som ännu voro hans, och som ännu voro Sveriges fiender, var orubblig i ett hjerta, der aldrig någon egennyttig biafsigt låg förvarad; der hvarje retelse från äregirigheten och magtbegäret voro magtlösa; der framför allt all beräkning på enskilda fördelar var föremål för det djupaste förakt. Men då fred och vänskaplighet åter förenade de Nordiska Folken; då ett antagande af Svenska Nationens anbud ej vidare var stridande mot medborgare-pligterna; då följde han den inneboende känslan i sitt hjerta, som anmanade att verka för hvad som var hans jordiska afgud: *Norden.*

Hans öfvergång från det ena Nordiska Rikets gräns till ett annat var *utmärkt* af ett kärlekens, sorgens och saknadens uttryck hos de förra, som i oförställd redlighet och otaliga rörande uttryck näppeligen *torde* äga sin like i häfderna; och vid det nya Landets beträdande visade den uttryckta tillgifvenheten, det öppenhjertiga förtroendet, den lefvande förhoppningen, att den

kommande Thronföljarens egenskaper redan voro naturaliserade i alla folk-klassers sinnen och hjertan c).

I det nya Fäderneslandet ville Försynens outransakliga afsigter ej lemna honom rådrum till annat, än att, genom hela sin personlighet, sitt öppna, enkla, kraftfulla, okonstlade, redliga, välviljande väsen, genom sina inskränkta anspråk på folkets ekonomiska förmåga d) och genom sin, med

c) Vägen genom Bohus Län var vid Prinsens genomresa fullsatt å ömse sidor med högt jubilerande allmoge. Hvarje flock hade framför sig en Talare, som, enkelt och kraftfullt uttryckte deras ej tillgjorda känslor. Såsom exempel kan anföras, hvad en sådan Talare sade vid *Qvistrum: Vi känna Dig redan: Vi hafva länge älskat Dig; vi skola alltid älska Dig.* — Götheborgs invånare af alla Medborgare-klasser, alltid och vid alla tillfällen utmärkta af de ädlaste känslor, af den redbarste sinnesart, omfattade den ankommande Prinsen med en tillgifvenhet, en värma, hvars uttryck ägde de omisskänneliga tecknen af oförställd ärlighet.

d) Vid sin ankomst till Sverige under dåvarande Riksdag förklarade Prinsen flera gånger sin önskan, att få veta hvad inkomst han i Sverige skulle erhålla, alltid med yttrande: "*Det är mig alldeles likgiltigt, om det blir litet eller mycket; men jag är calculatör,*

ett det alfvarligaste lynne förenade enskilda välgörenhet *e*), visa, att han skulle blifva en värdig styresman för ett honom värdigt Nordiskt Folk.

och vill derefter inrätta mitt lefnadssätt" Slutligen, och efter otaliga öfverläggningar och omvägar, anslogs för Prinsen en årlig summa af 25,000 R:dr bankomynt, hvarmed han var ganska nöjd. Sedermera *föreslogs* och beslöts, att Konungens kök skulle förse Prinsen med mat; att, enligt Hof-ekonomiens beräkning, 12,000 Rdr skulle derför afdragas Prinsens underhålls-summa, och denne äga rättighet till 10 couverter hvarje middag. Prinsen befallte likväl ingen enda främmande gäst till sitt bord under all den tid han bodde i Slottet, "*för att*" som hans ord lydde, "*ej förorsaka sin Far kostnad*".

e) Det var Prinsens vana, att vid lediga stunder alldeles ensam besöka Stadens välgörenhets-inrättningar, barnhus, fattig-försörjnings-anstallter, spinnhus m. m., hvarvid han undersökte ordningen på stället, barnens, de fattigas och de sjukas tillstånd, *renligheten*, mathållningen o. d. Som han gick ensam och i sin vanligen enkla drägt, förblef han okänd intill dess hans frikostiga gåfvor till de behöfvande upptäckte hvem han var. — Såsom bevis på den *sinnes-alfvarlighet*, som var förenad med det ömma hjertats aldrig afbrutna välgörenhet, och med hvilken det ej var rådligt för Hofsmilaren och den fega baktalaren, att leka; kan följande anföras:

Det anmältes hos Konungen af en hög Embetsman,

Hans sorgliga afgång från Sverige och verlden, är alltför nära vår tid, (1810) alltför öfverhöljd af mörker och förvillelser, alltför utmärkt af strödda osammanhängande anledningar till en brottslig styggelse, för att ej bortvända och såra det tårfulla svenska ögat *f*).

att en viss, för sina förställda, lömska, smilande tänkesätt och ord utmärkt Medlem af och Talare på Riddarhuset, hade i ett Utskott förtalat Konungen. Detta upptogs af Konungen, som vanligt, med förakt och skonsamhet, då den brottslige tiggde om tillgift och nåd; men Prinsen, som fått veta, att smädaren *förtalat hans Far*, gaf sträng befallning, att denne Hofman aldrig skulle få inträde i hans rum, och hvilken befallning gick i noggrannaste verkställighet.

f) Sedan nu två tiotal förflutit efter sorgehändelsen, torde det vara i sin ordning, att till de lika ofullständiga som märkvärdiga underrättelser, som finnas i de tryckta Handlingarne, foga följande upplysningar, meddelade af en man, som var Prinsen följaktig på resan från Norrige till Sverige. Om de ej gifva någon säker upplysning om sorgehändelsen, hvilket de ock i sjelfva verket icke göra; så kunna de dock kanhända gifva någon anledning till eftertanka.

Prinsen anlände i full helsa och vigeur till Svinesund, och njöt der den välfägnad, som var för honom beredd både på Norrska och Svenska sidan. Samma kroppsförfattning varade så väl i Tanum och Udde-

valla, som de första dagarne i den honom så varmt tillgifna staden Götheborg. Der mötte honom den mottagande Hofstaten och deribland Läkaren *Rossi*. Efter afresan derifrån, var redan vid nattqvarteret i Lidköping all matlust försvunnen, och magplågor öfverklagades. Vid ett nattqvarter emellan Götheborg och Lidköping, yttrade en man af Hofsviten, ännu högre upphöjd af sina ädla känslor och tänkesätt, än i sin egenskap af förste Ledamot af Rikets första stånd, och som omfattade Prinsen med en *tillgifvenhet*, hvilken ej upphörde förr än i döden, följande, under ett förtroligt samtal: "*Jag tror de voro alldeles förryckta i Stockholm. Hvilka jag råkade af de förnäma och betydande, så sades mig: "Ni får aldrig se Prinsen." En man, som kan med skäl kallas den alltid och allestädes närvarande, var hos mig just när jag steg i vagnen, och yttrade: "Du reser som en narr: Du får aldrig se Prinsen.* — I Mariestad märktes matlusten likaledes vara förlorad. I Lassåna klagade Prinsen öfver tilltagande svåra magplågor. Vid Strömsholm förklarade han sig ej följande dagen kunna fortsätta resan, hvarföre ett dygns uppehåll blef nödvändigt. Då han vid Ekolsund varnades, att ej, enligt en föreslagen plan, vid ankomsten till Drottningholm, samma afton, i sällskap med en enda person uppvakta Konungen, yttrade han: *Det säger sig sjelf till: jag är så sjuk, att jag ej skulle kunna resa*". Under hela hans vistande i Stockholm tycktes matlusten vara försvagad eller förlorad. *Utg. anm.*

HANDLINGAR

RÖRANDE

REVOLUTIONEN 1809.

G. Adlersparres Berättelse om Revolutionens utbrott i Wermland 1809.

En aktningsvärd Författare, nitälskare för historisk sanning och allmänt väl, har anmodat mig att uppgifva och beskrifva mitt och mina krigskamraters deltagande i sista Regementsförändringen. Jag anser för en angenäm pligt, att fullgöra hans önskan. Det har länge varit min föresats att afgifva en berättelse i detta ämne. Jag har trott, att den skulle i någon mån kunna bidraga, att rätta mer och mindre allmänt rådande origtiga omdömen, vanliga följder af ett dristigt bedömande utan sakkännedom. Det har likväl synts mig vara likgiltigt, om en sådan rättelse egde rum ett eller annat år, förr eller sednare. Ögnablickets intryck vid vigtiga statsförändringar, mera sällan verkningar af sanningsart, än af enskilta afsig-

ter och partianda, hafva aldrig i mina ögon ägt någon stor betydenhet, så vida allmänna lugnet ej genom dem rubbas. Med måttlig lättrördhet kan man utan smärta afbida, att förvillelserne falla lika hastigt, som de uppstått. Jag hade således troligen ännu några år dröjt med de upplysningar jag kan afgifva, utan den anmodan mig blifvit gifven, och hvilken jag nu skall fullgöra. Jag behöfver ej berätta, att mot hösten 1808, en allmän misströstan om fäderneslandets räddning, och ett deraf uppkommet lika allmänt missnöje, började råda i alla medborgare-klasser. Denna sinnesförfattning var rådande äfven i Wermland, der jag under den förflutne sommaren fört befälet. Ståndsperson, bonde, befälhafvare och *soldat*, sågo intet slut på lidandet och förstöringen. Mer och mindre tydliga vinkar från landets och arméens mest aktningsvärda män, att Rikets frälsning borde försökas, voro ej sällsynta och ej svåra att förstå. Jag bör bekänna, att jag med mindre liflighet än de

flesta

flesta, omfattade denna tanka. En stadgad samhällsbyggnads våldsamma rubbning, och möjligheten af en börjad förändrings urartande till allmän villervalla och förstöring, hade alltid hos mig väckt farhåga, och gjorde det äfven nu; ehuru jag nog insåg, att jag vid ett företag af denna art, när en stor nöd rättfärdigade detsamma, skulle genom det oinskränkta förtroende jag ägde af Arméen och ortens invånare, kunna med framgång vara verksam. Jag begärde sent på hösten att blifva entledigad från befälet, och öfverlemnade det i en annans hand. Kort derefter ankom befallning till vestra arméens Öfverbefälhafvare och till mig, att vi skulle infinna oss hos Konungen. Enskilda underrättelser ankommo vid samma tid till högqvarteret i Wenersborg och till Wermland, att en anfallsplan mot Norrige var under utarbetning, och jag tog, i anledning deraf, för afgjordt, att den anbefallta resan till Stockholm hade en öfverläggning inför Konungen i detta ämne till föremål.

Med den öfvertygelse jag ägde i afseende på sak och personer, att intet annat än oförstånd, kortsynthet och lättsinnig omogenhet voro häri att vänta, trodde jag mig bäst undvika det oangenäma af en *sådan* öfverläggning, derigenom att jag föregaf en kullkörning och deraf uppkommen *sjukdom*, såsom hinder för min resa, under afbidan af vidare underrättelser eller ny befallning. Äfven bör jag säga, med den uppriktighet jag är skyldig allmänheten, att en resa till hufvudstaden äfven derigenom hade för mig ett obehag, att täta rygten om sammankomster, öfverläggningar och planer, syftande på en Regements-förändring, derifrån ankommo. Flere af mina vänner och bekanta nämndes såsom deltagare *deri*; och jag hade genom min närvaro ofelbart kommit i nödvändighet att deltaga i en sak, som jag ännu ej ansåg fullt rättfärdigad af den allmänna nöden. Jag qvarblef derföre på mitt förra högqvarter Sophielund i Eda församling vid Norrska gränsen, under föregifven fortfarande opasslighet.

I början af December månad gingo Trupperne i vinterqvarter, vidt kringspridda öfver landet.

Emedlertid ökade sig ryktena från Hufvudstaden om nya vådor för staten och om nya anslag emot Konungen för att afvända olyckan. De aktningsvärdaste män nämndes såsom deltagare deri. Jag erhöll vid denna tiden tvänne anonyma bref och ett med namn, alla af nästan lika innehåll och med uppgifna utvägar, att utan fara kunna lemna svar. I dessa bref försäkrades, att Fosterlandets undergång var oundviklig, om ej magt användes till farans afböjande; att ett stort antal Patriotiske män hade föresatt och förenat sig, att undanrödja Konungen, hvarefter fred var att förvänta; att de begärde och väntade sig stöd af arméerne, och att de redan ägde full säkerhet om den Åländska, hvartill de förolämpade Gardes-Regementerne hört; att de äfven förlitade sig på mitt och Wermländska fördelningens biträde i farans stund; att hufvudföretaget skulle ske i Stockholm, och att de af oss

endast väntade understöd. Jag svarade på det ena af dessa bref, under hvilket en upplyst och aktningsvärd mans namn var tecknadt, att när alla andra medel, än magtens användande, voro förgäfves försökta; att när säker undergång hotade staten, skulle det biträde jag kunde gifva, med full trygghet vara att påräkna; likväl med förbehåll, att endast regulier militairstyrka användes, och att hvarken mord eller pöbelbiträde komme i fråga. Jag anmärkte tillika, med hvad oberäknelig våda en otygglad folkhop sättes i rörelse, då deremot soldaten alltid lyder en befälhafvare, som förstår huru han bör behandlas. — I Juldagarne fick jag ånyo ett bref af ganska pålitlig hand, med de mest förfärande underrättelser *a*). Der sades med full säkerhet,

---

a) Ett och annat utdrag af detta bref, torde förtjena att anföras:

— — — — — — — — —

— — — — — — — — —

Sveriges belägenhet är ryslig. Hvad skall blifva den lutande statskroppens öde?

— — — — — — — — —

tt Sverige, vid sammankomsten i Erfurt, lifvit öfverlemnadt till delning mellan ysslаnd och Danmark; att Motala elf kulle blifva gränsen dem emellan; att Ko-

"En Diplomat, som naturligtvis har många utländska relationer, har försäkrat mig, att vid de tvenne Kejsarnes möte i Erfurt, har dem imellan blifvit beslutadt, att Sverige skall delas emellan Ryssland och Danmark, samt att Motala Elf skulle blifva gränsen dem emellan, så att norra och östra delen af Riket skulle tillfalla Ryssland och den södra Danmark. En hög Svensk Embetsman har berättat mig ungefärligen ett för Sverige lika olyckligt förhållande, dock med den betydliga förändring, att öfverenskommelsen emellan begge Monarkerne skulle hafva varit: att Kejsar Alexander skulle erhålla enväldig disposition öfver hela Scandinaviska halfön, och Napoleon en motsvarande rättighet till de söder om Pyrenéerne belägna Länder."

— — — — — — — — —
— — — — — — — — —

"Jag känner er berömvärda afsky för alla inbördes oroligheter och Er böjelse, att understödja all närvarande Regeringsmagt; men jag hemställer till Ert öfvervägande, till Er fosterlandskärlek och Er hederskänsla, om ej tillämpningen af dessa i sig sjelf sköna berömvärda grundsatser bör äga en gräns, och att denna gräns bör, enligt pligt och samvete, öfverträdas, när Fosterlandets totala upplösning visar sig nära och hotande."

— — — — — — — — —

nungens redligaste rådgifvare förgäfves sökt leda honom till klokhet och foglighet; att män, hvilka alltid varit kända för Konungamagtens ifrigaste anhängare och försva-

"Visserligen omtalas såsom säkert, hvilket Ni redan känner, att här i staden flera behjertade och för det fallande Fäderneslandets frälsning nitälskande män, förenat sig för detta ädla ändamål, ofta samlas, varsamt öfverlägga. I spetsen för dem står, som man försäkrar, en man, känd för kraft, mod, klokhet och snille. Dessa egenskaper skola vara allmännast rådande ibland de män, som förenat sina bemödanden och sina afsigter med hans; men man förmenar derjemte, att i denna sammansättnings personlighet skall vara en, fast till antalet obetydlig, tillblandning, bestående af personer af en helt annan art. Detta förhållande har ofta återkallat i mitt minne våra samtal, och vårt bedömande af de 2:ne olika mennisko-arterne, den ena begåfvad med förmågan, att hetsigt fatta beslut, uppgöra djerfva planer, göra orubbliga påståenden, envist försvara egna meningar, men vacklande och handfallna när man nalkas den vådeliga verkställigheten; en annan mennisko-art åter synes ej i sin kraft förr än just vid verkställighetens ögnablick. Jag bör ej förtiga, att man af denna tillblandning befarar återhåll, obeslutsamhet, aftynande kraft, och hvaraf den öfvertygelsen hos de vältänkande uppkommit, att andra krafter, än de här i hufvudstaden närvarande, böra uppkallas och användas."

— — — — — — — — —

rare, voro alldeles förvånade för den beskattning och öfriga anstalter, som Konungen åsyftade; att de högsta Embetsmännen blifvit med grofhet och våldsamt behandlade; att symtomer visade sig, som röjde en afsigt på bankens redbarheter. Jag blef af dessa underrättelser försatt i den häftigaste sinnesrörelse. Jag såg med häpenhet, att Sverige icke länge skulle behålla sitt urgamla ärorika namn; att det ej länge skulle räknas bland Nationer, och att Svenskar innan kort icke skulle äga ett fädernesland. Det hopp man ägt, att Konungens sinne skulle ännu kunna ledas till klokhet och sagtmod, syntes vara alldeles försvunnet. Sedan jag hela natten haft dessa sorgliga utsigter för ögat, fattade jag mitt beslut, att med alla de medel jag kunde upptänka, biträda dem som föresatt sig att frälsa Fäderneslandet. Jag såg framgångens säkerhet;

"Ni inser, utan min erinran, vådan för hela min välfärd, för hustru, barn och embete, om dessa förtroligt gifna underrättelser skulle blifva kända, såsom af mig meddelade."

i mina kamraters mod, fosterlandskänsla, lugna ståndaktighet och personliga förtroende till mig, hvaraf minnet aldrig kan utplånas ur mitt sinne. Jag tyckte mig nu redan förutse hvad som sedan af erfarenheten bekräftades, att soldater, ibland hvilka ingen oordning, ingen förbrytelse och ingen bestraffning ägt rum under ett *helt* fälttåg, skulle äfven under en samhällsbrytning som olyckan påkallade, bibehålla det förtroende till förmän, den lydnad, och den fredlighet mot medborgare, som i alla öden betryggar fosterlandet.

Jag reste följande morgon tidigt till Majoren Baron Carl Anckarsvärd, som då var Öfver-Adjutant af dagen vid Wermländska Fördelningen, och bodde på *Ulrichsdal, i Köla* Socken. Han hade ofta förgäfves låtit märka sin önskan, att jag skulle företaga något till fäderneslandets räddning; *han* emottog nu, med förundran och glädje, min försäkran, att jag vore beredd till allt.

Efter några dagars öfverläggning beslöts, att Baron Carl Anckarsvärd skulle nyårsaf-

ton resa till Dal-Regementet, som var förlagdt i nejden af Åmål, samt derifrån till Westra Arméens venstra flygel. Hans Bror Capit. August Anckarsvärd reste till några af de corpser, som lågo åt sidan af Carlstad. De skulle underrätta en och annan Officer om vår plan, hvilken sedan derom upplyste sina kamrater.

Baron Carl Anckarsvärd återförde till mig en helsning från Befälhafvaren öfver venstra flygeln, Öfversten Baron Carl Posse, att han önskade möta mig d. 9 Januari i Ökna Gästgifvaregård, belägen på vägen från Eda till Wenersborg. Jag ankom dit aftonen förut, och skref der den proclamation, som sedan i Wermländska Fördelningens namn utfärdades. Baron Posse och jag öfverlade der hela dagen, om hvad som borde och kunde företagas. Vi åtskiljdes med öfverenskommelse, att hvar och en skulle på sin sida sondera trouppernes tänkesätt, och att vi skulle afbida hvad man i Stockholm företog, och i öfrigt genom courierer bibehålla gemenskapen oss emellan.

Jag reste några dagar derefter till Carlstad och förblef der, alltid under nya förevändningar, och ej utan mångas förundran hvad jag der hade att göra, då jag ej egde någon tjenstebefattning på stället.

Officerare från alla Regementer, ibland hvilka planen nu var allmänt känd, strömmade till mitt qvarter alla förmiddagar; de förklarade sig villiga att företaga hvad jag ville, och mottogo de underrättelser jag hade att gifva dem. Jag gjorde hvad jag borde göra; jag kände deras tänkesätt; jag förlitade mig på dem, som på mig sjelf.

Misstankar om min afsigt med mitt långa qvarblifvande i Wermland uppkommo; men tycktes åter försvinna. Allt hade dessutom nu hunnit till den mognad, *att ett* försök emot min person ej kunde lyckas. Icke destomindre var vår långvariga väntan på företaget i Stockholm, hvilket af *oss* endast skulle understödjas, ganska bekymmersam, i synnerhet i det afseendet, att en upptäckt af anläggningen i Wermland hade satt oss i nödvändighet att börja i otid. Vi voro

lika färdiga i slutet af Januari, som vid det verkliga uppbrottet. Capitain Törneblad vid Dal-Regementet sändes till Nerike, Westmanland och Dalarne; Capitain Baron Friesendorff till Östergöthland; Baron Carl Anckarsvärd och Majoren Christian Klingsporr till Stockholm för att sondera och underrätta vissa personer af vigt, om vår afsigt. Majoren Andersson ankom från Dalarne till Carlstad och återreste dit. Öfverallt visade sig välvilja och beredvillighet.

Första dagarne i Februari månad ankom efter lång väntan den skriftliga underrättelsen ifrån Baron Carl Anckarsvärd, som då ännu var i Stockholm, att revolutionen der var nära sitt utbrott: andra berättelser bekräftade detsamma, samt att man skulle bemägtiga sig Konungens person d. 8 Februari. Sedermera hördes intet af under 3 veckors tid, och vår ställning började blifva ganska bekymmersam. Det gjorde vår egen förundran, att en sak, som var känd af så många, ännu kunde vara en absolut hemlighet för Regering och allmänhet.

Vid slutet af Februari ankom med Courier ett bref ifrån Baron Carl Anckarsvärd. Det innehöll, att företaget, som skulle ske den 8 Febr., ej gått i verkställighet; att de som förenat sig derom blifvit skingrade; att all vidare förhoppning om något nytt företag i Stockholm, var alldeles förlorad; att Öfverste Skjöldebrand blifvit beordrad till Norrland och dit afrest; att General Adlercreutz fått befallning att återgå till Norra Arméen och skulle snart göra det; att allmänheten misströstade om allt, ifall icke Arméerne ville bidraga till Fäderneslandets räddning.

Jag sammankallade Officerarne och meddelade dem med vanlig öppenhjertighet de mörka underrättelser jag fått. I stället för nedslagenhet, visade de en ganska liflig glädje deröfver, att Fäderneslandets frälsning skulle blifva endast deras verk. Uppbrotts-ordres för alla Corpser till den 6 och 7 Mars, utdelades genast.

Baron Carl Anckarsvärd återkom kort derefter med mundtlig bekräftelse på hvad

han berättat om tillståndet i Stockholm. Han emottog nu med glädje underrättelsen om Trouppernes snara uppbrott.

Cornetten Grefve Hamilton vid Lif-Regements-Husarerne åtog sig frivilligt den nu ganska vådliga förrättningen, att med underrättelsen om vårt förestående uppbrott afgå till Majoren Baron Carl Cederström, som förde befälet öfver Nerikes Bataillon af Wermlands Regemente, då förlagd på roten; till Majoren Charliere vid Lif-Regements Husarerne; till Befälhafvarena för Lif-Regements-Grenadiererne och Westmanlands Regemente; till General Adlercreutz och Baron Jacob Cederström i Stockholm samt till Befälhafvaren för Upplands Regemente. Han utförde med dristighet och snabbhet sitt värf, och återkom obemärkt till oss.

Första uppbrottsdagen den 6 Mars föregaf jag mig vara nödsakad resa till Wenersborg, men reste i sjelfva verket till Befälhafvaren för Dal-Regementet Majoren Klingsporr, då förlagd tre mil norr om

Carlstad. Vid min ankomst besatte Dal-Regementets skarpskyttar vägen till Carlstad, så att ingen underrättelse dit kunde ankomma. Wermlands Fältjägare under Capit. Materns befäl, hade redan uppbrutit, och marcherade om natten in till Carlstad, som af dem, två sqvadroner Husarer under Ryttmästarne von Böhnen och Carlesson, samt 4 kanoner besattes. Ryttmästaren von Böhnen uppdrogs att vara Commendant i staden till dess uppbrott derifrån skedde.

Följande dagen inryckte Dal-Regementet under Major Klingsporr, samt 2:ne batailloner Wermländningar under Majorerne *Oldenskjöld* och Wulf. Ett Batteri Fält-Canoner formerades under befäl af Lieutenanterne Klingenstjerna, Axelson och *Hjelmstjerna*.

Fältsysslorne fördeltes och inrättades på ett sätt, som till äfventyrs kunde förtjena någon uppmärksamhet. Åtminstone förrättades de med en föga vanlig enkelhet, lätthet och ordning. Åt Capit. August Anckarsvärd uppdrogs Chefsskapet för General-

Staben; Major von Gerdten erhöll befälet öfver förposterne och Capitain Belfrage förrättade General-Qvartermästare-tjensten.

Capitain Ekman vid Dal-Regementet blef Intendent öfver aflöningens, proviantens och fouragets utdelning; Commissarien Lindstedt Chef för den afdelning af Commissariatet, som åtföljde Corpsen, och Doctor Welzin förste Fält-Läkare. Majoren von Post vid Svea Artilleri, emottog befälet i Wermland under min frånvaro.

Allt mindre starkt och dugligt manskap utgallrades ur Bataillonerne och qvarlemnades, att jemte besättningen på Eda, wargeringen och ett betydligt artilleri, nyttjas till provinsens försvar och förrådernes bevakning.

Allmänna uppbrottet måste uppskjutas 2:ne dagar: Trouppen försågs derunder med bättre monderingspersedlar: skjuts upphädades; proviant och fourage afgingo efter hand.

Såsom frivillige anmälte sig Majoren von Gerdten och Carl Flach, samt Baron Chri-

stian Wrangel. Soldaterne hade före inryckningen i Carlstad liten eller ingen kunskap om hvad som var i fråga.

Vid hvarje Bataillons ankomst på torget, underrättade jag dem om att det gällde fäderneslandets frälsning från ögonskenlig fara, samt att jag återtagit befälet öfver dem. Stadens invånare borde sent glömma den ytterliga enthousiasme, hvarmed mina helsningar besvarades. Jag vore ovärdig att lefva den dag, då jag kunde förgäta den tillgifvenhet och det förtroende, som ledde dessa Krigsmän, att på mitt blotta ord, utan minsta villrådighet kasta sig i den ögonskenligaste fara. Här visade sig äfven verkningarne af det förtroende, som i dessa Regementer rådde emellan Officerare och Soldater. Denna harmoni mellan befäl och manskap var också orsaken dertill, att alla förföringsmedel till förvillelse, olydnad och utsväfningar, som sedan i hufvudstaden med ett så outtröttligt nit användes, ej kunde förleda någon enda soldat, att vika ifrån

sin

sin pligt. Öfversten Baron Posse, Befälhafvare öfver Westra Arméens venstra flygel, underrättades först genom Major Flach, och sedan genom extrapost från Christinehamn om vårt uppbrott och fortfarande marche. Emellan honom och mig gjordes den öfverenskommelsen, att han skulle besätta Götheborg och Warberg, samt i öfrigt understödja oss med hela sin styrka, huru och när det behöfdes.

Som man ej kunde känna hvad penningetillgång i framtiden skulle behöfvas och vara att tillgå, då Krigs-Cassan var alldeles otillräcklig, utfordrades af Ränteri och Kronfogdar allt som kunde erhållas: detta fortsattes sedan i Örebro och Westerås. Genast vid ankomsten till Stockholm, återlemnades dessa medel till Stats- och Riksgälds-Contoiren.

Den bekanta, långt förut författade, och äfven i Stockholm gillade Proclamationen blef nu med skyndsamhet tryckt, och utdelades öfverallt, med posten, i staden och

under marchen. Till Öfverste Sköldebrand och andra Officerare af anseende i flere Regementer afgingo underrättelser om vårt företag och anmodan om biträde.

Under de dagar vi nödgades uppehålla oss i Carlstad, fastställdes också den så kallade *dubbla* aflöning, öfver hvilken *så* mången frälst medborgare och krigs-kamrat gjort mindre ädelmodiga anmärkningar. Den förtjenar detta namn i afseende på Underofficerarne; ty deras svaga fälttractamente fördubblades verkligen: detta var en ren nödvändighet, om de skulle kunna lefva under en brådstörtad marche, hvartill inga vanliga förberedelser kunnat göras, och sedan i Stockholm, der de hade hvarken vilja eller tillfälle, att göra sig vinst på tjenstens och soldatens bekostnad. Soldaten deremot fick endast sin så kallade *tobaks-skilling* fördubblad, och för Officerarne skedde *ingen* förhöjning.

Genast efter inryckningen i Carlstad afsändes Baron Anckarsvärd till Norrska Befälhafvaren på gränsen, General Staffeldt,

för att alldeles oförställdt berätta honom vår tillämnade afmarche och afsigten dermed, samt för att begära hans bestämda yttrande, huruvida han ville lemna gränsen i fred under vår frånvaro. Han skulle ytterligare förklara, att vårt företag syftade på att förskaffa fred med våra grannar, hvilket så nära instämde med Norrska Nationens önskan. Sedan den Courier, som General Staffeldt i anledning häraf afskickade till högste Befälhafvaren, Prinsen af Augustenburg, återkommit, erhöll Baron Anckarsvärd det bestämda svar, att vår gräns skulle för Norrska Arméen vara fredad, utom i 2:ne fall, hvilka det ej berodde på Prinsen att afböja: 1:o om bestämda anfalls-ordres från Danska Regeringen ankommo; 2:o om Ryssarne inföllo i det egentliga Sverige. Likväl försäkrades, att vi, äfven i dessa begge händelser, skulle 10 a 12 dygn före anfallet derom underrättas.

Den 10 Mars erhöll jag genom en Courir ifrån Major Charliere den underrättelsen, att han med de kring Örebro på roten

varande Lif-Regements Husarer besatt denna stad, samt att Majoren Baron Carl Cederström äfven der inryckt med Nerikes Bataillonen af Wermlands Regemente.

Sedan trouppen blifvit försedd med dugeliga kläder och gevär, samt proviant, fourage och ammunition, uppbröto bataillonerne, Husarerne och Artilleriet successive d. 8 och 9 Mars och gjorde långa och hastiga dagmarcher mot Stockholm. Vid dessa uppbrott visade sig soldatens enthousiasme till en sådan höjd, att den gjorde min och alla närvarandes förundran; så mycket mera som en och annan känd person torde hafva påräknat, att Soldaten skulle neka att gå längre än till Carlstad.

Soldaterne kastade ej allenast hattarne utan äfven geváren i luften under beständiga hurrarop, och glädjen lyste i allas ögon. Det var omöjligt, att vid åsynen häraf ett ögonblick tvifla om utgången. Med stor tillfredsställelse fingo vi här och under marchen erfara Invånarnes välvilja, deltagande och tjenstagtighet. Inqvarteringen i Carl-

stad var ovanligt tryckande; 30 à 40 man förlades ej sällan i ett enda hus; men alla voro nöjda och välvilliga, och bemötte soldaten frikostigt vida öfver hvad skyldighet och vana fordrade. Jag hade för den Colonnen, som gick öfver Carlskoga, utsatt korta dagmarcher, under förmodan att i denna för mig okända ort, man med svårighet skulle få skjuts; men en Courir från befälhafvaren, Major Oldenskjöld, mötte mig på vägen med underrättelse om invånarenas stora beredvillighet, samt att han kunde få en häst för hvar soldat, och skulle derföre så fort jag ville vara i Örebro. Under vägen kommo bönder flocktals, följde Husarerne, togo dem i handen och tackade dem för hvad de vågade till deras frälsning. Sådant var tänkesättet och tonen i denna provins, hvaraf vi hade dagliga och oräkneliga vedermälen.

Vid min ankomst d. 11 Mars sent på aftonen till Sunds Herregård, nära Åtorps Gästgifvaregård, ej långt från gränsen mellan Vermland och Nerike, mötte mig Lieut-

nant Pantzarhjelm vid Lif-Regements Cuirassiererne. Han sade sig af Baron Jacob Cederström och Kongl. Secreteraren Hans Järta vara skickad till mig, med underrättelse, att i Stockholm vore intet att göra; att alla revolutionsplaner der voro förbi; att ingen vidare förhoppning der ägde rum. Jag bad honom återvända med den helsningen tillbaka, att vi, som nu voro i anmarche för att frälsa riket, från första början mest räknat på oss sjelfva; att vi likväl väntat medverkan af oförskräckte och patriotiske män i hufvudstaden, och att vi ännu gjorde oss förhoppning derom; men att saken i alla fall *skall gå*. Jag kungjorde genast denna beskrifning för Officerarne, och underrättelsen derom mottogs med deras vanligt glädtiga lynne.

Jag ankom d. 12 Mars till Örebro, der fyra Sqvadroner Husarer och Nerikes Bataillon paraderade. Der mötte mig Major Björnstjerna, med underrättelse, att han med Westmanlands Regemente besatt Westerås

stad, samt att Regementet var färdigt att förena sig med oss.

Den 15 Mars tidigt på morgonen ankom till Örebro Öfverste Schönström, med underrättelse derom, att General Adlercreutz, understödd af några Officerare, bemäktigat sig Konungens person, samt att Hans Kongl. Höghet Hertig Carl åtagit sig Regeringen. Öfverste Schönström hade derjemte af egna medel 10,000 R:dr på fickan, till Arméens tjenst.

Berättelsen om vår vidare marche, hvad derunder föreföll, samt om vårt vistande i Stockholm, hör till en annan tid och ett annat rum. Jag vill dock sluta med en och annan anmärkning vid några mer och mindre allmänt rådande meningar, som synas förtjena rättelse

Man har trott, att den stillhet, som de Norrske bibehöllo på vår gräns under vår frånvaro, ägt gemenskap med det påföljande Thronföljare-valet. De; hvilka hyst eller hysa denna öfvertygelse, äro i den djupaste okunnighet om den ovanliga mannens

caracter, som vi ägt och förlorat. Det mest oförmärkta försök, att vid beskickningen till Norrige sammanbinda dessa händelser, skulle hafva beröfvat oss Prinsens hela välvilja, som hade endast till föremål: *fred och frihet i Norden.* Jag bör här säga hvad som gör heder åt Baron Anckarsvärds skarpsinnighet, vida öfverträffande min egen, att han insåg detta både förr och bättre än jag. Jag hade verkligen uppdragit honom, att gifva Prinsen en vink i detta ämne; men han gjorde det icke, och derföre har han min evärdeliga erkänsla. Det är min pligt att här förklara, att när jag, på Konungens befallning, infann mig på Norrska gränsen, för att med Prinsen underhandla om det redan skedda Thronföljare-*valet*, ville han ej antaga detsamma. En Thron, hvilken som helst, var för honom i intet afseende lockande. Pligten att svara emot en tapper nations allmänna och ovanliga förtroende; och en annan pligt som var hans första passion — den *att försvara de nordiska folkslagens sjelfständighet och fri-*

het, var det skäl, som hos honom sedan verkade en förändrad föresats.

Mången har trott sig veta, att Prinsen af Augustenburg varit missnöjd med mig derföre, att jag ej, enligt förment öfverenskommelse, underrättat honom om Ryssarnes gång öfver Qvarken, hvilken medförde skyldigheten för honom att infalla i Sverige. Först får jag anmärka, att Prinsen, under mångfaldiga och förtroliga samtal i dessa ämnen, aldrig nämnde ett ord till mig härom. För det andra får jag upplysa, att det aldrig begärdes, och att jag aldrig åtog mig att gifva underrättelser om våra fienders rörelser och framsteg; men väl att General Staffeldt både begärde och fick täta underrättelser om revolutionens fortgång. Jag befann mig således aldrig i den grufliga nödvändigheten, att antingen bryta ett gifvet löfte eller bereda nya olyckor för mitt fädernesland.

Jag vet mig hafva blifvit klandrad för Wermländska fördelningens återmarche till Norrska gränsen. Jag får i anledning der-

af upplysa, att jag aldrig hade den minsta underrättelse om denna marche, förr än uppbrotts-orderne lades på mitt bord. Jag får derjemte förklara, att om jag härom hade blifvit rådfrågad, hade jag tillstyrkt denna marche såsom nödvändig och klok. De Norrske hade nu fått bestämda ordres, att på alla punkter infalla i Sverige: infallet i Jemtland var en följd deraf. Regerings-Commissionen hade deremot gjort svårigheter vid att sätta södra Arméen i rörelse, af brist på proviant och andra förnödenheter; men fick förnyad befallning att anfalla. I denna belägenhet hade det väl varit oförsvarligt oklokt, att lemna Wermländska gränsen och dervarande betydliga förråder blottade och försvarslösa.

Man har äfven klandrat Westra Arméen derföre, att den gick till Norrska gränsen och ej till Bottniska viken. Detta förtjenar ej vederläggning. Man synes med en vidunderlig enfald hafva förgätit, att Sverige nu fått både Konung, Thronföljare och Regeringsform, och att hvarje del af Arméen

gick dit, der den blef anbefalld att gå. Redan från det ögonblick, då jag i Örebro emottog den glada underrättelsen, att Hans Kongl. Höghet Hertigen af Södermanland åtagit sig styrelsen, kände jag och de trouppper, som frivilligt stodo under mitt befäl, ingen annan regel, än att lyda hvad den vise och älskade Fursten befallte. Vi fortsatte på hans befallning marchen till Stockholm: vi förblefvo der så länge det var hans vilja; när han det befallte, gick en del af Corpsen till Norrska gränsen, en annan till Westerbotten. Den ägde vid uppbrottet från hufvudstaden den tillfredsställelsen, att på Arméens General-Ordres emottaga Konungens loford för det nit, den ordning och disciplin, hvaraf den varit utmärkt. Den som med eller utan egen öfvertygelse; den som på egen hand eller på begäran, nu bemödar sig att för denna Corps och dess befälhafvare uppgöra andra pligter, än den, att lyda, från den stund riket återfått en regering; skall troligen icke bereda sig det mest varaktiga bifall af samtid

och efterverld. Jag tycker mig med en slags visshet förutse, att detta bemödande, serdeles likt några andra föregående för samma ändamål, kommer att lika som de, möta det oblida ödet att alltid misslyckas.

Detta öde har tyckts troget följa vissa medlemmar af vårt samhälle, utmärkte af deras ihärdighet att verka under olika skepnader, ej mindre än af deras planers mångfaldighet. Emedlertid hafva deras grundsatser, den grad af skicklighet de ega, deras verkningsmedel och deras ömkansvärda feghet, gifvit åt deras smädelse ett värde, som är föga mindre begärligt att äga, än den redliges, den upplystes bifall. Det står i öfrigt naturligtvis hvar man fritt att dömma, huruvida Westra Arméen har någon del deri att den egentliga och ej redan vid Revolutionen förlorade svenska jorden är ostyckad, och ännu bebos endast af Svenskar. Något löfte, att återtaga det förlorade, var aldrig gifvet och hade varit en galenskap. Det är en allmänt känd sanning, att olika omdömen i dessa ämnen blifvit

fälda. Konungen har från Thronen, med de mest smickrande loford, gifvit sitt bifall åt Westra Arméens åtgärder. Nationens fria Representanter hafva gjort det samma, och förklarat den sin lifliga erkänsla; en stor mängd af Riks-Ståndens Ledamöter, och i synnerhet af Bonde-Ståndets, hedrade mig alla dagar med besök, och med den enträgna, ofta med tårar yttrade begäran, att jag hos Konungen skulle anhålla om Wermländska fördelningens qvarblifvande i Stockholm under hela Riksdagen. Män af den högsta upplysning och fosterlandskärlek, som vårt land eger, glädja sig ännu i dag åt Konungens beslut att låta denna Corps qvarblifva under de första månaderne af Riksdagen. Deremot fanns vid Riksdagen ett så kalladt parti, — här är ej stället att nämna dess ändamål och verkningsmedel, som oupphörligt smädade denna Corps och ägde sina skäl att yrka och önska dess aflägsnande från hufvudstaden; hvad medlemmarne af detta parti då sade, har sedan troget blifvit eftersagdt af förstuckna, namnlösa, hyrda,

fega libellister, utan talang, lika som utan ära och anseende. Hvar och en må döm-ma, hvad förhoppning den ena eller den andra öfvertygelsen kan äga, att blifva *grund-val* för en upplyst allmänhets och efterverlds dom. Det är i allmänhet ej ovanligt, att ur de kretsar, der i farans stund *ingen håg* och ingen förmåga funnits att motverka o-lyckan och förstörelsen, uppstiga, efter fräls-ningens ögnablick, högljudade, ädla och hjeltemodiga bedömare, med en ton, en *med-borgsanda* och en vishet, att man deröfver kan blifva alldeles förvånad; men till den-na klass lära näppeligen de författare *böra* hafva den äran att räknas, hvilka, väl dol-de inom anonymens och namnsedlarnes göm-ställen, oupphörligt ljuga och smäda. *Man* bör likväl, som jag tror, göra dem den rätt-visan att erkänna, att om deras verksam-het att namnlöst smäda kända personer ej är särdeles ärorik, så är den derjemte icke serdeles skadlig. Man bör hoppas, att de ej kunna åstadkomma en rubbning i vår tryckfrihet, af hvars verkningar i det hela

man har så mycket skäl att vänta den upplysta, eniga och kraftfulla National-anda, mot hvilken hvarje förmäten hand, som väpnar sig mot fosterlandets lugn och sjelfständighet, evärdeligen skall blifva magtlös.

Mariestad d. 16 December 1810.

Georg Adlersparre.

JOURNAL ÖFVER WESTRA ARMEENS UPPBROTT OCH DESS MARCHE TILL STOCKHOLM.

Den 7 Mars 1809 ankommo till Carlstad:

Dal-Bataillonen.

Två Squadroner Lif-Regements Husarer.

Öfverste-Lieutenants och Majorens Bataillonen af Nerikes och Wermlands Regementer.

Sammanslagne Jägare-Bataillonen.

Lieutenant Klingenstjernas Batteri.

Lieutenant Axelson med sin Division, manskap och Hästar från Majoren Grefve Wrangels Batteri, erhöll Kanoner i Carlstad.

Öfverste-Lieutenant Adlersparre valdes enhälligt af Troupperne till Öfver-Befälhafvare.

Fördelnings-Chefen Grefve Lejonstedt arresterades.

Capitain

Capitain August Anckarsvärd förordnades till Chef för General-Staben.

Till Förpost-Chef Majoren E. A. von Gerdten.

Till Militair-Intendent Capiten Ekman.

Till General-Qvartermästare Lieutenanten, Capitenen vid Wermlands Jägare, Belfrage.

Till Förste Fält-Lakare, Weltzin.

Till Fält-Prost, Norberg.

Till Öfver-Commendant i Wermland och Befälhafvare för alla qvarblifvande Trouppper, Major v. Post.

Allt Landtvärn, som ville gå hem, erhöll tillstånd dertill.

Trupperne erhöllo från den dagen dubbel Tobaks-skilling.

Proclamation utfärdades.

Dahl-Bataillonen och Öfverste-Lieutenantens af Nerike och W. Regementet uppbröto den 9 Mars kl. 5 f. m. och marcherade sedan stora vägen till Örebro.

Samma dag kl. 6 f. m. uppbröto Wermlands sammanslagne Jägare-Bataillon och Majorens Bataillon och marcherade Carlskoga vägen till Örebro.

Den 10 Mars marcherade Husar-Squadronerne och Artilleriet stora vägen.

Högqvarteret förlades till Christinehamn, hvarifrån skrefs med extra post följande Bref:

Bref till Öfversten Baron C. Posse.

Högqvarteret Christinehamn den 11 Mars 1809.

Innan jag med Wermländska Trupperne uppbröt från Carlstad för att gå till Stockholm, hade jag afsändt Öfver-Adjutanten Baron Anckarsvärd till General Staffeldt, på Norska sidan, för att af honom affordra svar på hvad man uti sakernas närvarande läge hade att vänta från den fiendtliga sidan; Baron Anckarsvärd återkom i natt och upphann mig här; och är det med synnerligt nöje jag får äran meddela General Staffeldts med Prinsens af Augustenburg authorisation gifna svar.

"Att som kriget emellan Sverige och Dan-

mark ej varit nationelt, utan endast härledt af Monarkernas tvistigheter, blefve Svenska Nationen den Danskas allierade från samma stund, deras inhemska rörelser hade till syftemål: *Fred i Norden.*" I följe hvaraf General Staffeldt lemnat det löfte, att ej profitera af Svenska Truppernes aflägsnande från gränsen, för att göra infall, och att i händelse Frankrikes eller Rysslands rörelser kunde föranleda till ett oundvikligt anfall från Norrige, skulle Svenska Befälhafvaren derom blifva averterad 10 à 12 dagar innan någon rörelse skulle börjas.

Georg Adlersparre.

Högqvarteret var den 12 i Örebro.

Der tillstötte Ryttmästarne Fleetwoods och Essens Squadroner, hvilka af Major de Charliere blifvit samlade från Roten, och hvarmed han arresterat Landshöfdingen.

Majoren Baron Carl Cederström hade samlat Lif-Bataillonen af Nerikes och Wermlands Regementer, som äfven i Örebro tillstötte.

Lands-Secreteraren Cassel hade på flere sätt försökt att få skicka Courirer och extra poster, med underrättelse till Gustaf Adolph: en af dem, förklädd såsom bonde, lärer dock framkommit och gifvit första underrättelsen om Truppernes anmarche.

Gustaf Adolph skickade då Courir Östbom att spionera; men han blef gripen i Örebro.

Nerikes Landtvärn, som utgjorde garnisonen i Örebro, på 100 när, hemförlofvades.

Den 13 Mars uppbröt Avantgardet från Örebro, bestående af Sanna och Örebro Squadroner och Nerikes och Wermlands Lif-Bataillоner, under Major Charlieres befäl, och marcherade till Westerås.

Den 14 uppbröt den öfriga styrkan under Major Klingspors befäl.

Wadsbo och Walla Squadroner erhöllo ordres att uppbryta från Roten och qvarblifva i Örebro under Major Liljehöks Befäl.

Den 14 e. m. kom en Courir, skickad

från Öfverste Schönström, (som sjelf stadnat i Westerås) med underrättelse, att Gustaf Adolph dagen förut var arresterad.

Om natten kom Öfverste Schönström sjelf med bekräftelse derpå, och mot morgonen den 15 ankom Capitainen vid Lif-Grenadier-Regementet Rehnberg med Riks-Föreståndarens Proclamationer och Bref.

Den 15 om aftonen kom Högqvarteret till Westerås.

Baron Carl Anckarsvärd afsändes till Stockholm.

Baron Björnstjerna hade i Westerås samlat Westmanlands Regemente, besatt Staden, arresterat Landshöfdingen och tagit Ränteriet i förvar för den antågande Corpsens räkning.

Regements-Befälhafvaren Öfverste Brändström, som af G. A. lär fått medel och uppdrag att motarbeta revolutionen och upphetsa bönderne, vände om vid Nyqvarn, då han hörde hvad som skett i Westerås.

I Westerås ankom till Öfver-Befälhafvaren, Major Bergenstråle såsom Courir från

Riks-Föreståndaren, och den 18 återkom Major Björnstjerna från Stockholm och mötte Högqvarteret i Nyqvarn. I anledning af hans medhafde uppdrag, hade Öfver-Befälvaren en conference i Gran med Cheferne och de förnämsta Officerare. De tillstyrkte, att han ej borde åtlyda den ankomna befallningen, att ensam resa till Hufvudstaden, utan qvarblifva hos Trupperne, hvilket också skedde.

Högqvarteret förlades den 18 till Tible. Trupperne hade emedlertid marcherat så, att den 19 hade alla intagit qvarter omkring Tible.

Den 19 afsändes Major Skjöldebrand med depecher till Riks-Föreståndaren och General Adlercreutz. Han återkom den *20* med bref från Hertigen.

Den 22 Mars intågade Trupperne i Hufvudstaden.

Berättelse om den i Stockholm förefallna Regements-förändringen den 13 Mars 1809; af C. Adlercreutz.

Sedan jag, efter Finska Arméens retraite från Österbotten till Torneå, erhållit f. d. Konungens Nådiga tillstånd, att uti Arméens och äfven enskildta angelägenheter öfverresa till Stockholm, anträdde jag resan den 4 sistlidne Januari. Under denna resa förmärktes öfver allt i landsorterne, hos högre och lägre, snart sagdt förtviflan öfver rikets hopplösa ställning, samt en längtan efter någon förändring, den hvar och en önskade snart måtte inträffa; vid ankomsten till Hufvudstaden var den allmänna rösten enahanda; Folk af alla klasser adresserade sig till mig för att få mitt biträde vid en tillämnad Regements-förändring

den de sade vara förberedd, för att om möjligt vore, försöka rädda Fäderneslandet, på branten af dess fall. Ehuru sjelf öfvertygad om Rikets olyckliga ställning och Konungens oryggliga beslut att icke vilja foga sig efter Nationens önskan, göra slut på kriget, och sammankalla Rikets Ständer, hvarförutan alla erforderliga behofver till krigets utförande saknades, ansåg jag dock ett sådant företag vådligt, helst jag icke ägde grundlig kännedom om Rikets in- och utvärtes ställning, utom hvilket det berodde på en slump, och man i stället för att frälsa möjligen kunnat störta Fäderneslandet. Enskildt ägde jag ej minsta anledning till missnöje; tvertom hade Konungen alltid omfattat mig med mycken nåd, och med mycken moderation åhört de föreställningar jag då och då vågade göra emot dess planer och tillämnade krigs-operationer, samt omöjligheten för Sverige att längre uthärda med kriget m. m. Jag sökte derföre upplysningar hos de högre Embetsmän-

nen, hvilka alla insågo Rikets vådliga och hopplösa ställning, sedan Kongl. Maj:t icke ville göra afseende på alla de underdåniga föreställningar honom blifvit gjorde af flere redlige och nitiske män; men sådant oaktadt, afstyrkte de, att för det närvarande företaga något våldsamt steg, utan förmodade, att Konungen innan kort skulle komma uti den förlägenhet, att han sjelf måste sammankalla Ständerne, kanske äfven abdiqvera, hvilket Konungen ofta tillförene skall omtalt och visat sig hugad före. Allt detta meddelte jag dem, som vant sig med sitt förtroende till mig, hvilka redan uppgjort en plan och äfven utsett dag till Konungens bortförande, hvartill allt var i beredskap, men hvilket af ofvan anförde orsaker blef uppskjutet.

Den 8 Mars erhöll jag genom Öfver-Adjutanten, Majoren och Riddaren Anckarsvärd, underrättelser, att en del af Westra Arméen under Öfverste-Lieutenanten Adlersparres befäl, skulle uppbryta d. 7 för att märchera till Stockholm och der förmå

Konungen sammankalla Ständerne m. m., samt att man räknade på mitt biträde.

Jag insåg straxt, att tiden var inne att taga ett afgörande parti, ville dock försöka att ännu genom föreställningar få Konungen att sammankalla Ständerne och abdiquera; jag anmodade flere högre Embetsmän, *som* jag trodde skulle hafva någon inflytelse på Konungen, att framställa detta ämne, samt att framför allt söka förmå Konungen att icke öfvergifva hufvudstaden, i hvilken händelse ett inbördes krig vore oundvikligt och Sverige för alltid förloradt. Under tiden var jag omtänkt på utvägar *att förhindra* Konungens resa, om derom blefve fråga, samt att försäkra mig om dess person, som i annan händelse blifvit *blottställd* för oheräkneliga faror, emedan gäsningen bland allmänheten var kommen till sin höjd. I sådant afseende talte jag med flere af Konungens General-Stab, som vanligen hvarje måndag plägade församlas i den så kallade Pelar-Salen, att vi då skulle omringa Konungen och förklara honom tills vidare skiljd

från Regerings-ärenderne. Om morgonen den 13 Mars, kl. 4, kom Grefve Gyldenstolpe och flere andra till mig med underrättelse, att Konungen samma dag ämnade, jemte alla i Staden varande Trupper, uppbryta, samt att försök gjordes få pengar ur Banken. Jag fruktade då, att den vanliga Måndags-paraden och samlingen i Pelar-Salen skulle inställas; skickade efter Öfverste Suremain, Öfverste-Lieutenanten Gustaf von Otter, Majorerne Ulfsparre och Adlercreutz, hvilka alla varit tjenstgörande vid Finska Arméens General-Stab, och mest i alla der förefallna affairer följt mig, hvilkas mod och rådighet jag således kände och kunde lita på. Majoren de la Grange och Fändricken Arnell anmälte sig sjelfva att följa mig. Jag skickade bud till Lieutenanten Baron Jacob Cederström, som jag visste vara uti intelligence med flere andra, och bad honom samla så mycket Officerare, som möjligt var, upp till slottet; samma uppdrag gaf jag äfven ofvannämnda Officerare. Öfverste Engelbrechten, som com-

menderade det enda Infanteri-Regemente, som var qvar i Staden, men skulle genast uppbryta, skickade jag efter kl. 6 på morgonen, och försäkrade han att understödja företaget, samt att under en eller annan pretext uppehålla Regementets afmarche. Lif-Regementets Cuirassier-Corps, jemte Artilleriet, kunde jag med säkerhet räkna på, helst större delen af deras Officers-Corpser ofta förut varit hos mig och försäkrat, att de voro färdiga att våga allt för Fäderneslandets frälsning, om jag ville blifva Chef för detta företag. Öfverste-Lieutenanten Marteneau, hvilken var tjenstgörande *Place-Major* och hvilken gjort campagnen i Finland, kunde jag äfven lita på, och som jag hade fattat ett serdeles förtroende för Hof-Marskalken Öfverste Silfversparres patriotiska tänkesätt och ståndaktiga caracter, anmodade jag Majoren de la Grange be honom möta mig kl. 8 i Pelar-Salen. Efter dessa förberedelser erhöll jag Kongl. Maj:ts befallning, att kl. 8 komma upp till slottet. Jag gick då till Hans Excellens m. m.

Grefve Klingspor, underrättade honom om Konungens tillämnade resa, och den våda som förestod Fäderneslandet, samt att nu vore högsta tid tänka på dess frälsning, och var Hans Excellens jemte flere andra äfven befalld att infinna sig på slottet. Jag åtföljde H. E. dit; vid ankomsten i Pelar-Salen fann jag der Öfverste Silfversparre och de förut nämnde Herrar Öfver-Adjutanter, jemte några få andra, hvilka jag efter omständigheterne prevenerade om hvad som borde och möjligen kunde ske. Efter någon stunds väntning i Pelar-Salen gick H. Ex. Klingspor upp i rummet utanför Konungens lilla sängkammare. Under tiden gjorde jag mig underrättad, huru många Drabanter voro närvarande; man svarade: blott 4, samt att de öfriga voro bortgångne för att göra sig färdiga till resan. Jag tyckte således, då de voro så få, att i anseende till dem ej behöfdes några precautioner tagas; för öfrigt försäkrades mig, att omkring 30 Officerare voro samlade uti och omkring slottet, alla determinerade, att vå-

ga det yttersta. Jag gjorde då några dispositioner, att ingen mera skulle slippa ur slottet, äfvensom stads-portarnes tillslutande, hvilket förut af Konungen blifvit befalldt. Några Officerare skickades omkring för att på andra sidan bevaka utgången från Konungens sängkammare. Jag, jemte Hof-marskalken Silfversparre, gick derpå upp i rummet utanför Konungens sängkammare och fann der deras Excellencer Grefve Klingsporr, Stedingk och Ugglas; Generalerne Strömfelt och Tibell; vakthafvande Capitain-Lieutenanten och General-Adjutanten; flere Öfver-Adjutanter och vakthafvande Officerare.

Excellens Ugglas blef först inbefalld till Konungen. Hans Kongl. Höghet Hertig *Carl* kom under tiden, och gick in till Konungen i detsamma Exc. Ugglas kom ut. Jag bad den sistnämnde att stadna qvar; men Hans Exc. sade sig hafva fått någon befallning af Konungen att uträtta; men jag sade ytterligare, att det icke gick an, att H. Excellens begåfve sig från Slottet, samt att

en vigtig moment vore för handen och att man måste vara betänkt hindra Konungens tillämnade bortresa. H. Exc. sade sig i den vägen gjort allt sitt till, men utan verkan, samt om jag ämnade vidare göra någon föreställning derom, sådant borde ske med varsamhet, hvarpå jag svarade, att det skulle ske på ett sätt, så att jag hoppas ändamålet skulle vinnas. H. Exc. gick derpå tyst uppför lilla trappan. H. K. Höghet kom i detsamma ut, och Exc. Grefve Klingsporr blef inkallad. Under samtalet skall H. E. hafva gjort Konungen starka föreställningar mot dess tillämnade bortresa. Jag fann denna moment lämpligast att begagna; bad Ryttmästaren Lagerheim, som jag med få ord underrättade om hvad å färde vore (och hvilken med verklig enthousiasme genast förklarade sig för Fäderneslandets frälsning) att gå ner i Pelar-Salen och be dervarande Officerare genast komma upp, hvilket äfven skedde; dock följde ej flere med än de förstnämnde, och Löjtnant Hjerta vid Lif-Regements-Cuirassierer, ehuru åtskilliga

andra voro närvarande. Äfven lät jag tillsäga de Officerare, som voro nere i Slottet, och de som skulle bevaka Portarne, att nu vara uppmärksamma på hvad som kunde förefalla.

Så snart Öfverste Silfversparre och de öfrige ankommo, följdes vi alla *in i* Konungens rum. När dörren öppnades, *syntes* Konungen något förundrad; jag steg då Konungen närmare och begynte tilltala honom, att hela Riket var försatt i största häpenhet öfver Fäderneslandets olyckliga ställning och i synnerhet Konungens tillämnade bortresa; att alla högre embetsmän, militairer och andra redliga medborgare, uppmanat mig att söka sådant förekomma, i hvilket afseende vi nu — — — — — —

Här afbröt Konungen mig, ropandes högt: "*Förräderi! Ni äro förförde, och blifva alla olyckliga!* Vi svarade lugnt: *Vi äro hvarken förförde eller förrädare;* vi vilja frälsa Eders Maj:t och Fäderneslandet. Konungen drog sin värja; jag sprang honom

då

då på lifvet, fattade honom under armen och Öfverste Silfversparre tog värjan utur Konungens hand. Konungen begynte skrika förskräckligt: *"de vilja mörda mig, hjelp, hjelp!"* m. m. Vi sökte stilla Konungens förskräckelse och farhåga att blifva mördad. Slutligen lofvade han gifva sig tillfreds, om han återfick sin värja, hvilket vi genom föreställningar ville förmå honom afstå ifrån; men då Konungen envist yrkade att återfå värjan, måste vi slutligen förklara, att sådant icke kunde ske, eller Konungen vidare tillåtas befatta sig med Riks-Styrelsen. Under tiden hade af Konungens rop åtskilliga af dem, som voro utanföre rummet, jemte tillkomne Lif-Drabanter, Kammarherrar och annan betjening velat med våld öppna dörren, som tillhölls af 2:ne Adjutanter, och då sådant icke lyckades, sönderslogs den med eldgafflar och sablar, så att spillrorne flögo omkring i rummet. Jag lät då öppna dörren, sprang midt ibland de församlade, ryckte sabeln af en Kammar-Husar, tog käppen af Gene-

ral-Adjutanten, med hvilken jag vände mig till de Drabanter, som voro ankomne i rummet, befallde dem, i kraft af det embete jag nu beklädde, genast draga sig tillbaka, hvilket de, efter något betänkande, gjorde. Vakthafvande Capitain-Lieutenanten, General-Adjutanten och Öfver-Adjutanten arresterades; hvarefter jag gick upp i öfra Drabant-salen, der ett större antal af Drabanter voro samlade, bestörte öfver hvad sig tilldragit. Jag underrättade dem då, att Konungens person vore utan all fara, att Hans och Fäderneslandets frälsning vore föremålet för hvad som skett, och att *de* skulle vara ansvariga för Gud och Nationen om de vågade något, som kunde föranleda till blodiga uppträden, helst jag *i sådant* fall ej kunde ansvara för Konungens lif. Sådant oagtadt, syntes dessa Herrar Officerare tvekande någon stund om hvad parti de borde taga, hvilket i deras belägenhet visst icke kan räknas dem till last; men sedan jag ytterligare försäkrat dem om våra afsigters renhet, samt att Konungens person

icke något ondt skulle vederfaras, samt att deras motstånd i alla fall vore otillräckligt, helst alla Trupper i staden, jemte flere antågande Trupper, voro ense om hvad som skett; hvarpå de försäkrade mig att hålla sig stilla. Nödige anstalter vidtogos genast om ordningens och säkerhetens bibehållande inom Hufvudstaden. Borgerskapet anmodades taga Banken och Riksgälds-Contoiret under sin bevakning; större patruller, ej mindre af Borgerskapets Cavalleri, än Cuirassier-Corpsen utsändes med ordres, att icke ofreda eller oroa någon, som icke genom eget förvållande gaf anledning till buller och oordning. Drottningens Lif-Regemente och en Esqvadron Cuirassierer, som redan voro afmarcherade åt Fittja, fingo Ordres att vända om. Under tiden hade de Herrar, som blifvit qvar hos Konungen i rummet, under min frånvaro bortgått och lemnat H. Exc. Ugglas och Grefve Strömfelt (hvilka ingått för att tranquilisera Konungen) ensamme med honom, hvarunder Konungen på ett oförmärkt sätt dragit General Ström-

felts värja ur baljan; och då General Strömfelt, som saknade sin värja, den Konungen gick och hade blottad i handen, återbegärte den, svarade Konungen: att Generalen kunde vara lika väl General utan värja, som han var Kung utan värja. När jag återkom i yttre rummet och blef härom underrättad, ansåg jag angeläget, att några af de Officerare, som voro delagtiga i sjelfva företaget, borde vara inne hos Konungen såsom vakthafvande; utnämnde 2:ne och ämnade med dem ingå till Konungen, då Konungen, som genom den söndriga dörren såg mig ankomma, sprang ut genom andra dörren, *hvilken* han hann tillregla och igenläsa. Jag sprang efter och lyckades genom 2:ne våldsamma språng emot dörren få den *sönder*, och hann på Konungen vid en *spiraltrappa*, då han redan var på öfversta trappsteget. Han kastade en nyckelknippa emot ansigtet på mig, men som gick förbi. Emedlertid fick Konungen försprång, så att, då jag kom upp på trappan, var han redan ur ögnasigte. Jag sprang på måfå efter honom,

och till lycka träffade åtskilliga Hof-Lakejer och Städerskor, som visade hvilken väg Konungen tagit. På detta sätt kom jag slutligen ner i Östra slottshvalfvet, utan att hinna Konungen, som likväl under vägen fallit i en trappa och stött ena armen temligen illa. Oviss hvarest jag nu skulle söka Konungen, kom jag par hazard att kasta ögonen åt Norra eller Lejonhvalfvet, då jag blef varse någon, som fattade i Konungen. Jag och Major de la Grange, jemte flere, som kommo efter, skyndade dit, då vi funno Konungen och Hof-Jägmästaren Greiff, hvilken sistnämnde varit uppkommen i Konungens rum och genast vid underrättelsen, att Konungen genom flygten sökt undkomma, tagit vägen ner för stora trappan öfver inre Borggården, der han genskött Konungen och fick fatt på honom i Lejonhvalfvet, hvarvid Konungen med den dragna värjan, som han hade i handen, sökte sticka Hof-Jägmästaren, men lyckligtvis gick stygnet endast genom råcken och något blesserade armen.—Vi ville då föra Konungen

genom slottsgången upp till dess rum; men han stretade emot, så att vi voro nödsakade bära honom upp för trapporne, genom Drottningens rum och stora galleriet, in i hvita rummet, då Konungen befann sig ganska vanmägtig och illamående, hvarefter han höll sig stilla hela dagen. Alla *möjliga* anstalter vidtogos ytterligare till lugnets bibehållande i staden, och förmärktes icke den minsta oro eller bekymmer öfver hvad som skett. Spektaklet gick efter vanligheten ganska tyst och ordentligt, samt bevistades af mycket folk. Sedan man inom slottet vidtagit nödiga försigtighetsmått, att något nytt försök att fly ej vidare af Konungen skulle kunna företagas, gick jag och Öfverste Silfversparre till Hans Exc. *m. m.* Grefve Klingspor, som under hela tiden varit på slottet, och anmodade Hans Exc. att i förening med oss uppgå till Hans Kongl. Höghet Hertigen af Södermanland, för att förmå H. K. Höghet, i egenskap af Riks-Föreståndare, emottaga Riks-Styrelsen, tills Rikets Ständer hunno sammankallas *m.*

m., hvilket H. Ex. genast biföll. H. K. H. blef mycket rörd öfver hvad som förefallit, och sade sig vid sin höga ålder, och uti så vidt utseende omständigheter, icke vilja befatta sig med några Regerings-ärender; men efter de ömmaste böner och föreställningar om Fäderneslandets våda, som utom det nu tagna steg, aldrig stått att frälsa, samt att om H. K. H. lemnade Riket handlöst, de aldra olyckligaste följder skulle förestå ej mindre riket, än hela Konungahuset; och sedan vi försäkrat, att intet ondt skulle vederfaras Konungens person eller Hennes Maj:t Drottningen och de Kongl. Barnen, lät H. K. H. slutligen beveka sig, då Stats-Secreteraren Lagerbring genast efterskickades och uppsatte den första proclamationen om regements-förändringen, som, eftermiddagen kl. 4, genom Härolder kungjordes i Hufvudstaden och som med hurrarop emottogs af allmänheten.

Så snart revolutionen blef bekant i staden, skyndade alla högre Embetsmän, deribland Hans Ex. Riks-Drotzet, oagtadt gan-

ska sjuk, jemte många andra förnäma Ståndspersoner upp till slottet, för att betyga H. K. Höghet sin underdåniga vördnad och erkänsla. Kl. 2 om natten fördes Konungen ut till Drottningholm under bevakning af General-Adjutanten m. m. Öfverste Silfversparre och flere medcommenderade *Officerare*, samt under escort af ett detachement Lif-Regements Cuirassierer. Dagen efter begynte H. K. H. Riks-Föreståndaren organisera Regerings-ärendernes jemna gång, och jag blef anbefalld fortfara som dess tjenstgörande General-Adjutant för Arméen, hvarmed jag fortfarit till närvarande stund, då jag nu njuter den oskattbara lyckan och tillfredsställelsen, att se Rikets Högloflige Ständer hafva lyckligen utfört och *slutat* hvad Nationen och våra egna medborgerliga känslor af oss kräft. Måtte hvar redlig Svensk gifva oss, nu och i en framtid, den rättvisa, att våra afsigter varit rena, icke föranledda, hvarken af egennytta, eller Regeringslystnad, endast sann fäderneslandskänsla, hvilket allt varit förhållandet så väl

under den nu förflutna tiden, som framdeles skall rättfärdigas. Gud bevare Konungen och låte Sverige under dess visa och milda Regering återvinna fred med dess grannar, lugn och välstånd inom sig, och aldrig mer blottställas för sådane olyckor, som nu fört Riket på branteu af sitt fall, och tvungit laglydige, redlige och stilla undersåtare att gripa till de mest vådliga och motbjudande frälsningsmedel.

Stockholm d. 10 Juli 1809.

C. Adlercreutz.

Berättelse om Revolutionen i Stockholm den 13 Mars 1809; af en okänd.

Ett rykte var utspridt i Stockholm på några dagar, om rörelse af Westra Arméen att marchera dit, och de styrande märktes än tro, än tvifla om sannfärdigheten deraf. En emigrant, som kallar sig Chevalier Roder, hade på Minister-Societeten den 8 Mars e. m. hört tvistas derom, och gifvit Excellencen Baron Stedingk det tillkänna, som genast gaf Konungen del deraf, hvilken *då* vistades på Haga. Undersökning anställdes följande dag, under vice Justitie-Cantzleren Grefve Fredric Gyllenborgs anförande, af Under-Ståthållaren Daniel Edelcreutz, då alla på Societeten d. 9 närvarande förhördes, utan upplysning om frågan; den fortsattes till och med Söndagen. — Den 12

middagsstunden ankom rapport till Konungen på Haga, som der med flere firade Drottningens födelsedag, att Öfverste-Lieutenanten Georg Adlersparre med en stor Trupp militair ankommit till Örebro, hade utspridt ett insurrections-manifest, arresterat Landshöfdingen &c. &c. och marcherade åt Stockholm; hvilket Lands-Secreteraren Leonard Erl. Cassel ansett för sin skyldighet inberätta. Konungen reste genast kl. 4 e. m. till staden ridandes. På Norrtullsgatan mötte han Capitainen vid f. d. Svenska Gardet Carl Fr. Lorichs, åkande med Baron De Geer i Caleche, att promenera. Dem befallte Konungen, att *genast vända om och gå i arrest.* Tullporten hade Konungen vid genomresan befallt stängas, så att ingen skulle slippa in eller ut, som straxt skedde, äfven med stadens alla öfrige tullar; ridten gatorne fram till Slottet skedde med hastighet. Dit uppkallades alla förtrogne och Embetsmän, både af Civile- och Militaire Corpser. Konungen berättade dem insurrectionen: en Kungörelse

derom upplästes och lemnades till trycket att följande dagen publiceras; Magistraten sammankallades och kl. 10 om aftonen uppkom till dem Under-Ståthållaren Edelcreutz med Konungens Bref härom med lika innehåll, som publicationen.

Konungen beslöt att nästa dag afresa ifrån Stockholm, lät göra alla anstalter dertill: ärnade taga med sig hela Kongl. Familjen; (Prinsessan Sophia Albertina nekade dock att resa med) skickade expres till Fältmarskalken Baron Toll i Skåne, att med sina trupper uppbryta till Konungens undsättning. Resan utställdes till *Södertelje*, såsom mötesplats. Många Embetsmän fingo befallning att medfölja och vara resfärdiga sist kl. 11 nästa dag. Han ärnade ock medföra artilleri, gevär &c. &c. och med vapen stilla insurrectionen. Till Stockholms försvar hade han utsett Brigad-Chefen, Borgmästaren Oldenburg, för hvilken skulle utfärdas Bref af General-Adjutanten för Stockholm. Då Konungen föreställdes omöjligheten, att i sådan hast få nödiga hästar,

befallte Konungen, att *privatas hästar skulle begäras eller tagas med våld.* På det sättet tillbragtes hela natten till den 13 och först emot morgonen fingo några af de uppkallade lof att begifva sig hem och laga sig till afresan.

Bland andra, som den aftonen voro på Slottet, befann sig ock Engelske Ministern Merry, hvilken, efter erhållen del af insurrectionen, skulle afrådt Konungens afresa, och tillstyrkt Ständernes sammankallande; hvartill Konungen med häftighet skall nekat, med utlåtelse: *Det kan ingen bringa mig att göra, såsom flera gånger proponeradt.* Såsom det nu härigenom blef otvifvelaktigt bekant, att Konungen ärnade afresa och börja ett borgeligt krig, undersåtare emellan, så beslöto ett antal redlige män och Svenska Officerare att afböja denna hiskeliga olycka, genom hinder för afresandet och påstående, att Konungen genast borde sammankalla Rikets Ständer; hvilket ock, om än Konungen dertill nekade, borde ske och han sättas utur stånd att

dermed längre uppskjuta. — I Fältmarskalkens m. m. Grefve Klingspors rum samlades de kl. 7 om morgonen den 13 och åtföljdes till slottet, dit de ankommo kl. 8. Nyss före deras ankomst var Hertig Carl gången från Konungen, som med honom talt om den förestående afresan; men hvartill H. K. H. ej var hugad. Konungen, som då vistades i sina små rum, hade afsändt Capiten-Lieutenanten Grefve Carl Emil Levenhaupt och Excellencen Grefve Samuel af Ugglas i något ärende, var allena i rummet, och utanföre i nästa rummet voro några af Hans Adjutanter. Till dem kommo nu Excellencen Gr. Klingspor, General-Majoren Baron Carl Johan Adlercreutz, Hofmarskalken, Öfverste Silfversparre, Majoren Gustaf von Otter, Majoren Ulfsparre, Majoren Adlercreutz och Fändricken Arnell; flere deras vänner voro, dels i Pelare-salen, dels i rummen dervid.

Konungen, som hörde att flere personer talade utanföre hans rum, öppnade dörren och frågade: hvilka de voro! och som Ex-

cellencen Klingspors namn nämndes, inkallades han. På tillfrågan om hans ärende? svarade han: *Om Ers Maj:t i dessa bekymmersamma ställningar afreser ifrån oss, är Rikets olycka obotlig. Jag anhåller att Ers Maj:t må i det stället sammankalla Rikets Ständer, såsom den enda hjelpen.* Konungen nekade härtill med hetta och upphöjd röst, hotande, talande om förräderi m. m., hvilket föranledde de öfrige att okallade ingå i rummet. De uti Pelare-salen och öfrige rummen efterskickades i det samma. General-Majoren Baron Adlercreutz förklarade genast: att som Rikets enda hjelp var hos Rikets Ständer, hvilka oförtöfvadt borde sammankallas, så förklarade han Konungen i arrest, och begärde hans värja; på det Riket måtte kunna frälsas. Konungen förökade då sin motsägelse om Ständernes sammankallande: förklarande det som skedde för förräderi, och fattade i sin värja, sägande: *Den skall ingen utan med lifvet taga ifrån mig.* De närvarande omringade då honom och hulpos åt, att dels hålla

öfver armarne, dels att vrida värjan ur hans hand, som skedde af Silfversparre och Ulfsparre; hvarefter Konungen skuffade, slog och hotade. De utanföre varande ville då på Konungens rop: om *våld och hjelp*, inkomma i rummet; men alla dörrar voro dels stängda, dels bevakade, så att de med tillhjelp af flere Drabanter, hvilka varit i sina Embetsrum i båda våningarne, inslogo dörrspegeln och inkommo; hvarpå General Adlercreutz och de öfrige med dragna värjor gingo emot dem, förmanade dem till stillhet, emedan allt vore så tillställdt, att de endast sjelfva skulle blifva olycklige. De saktade sig, och utur General-Adjutant Melins hand, hvilken ville befalla, ryckte General Adlercreutz battongen med de orden: *i dag befaller jag.*

När således första hettan och bullret litet afstannat, blef ock Konungen mera saktmodig, och begärde att få tala allena med Grefvarne Lewenhaupt, Strömfelt och af Ugglas, som beviljades.

Excel-

Excellencen Grefve Klingspor gick då ge-
nast till H. K. H. Hertig Carl, med berät-
telse om hvad som skett, och att de när-
varande beslutit anhålla, att H. K. H. Her-
tigen ville, intill dess Riksens Ständer hun-
no sammankomma, antaga Riks-Styrelsen så-
som Riksföreståndare; hvartill H. K. H.
samtyckte. General Adlercreutz bestyrde
nu som General-Adjutant om vakters sät-
tande till häst och fot af Lif-Regementet,
för alla portar och ingångar till slottet.

Vid hans återkomst hade Konungen smygt
sig genom en lönndörr från Grefvarne Le-
wenhaupt och af Ugglas, med General-
Lieutenanten Grefve Strömfelts utdragna
värja i handen, som han tagit eller fått af
Grefven, uppåt Drottningens rum, der kläd-
drängar arbetade. Åt dem ropade Konungen
häftigt: *hjelp mig! fräls mig! göm mig!*
Hvarpå Konungen skyndade små trapporna
utföre och kom till Lejonhvalfvet. Imed-
lertid hade General Adlercreutz, mycket
bestört öfver Konungens osynlighet, skickat

af sitt folk åt alla slottstrappor och corridorer. När Konungen i Lejonhvalfvet ville gå ut igenom Norra slottsporten och fann den stängd, sprang han inåt Borggården, ämnande sig snedt öfver åt Westra porten, hvarest stod vakt af Tyska Regementerne, då han möttes 8 a 10 steg inne på *Borggården* af Öfver-Jägmästaren von *Greiff*. När Konungen i hvita rummet började kräkas, böd man honom kallt vatten att dricka; men han ville ej smaka det; hvarpå General Adlercreutz sade: Eders Maj:t lärer tro sig vara omgifven af mördare? och drack så ur glaset.

Hos Konungen sattes nu säker vakt. Till Enke-Drottningen gick Hertigen och berättade hvad som skett; försäkrandes, *att icke hans äregirighet, utan Konungens oförsvarliga Styrelse och Rikets derigenom iråkade obotliga elände vore orsak dertill.* Hon skall då börjat häftigt gråta. Till Drottningen på Haga skickades Riksmarskalken Grefve Axel von Fersen, som blef hos henne hela dagen och följande natten. Hen-

nes svaghet kan man föreställa sig. Hennes folk hade hela natten förut varit sysselsatta att inpacka allt till afresan, men hon sjelf, efter att hafva erhållit anonymt bref söndags aftonen, hade såsom sjuk intagit sängen.

Nu samlades Regeringens Ledamöter: Riks-Drotzen, som af stenpassion och chagrin efter samtal med Konungen om nödvändigheten af Ständernes sammankallande, varit 14 dagar sjuk, bars upp till slottet i portchaise. Hertigen anmodades då om Riks-Föreståndarskapets antagande; en proclamation uppsattes och underskrefs: och genom Rikshärolden blef densamma kl. 3 e. m. publicerad. När Konungen, som efter hand stillat sig, hörde pukor och trumpeter, skall han yttrat nyfikenhet om betydelsen.

Han affördes följande natt kl. efter 1 till Drottningholm. Gick ned till vagnen, åtföljd af Silfversparre och von Otter; hvaruti de satte sig jemte honom; von Greiff satt på kusksätet och några stodo bakpå. Innan afresan hade han ätit och druckit

thé. Vid ankomsten begärde han af Slotts-Kamreraren Wetterwik thé, och lade sig sedan genast att sofva till kl. 10 f. m. d. 14.

Hofmarskalken Silfversparre och Majoren von Otter omvexlade i befälet öfver vakten hos Konungen. I förstone visade han sig ond, och beklagade att han ej fick hjelpa Riket genom sina anstalter med England. Sedan blef han mera stilla, spatserade af och an i rummen, läste i bibeln och corrigerade de vakthafvandes uniformer. Från Drottningholm affördes han den 24 Mars kl. 7 f. m. och ankom till Gripsholm kl. 2, escorterad af några hundrade man under förenämnde vakthafvandes ansvar. Han är der placerad i de rum, som Konung *Gustaf* III inredde till conseil-rum. Med Drottningen har han ej talt sedan den 12, men äger frihet att correspondera.

Konungens afsigt med resan d. 12, var att nalkas södra arméen, den han befallt Fältmarskalken Toll låta uppbryta och marchera sig till mötes, och hvaraf i slutet af

Mars månad en del ankommit till Nyköping, hvarifrån de återsändes till sina hemvist. Troligen ernade han försöka att dämpa Westra Arméens rörelse med våld, eller smyga sig till Götheborg samt derifrån ur Riket.

Till dessa ändamål ville han med sig taga: utom Kongl. Familjen, flere tjenstgörande Embetsmän, artilleri, gevär m. m., som funnos i Stockholm, samt betydliga penningesummor, hvarmed han redan försett sig (varandes det länge kändt, att han genom Grefve af Ugglas låtit invexla alla befintliga ducater, som stigit upp till 2 Rdr 36 sk. banco i priset) och ville han rent af plundra Banken på dess redbarheter. Morgonstunden kl. 5 den 13 efterskickades Grefve Fabian von Fersen, som fick befallning att genast sammankalla Banco-Fullmägtige. Alla, utom Hof-Secreteraren Ihre, som vistades på Landet, kommo tillstädes. Till dem sändes Stats-Secreteraren Baron Rosenblad med begäran om erforderlige medel till upprorets dämpande och Konungens

resa, helst så mycket specie och redbarheter, som möjligt vore. Men Fullmägtige uppsatte ett skriftligt afslag, såsom af Rikssens Ständer icke dertill authoriserade. Borgmästaren Oldenburg böd till, att under förevändning af parad-timmans annalkande, gå borrt innan det hann renskrifvas *till* underskrift; men hindrades af Grefve von Fersen; hvarefter han och Stats-Secreteraren Lagerbring bortgingo, begge åt slottet. Men när Baron Rosenblad med det underskrifna afslaget ville begifva sig dit, fick han af Öfverste Kammarjunkaren Grefve *Magnus* Stenbock veta, att Konungen var arresterad; hvarpå han genast gick till Directeuren Utters Boklåda vid Storkyrkobrinken, förböd utgifvandet af den tryckta Kungör*elsen om* Adlersparriska insurrectionen, *och* afvaktade på sitt Embetsrum händelsens utgång Klockan vid pass elfva blef han af Hertigen efterskickad.

Konungen hade samma morgonstund skickat Presidenten Baron Lagerheim till Engelska Banquieren Foy, med begäran om en

vexel på 80,000 Pund Sterling; men han gjorde svårigheter och skulle först rådfråga Engelska Ministern, hvilken afstyrkte saken, så att Baron Lagerheim vid återkomsten fick afslag.

Från Upsala kom med expres, middagsstunden den 13, 18,000 Rdr, som Landshöfdingen Baron af Wetterstedt på befallning insändt; men de blefvo nu lemnade till Stats-Contoiret. Man fick veta, att Expeditions-Secreteraren Baron af Wetterstedt (den förenämndes äldsta son) hade Söndagen den 12 Mars med skyndsamhet beställt 12 st. stora lårar, väl gjorda; som till följande dagen skulle vara färdiga *a*); troligen ämnade att emottaga Bankens redbarheter. Märkvärdigt är, att Ståthållaren Baron Munck nu var bortrest; man vill veta, att han fått befallning träffa Konungen i Mariestad; men Westra Arméens rörelser hindrade honom, och han återkom efter den 13 till Stockholm.

a) Det tör vara säkert, att denna underrättelse är ogrundad.

Till Ryssland, Danmark och Frankrike afsändes genast tidning om den skedda förändringen. Ingen af dessa utskickade blef emottagen förrän de gifvit förändringen tillkänna, emedan dessa Magter beslutit, *att* ingen communication hafva med Konungen.

Under allt detta nalkades småningom en del af Westra Arméen till Stockholm under Öfverste-Lieutenanten Georg Adlersparres befäl. En annan del, vid pass 2000 man, marcherade till Götheborg, under befäl af Öfversten Baron Posse. När dessa i Wenersborg råkade Westra Arméens General en Chef Baron Bror Cederström, som surprenerades af deras, honom oåtspordt, påstående marche, hvilken de förklarade sig skola fullfölja, och derest han ville den contramandera, förklarade de honom arrest, godkände han marchen och underskref ordres derom. Han är sedan blifven aflöst, och Generalen m. m. Baron Gustaf Mauritz Armfelt har återfått öfverbefälet öfver denna Westra Armée.

Emot Adlersparres ankomst till Stockholm

protesterades och H. K. H. Hertigen tillskref honom ett Nådigt bref, med anmodan, att låta trupperne gå hvar till sitt; men sjelf med sina Officerare komma till Stockholm. Adlersparre uppgaf deremot skriftligen de skäl, som förmådde honom att samfäldt med sin Corps vistas der Rikets Ständer sammankommo. Han fortsatte marchen och ankom till Stockholm den 22 Mars.

Sedan han utföre Drottninggatan passerat Gustaf Adolphs Torg, der Hertiginnan och Prinsessan Sophia Albertina på Balconen af den sistnämndas Palais mycket Nådigt helsade på honom, och Trouppernegenom stora Nygatan kommit till Skeppsbron, stannade han utanföre slottet, och vid Konung Gustaf III:s Statue emottogs af Hans Kongl. Höghet Hertigen Riks-Föreståndaren, som mycket Nådigt tillät Adlersparre kyssa sin hand.

Corpsen, bestående af Husarer, Infanteri, Artilleri och Jägare, tillsammans vid

pass 3,300 man, blef sedan på Norrmalm inqvarterad, så nära tillsammans, som möjligt var. Trupperne blefvo i allmänhet med vänskap af Stadens Innevånare emottagne.

Uppteckad mundtlig Berättelse.

Söndagen den 12 Mars.

Knappt hade jag börjat min middagsmåltid på Spisqvarter i Staden, förrän jag blef kallad till General-Adjutants-Expeditionen, dit tjenstgörande General-Adjutanten Melin ankommit från Konungen, som vistades på Haga. Så snart Konungen på eftermiddagen inkommit och begifvit sig i de så kallade smårummen på slottet, blefvo de till General-Adjutants-expeditionen hörande personer placerade i garderoben, andra rummet utanför Konungens eget, för att vara närmare till hands. Här tillbragte vi natten med att skrifva ordres och contra-ordres, utan annan förläring än caffé, som Ståthållaren Munck skickade oss. Mot morgonen begärde Konungen in smör, bröd och brännvin; hvad deraf blef öfrigt tillegnade de

sig, som voro i rummet näst intill. Längre in på morgonen frågade Konungen, om trupperne voro ankomna; jag svarade mig ej veta det; men gick ned för att se derefter. Återkommen, berättade jag, att trupperne voro redan vid slottet. Konungen frågade, om cavalleriet äfven var *anländt?* jag svarade, att jag såg det komma på något afstånd. Sedan frågade Konungen efter General-Fälttygmästaren Helvig och ville veta om han hade artilleriet färdigt; men han var ännu ej ankommen. Korrt efter infann han sig, då man berättade honom att Konungen frågat efter honom. Han förmälte, det han väl hade artilleriet i ordning, men inga hästar. Detta bad man honom sjelf berätta Konungen, som högligen missnöjd häröfver, skall hafva ålagt Helvig, att vid lifvets förlust anskaffa hästar. Derefter förmärktes mycken rörelse och gående genom rummen fram och tillbaka. Omkring kl. 9 uppkommo flera personer i Surtouter och oklädde, så militaire som civile; och något derefter hördes från Konungens rum

buller och rop: *högförräderi.* Vakthafvande Kapiten-Lieutenanten Grefve Lewenhaupt, Melin och Berger samt Kammarhusaren skyndade sig till Konungens rum, och funno dörren läst: de bröto upp den med sina värjor och sablar, och funno med bestörtning Konungen stretande mellan flere personer, som höllo honom. De motades i dörren, deras värjor blefvo dem fråntagna, och General Adlercreutz ryckte commando-stafven från Melin. Konungen, som fick ögonsigte på Berger, ropade till honom: *Berger, gif mig Er värja;* han svarade: *jag har ingen.* General Adlercreutz försäkrade dem, att Konungens lif icke vore i någon fara: att man blott ville göra sig försäkrad om dess person: han förmodade att de jemväl skulle inse nödvändigheten deraf och göra ett med dem. Härtill sade Berger: *att detta fordrade betänketid;* så gå då i arrest i General-Adjutants-Expedition, var Adlercreutz svar. Berger fick bära sin värja under gåendet dit, att det icke skulle förorsaka uppmärksamhet hos den

mängd folk, som voro i trapporne sysselsatte med res-anstalterne, om de sett honom utan den. Ankommen till Expeditionen fann han der för sig Lewenhaupt och Melin under bevakning. Arresten fortfor ej längre än till kl. 2, då de alla sattes på fri fot.

Kansli-Rådet Carl Adlersparres Berättelse i Bref till en frånvarande Vän.

Stockholm den 15 Mars 1809.

Den länge förutsedda catastrophen har nu inträffat, och Gustaf Adolph är icke mera vår Konung. Som denna Revolution måste interessera Tit. på det högsta, skall jag nu berätta den med alla sina omständigheter. Sistlidne Onsdag den 8 inkom Konungen från Haga, kl. 10 på aftonen, ridande i fullt galopp, så att alla af Sviten ej hunno medfölja. Efter ankomsten på slottet inställde sig, enligt kallelse, Ambassadören Stedingk, General Tibell och Under-Ståthållaren Adlercreutz, jemte tjenstgörande General-Adjutanten Melin. Cantzli-Presidenten, som souperade denna afton hos Hertigen, undfick derunder från Konungen en billet, samt längre inpå natten ännu tvänne, som likväl ej innehöllo annat än att han skulle hålla

courier i beredskap, men utan att blifva kallad till Konungen, som först kl. mot 3 på morgonen återreste till Haga. Denna sena ankomst och påföljande natt-conseil förordsakade naturligtvis mycken uppmärksamhet och satte nyfikenheten i fullt arbete att uttala ordsaken dertill. Följande förmiddag berättades och troddes öfver *allt*, att Åländska Corpsen blifvit anfallen på alla sidor och var i mycken fara att blifva borttagen. Denna nyhet var väl obehaglig, men som jag alltid trott att så skulle hända, gjorde den ej serdeles intryck på mig; och jag frågade ej vidare derefter. När jag Fredagen derpå fick se den obetydliga rapporten i Post-Tidningen, trodde jag att en sednare var ankommen, som man sökte *dölja*. En stund efter ankomsten på *Embetsrummet* fick jag besök af samma person, som berättat mig förra dagens rygte; han förklarade nu detta vara ogrundadt, och frågade om jag ej visste rätta orsaken till förenämnde natt-conseil. Jag svarade: *Nej.*

Detta

Detta förekom honom så otroligt, att jag måste flera gånger bedyra, att så förhöll sig. Efter mycket omsvep, som jag ej begrep hvad det skulle betyda, berättade han ändtligen, att vestra Arméen, anförd af min Bror, var på marche hit för att göra revolution. Jag började le åt hans berättelse såsom en af de orimliga rygten här så ofta kringspridas. Men han påstod motsatsen och förtäljde omständligen, huru en del af Arméen var redan i Örebro; att den tagit besittning af ränteri-medlen så väl der som i Carlstad, sedan Landshöfdingarne blifvit arresterade; att General Cederström, med sin Öfver-Adjutant Lejonstedt, likaledes vore arresterad; att Adjutant Rodaiz, en emigrant, skall fått veta allt detta på Minister-Societeten och berättat det för Ambassadeur Stedingk, som genast lemnat Konungen del deraf; att undersökning om upphofvet till detta rygte hölls i Slotts-Cantzli-rummen af Revisions-Secreteraren Grefve Gyllenborg å Justitie-Cantzlers-Embetets vägnar, med alla

de medlemmar af Societeten, som samma afton der infunnit sig. Ännu föreföll mig hela denna sak föga trolig; helst berättaren är känd, att ej alltid hafva pålitliga ryg ten; men jag tyckte likväl den kunde förtjena efterfrågas; då jag till min *stora* förundran fann, att detta utgjorde *ett allmänt* taleämne i staden och berättades med fägnad. Man till och med lyckönskade *mig* att äga en Bror, som hade både vilja *och* förmåga att antaga sig Rikets räddning. Du lär lätteligen finna, att denna compliment var något embarrasant. Jag undvek sällskap och sökte blott oförmärkt, att få veta resultatet af undersökningen, som gick lamt och uppdagade ingenting. Adjutant Rodaiz nekade att på Konungens tillsägelse uppgifva sin sagesman, på den grund, att honneuren förböd honom det. Slutligen ansågs nästan allmänt både i de bättre och sämre classerne alltsammans såsom ett blindt allarm, och många visade sig uppenbarligen missnöjde dermed. Först Söndags-förmiddag omkring kl. 11 sökte jag Cantzli-

Presidenten, som då ännu ansåg angifvelsen ogrundad. Af honom fick jag veta, att Rodaiz blifvit aftonen förut arresterad och Ambassadören Stedingk så hårdt bemött af Konungen, att han låg illa sjuk. Konungen hade en tid bortåt fått i sitt hufvud, att man sammansatt sig för att skrämma honom till att sluta fred, och trodde nu att Stedingk hörde till denna sammansättning; i följd hvaraf han utfor emot honom i de gröfsta ordasätt *). Jag blef anmodad att äta middag hos Cantzli-Presidenten, i sällskap med Hof-Cantzleren Zibet och Baron Wetterstedt. När jag i följe häraf återkom, hade Under-Ståthållaren nyss varit hos Cantzli-Presidenten på Konungens befallning och förkunnat, att rygtet om insurrectionen blifvit besannadt genom ett bref till Konungen under en enskild mans couvert.

*) Dåvarande Hertigen berättade i ett förtroligt samtal, att Konungen sagt sig skola befalla Stockholms Borgerskap, att sända en Deputation till Westra Armén, för att urskulda sig i afseende på det i hufvudstaden utspridda förnärmande rygtet.

Utg. anm.

Brefvet var från Lands-Secreteraren i Örebro, Cassel, som fått tillfälle att i hemlighet afskicka det. Ett detachement Cavalleri hade vid brefvets afgång inryckt i staden: Nerikes och Wermlands Regementer väntades dit dagen efter: Landshöfding Löwenskjöld var arresterad, efter han vägrat uppbåda skjuts för trupperne, som förkunnade genom proclamationen, att de ärnade sig till Stockholm för att utverka fred och Riksdag. Om Konungens person nämndes ej ett enda ord. Hvilken sensation denna oförmodade nyhet väckte i det lilla sällskapet, är lätt att föreställa sig. Vi hade alla högligen klandrat den eclat, hvarmed denna sak behandlades, och i allt fall hade det visserligen varit bättre att i tysthet utleta rätta sammanhanget. Ingen af oss tviflade om utgången och att Konungen vore förlorad. Längre på eftermiddagen återkom den expres, som natten mot Onsdagen blifvit afskickad till Örebro, och medförde ytterligare bekräftelse. Magistraten sammankallades till kl. 5 och Konungen inkom en

lf timma förut. Adjutant Rodaiz släpptes
arresten och Ambassadeur Stedingk com-
imenterades för sitt nit och trohet. Ge-
st efter Konungens ankomst tillslöts slotts-
rtarne och vakten fördubblades. Skjuts
pbådades till följande dagen, då hela Hof-
t, äfven det Hertigliga, skulle afresa söder
och till Skåne. Cantzli-Presidenten, som
k befallning att medfölja, gjorde nu sin
tersta effort att förmå Konungen inställa
resan, att gifva efter och sammankalla
änderne samt återkalla krigsgärden. Men
lt dess bemödande var förgäfves; Konun-
en svarade alltjemnt, att han derigenom
ulle låta föreskrifva sig lagar af upprori-
ia undersåtare, hvartill han aldrig samtyc-
er. Hela natten vakades: ordres och con-
nordres utfärdades efter vanligheten. Af
lanken fordrades en million R:dr mot un-
erpant af krigsgärden, hvilket af Direc-
ionen blef afslaget, som upptogs ganska
lla och troligen skulle hafva föranledt till
ågot egenmägtigt steg i det trängande be-
iofvet af penningar. Resan skulle ske mot

kl. 12 på förmiddagen och första nattlägret vara i Telje. All militairen här i staden ämnade Konungen taga med, och Borgerskapet skulle bestrida vakthållningen. En Bataillon af Tyskarne skulle utgöra avantgardet och den andra arrieregardet; den förra afgick morgonstunden kl. 7. Bilagde Kungörelse började utgifvas, då mot kl. 10 minan sprang. Fältmarskalk Klingsporr gick först ensam in till Konungen, föreställde honom hans många olagligheter och fordrade att han skulle inställa sin afresa och afsäga sig Regeringen. Häraf uppstod en häftig ordvexling, som räckte nog länge, hvadan General Adlercreutz inträdde med General-Staben, ryckte General-Adjutants-käppen af Melin och yrkade på det samma. Konungen drog på värjan, men hann ej få den blottad mera än *till hälften*, då den blef honom fråntagen. Nu råkade han i furie. För att något stilla dess häftighet gick militären ur rummet och lemnade honom ensam med Hans Excellens Grefve Ugglas och General Strömfelt. När Adlercreutz efter en stund åter inkom, sak-

ades Konungen. Han hade tagit Grefve
Strömfelts värja och sprungit bort utföre
garderobs-trappan inpå borggården, och ämnade
sig ut genom Norra Slottsporten, men
som var stängd. Här i hvalfvet upphanns
Konungen först af Hof-Jägmästaren Greiff,
en af de många extra acteurerne vid detta
sorgespel. Honom blesserade Konungen i
armen. Adlercreutz med flera militaire
personer tillkommo, och afväpnade Konungen
å nyo, som ropande slets med dem.
Detta förordsakade ett sådant buller, att
Waktmästarne skyndade sig ur vaktrummet
för att se efter hvad å färde var, och funno
med häpnad Konungen sanslös bortsläpas
in i mörka gången. Denna scene, hvartill
flere af Slottsbetjeningen och arbetsfolket
voro vittnen, har väckt medlidande; äfven
ogillas det sätt hvarpå Konungen bemöttes,
sedan man infört honom i hvita
rummet inom stora Galleriet. Rättelse härutinnan
skedde likväl på alfvarsam erindran
af en viss civil person. Densamme opponerade
sig äfven, då det föreslogs att afföra

Konungen till Gripsholm. Han flyttades om natten till Drottningholm, der, som det vill förljudas, Drottningen får besöka honom, som likväl ännu ej lärer skett, efter hon skall vara illamående. Så slutades denna Tragedie, som i hufvudsaken visserligen var nödvändig. En revolution *kunde* ej undvikas, och då var det bättre att *den* skedde genom Nationen sjelf, än af främmande magt, och det ju förr ju heldre. Så snart Konungen var arresterad, afskickades Öfverste Schönström till den antågande Westra Arméen med 5000 Rdr och ordres att vända tillbaka *), efter ändamålet var vunnet. Min bror har med en del af Arméen inkommit sent i går aftons till Örebro. I Götheborg har Baron Posse inryckt med 1,500 man. Om General en *Chef* har jag ingen säker underrättelse. General-Gouverneuren Toll i Skåne måste hafva rå-

*) Denna patriotiske man kom, ej skickad, utan af egen böjelse, och medhade 10,000 Rdr banco af egna medel, hvilka likväl icke behöfdes och hvarföre det ädelmodiga anbudet ej antogs.

Utg. anm.

kat i brydsam belägenhet. Det blir curieust att få se hvad parti han tagit i anledning af de flera courirer, som till honom afgingo från Onsdags natten till Måndagen mot morgon. Han har på sitt samvete att förnämligast hafva inplantat hos Konungen de despotiska grundsatser, som beredt dess olycka. Så snart jag erhåller Westra Arméens Proclamation, skall jag skicka dig den. Jag har hört innehållet deraf, som är ganska bestämdt för Franska systemet. Här förestår mycken ändring i den högre Embetsmanna-Corpsen. Den Kongl. Beredningen är förvandlad till Conseil, hvarifrån Grefve Ugglas och Hof-Cantzleren Zibet redan äro utslutne, och detta lär hända flere. Fältmarskalken Klingsporr är utnämnd till Öfver-Ståthållare.

Förblifver &c. &c.

Carl Adlersparre.

Hof-Jägmästaren von Greiffs berättelse om sin befattning vid Konung Gustaf Adolphs arresterande vid Regements-förändringen den 13 Mars 1809.

Sedan underrättelse var ankommen att Westra Arméen under Öfverste-Lieutenanten och Riddaren Adlersparre var i marche till Stockholm, blef man uppmärksam på Konungens företag, hälst fruktan för dess afresa dageligen ökades, och förvissades man derom den 12 Mars om aftonen, och hvaraf jag kl. 11 om natten fick del, samt att man emellan 7 och 8 om morgonen den 13 Mars borde vara vid Slottet, i det fall något steg kunde vidtagas för att hindra afresan. Kl. 7 kastade jag mig uti en släda, tog vägen åt Södermalmstorg och Skeppsbron tillbakars; såg truppernes afgång från

Hufvudstaden och mycket folk samlas, så väl på skeppsbron, som kring slottet, fulla af oro och bekymmer. Jag sände genast hem min häst, gick upp till slottet åt den sidan vakten står, klädd uti Uniforms-surtout med sabel, civil kappa och slät hatt *a*), för att okänd göra mig underrättad huru tonen var och hvad som kunde företagas för att rädda fäderneslandet, som jag såg hotadt af oundviklig undergång och ett krig, om det sista förskräckliga beslutet skulle vinna sin fullbordan.

Under detta patrullerande underrättades jag att hålla mig i slottshvalfvet, och, vid tecken, skynda upp till Konungens rum eller der det kunde behöfvas. Det skedde, men ovisshet om stället gjorde, att jag blef uppehållen, och kom ej till Konungens rum förrän värjan var tagen af Konungen. Jag gick, som de öfrige närvarande, ut och in i rummen till och ifrån Konungen; men som jag ej var rätt klädd i uniform, ville jag

---

a) Under ett samtal med Konungen den 28 Mars frågade han mig, hvarföre jag var halfklädd med uniforms-surtout och rund slät hatt.

ej längre qvarblifva, efter alla tycktes vara säkra, att intet vidare biträde behöfdes, men frågade likväl om jag med säkerhet kunde gå derifrån, hvarpå svarades: om Ni behöfs, skall Ni få veta deraf; ämnade ock verkligen gå, men betraktandet af en så lätt verkställd revolution, och det *legera* sätt, hvarmed Konungen bevakades, gaf mig anledning att dröja och erindra mig de förebråelser jag hade att göra mig, om en vändning kunde yppa sig, helst jag kunde vara misstänkt för delaktighet i saken. Jag satte mig emot ett trädgaller vid ett fönster af de små yttre rummen, hvarifrån jag *kunde* se genom dörrarne, som stodo öppna. Konungens sängkammar-dörr var väl stängd, men ett hål genom dörren, som *Drabanterne* och Konungens Husarer *gjort, då de* ville intränga, gaf tillfälle att se Konungen, som gick fram och tillbaka beständigt. Ut- och ingående personer, med nyssnämnde omständigheter, bringade mig på åtskilliga reflexioner, som sysselsatte mig, då Generalen Baron Adelcreutz, som emedler-

tid lärer varit hos Hans Kongl. Höghet Hertigen, kom och med någon ifver frågade hvilken var inne hos Konungen, hvarpå jag svarade, att det lärer vara General Strömfelt och Hans Excellence Grefve Ugglas. Generalen skyndade till dörren och med häftighet uppsköt densamma. Som dörren öppnades, ser jag Konungen springa utför en liten trappa i rummet, och hörde Generalen ropa: *Kungen springer, följ efter.* Jag kände intet hvart den trappan bar, men supponerade, att Konungen skulle genom densamma komma åt hvalfvet vid Lejonbacken och taga den vägen för att undkomma, om han ej inom Slottet kunde gömma sig, eller ertappas af dem, som följde efter. Jag fattade derföre i samma ögonblick det beslut, att försöka hinna möta Konungen i nyssnämnde hvalf för att hindra honom blifva synlig eller komma ut bland folket, hvilken tanka följde mig ända igenom, och var så mycket lyckligare, som minsta försummelse gifvit Konungen tid att komma till vakt-hvalfvet. Följder-

ne deraf äro nu okända; men måla sig med rysliga färgor vid åtankan om försöket misslyckats. Jag skyndade genom rummen, som alla voro fulla af Embetsmän, Officerare och Drabanter, med iakttagande af varsamhet, för att ej uppväcka för mycken uppmärksamhet, fördubblade farten i yttre rummen och trapporna *b*), der öfverallt var fullt af folk, betjenter och bönder, som transporterade saker för resan, till hvalfvet der vakten står, och hvarest jag nedkom och tog vägen snedt öfver till Lejonhvalfvet, och mötte Konungen 8 a 10 alnar inpå Borggården *c*) i fullt språng med hatten på och värjan i hand framför sig, med utseende af vildhet och raseri, och ämnande sig derifrån jag kom eller till vakten, efter sin egen utsago. Konungen hade en

b) I trapporna mötte jag en Drabant, som jag sedermera hört stannat, då han såg mig springa, och sett mig fatta i Konungen på Borggården, sprungit upp för att mana sina kamrater hjelpa Konungen, då 8 à 10 lupit till dörren, men blifvit hindrade af Corporal Forbes.

c) Hennes Kongl. Höghet Hertiginnan har uti sitt fönster sett då jag fattade uti Konungen.

stund förut tagit General Grefve Strömfelts värja, Generalen ovetande, som det föregafs. Konungen studsade litet då han kom mig närmare, drog armarne tillbaka för att med eftertryck stöta värjan i bröstet, och var så när, att den snuttade vid knapparne på surtouten, då jag med venstra handen parerade och höll fast klingan i handen, så att den kroknade något; men den starka farten vi begge voro uti, gjorde att hon körde in emellan armen och surtouten och gjorde en repa ifrån handlogen till armbogen, hvarest värjan stack ut och blef sittande, då Konungen släppte värjan och jag fattade med begge mina armar om Konungens axlar. Jag kände väl att det sved litet i armen, men trodde ej blessuren vara farlig, efter jag, utan olägenhet, kunde nyttja armen, hvilket jag sedan vid nogare efterseende fann: repan var ej djup, endast några bloddroppar färgade linnet och någon ömhet kändes i armen två à tre dagar efter *d*). Med den aktning, som tid

---

d) Konungen försäkrade mig sedermera, att om han ej

och tillfälle kunde medgifva, sökte jag förmå Konungen i hast återvända, med föreställning huru Konungen blottställde sig sjelf och andra för de grufligaste följder; men Konungen ropte på hjelp och frälsning och skrek: *släpp mig, släpp mig.* Mycket folk syntes i gångarne och vid portarne af Slottet, som lyssnade till; hvarföre jag fann rådligast göra samtalet så korrt som möjligt var, och förklarade Konungen, att omvändning måste ske genast, vände i detsamma om Konungen och tog med min högra arm omkring ryggen och fattade stadigt i högra armen med min hand och förde in Konungen i hvalfvet med force, ehuru Konungen satte sig deremot så mycket krafterne tillläto. Just som jag fick in Konungen till hvalfvet, kom en arbetskarl, som jag tyckte, från porten, der han förmodligen varit sysselsatt att hjelpa Konungen ut, och fattade

---

fallit i trapporne då han sprang ner, och brutit sin högra arm, hade han med mera säkerhet fört värjan, och trodde ändå, om han haft sin egen, som hade bättre klinga, att den gjort mig mera skada.

tade i begge armarne på mig och ropte tillika med Konungen om frälsning och hjelp: *Konungen är öfverfallen, kom, vi skola försvara vår Kung.* Detta uppehöll mig något vid ingången, emedan jag måste stanna, taga uti Konungen med vänstra handen och expediera min karl med den högra, så att han öfvergaf fullföljandet af napptaget. Jag försäkrade honom, att det var jag som skulle och ville hjelpa Konungen. Under allt detta hade jag aldrig dragit min sabel, men tagit mitt parti i fall mer folk hunnit tillkomma. Vid porten till vakten lär stallmästaren Schultz stått, då denna karl kommit dit springande och velat samla sorl; men han har genast befordrat hans införande i vakten. Som jag då förde Konungen in i hvalfvet tillbaka och i corridoren, som går åt Hertigens sida, kommer General Adlercreutz, Öfver-Adjutanten Öfverste-Lieutenant von Otter, Öfver-Adjutanten Major De la Grange, Lieutenant Hjerta vid Lif-Regements Cuiraissier-Corps, öfver Borggården

ifrån Logårdshvalfvet, efter deras berättelse och stallmästaren Schultz ifrån Vaktporten Konungen var då mycket blek och afmattad, sade sig må illa, ville stå eller sätta sig och hvila; men som intet ögonblick i hela expeditionen var att förlora, sade jag: *"Eders Maj:t får hvila då vi komma upp".* Togo honom då somliga i benen, och De la Grange och jag under hvar sin arm, och marchen fortsattes då utan uppehåll, igenom corridoren åt Logårds-hvalfvet, igenom Drottningens rum och stora galleriet. Under uppgåendet ropade Konungen till posterne, som voro af Tyska Regementet, *ömsom*, *feur* och *skjut* e), som jag och de öfrige tyckte oss höra. Jag sade då: *Konungen är sjuk, lät upp dörrarne*, hvilket skedde af soldaterne med stillhet och ordning. I galleriet stannade vi litet att besinna huru vi skulle komma in i Konungens rum, utan att passera de öfriga rummen, som voro uppfyllde af folk; då Konungen sjelf gaf det rådet, att någon gick omkring och lät

e) Konungen sade mig att han ropte: *folgen mir.*

ıpp dörren till hvita rummet, hvilket skedde, och hvarest vi satte Konungen uti en stol. Konungen mådde en stund illa och kräktes; men sedan Lifmedicus Weigel blifvit tillkallad och man hunnit anskaffa hvad som kunde påfordrås, kom Konungen sig småningom före och förblef der i stillhèt till afresan skedde till Drottningholm kl. 1 om natten, dit jag på kusksätet var Konungen följaktig. In uti vagnen åkte med Konungen Hofmarskalken och Öfversten Silfversparre, Öfverste-Lieutenanten Baron G. von Otter och Öfver-Adjutanten Major De la Grange; bakpå vagnen Lieutenant Tråwenfelt vid Lif-Regements Curassier-Corps och Lieutenant Gripenwald vid Finska Gardet.

Under bevakningen vid Drottningholm, ehuru jag flera timmar om dygnet var inne hos Konungen, lät han aldrig märka sig något om denna händelse, förrän några dagar efter ankomsten till Gripsholm eller den 28 Mars, då Konungen, så väl för Öfverste Silfversparre, som för mig serskildt,

gjorde en lika berättelse om hela förloppet med tillägg af hvad i noterne är anfördt.

Gripsholm den 30 Mars 1809.

J. L. von Greiff.

Anecdoter, rörande f. d. Konung Gustaf Adolphs vistande på Gripsholm.

Efter några dagars vistande på Gripsholm yttrade Konungen för Hofmarskalk Silfversparre, som hade öfverinseendet öfver dess bevakning, sin åstundan att afsäga sig Regeringen och allt anspråk på Svenska Kronan, till förmån för Kronprinsen, och sjelf begifva sig till Ryssland. Silfversparre, som Konungen intagit till sin fördel, var ganska villig att tjena Konungen härutinnan, och anmälte denna dess begäran hos Hertigen, som lät företaga detta vigtiga mål i Conseileu den 27 Mars. Efter flera rådplägningar och budskickningar till Riks-Drotzen, som ännu var illamående, för att häröfver inhemta dess tanka, befanns rådligast att icke taga något beslut före Stän-

dernes ankomst; emedan det var osäker huru dessa ärnade reglera successions-rättigheten, och om närvarande Konunga-famille skulle dervid blifva bibehållen. *Under* de dagar Konungen afvaktade utslag öfver denna sin begäran, var han serdeles vänlig och nedlåtande. Förut hade *Konungen* ej låtsat se Hof-Jägmästaren v. Greiff, när han var på vakt; men nu gjorde Konungen honom förtroende häraf, tilläggande att han vore ledsen vid Sverige och så var Drottningen med; han ville resa bort med henne och barnen, men lemna qvar Kron-Prinsen. Staten skulle ej belastas med *dess* underhåll; han ägde tillräcklig förmögenhet att försörja *sig* och sin famille. Under dessa förtroliga samtal sade Konungen *bland* annat, att han började må illa i *slottsh*valfvet så snart han fick se Stallmästaren Schultz och denne fattade uti honom. Då Hof-Jägmästaren von Greiff yttrade sin förundran deröfver, att han kunde fatta det beslutet att öfvergifva hufvudstaden, svarade Konungen: *tycker Ni att, när en*

upprorsmakare väntades till staden, jag skulle kunna dröja qvar midt ibland det elaka folket der. Så snart Konungen fick del af Regeringens resolution, återkom dess sträfva sinnelag allt mer och mer: han började blifva befallande, så att Hofmarskalken Silfversparre, som alltid bemötte Konungen med mycken aktning, måste nu erindra, att det icke var Konungen, utan han som ägde befalla här på stället. Man hade under dess Regering nogsamt förmärkt, att, då han icke var i passion, ägde han förställnings-gåfva i hög grad.

Riksens Högl. Ständers Sanction på 1809 års Revolution.

Utdrag af Protocollet hållet hos Högloft. Ridderskapet och Adeln den 5 Maj 1809.

S. D. Sedan Ridderskapet och Adeln beslutit att, gemensamt med sina Med-*Ständer*, genom en stor Deputation afbörda sin främsta skyldighet, den att för Hans Kongl. Höghet, tills vidare Riksföreståndaren, Hertig CARL af Södermanland frambära sin tacksamhet för dess medborgerliga *välvilja*, att, i en stund bland de vådligaste, hvari detta Rike sig någonsin befunnit, låna sin hand till dess upprätthållande; ansåg Ridderskapet och Adeln det nästföljande uttrycket af dess erkänsla böra egnas de ädla män, hvilkas förutgående, i rättsinnig af-

sigt och med sinnesstyrka utförda steg, försatt både Hans Kongl. Höghet i tillstånd att sin välvilja utöfva och Riksens Ständer att nu församlas till beredande af förbättring i en betryckt Nations framtida öde.

Bland dessa Män, utan tvifvel många till antalet, fann Ridderskapet och Adeln sig böra utmärka En af Rikets Herrar, Öfver-Ståthållaren, Fältmarskalken, Riddaren och Commendeuren af Kongl. Maj:ts Orden Herr Grefve Maurits Klingspor och General-Majoren, Commendeuren och Riddaren af Kongl. Svärds-Ordens Stora Kors Herr Carl Johan Adlercreutz, hvilken, nitiskt biträdd af Befälet och Trupperne af Stockholms Garnison och flera andra välsinnade Medborgare, den 13 sistl. Mars vågade det behjertade steg, som ytterst afgjorde Sveriges räddning; samt Öfver-Adjutanten, Öfverste-Lieutenanten och Riddaren af Kongl. Svärds-Orden, Herr Georg Adlersparre, hvilken lika nitfullt, understödd af Befälet och Trupperne af en del utaf Westra Arméen,

beredt den enda sannolika möjlighet att lyckas i den till Rikets frälsning åsyftade Regements-Förändring; och gjort sitt rättsinniga steg lofligt och ädelt genom utfästelsen af ett oryggligt stöd för friheten i Riksens Ständers öfverläggningar och beslut. För dessa ädla Svenska Medborgsmän och alla dem, som delat äran af deras afsigter, ansåg Ridderskapet och Adeln det allmänna tänkesättets röst icke värdigare kunna uttryckas, än genom en Tacksägelse-Adress, som, under tolkande af erkänslan öfver deras lyckligen utförda företag, förklarade dem hafva derigenom gjort sig af Fäderneslandet väl förtjente. Men, då Ridderskapet och Adeln skulle sakna mycket i sin egen tillfredsställelse, om ej dess aktningsvärda Med-Ständer deltoge i dess röst, likasom i dess tänkesätt, och äfven af hvad det Hedervärda Bonde-Ståndet behagat genom dess Deputerade serskilt i detta ämne förklara, redan fått röna ett bestämdt vedermäle af den enighet, som otvifvelaktigt lika mellan alla skall råda, fann Ridderskapet och A-

deln sig lika villig och skyldig att berörde sitt beslut de öfrige Respective Stånden meddela, jemte vänligt inbjudande, att om en sådan Tacksägelse-adress, af Nationens församlade Representanter gemensamt utfärdad, sig förena. Derjemte, och då Rikets alla serskilta Armée-Corpser ådagalagt de utmärktaste prof af ståndaktighet och tapperhet, och, ofta segrande, äfven utmärkt sig då, när bristande tillgångar och felaktiga anstalter gjort en lysande framgång omöjlig, ansåg Ridderskapet och Adeln en lika rättvisa emot all förtjenst fordra, att i samma tacksägelse-adress förklarades Riksens Ständers högtidliga tacksamhet öfver dessa Armée-Corpsers ädla förhållande under deras både lyckliga och vidriga skiften; hvilket allt skulle genom utdrag af Protocollet till de öfriga respective Ståndens öfverwägande anmälas."

Så snart de öfrige Stånden af föregående Protocolls-utdrag erhållit del, instämde hvart och ett af dem i Ridderskapets och Adelns deri gjorda hemställan om en Tacksägelse-

adress till dem, som bidragit att frälsa och försvara Riket, och affärdade i sådan afsigt till Ridderskapet och Adeln sina Deputationer: Präste-Ståndets, anförd af Biskopen Friherre *Mörner;* Borgare-Ståndets af Borgmästaren i Helsingborg *Ståhle;* Bonde-Ståndets af *Anders Nilsson* från Jemtland; hvilka Deputationer hvar för sig uppdrogo Landtmarskalken, att å samtlige Ståndens vägnar betyga Hans Excellens Herr Grefve Klingspor, General-Majoren Friherre Adlercreutz, Öfverste-Lieutenanten G. Adlersparre, jemte de Armée-Corpser, som till samma stora ändamål bidragit, Rikets Ständers gemensamma aktning och erkänsla. Landtmarskalken begaf sig till Secreta Utskottets rum, der imedlertid Talemännen och Ståndens Deputerade intagit sina för dem anvista ställen; hvarefter ofvanbemälte Herrar, jemte dem åtföljande Militair-Corpser inkalladés, och, sedan anförde Protocolls-utdrag för dem blifvit uppläst, af Landtmarskalken tilltalades i följande uttryck:

"Då Riksens Ständer här finna sig samlade att ostörde öfverlägga om Fäderneslandets angelägenheter, har deras första uppmärksamhet fästat sig vid de händelser, hvilka förskaffat dem denna frihet.

Det var Öfverste-Lieutenanten och Riddaren Adlersparre tillika med dess Wapenbröder, som, ej tillfredsställde med den ära, att hafva väl försvarat Fosterjorden, kände sig straka nog att, i nödens sista stund, våga allt för att frälsa öfverlefvorna af ett älskadt Fädernesland, och det är på begäran af samtelige Ståndens Deputerade, som jag på Riksens Ständers vägnar nu till Eder, Herr Georg Adlersparre, äfvensom till Eder, J här församlade Herrar och Män af den hitmarscherade delen af Westra Armén, förklarar Riksens Ständers fullkomliga bifall och gillande, tacksamhet och erkänsla för hvad J företagit, för hvad J vågat, för hvad J uträttat.

Fosterjorden bäfvade för de uppträden, som syntes oundvikliga följder af ett bor-

gerligt krig, men lugnet återfördes snart i den fredliga medborgarens bröst genom Herr General-Majoren Friherre Adlercreutz, som visade i ögonblicket af en Statshvälfning samma rådighet, samma mod, som redan länge utmärkt honom på slagtfälten och gifvit honom rätt till sina medborgares *bifall*.

Det är på här församlade Ständers vägnar, af dem anmodad, som jag till Eder, Herr Friherre Adlercreutz och till alla dem, som med Eder och under Edert befäl varit medverkande, förklarar Riksens Ständers fullkomliga bifall och varma erkänsla *för* den frälsning af Fäderneslandet, hvartill en högre makt tyckes hafva låtit Herrar Adlercreutz och Adlersparre omedelbarligen räcka hvarandra handen.

Aldrig har en Statsförändring af *så mycken* vigt aflupit med mindre oroligheter än denna. Det är hufvudstaden, som af lugn och enighet gifvit ett lysande efterdöme, under styrelse af Herr Öfver-Ståthållaren, Fältmarskalken Grefve Klingspor, hvilken, sedan han med tillfredsställelse fört en o-

dödlig armée, genom sitt outtröttliga nit, sina visa anstalter för ordningens bibehållande, lyckats att förvärfva samma rätt till den Borgerliga, som till den krigaren tillhöriga Lagerkransen.

Det är på Ståndens vägnar, som jag derföre får den äran förklara Eder Excellens, Herr Grefve Klingspor, Riksens Ständers varma erkänsla, och Eder alla, mine Herrar, hafva gjort Eder väl förtjente af Fäderneslandet."

Hans Excellens Herr Grefve Klingspor svarade således:

Högvälborne Herr Baron, Landtmarskalk! Högvördigste Herr Doctor och Erke-Biskop! Högädle Herr Directeur och Taleman! Hedervärde Bondeståndets Taleman!

"Med den fullkomligaste tillfredsställelse får inför Riksens Högloft. Ständers Herrar Deputerade jag den äran aflägga min vördnadsfulla tacksägelse för de smickrande tänkesätt, Riksens Högloft. Ständer täckts hysa öfver mina göromål, och det benägna

bifall, hvarmed de af dem blifvit ansedde, hvaraf Herr Baron och Landtmarskalken nu behagat lemna mig del.

Min åtgärd vid den lyckliga Regements-Förändringen, har varit en följd af min högsta önskan att kunna bidraga till ett kärt Fäderneslands räddning. Jag tillräknar mig ej af detta utförande hedern: det är, mine Herrar! åt General-Majoren Herr Friherre Adlercreutz, Herr Öfverste-Lieutenanten Adlersparre, som uppgjort planen, samt de Herrar vapenbröder och kamrater, så härstädes, som af Westra Arméen, hvilka verkställt den, som egentliga äran att frälsa ett på branten af sitt fall stadt Fosterland tillkommer.

Om jag under loppet af min tjenstetid kunnat förvärfva mig Riksens Högloftl. Ständers och Ert, mine vördade Landsmän! förtroende, äro mina omsorger belönte. Mitt största bemödande skall blifva, ehuru litet hopp om ett långt fortfarande min ålder och försvagade helsa kan härtill lemna mig,

att

ned allt nit och ospard möda än ytterligare göra mig förtjent af Riksens Högloſl. Ständers ynnest och välvjlja, hvaruti jag ödmjukast mig innesluter."

General-Majoren Friherre *Adlercreutz:*

"Då jag nu med större delen af dem, som den 13 sistl. Mars, föranledde af flere sammanstötande vigtiga och olyckliga omständigheter, nödgades försäkra oss om Konungens person, af Herr Landtmarskalken och Högloſl. Riksens Ständer omfattas med den största ära, som kan vederfaras Svenske män, kan jag ej undgå nämna, att jag med ledsnad saknar bland oss den man, som med sin kalla frimodighet understödde detta vådliga företag, hvarföre jag äfven önskat, att han nu varit i tillfälle dela en ära med oss, som öfverträffar alla belöningar. Denne man är General-Adjutanten och Hof-Marskalken m. m. Silfversparre, hvilken varit och ännu är anförtrodd bevakningen öfver Konungen på Gripsholms

slott; hvarföre jag får innesluta honom och oss samtlige uti Herr Landtmarskalkens, Herrar Talemäns och Högloft. Riksens Ständers ynnestfulla bevågenhet, och vågar försäkra att vi alltid skola söka till att deraf göra oss förtjente."

Öfverste-Lieutenanten *Adlersparre:*

"När vi anträdde vårt tåg till Hufvudstaden, var det vår förkunnade föresats, att med vapenstyrka bereda Lagstiftande Magtens sammankomst; att försvara dess öfverläggnings-frihet. Kärlek till *Fäderneslandet*, vördnad, förtroende, undergifvenhet för Rikets Representanter, voro verkningsgrunderne för vårt företag.

Äfven i händelse af motgång och olyckor, väntade vi oss våra Landsmäns tacksamhet öfver vårt stoft: i händelse af medgång, vågade vi hoppas att få höra Svenska Folkets bifall: denna sista, denna obeskrifligt ljufva belöning tillhör oss nu.

I lugnets eller stormarnes stund skola vi glädas åt det bifall vi vunnit: våra hjertan

våra armar äro helgade åt Sveriges frihet och sjelfständighet. Hvarje Soldat har samma tänkesätt, samma nit, som hvarje Befälhafvare.

Lagstiftande Magtens fortfarande välvilja är vår ära, vår tillfredsställelse."

Derefter afgick från Riddarhuset den stora Deputationen, anförd af Landtmarskalken och Talemännerne, för att i underdånighet uppvakta H. K. Höghet Hertigen, Riksföreståndaren, och å samtlige Ståndens vägnar för H. K. Höghet i underdånighet frambära offer af vördnad och erkänsla för det H. K. Höghet i vådans stunder ej vägrat Fosterlandet sitt nådiga hägn och beskydd. Landtmarskalken yttrade dervid sin underdåniga vördnad på följande sätt:

Högborne Furste: Svea Rikes Arf-Furste och Riks-Föreståndare.

"Ridderskapet och Adeln har, jemte Rikets öfrige Innevånare, med den lifligaste oro följt utvecklingen af de händelser, som beredt och fullbordat ett kärt Fäderneslands

vanmagt och olyckor; detta Stånd skynda nu, att för Eders Kongl. Höghets fötter nedlägga dess varma och underdåniga tacksamhet för Fäderneslandets räddning. Fördt till branten af afgrunden, omgifvet af fiender, med alla beredelser till ett hotande borgerligt krig inom sitt sköte, har det i denna tidpunkt af allmän och oundviklig våda, funnit ett stöd i Eder Kongl. Höghets vishet; ett hopp om lugnare och lyckligare tider, i Eder Kongl. Höghets kända grundsatser, och ett länge saknadt förtroende för sin högsta Styresman, i Eder Kongl. Höghets Fosterlandskänsla och oskrymtade tillgifvenhet för det Folk, som nu för andra gången åkallar Eder Kongl. Höghets faderliga omvårdnad.

Det hopp Fäderneslandet fästat vid Eder Kongl. Höghets person, har redan, genom händelserne, besannats. Ej längesedan var äfven en svag önskan om fred ansedd såsom brottslig; nu utgör detta vigtiga föremål allt Eder Kongl. Höghets ömma åliggande. Måtte Eder Kongl. Höghets bemö-

danden möta den framgång, som Rikets väl och renheten af Eder Kongl. Höghets afsigter förtjena, och Eder Kongl. Höghets hjerta vinna den dyrbaraste belöning i Sveriges framtida sällhet och sjelfständighet.

Det har ej varit ett Stånd, ej en Class af menniskor, som grundat och medverkat till vår närvarande ställning; det har varit ett stort, manligt och gemensamt företag af Nationen. Sedan dess Söner fruktlöst uppoffrat sig på stridsfältet, ägde de ännu en fara att trottsa, och de hafva funnits så väl vid Westra Arméen, som här i hufvudstaden, desse redlige Män, som, följde af sine medborgares välsignelser, åtagit sig Fosterlandets sak, lyckligen utfört densamma och gjort sig af Fäderneslandet väl förtjente.

Mig återstår nu ej annat än att försäkra Eder Kongl. Höghet om Ridderskapets och Adelns underdåniga trohet och tillgifvenhet för Eder Kongl. Höghets Person; om deras fasta föresats att fullborda det verk, som med så mycken framgång blifvit börjadt; om deras öfvertygelse, att detta stora och

heliga föremål endast kan vinnas genom enighet och inbördes förtroende, samt om den tanka, som upplifvar allas hjertan och ger en ny lyftning åt allas sinnen, den att lefva och dö ett stridbart, fritt, lagbundet och sjelfständigt Folk.

Uti Eder Kongl. Höghets fortfarande Nåd innesluter sig Ridderskapet och Adeln underdånigst."

Hans Kongl. Höghets Nådiga svar:

"Det är med den ljufvaste tillfredsställelse Jag ser Ridderskapets och *Adelns* Deputerade nalkas min Person. Dess försäkringar om stark föresats till Fäderneslandets frälsning; om orubblig trohet i det stora värf, som med lysande framgång blifvit börjadt, och af Rikets Fullmägtige skall fulländas; om tillgifvenhet för mig; desse försäkringar äro underpanten för den öfvertygelse Jag äger, att Sverige ej skall falla. Denna vår gemensamma Fosterjord skall ännu under århundraden trampas af fria män: detta af dygd och bedrifter lysande Folk

kall ännu en gång finna sällheten inom sitt köte. Sägen Edre Medbröder, att min förröstan till deras dygd och upplysning är tor, och att min kärlek för Fäderneslandet ch dem är utan gräns. Jag förblifver Riderskapet och Adeln med Nåd och Wälilja väl bevågen."

Depeche från Engelska Stats-Ministern Canning till Svenska ministern i London.

Au Bureau des affaires etrangères
le 10 Juillet 1809.

Monsieur.

J'ai l'honneur d'accuser la reception de la lettre que vous m'avez adressée *le 24* Juni, annonçant l'avenement au trône de *Suède* de S. A. R. M:gr le Duc de Sudermannie, et demandant à être admis à une audience de S. M., pour présenter les lettres de *Créance* que vous avez reçues de *votre Nouveau* Souverain.

Je profite de cette occasion pour renouveller les assurances que je vous ai deja transmises, du vif et sincère interêt que S. M. prend à tout ce qui concerne le *birnêtre* et la prosperité de la Suède, et pour *vous*

déclarer de nouveau, que S. M. desavoue entierement tout désir ou toute disposition d'intervenir dans les affaires intérieures de ce Royaume. Et si S. M., invitée à reconnaitre publiquement un ordre de choses, fondé sur la chûte d'un Monarque avec lequel, seul de tous les Souverains de l'Europe, Elle était unie par les liens d'une alliance, éprouve le désir de payer à cette considération le tribut au moins d'un delai temporaire, je ne saurais m'empecher d'exprimer l'espoir que cela ne sera point consideré, avec raison. comme une offense envers la Nation Suedoise, ni envers la personne illustre, que les Etats de Suède ont investie du titre et de l'autorité Royale.

Je vous prie donc instamment, de ne pas insister pour le moment, sur la remise de vos lettres de Créance, et je suis persuadé que vous voudrez representer à Votre Cour les motifs qui occasionnent ce delai, de maniere à exclure la possibilité d'une apprehension, que dans ces motifs il n'y ait

teressanta händelse från Fransk och Rysk inflytelse, eller kanske från begges; likväl finnas äfven uti sjelfva Landets beklagansvärda belägenhet otaliga skäl till styrelseförändring. Landets allmänna nöd, det betryck och det lidande, hvaruti nästan hvarje klass i samhället var nedsänkt, hade innan korrt satt Regeringen till ytterligheten, att sjelf nödgas förklara sig oförmögen att vårda statens angelägenheter. Dessa olyckor och betryck voro af serdeles betydenhet uti Sverige, i anseende till landets vidd, folkmängdens ringhet, en origtig *odling af* dess naturliga produkter, åkerbrukets och handelns behof af uppmuntringar, statsmedlens otillräcklighet, en national-skuld af 10 millioner Pund Sterling, brist på spannmål och andra orsaker, förökade af många *bedröfvande* omständigheter under de sednare tre åren. Den allmänna känslan fick *en* fatal stöt genom Finlands inkräktning, och motgångarne på Norrska sidan. Om folket intet med likgiltighet ansåg Monarkens steg vid Pommerns förlust, så kunde de så myc-

ket mindre förblifva känslolösa vid nedsättandet af deras militairiska rygte; och med den lifligaste böjelse att uppoffra allt för Fäderneslandet, kunde de likväl icke undgå, att se sin vanmagt. Betrycket var ytterligare förökadt genom inställandet af deras handel på närgränsande kuster och vindarnes ovanliga häftighet fyllde måttet af deras olyckor. I detta tillstånd var det naturligt, att de sökte upprättelse; Presterskapet, Adeln, Borgerskapet och äfven Soldaten voro dertill förenade genom ett allmänt interesse. Dessa klasser kunde i sanning också hafva serskilta orsaker att beklaga sig. De kunde syfta olika åt ändamålet, men de tyckas alla blifvit varse, att med den förra Regeringens fortfarande skulle deras behof och lidanden endast tilltagit. Den närvarande revolutionen kan således betraktas såsom en naturlig och oundviklig följd af giltiga orsaker; och menskligheten ser med tillfredsställelse, att den blifvit fullbordad, utan de barbariska och blodiga uppträden, som alltför ofta åtfölja Kungars fall

inom gränsorna af ett palats, och vanhedra allmänna rörelser, om än styrda till de ädlaste och mest patriotiska syftemål. Hade Gustaf fortfarit på thronen endast ett år längre, så skulle hans hufvudstad sannolikt blifvit besatt med Ryssar och hela Sverige införlifvadt med Ryska väldet.

Revolutionen kan derföre, i anseende *till* Sverige sjelf, intet fela att vara högeligen välgörande, om dess följder bevarar Nationen från inkräktning, ett olyckligt och vanhederligt öde för ett tappert och högsinnadt folk. Med återupplifvandet af *modet* och driftig väckelse af Landets styrka, *skola* Rikets Ständer, utan tvifvel, först vända deras uppmärksamhet på vidden af kronans rättigheter, och då uppkommer visserligen en fråga ibland dem, antingen dessa *rättigheter* böra inskränkas inom lagliga gränsor eller alldeles borttagas. Wi önska uppriktigt för landets varaktiga sällhet, att det sednare alternativet icke måtte vidtagas, och att Ständerne, efter tydlig jemförelse emellan den oreda, som uppkom af den

aristocrati och tillfälliga anarki, som föregick 1772 års revolution, och den absoluta magt, som sedan den tiden utöfvades, måtte fastställa ett regerings-system, så redigt bestämdt, så fritt att verka, och ändock så lagligt begränsadt, att, medan det sätter Regenten i tillfälle att kunna uträtta allt för det allmänna bästa, försäkrar det folket om de rättigheter, som utgöra en stark bom för despotismens smygvägar. Dessa vigtiga betraktelser lära säkert öfvervägas under den allmänna Riksdagen, som skall öppnas den 1 Maj af Adelns, Presterskåpets, Borgares och Bönders deputerade, och deras beslut skola utan tvifvel hafva en afgörande verkan på Nationens tänkesätt i allmänhet. Mötet skall bestå af 1079 Fullmägtige, ibland hvilka 769 föreställa Adeln, Presterskapet och de högre klasserne. Då vi betragta den absoluta magten, som i sig sjelf tillhör Regenten, hvilken innehade rättigheten att uppfinna och pålägga taxor, utan motsägelse eller redogörelse, och vi tillika besinna det stora antal ledamöter,

som utgöra Riksdagen, så kan man bereda sig på långa och häftiga debatter. Dock förmoda vi, att den stadga och det förstånd, som så långliga tider utmärkt Svenska Folket, skall få öfverhanden på ett sätt, att så väl tyranniets och sjelfsvåldets afsigter göras om intet, som ock att de befallningar verkställas, som hufvudsakligen erfordras till lugnets och ordningens bibehållande inom, samt aktning och värdighet utom Riket.

Beträffande den verkan, denna revolution kan hafva uppå politiska förbi*ndelserna* emellan Sverige och England, tillstå vi *fritt*, att vi icke kunna finna den välgörande. Fred synes vara det största föremålet, för hvilket alla partiernas förening blifvit slutad, eller att nyttja Hertigens af *Södermanland* eftertryckliga språk i hans Proclamation af den 13 dennes: "Att Nationen må återvinna fred både inrikes och utrikes", har han tagit Riks-styrelsen i sina händer. Frågan blir om fred med Ryssland, med

Frankrike

Frankrike och med Danmark äfven medgifver fred med England? Vi tvifla mycket derpå, och månne Petersburgska Hofvet vill lämpa sig efter Svenska Folkets önskningar, och ingå uti en Tractat utan att fråga, hvad Bonaparte i afseende på Sverige fordrar, nemligen Brittiska handelns uteslutande från Svenska hamnar? Sverige kan icke åstunda mer af Stor-Britannien, än hvad det redan fått; det har icke allenast gjort fred, utan slutat en nära alliance med oss. Likväl synes ingen annan utväg än att återställa freden med Danmark, Ryssland och Frankrike, om än fredsbrott med England vore ett vilkor derföre.

Gustaf Adolph, i sin förnedring och fall från envålds-thronen, skall beklagas och beundras af hvarje man, som, lik honom, värderar ståndaktigheten. I sina politiska grundsatser var han så orubblig, att han höll profvet mot hvarje frestelse, och var färdig att när som helst möta hvarje fara. Det är onekligt, att om han hade gjort en

blott liten uppoffring af dessa grundsatser, så kunde han ännu äga Pommern och Finland; så kunde han ännu vara i full besittning af absoluta magten, utan att befara inrikes sammansvärjning eller utrikes anfall. Hans stora brist, såsom Konung, var en gränslös okunnighet om de medel, som äro nödvändiga till fullbordande af ett åsyftadt ändamål. Han trängtade efter militairisk ära, men kunde ej hopsamla en styrka af 20,000 man. Med fast beslut, att vara Envålds-Regent, visade han sig sällan såsom sitt Folks Far. Med sina *blickar* utsträckte öfver hela Europa, tänkte han sällan på Sverige, utan såsom en hjelpmachin till hans begär och önskningar. I Carl XII:s ursinniga tid hade han kunnat vara en förträfflig General, ty han var hårdnackad och oböjlig; men han saknade de stora egenskaper, som utgöra en stor Prins. I den mån hans tillgångar och utvägar aftynade, blef han desto starkare i sina declarationer och manifester, och han kan i sanning kallas snarare en Kung på papperet än i fält,

sedan, mest hvarje publik handling som han utfärdade var blott ett bedröfligt prof af hans egen svaghet och vanmagt. Hans oböjlighet var på ett besynnerligt sätt tyglad af tillfälliga anstöter af nycker och retlighet. Hans uppförande emot Sir John Moore, och den embargo, som han lade på Engelska Skepp, och lika snart återkallade, skall icke lätteligen förgätas. Korrt: under hans förvaltning af allmänna sakerna skulle visst hvarje försigtig och väl ställd Regering, om ej tvingad af særdeles tryckande omständigheter, hafva mycket heldre valt hans neutralité än hans vänskap.

BREF FRÅN GENERAL J. C. TOLL TILL F. D. KONUNG GUSTAF ADOLPH.

Lund den 12 Mars 1809.

Stormägtigste Allernådigste Konung!

Eders Majestäts Nådiga skrifvelse af d. 8, om de illgerningar, som förmenes att vid någon del af Westra Arméen å färde vara, ankom i dag tidigt på morgonen *med* Cabinetts-Couriren Brolin; och emot aftonen inträffade en Courir, som i går blifvit affärdad från Götheborg af v. Landshöfdingen m. m. Bellfrage, med ett förhörs-protocoll öfver hvad sig i Carlstad den 7 *till*-dragit, hvilket General-Befälhafvaren m. m. Friherre Cederström anmodat Bellfrage affärda, såsom sjelf icke ägande mera tid än för underdånigste rapportens afsändande till Eders Maj:t, hvarefter han genast begaf sig till Wenersborg.

Jag hoppas och förmodar, att denna infernala esprit icke kan utbrista i denna Arnée, och jag litar på det Svenska Folket, att när de bli underrättade derom, att en Adlersparre och dess anhang våga vända vapnen från fienden emot sin Konung och Fädernesland, så skola alla deras anslag samt med dem blifva störtade i förderfvet. Den Allsmägtiges hand skydde Eders Maj:ts helgade person.

Den mesure jag ansett nödigt vidtaga, är ett förbud till Post-Contoiret, här och i Malmö, att öppna någon Post från Wermland, och beslutit tills vidare behålla paqueterne obrutne; desse poster hade redan passerat Landskrona och Helsingborg, innan förbudet kunde hinna inträffa; jag har derifrån infordrat post-chartorne; för öfrigt förökes uppmärksamheten på alla resande eller vandrande, på utlåtelser, rygten och omdömen.

Om saken eller anledningarne till dessa mått och steg har ingen fått eller får någon kundskap.

Couriren tror jag mig böra låta vänta här till dess någon närmare utveckling i detta ämne erhålles, eller något märkligt förefaller.

Eders Maj:t lär med den gårdagen från Helsingborg genast expedierade extrapost erhållit ett bref från Konungen i Danmark, som då med Parlamentair öfverkom.

Med yttersta oro känner jag i närvarande omständigheter ännu mera smärtande det missöde att finna mig snarare sämre än bättre, oaktadt flere dagars regime och all möjlig läkaresoin; jag beder *Gud att* återvinna helsa och krafter för att kunna *uppoffra* dem och sista blodsdroppan för min Konung såsom Dess trogne och i döden tillgifne tjenare.

I djupaste underdånighet framhärdar *Stormägtigste* Allernådigste Konung, Eders Kongl. Maj:ts

Allernådigste och tropligtigste tjenare och undersåte.

J. C. Toll.

Bref från General C. Adlercreutz till G. Adlersparre.

Stockholm den 17 Mars 1809.

Det är med gladaste tillfredsställelse jag väntar mig få göra bekantskap med en man, som från längre tid tillbaka väckt min uppmärksamhet och högaktning, och som för närvarande är föremålet för hvar redlig Svensks erkänsla och tacksamhet. Utom Tit:s företag tror jag knappt något här skett. Hvad jag gjort, är en följd deraf, och inga betänkligheter kunde mera afhålla mig från att understödja ett så stort och ädelt företag. Allt är här lyckligt fullbordadt, utan att någon individu blifvit comprometterad. Alla välsigna det lugn som råder inom hvarje hus, och ingens hjerta har behöft frukta för en fars, en sons, en brors, en slägtings eller väns säkerhet. Jag är öfvertygad, att Tit. öfverensstämmer med mig

uti dessa principer, och vi skola, förenade uti ett gemensamt bemödande, föra vårt stora företag till lyckligt slut. Många vigtiga omständigheter fordra Tit:s snara hitkomst; haf ingen betänklighet; jag svarar med mitt hufvud för Er säkerhet, fullkomligt öfvertygad, att Tit. ej befarar annat än ömma famntag af den nationliga erkänslan. Godt qvarter är beställdt hos Brukspatron Björkman; när troupperne ankomma, kan qvarter tagas på *Mon-Bijou*, om så för godt synes. Ryssarne hafva med 20,000 man occuperat Åland, hvilket gör, *att vi* måste taga några arrangementer till kustens *försvar*, ehuru jag icke tror, att de hafva några planer på denna sidan om hafvet; men man måste emedlertid icke lemna sig på discretion, utan skola vi, under det vi *negociera* på alla kanter, använda våra yttersta krafter att sätta oss i försvarsstånd. Det är i detta och flere andra mål, jag önskar få se Tit. här ofördröjligen.

C. Adlercreutz.

Berättelse, författad af Kantzli-Presidenten von Ehrenheim.

Den 13 Mars.

Cantzli-Presidenten, som jemväl blifvit anbefalld att resa med Konungen, men på begäran fått tillåtelse att fara förut till Nyköping, uppfor till Slottet mot kl. 10 för att inhemta ytterligare ordres af Konungen innan afresan. När han ankom till yttre Borggården, motade vakten hans vagn, och vakthafvande Officeren sade sig hafva ordres att ej tillåta någon uppfara till slottet. Utan att begära förklaring häröfver, återvände Cantzli-Presidenten hem och fick korrt derefter besök af en person, som gaf tillkänna, huru det berättades att Konungen skulle vara arresterad. Ungefär en timma derefter blef han kallad till Hertigen genom tvenne Adjutanter, Ekstedt tjenstgörande hos Hertigen, och Ulfsparre hos Hans Exc.

Klingspor, i hvars vagn han tillika med Ulfsparre uppfor: den andra Adjutanten gick till fots efter jemte en, civil klädd, vid namn Claeson, för detta Cederström, som säkert på egen begäran fått tillåtelse att officiera vid detta tillfälle. Således hade denna upphämtning ett anseende af militairisk bevakning, som man sedan sökte *urskulda* dermed, att Cantzli-Presidenten skulle, på kallelse, hafva nekat att inställa sig, hvilket var en uppenbar osanning. När Hof-Cantzleren Zibet omkring samma tid eller korrt förut begaf sig upp till *Slottet*, hände honom detsamma, att hans vagn hindrades af vakten, att framköra. Zibet som icke var så lätt afvisad, begärde tala med Officeraren af vakten, och sade honom, att som han hört, det Konungen ämnade resa, ville han dessförinnan uppvakta Hans Maj:t, för att inhemta om Konungen hade något att befalla, förmodande, att sådant ingalunda kunde honom vägras. Officeraren svarade höfligt, att han nogsamt kände, det han talade med en af de högre Embetsmän, som

voro berättigade att uppfara till slottet; men beklagade, att hans erhållne ordres hindrade honom att nu tillåta det. Baron Zibet frågade på hvilkens ordres detta skedde, och då det svarades: på tjenstgörande General-Adjutanten Adlercreutz ordres, begärde han att åtminstone få uppsända sin betjent till Adlercreutz för att inhemta hans svar. Officeraren sade att äfven detta vore honom förbudet. Hvarpå Hof-Cantzleren for tillbaka, sökande först Stats-Secreteraren Lagerbring, som ej var hemma, och sedan Riks-Drotzen. I salen träffades Amiral Grefve Claes Wachtmeister, som flåsande höll på att upprifva väst och halsduk. Zibet frågade hvad det var för toilette Grefven här gjorde, då denne berättade, att Konungen vore arresterad, och att Ledamöterne i Kongl. Beredningen blifvit kallade till Hertigen. Som i följe häraf Riks-Drotzen beslöt, att, ehuru ännu ej återställd efter en svår sjukdom, låta bära sig upp till slottet, tyckte Zibet sig äfven såsom Ledamot af denna Beredning, böra infinna sig, fast

ej någon kallelse kommit honom tillhanda; och uppfor således åter till slottet samt slapp nu obehindrad fram. Under uppgången frågade han hvarest man samlat sig? det svarades, att i hvita rummet innanför stora Galleriet vore mycket folk. Hof-Cantzleren begaf sig dit, fann rummet i mycken oordning, Drottningens toilette midt på golfvet och Konungen sittande afbleknad och matt i en ländstol med hatten på hufvudet, häftigt ansatt af uppkastning samt blodig på handen och råckskjörtet. Zibet bad Konungen skölja sig i munnen med kallt vatten för att stilla kräkningarne. Detta hörde Konungen och begärde ett glas vatten, sköljande dermed munnen, hvarigenom uppkastningen afstannade. Under detta förmådde Konungen knappt för mattighet öppna ögonen. Bredvid dess stol stod Borgenstjerna, och rummet var uppfylldt till det mesta af för Zibet okända, så militairer som civile personer, som promenerade af och ann, sluskigt klädda i surtouter, och kastade sig vårdslöst i stolarne. Sedan Hof-

Cantzleren en stund med rörelse betraktat allt detta och sjelf fått erfara icke serdeles blida ögnakast af de här församlade, bland hvilka befunno sig åtskillige af dem, som under Norrköpings Riksdag afsade sig Adelskapet, hvilka vid närvarande tillfälle hade spelt en ganska verksam rôle, frågade han hvar Ledamöterne af Kongl. Beredningen voro, som blifvit uppkallade. Man svarade: hos Hertigen. Han begaf sig derföre dit öfver och träffade der i rummen de högre Embetsmännen samt Generalitetet. Hertigen utkom och i ett tal gaf tillkänna, att i anseende till hvad som nyligen sig tilldragit, hade han såsom den närmaste fullmyndiga ättelägg af Kongl. Familjen, sett sig nödsakad att lemna sitt lugn och åtaga sig Riks-Styrelsen tills vidare i egenskap af Riks-Föreståndare: gifvande derjemte tillkänna, det han upphäfvit den Kongl. Beredningen och i dess ställe tillförordnat en Conseil, der Ledamöterne i den förenämnda anmodades att sig inställa följande dag. Derefter hemställde Fältmarskalken Kling-

spor angelägenheten deraf, att till allmänna lugnets bibehållande någon säker förvaringsort måtte utses för Konungen, samt föreslog dertill Gripsholms Slott. Innan Hertigen hann svara härpå, utbad Baron Zibet sig tillstånd att i denna grannlaga och ömma sak få yttra några ord: han vore förvissad derom, att Hertigen, långt ifrån att vilja öka smärtan af Konungens belägenhet, tvärtom vore beredvillig att skaffa derutinnan all den lindring, som vore förenlig med allmänna säkerheten: han föreställde huruledes blotta tillnämningen af Gripsholm måste väcka en lågande känsla hos Konungen, såsom återkallande i hans minne hvad olyckligt öde der förut träffat en svensk Konung: han trodde att Konungen med all säkerhet kunde förvaras på Stockholms slott, då han finge tillfälle se och lefva med sin famille, hvilken tröst han aldrig kunde förmoda Hertigen skulle vilja neka Konungen. Här inföll Gen. Adlercreutz stojande, att detta vore en fråga, som sedan kunde afgöras. Zibet der-

emot påstod, att det var just nu den borde afgöras; ty sedan Konungen blifvit bortförd till en aflägse ort vore det för sent. En och annan af de närvarande började nu också ganska varsamt låta märka sig vara af samma tanka. Hertigen, som syntes villrådig, sade sig vilja vidare tänka härpå.

Innan Hof-Cantzleren tog afträde, berättade han för Hertigen med sin vanliga frimodighet, huru han af en händelse kommit in i det rum Konungen var: att han trodde sig vara i tempeltornet, så föraktligt uppförde man sig der mot Konungen; hvarpå han berättade hvad här ofvan anfördt blifvit, tilläggande det Hans Kongl. Höghet torde påminna sig, att då *le Masque de fer* insattes, blef Commendanten förbuden att sätta sig i dess närvaro: en dylik egard tycktes med ännu mera skäl böra visas den, som nyss varit regerande Konung; att Hertigen visserligen tänkte för ädelt för att vilja öka smärtan af en belägenhet, som dessförutan var svår nog. Hertigen, synbart rörd af dessa föreställningar, befallte tjenst-

görande General-Adjutanten Adlercreutz att bortvisa ur Konungens rum alla obehöriga personer och låta endast de vakthafvande stanna qvar; hvilket genast verkställdes.

På eftermiddagen formerades Hertigens Conseil, och kallelsebref utfärdades för Riks-Drotzen, Riks-Marskalken, Fältmarskalken Klingspor, Cantzli-Presidenten, President Lagerheim, Amiral Lagerbjelke, dess son med Stats-Secreterare-caracter, nu tillförordnad Hof-Cantzler, General Adlercreutz såsom Befälhafvande General-Adjutant, och begge Stats-Secreterarne. Af Ledamöterne i den upphäfne Kongl. Beredningen uteslötos således derifrån Presidenten i Kammar-Collegio Grefve Ugglas och Hof-Cantzleren Zibet. Följande morgon erhöll den sednare ett handbref från Stats-Secreteraren Rosenblad, med tillkännagifvande, att Hertigen funnit för godt att bevilja honom tjenstledighet tills vidare, i anseende till hans ålder och sjuklighet, med bibehållande af lönen, som utgjorde 2,000 Rdr. Ehuru Hof-

Cantzleren

Cantzleren Zibet aldrig varit väl ansedd hos Hertigen, aflägsnades han nu likväl icke för den orsaken, utan för att lemna rum åt Baron Lagerbjelke, som länge eftersträfvat Hof-Cantzlers-Embetet. Denne, som med verklig qvickhet förenade häftighet och fjeskighet i hög grad, *) ägde mycket förtroende vid det Hertigliga Hofvet och var ifrigt tillgifven det franska systemet, för hvilket Hertigen jemväl för egen del var mera böjd, än för det rådande Engelska. Icke nöjd med att således hafva kommit till utöfning af Hof-Cantzlers-Embetet, ville han tillika nödvändigt intränga sig i utrikes af-

*) Detta omdöme och de följande öfver en man, som redan den tiden stod på höjden af all diplomatisk skicklighet, som var utmärkt af den högsta tänkbara snilleodling, och hvilken beredvilligt offrade all sin förmåga åt Fäderneslandets frälsning och vigtigaste angelägenheter, då fara, undergång och möjlig frälsning visade sig, bevisar ytterligare hvad redan är kändt, att äfven en redbar, ärlig, med stor snille-odling begåfvad man, kan göra de största misstag vid personers bedömande.

Utg. anm.

fairerne, i hvilket ändamål han sökte hos Hertigen väcka misstroende mot Cantzli-Presidenten i anseende till dess förmenta tillgifvenhet för England, samt gjorde honom dessutom, biträdd härutinnan af Fältmarskalken Klingspor, all möjlig förtret, ehuru han hade endast att tacka Baron Ehrenheim för sin uppkomst. Utan att nämna ett ord till Cantzli-Presidenten, tog han jemte Klingspor, genast revolutions-dagen, befattning med Cabinetts-göromålen, och uppsatte på Hertigens vägnar ett bref till Napoleon, som begge sorgfälligt undangömde för Ehrenheim. Detta skedde på eftermiddagen och samma afton Hertigen förbehöll sig, att Cantzli-Presidenten måtte fortfara med förvaltningen af utrikes ärenderna. När Hertigen följande förmiddag förnyade samma begäran, förklarade Ehrenheim sig beredvillig dertill med förbehåll, att Hertigen täcktes härutinnan lemna honom sitt förtroende odeladt. Detta försäkrade Hertigen och räckte honom härpå sin hand. Ehrenheim begärde då att få del af det

ref, som blifvit uppsatt till Franska Kèj-
aren. Dertill samtyckte Hertigen genast,
ch sade att detta kunde erhållas af H. E.
Klingspor, som på begäran i Hertigens namn
ramgaf det till Cantzli-Presidenten, dock
ned synbar ovilja. Lagerbjelke fortfor äf-
en denna dag att arbeta i Cabinettet, utan
tt inlåta sig deröfver i någon förklaring
ned Cantzli-Presidenten. Då denne på ef-
ermiddagen besvärade sig öfver detta, så-
om icke öfverensstämmande med den för-
örsäkran Hertigen gifvit honom på förmid-
lagen, att få dess förtroende odeladt, till-
tod Hertigen, att hvad Baron Lagerbjelke
ålunda gjorde, skedde med dess tillstånd;
gifvande derjemte tillkänna, att han för po-
itiska skäl vore nödsakad entlediga honom
från utrikes affairerne: att han ärnade bi-
behålla honom i Conseilen och till den än-
dan hade utnämnt honom till President i
Kammar-Rätten; att Ambassadeuren Ste-
dingk var ämnad till dess efterträdare. Eh-
renheim förklarade sig ganska nöjd skiljas
vid utrikes ärenderna, då han nu fått veta

det deras besörjande kommer att uppdragas åt en person af vida mera erfarenhet och skicklighet än han Cantzli-Presidenten äger, och hvars bekantskaper så väl i Ryssland som Frankrike skola blifva af mycken nytta vid fredsunderhandlingen; om Presidentskapet i Kammar-Rätten yttrade Ehrenheim sig ej denna gången. Men denna förändring kunde icke gå i verkställighet; emedan Ambassadören nekade bestämdt att emottaga Cantzli-Presidents-Embetet under hvad vilkor som helst: icke *heller* voro upphofsmännerne till Regementsför*ändr*ingen nöjde med honom, efter han sökt upptäcka deras anläggning. Då nu ingen annan tjenlig person var att tillgå för utrikes affairerne, vände man sig åter i denna förlägenhet om Onsdagen till Baron Ehrenheim med enständig begäran, att han åter måtte åtaga sig deras förvaltning, hvilket isynnerhet yttrades af General Adlercreutz, som förlorat all aktning för Baron Lagerbjelke. Ehrenheim, som i ovisshet om den antågande Westra Arméens tänkesätt, varit i

beråd att sjelfvilligt gå ur Conseljen, begärde betänketid till följande dag. När han då på förmiddagen uppkom till Hertigen, blef han efter vanligheten ganska nådigt emottagen, och Hertigen sade sig hoppas, att han skulle vilja efterkomma dess önskan och återtaga Cantzli-Presidents-Embetet. Ehrenheim anhöll, att de personer, som voro i rummet utanföre, måtte inkallas och han få afgifva sitt yttrande i deras närvaro. Detta bifölls, och begge Stats-Secreterarne samt General Adlercreutz inkommo. Fältmarskalken Klingspor hade hastigt bortgått, vid Baron Ehrenheims ankomst. Denne började med att omständligen upprepa Lagerbjelkes uppförande mot sig, samt sin afhemtning upp till slottet revolutionsdagen, liksom under militairisk bevakning: efter denna lidna skymf, som var allmänt känd i staden, hvarken kunde eller borde han hålla några conferencer med främmande Ministrarne: man beskyllde honom vara orsaken till kriget, då han likväl vid alla tillfällen sökt föra Konungen på fredliga tan-

kar, fast förgäfves: detta kunde han e skriftligen bevisa, men åt några enskilda vänner hade han lemnat del deraf. Härvid steg Stats-Secreteraren Rosenblad fram och sade sig vara en bland dem. Vidare fortfor Ehrenheim: man utspridde, att han af egennytta underhöll kriget och tillstyrkte alliancer med England i afseende på presenterne vid dessa afhandlingar: för att visa huru oförtjent denna beskyllning var, yppade han nu huru han disponerat den förväntade presenten för nyss afslutade subsidii-tractat; samt slöt med att förklara, det han, i betraktande af allt detta, icke kunde återtaga utrikes affairerne; att det var under dess värdighet att mottaga Presidents-Embetet i Kammar-Rätten, då han förr varit Cantzli-President: han begärde derföre rent af sitt afsked och det utan någon pension. Hertigen sökte på allt sätt blidka och tillfredsställa honom, lofvande all den upprättelse han kunde begära; efter han var missnöjd med Lagerbjelke, skulle denne utgå ur Conseilen och Zibet

komma dit i stället. Detta afslog Ehrenheim genast, emedan det skulle hafva ådagalagt alltför mycket vacklande i Styrelsens beslut. General Adlercreutz sade sig förr ej hört denna Cantzli-Presidentens upphemtning på slottet, och begärde få veta namnet på Adjutanterne. Vid det Ekstedt nämndes, sade Hertigen sig ej begripa huru han kunnat vara med, som samma dag var alltjemnt vid Hertigens person; för öfrigt förebar Hertigen samma okunnighet om denna anstallt: han omfamnade och kysste Ehrenheim, och bad honom på det enständigaste glömma hvad som händt; hvartill Ehrenheim slutligen så vida samtyckte, att han lofvade återtaga förvaltningen af Cantzli-Presidents-Embetet tills vidare, likväl med det förbehåll, att tvänne personer måtte utses, med hvilka han finge gemensamt öfverlägga om affairerne, på det han icke ensam måtte ställas i ansvar för dem; men expeditionerne ville han låta utgå i sitt namn. Till en af dessa utsågs genast Ambassadeuren Stedingk; om den andra kunde

man ej öfverenskomma. Ehrenheim föreslog Baron Bonde, såsom den, hvilken tillförene varit nyttjad i diplomatiska beskickningar; men Hertigen var ej nöjd med honom, sägande: *Baron Bonde är väl söt i mun, men man kan ej lita på honom i något* *). Under dessa samtal hade Ehrenheim anhållit, att som H. E. Klingspor nu ej var närvarande, jemväl få ett sammanträde med honom inför Hertigen, *för* att begära upplysning om sin upphämtning på slottet. Detta bifölls, och förmiddagen följande dag utsattes dertill. Klingspor, *uppkommen* till följe af kallelse och *tillfrågad* af Ehrenheim, svor och förbannade sig på, att han hvarken gifvit någon befallning derom eller ens visste deraf: och dervid fick det bero. Dagen efter, eller Lördagen, inställde sig hemma hos Ehrenheim på morgonstunden begge Adjutanterne Ulfsparre och Ekstedt, och androgo, att som de fått

*) Här synes åter föregående anmärkning om äfven det sundaste omdömes möjliga missvisning och förolämpande, äga rum. *Utg. anm.*

höra, det han vore missnöjd med kallelsen till Hertigen sistlidne Måndag, kommo de att begära ursäkt för hvad som händt, emedan deras afsigt ingalunda varit att göra något, som kunde misshaga honom. Sjelfva händelsen förklarade de sålunda, att de under vägen träffat H. E. Klingspors vagn, den de medtagit för skyndsamhetens skull: att de vid Minister-huset råkat Capitain Claesson, som då kommit att medfölja dit. Sålunda erhöll Cantzli-Presidenten all den upprättelse han skäligen kunde fordra. Likväl är ingen tvifvel, att ju Klingspor, äfven så elak till caracteren, som smidig Hofman, tillställt denna slags militairiska bevakning i samråd med Baron Lagerbjelke och några andra hetsiga, bland hvilka i synnerhet utmärkte sig Kongl. Secreteraren Järta, en af dem, som på Norrköpings Riksdag afsade sig Adelskapet *). Enligt dessas plan, skulle revolutions-dagen fyra

*) Enligt sökta och erhållna underrättelser, är denna uppgift alldeles ogrundad.

Utg. anm.

af de högre Embetsmännerne arresteras, nemligen H. E. Grefve Ugglas, Baron Ehrenheim, Under-Ståthållaren Edelcreutz och Befälhafvande General-Adjutanten *Melin*. Men detta hindrades af General Adlercreutz. Denne sade rent ut åt Ehrenheim, för hvilken han fattat vänskap, det *han* hade all möda att afhålla förföljelser, *och att* här vore många, som under sken af Rikets räddning, ville utöfva enskild hämd; *men* han hade tillsagt dem att hålla sig stilla till Riksdagen. Så snart Baron Ehrenheim åter tillträdt utöfningen af *Cantzli-Presidents*-Embetet, blef dess första omsorg, att, i stället för det af Lagerbjelke författade krypande concept, uppsätta i Hertigens namn ett värdigare Notifications-bref till Franska Kejsaren om Regements-förändringen, i hvilket Hertigen tillika *yttrade* sin benägenhet för fred, samt önskan att derom få underhandla med Kejsaren såsom partie principale: anhållande, att Kejsaren emedlertid ville bemedla stillestånd med våra grannar. I eget namn skref Ehren-

heim till Ministern för utrikes affairerne, Champagny. Dessa bref afskickades till Frankrike med Surmain, en här i tjenst varande fransk Emigrant, som likväl blifvit utstruken å Emigrant-listan. Det föregafs väl att Surmain blef härtill nyttjad, såsom känd af Napoleon, med hvilken han varit skolkamrat; men rätta skälet var, att Grefvinnan Piper, genom sitt inflytande vid Hertigliga Hofvet, utverkade för honom denna förtroende-post, såsom erkänsla för någon närmare vänskap dem emellan, efter som ryktet gick. Då Ehrenheim icke förmådde ändra detta val, inskränkte han dess befattning i den honom medgifna instruktionen, deruti Surmain blef förbuden att inlåta sig i någon underhandling om fredsvilkoren, och var följaktligen blott en brefförare. Det misshagade allmänt, att icke en infödd Svensk härtill blef antagen. Förut hade en De la Grange, som i Lübeck blifvit tillfångatagen af Bernadotte, afgått till bemälte Marskalk med underrättelse om hvad som här förefallit. Baron Lagerbjelke

ville i följd af sin vanliga häftighet, dagen efter Regements-förändringen afgå till Paris i egenskap af Ambassadör, men Ehrenheim förekom detta, dels i afseende på Lagerbjelkes mindre skicklighet till en sådan förrättning, dels ock för att icke stöta England. Han yrkade alltjemnt, att man icke borde brådstörta sig i armarne på Frankrike, utan med varsamhet börja fredsunderhandlingen, för att i det längsta söka undvika fredsbrott med England, hvilket skulle blifva högst förderfligt för Sveriges handel i allmänhet, och i synnerhet för saltinförseln. I detta ändamål kallades Engelska Ministern Merry den 17 till audience hos Hertigen, som förklarade, att då han nu i anseende till Rikets vådliga belägenhet funnit sig föranlåten göra freds-propositioner till fienderne, önskade han ingen ting högre än att tillika kunna bibehålla det goda förståndet med England: försäkrade om all trygghet för Engelsk egendom här i Riket, så vida Svensk egendom fick njuta samma beskydd i England. Förenämnde föreställningar af Cantzli-

Presidenten verkade till och med på den för Franska interesset så ifriga Baron Lagerbjelke. Declarationen till Svenska Folket, hvartill han var författare, och som samma dag eller den 17 utgafs af trycket, innehöll ingenting stötande mot England; och då författaren till närvarande berättelse, under ett besök hemma hos honom följande morgon, yrkade angelägenheten deraf, att, i det fall vi skulle blifva tvungne till fiendtligheters utöfvande mot England, dess Regering samt allmänheten här måtte tydligen finna sådant vara en följd icke af Regeringens frivilliga messurer, utan af vår nya allierades fordringar; erkände Baron Lagerbjelke genast sanningen häraf, men trodde ej något så beskaffadt påstående vara att förvänta från Napoleon, som skulle föranleda till fredsbrott med England: han medgaf, att under den sinnenas jäsning, som rådde de första dagarne, någon mindre försigtighet härutinnan kunnat förefalla, som hädanefter skulle sorgfälligt undvikas.

General Silfversparres Berättelse om sannfärdiga förhållandet vid Konung Gustaf Adolphs arresterande uti dess eget rum på Slottet i Stockholm den 13 Mars 1809, kl. half 9 förmiddagen; samt om ett dess samtal med f. d. Konungen under flyttningen till Gripsholm.

Den 13 Mars 1809, kl. omkring 7 på morgonen, kom Major de la Grange till mig, där jag bor uti H. K. H. Prinsessans Palais, med helsning och anmodan från General Adlercreutz, att jag skulle uppkomma på slottet kl. omkring half 9, uti ett för Fäderneslandet vigtigt ärende. Jag lemnade genast det svar, att jag på sagdan stund skulle inställa mig derstädes uti Pelare-Salen. Kl. 8 begaf jag mig äfven åstad, och uppkom i samma rum kl. ett qvart till 9,

der jag endast träffade några personer, som, i afsigt att taga afsked af Konungen innan dess bortresa, med detsamma uppkommo. En liten stund derefter ankom Öfverste-Lieutenanterne Gustaf von Otter och De la Grange, Majorerne Ulfsparre och Adlercreutz, samt Lieutenant Arnell. Jag började tala med en och annan af dessa sistnämnde för att höra, om de kände afsigten med General Adlercreutz's budskap till mig genom de la Grange en stund förut hemma hos mig, och fann då att de voro der uti samma afsigt. I detsamma kom General Adlercreutz in uti rummet och genast till mig, då efter några ords samtal vi med de förenämnde fyra Herrar Officerare genast afgingo, först genom Konungens nedra garderob, derifrån uppföre den lilla trappan in uti öfra garderoben, och sedan utan minsta uppehåll in uti Konungens eget rum, der Konungen stod midt på golfvet och var fullkomligen klädd med sin värja vid sidan under något samtal med Hans Excellens Klingspor, som då endast var i rummet

med honom. Vi framträdde då genast nära Konungens person, då General Adlercreutz yttrade: att som vi voro uppdragne, ej allenast af Rikets förste Embetsmän, utan af hela Arméen och Folket att försäkra oss om Ers Maj:ts person, så begära vi dess värja. Hvarpå Konungen svarade med någon häftighet: *hvad är det? hvad vill det betyda? Ni äro förledde.* — Nej Ers Maj:t, det är vårt fulla alfvare, svarade vi. Konungen: *Detta är förräderi och ni blifva alla olyckliga, om ni fortfara med ett så förrädiskt steg.* — Nej det är vårt fulla alfvare sade vi, under det vi än mera närmade oss dess person. I detsamma hastade Konungen några steg tillbaka, drog sin värja för att försvara sig; men vi skyndade då att fatta uti Konungens person: General Adlercreutz tog honom om lifvet, och jag tog genast värjan ur Konungens hand, satte den i hast från mig bakom en bureau, nära stående derintill, samt genast återgick för att hålla Konungen ifrån andra utbrott,

som

som han yttrade under ett förtvifladt skrik, under rop af *förräderi*, *mördare*, *hjelp*, *fräls* &c. Deremot vi med de starkaste och heligaste försäkringar förklarade: det är just vi, som vilja frälsa Eder Maj:ts person från alla de mest hotande faror, som eljest med visshet inträffa, i fall Eders Maj:t utkommer från slottet. Under tiden samlades Drabant-vakterne, i full tanka att komma Konungen till försvar, från alla drabant-salarne med deras befäl utanföre rummet, der vi voro, hvartill dörren tillhölls innanföre under hela catastrophen, af Öfverste-Lieutenanten von Otter, Major Adlercreutz och Lieutenant Arnell. Lieutenant Hjerta, som desse blefvo varse utanför, släpptes genast in. Men de öfriga sökte på allt sätt, fast förgäfves, att inkomma, oaktadt de med en sådan styrka sökte forcera dörren, att den ena dörrspegeln slogs sönder. Ändtligen sedan Konungen blifvit något stillad samt upphörde att skrika, lemnade vi honom frihet att promenera fram och tillbaka

på golfvet; hvarefter dörren öppnades, och en del af Drabant-corpsen, som der då visade sig, återgick på tillsägelse af General Adlercreutz, så småningom till sina poster igen. General Adlercreutz gick då ut i nästa rum, träffade der Öfverste Melin, hvilken, såsom tjenstgörande General-Adjutant, hade käppen och befälet öfver allt; men efter något motstånd genast fick lof aflemna samma käpp, som då togs jemte befälet, af General Adlercreutz. Jag var äfven närvarande vid denna händelsen, och straxt derpå träffade H. E. af Ugglas och General Strömfelt, hvilka jag obligerade att ingå uti Konungens rum, honom till sällskap. De gingo på min anmodan dit in; men då jag en moment efter inkom i rummet, fick jag med förundran se, att Konungen hade en bar värja i handen, den han gick och promenerade på golfvet med. Jag påminte mig då att jag ställde dess egen vid bureaun, och fruktade således, att det var densamma jag nu såg Konungen bära; gick derföre oförmärkt dit för att se,

m den fanns på samma stället der jag ställde
len. Men som den då var borttagen, och
jag fann att Konungen hade en annan vär-
ja, frågade jag hvar Konungen fått den
värja han bar, då det svarades mig, att
det var General Strömfelts värja, den Ko-
nungen då i hast sprungit till Generalen
och utdragit samt sedan på detta viset bar.
Jag blef då ganska nyfiken att få veta, hvil-
ken som tagit Konungens egen värja, der
jag uti dess rum vid bureaun ställde den;
och som mig förut var försäkradt, att de
begge öfrige dörrar uti detta rum voro så
säkert tillstängde, att de ej från någon sida
kunde öppnas, fann jag ingen fara uti att
lemna Konungen frihet gå i rummet med
denna värja i de Herrars sällskap, som då
voro inne. Jag gick derföre ut i nästa rum,
frågade högt, hvilken som tagit Konungens
värja, hvarpå Major Ulfsparre svarade, att
han den tagit och gömt. Jag begärde då
få rätt på densamma, då bemälte Major
och jag gingo utföre lilla trappan uti nedra
Garderoben, der han gömt henne i en ved-

lår. Jag tog genast och bar upp den uti öfra rummet, träffade der Lieutenant Gripenwald, som jag tillsade att taga denna värja och genast gå och inlemna den uti General-Adjutants-rummet i förvar; men han bad mig få behålla den under sitt förvar så länge, med försäkran, att ingen utom mina ordres vid hans lifs förlust *skulle* få den utaf honom. Jag biföll det. Derpå gick jag in uti Konungens rum igen, der jag fann honom mera tranquil än *förut*. Hos honom voro då Öfverste Lieutenant Gustaf von Otter, som från början varit oafbrutet inne, samt H. E. Grefve af Ugglas, General Strömfelt och Hofmarskalken de Beche, hvilken sednare uti lika afsigt fick ingå, som General Strömfelt och Exc. af Ugglas. Konungen promenerade då *fram* och åter på golfvet, allt med värjan i handen, som jag ansåg vara utan all fara; Han yrkade då af mig ganska starkt, att få sin egen värja åter, samt misstyckte, att Öfverste-Lieutenant von Otter var inne hos honom med surtouten på sig, och flera *gån-*

er tillsade honom, fast utan verkan, att
gå ut. Efter en stund gick äfven Öfverste
Lieutenanten von Otter ut i nästa rum på
min begäran, att inskaffa några Officerare
för att vara tillstädes såsom bevakning. Som
deras ankomst dröjde något längre än jag
väntade, gick jag ut i nästa rum, der jag
visste att General Adlercreutz var, för att
bedja honom befalla ett par Officerare in-
komma såsom bevakning. Detta skedde,
och efter några minuter, då vi begge på en
gång ingingo i rummet, fingo vi se, att Ko-
nungen fått upp dörren midt emot och skyn-
dade allt hvad han kunde för att den vä-
gen undankomma; hvarpå General Adler-
creutz, Öfverste-Lieutenanterne von Otter
och de la Grange, Major Adlercreutz och
Lieutenant Hjerta i flygande efterföljde. Jag
tog vägen genom stora Galleriet och Drott-
ningens rum för att der söka träffa honom.
Hof-Jägmästaren von Greiff, som vid detta
tillfälle var uti yttra rummen, fick höra
Konungens försök att undankomma, begaf
sig genast utföre Konungens stora slotts-

trappa, och af en händelse tog vägen med öfver borggården till lejonhvalfvet, der han några steg från samma hvalf inpå *borggården* träffade Konungen, som då ville försvara sig med den värjan han hade i handen; men Hof-Jägmästaren Greiff parerade stöten med venstra handen, och med högra armen fattade Konungen om lifvet och förde honom åter in uti hvalfvet, der General Adlercreutz med dess förut nämnde följeslagare träffade dem begge; *hvilka* sedan samfäldt följde Konungen och *vid* ankomsten till Drottningens stora trappa buro honom, såsom mycket matt, uppföre den till Drottningens matsal, der Konungen begärde åter få gå: och marchen fortsattes genom stora rummen och Galleriet, der Konungen då sjelf begärde få gå in uti *hvita* rummet, som ock skedde; hvarest framsattes en stol, hvarpå Konungen genast satte sig och något öfver en timma qvarblef helt stilla. Jag inkom i det samma vid Konungens ankomst uti samma rum, derest genast fyra Officerare sattes till bevakning,

då General Adlercreutz och jag kommo öfverens att genast gå upp till H. K. H. Hertigen för att underrätta honom om händelsen från sin början till samma stund, hvilket allt var H. K. H. ganska obekant. Wi ankommo uti Hertigens små rum, inträdde genast, samt med den lifligaste rörelse omtalte hvad vi gjort för att frälsa vårt Fädernesland, berättade att vi nu hade Konungens person uti all säkerhet, samt anhöllo på det mest bevekande sätt, att Hans Kongl. Höghet nu ville genast antaga sig Styrelsen, och i kraft deraf, såsom Fäderneslandets frälsare och Regent vidtaga de mått och steg, som nu fordrades och ej af någon annan kunde eller borde verkställas. H. K. Höghet emottog denna vigtiga tidning med all rörelse, och ändtligen efter någon stunds betänkning lofvade att uppfylla vår önskan.

De högre Embetsmän, som hunnit blifva underrättade om händelsen, kommo nu upp till H. K. Höghet, och de som derom ännu voro okunnige, sändes bud efter, hvilka

ock genast uppkommo. Allting sattes uti full verksamhet, och denna lyckliga Styrelse-förändring proclamerades genast genom vanlig Härold. Jag fick då genast H. K. *Höghets* ordres att blifva ansvarig för Konungens bevakning, hvarföre jag genast återgick till Konungen, och qvarblef *tillika* med de ofvannämnde fyra Officerare till kl. half 2 påföljande morgon den 14 Mars, då afresan företogs till Drottningholm uti följande ordning:

Konungen uti en fyrsittsig vagn med mig, Öfverste-Lieutenanterne Gustaf von Otter och de la Grange. På kusksätet i bredd med Kusken, Hof-Jägmästaren Greiff, bakpå vagnen Lieutenanterne Trawenfelt och Gripenwald. De öfrige tolf utsedde bevaknings-officerarne, dels uti Stallvagnar och dels uti Hyrvagnar. Escorten bestod af 50 man Cuirassierer till häst med tvenne Officerare. Klockan 8 om morgonen framkommo vi till Drottningholm, der Konungen fick intaga sin egen sängkammare, der bevakad af tvänne Officerare i samma rum:

resten af Officerarne passerade denna dag mest alla utanföre i de öfrige rummen, ehuruväl inqvartering för hvar och en var verkställd uti andra rum. Sedan Konungen låtit kläda af sig, intog han genast sin säng, den han under god hvila bibehöll till kl. 5 eftermiddagen, då han uppsteg och klädde sig. På Drottningholm fortfor vistandet till den 24 om morgonen, då vi kl. 8 derifrån afreste hela sjövägen, som ännu bibehöll en ganska stark is, till Gripsholm uti följande ordning:

1:o Avantgardet, bestående af 100 man Grenadierer med befäl, 4 man om hvarje parskrinda, under ordres att ej åka närmare än på 10 alnars distance emellan hvardera.

2:o Förste Hof-Stallmästaren Baron Rålamb såsom Landshöfding, uti en skrinda.

3:o Konungen uti Täcksläda, endast med mig.

4:o Öfverste-Lieutenanterne Carl von Otter och Reutercrona, uti en täcksläda.

5:o Öfverste-Lieutenanten Gustaf von

Otter och Lieutenant Hjerta, såsom Bevaknings-Adjutant, uti en skrinda.

6:o Bevaknings-Officerare, 16 till antalet, 2 och 2 uti hvarje skrinda.

7:o Lifmedicus Weigel och Expeditions-Auditeuren Wallin uti en skrinda.

8:o Konungens Kammartjenare samt dess Garderobs-effecter uti 4 skrindor.

9:o Bataljons-Befälhafvaren Major Ensköld med dess Adjutant uti en skrinda, samt

10:o Resten af Lif-Regements Grenadier-bataljon med underbefäl, 4 uti hvarje skrinda.

Dessa 6 mil fortsattes utan ombyte af hästar, allenast under 2:ne hvilostunder af en half timme på hvarje ställe, då så väl manskapet, som skjutsbönderne blefvo förplägade. Äfven bör anmärkas, att ehuru jag proponerade Konungen stiga utur sin täcksläda, likasom de öfrige, blef dock Konungen stillasittande, der han, under andra hvilostunden, intog en sup bränvin och åt en hjärpe m. m. Klockan half ' eftermiddagen framkommo vi till Gripsholms

slott, der Konungen genast infördes uti de rum, som för honom der voro inrättade, nemligen dess vanliga *sängkammare* och rummet der innanföre, så kallade *Conseil-rummet*, hvilket rum nu blef utsedt till Konungens sofrum, dit äfven dess säng genast inflyttades. Bevakningen inrättades så, att 2:ne Officerare alltid voro i det rum, der Konungen vistades, samt 2:ne utanför i nästa rummet, utom en af Öfver-Adjutanterne eller Befälhafvande Officerarne, hvaraf en både natt och dag vakande, liksom de fyra sistnämnde, alltid skulle vara tillstädes, den sednare likväl med frihet att gå ut och in imellan rummen efter behag. Hvad som dagligen der förefaller, utvisar den hemliga Journalen, som med noggrannhet föres, och hvarutur dagliga utdrag göras, som hvarje lägligt tillfälle, äfven utom postdagarne, i underdånighet tillsändas H. K. Höghet Riksföreståndaren.

Under vistandet på Drottningholm var

Konungen nästan dagligen tyst och förbehållsam; men den 24 Mars under resan till Gripsholm, då jag var ensam med Konungen uti dess täcksläda, behagade Konungen med en utmärkt förtrolighet allt mer och mer ingå uti åtskilliga discurser med mig, samt slutligen yttrade sin högsta önskan vara, att jag öppenhjertigt och otvunget ville tala och förfara med honom, lika som jag alltid skulle finna dess uppförande vara emot mig i hvad ämne som helst; hvilken önskan jag försäkrade att *fullkomligen* iakttaga uti allt hvad som kunde vara tillåtligt och lämpligt uti närvarande ställning.

Härefter fortsattes conventionen med följande *frågor och svar*, hvilka jag skall med all sanning anföra, så vidt jag kan erindra mig de ämnen, som föreföllo och kunna förtjena upptecknas: och sådant endast och allenast till min egen påminnelse och satisfaction, utan annan afsigt.

1809 den 24 Mars. Under vägen från Drottningholm, som företogs kl. half 8 om

morgonen, till Gripsholm, då jag åkte ensam uti en täcksläda med Konungen, började H. K. Maj:t, efter en half timmas stillatigande, att tala uti åtskilliga indifferanta ämnen, derpå föll discoursen på händelsen den 13 Mars kl. 9 f. m., då man bemägtigade sig H. M. person uti slottet i Stockholm i dess egna rum. H. Maj:t frågade mig med ett ganska lungt sinne och gladt ansigte: *Hvilka voro de som inkommo och togo mig?*

Mitt svar: Det var General Adlercreutz, jag, Öfverste-Lieutenant Gustaf von Otter, Majoren De la Grange, Majoren Adlercreutz och Majoren Ulfsparre.

H. Maj:t: Jag märkte ej att Ni var med. (Detta sades med en något leende mine.)

Svar: Jo, Ed. Maj:t torde nådigst påminna sig att jag tog dess värja ur handen, den Ed. Maj:t genom flera försök ville genomsticka något hvar med, och sedan jag satt den från mig, var jag en af dem som hindrade andra utbrott af Ed. Maj:ts uppeldade sinne, samt ej släppte Ed. Maj:t förr

än vår allmänna försäkran blef något hörd, att vi endast gjort detta steg för att hindra den verkliga olycka, som eljest efter få timmars tid förestod Ed. Maj:t. Ändtligen blef Ed Maj:t något calmerad, men allt jemnt yrkade att få dess värja åter, som af oss försäkrades ej mera kunde ske.

H. Maj:t: Hvad var ert egentliga uppsåt med allt detta, som ni Er så ganska oförsigtigt företog?

Svar: Att bemägtiga oss Eders Maj:ts person, och derigenom hindra att Folkets förbittring emot Ed. Maj:ts person ej några timmar efter, då bortresan för Ed. Maj:t och dess höga Familj var utsatt, skulle gå till den ytterlighet, som vi kände vara deras uppsåt.

H. Maj:t: Hvad kunde då vara deras uppsåt? säg mig det lika uppriktigt, som jag lofvar att säga Er hvad mitt beslut var.

Svar: Efter Ed. Maj:t fordrar min uppriktighet och tillåter mig få på ett så förtroligt sätt tala med Ed. Maj:t, så skall jag äfven på Eders Maj:ts befallning säga

och tala om allt hvad jag i denna vigtiga händelsen vet och känner. Men får vi icke då recapitulera från början så väl af sjelfva händelsen, då vi bemägtigade oss Ed. Maj:ts person, som ock hvad som gaf mig anledning att vara med vid detta tillfället?

H. Maj:t: Det är jag alldeles nöjd med och lofvar att lika uppigtigt säga Er hvad jag förut kunnat märka.

Svar: Det har väl ej kunnat undfalla Eders Maj:s uppmärksamhet, att alla inbyggare, efter den olyckliga campagnen i Pommern, Stralsunds och Rügens öfvergång, alla de händelser der, efter de säkra berättelser vi här i Sverige derom fingo, så väl om de förmånliga tillbud Franska Generalerne der gjorde E. Maj:t, hvilka i underdånighet tillstyrktes så väl af Hans Excellens Toll, som af H. Exc. Baron Essen och General Wrede med flere, voro i hög grad missnöjde. — Man undrade här redan då mycket på att man på Rügen ej bemägtigade sig Ers Maj:ts person, och der-

efter vidtog samma befattning om Rikets frälsning, som nu; och folkets allmänna röst är nu den: *Gud gifve det då skett*, så hade mycket manbart och äfven kärnan af vårt ringa folk blifvit sparde, hvilka nu, dels genom krigets följder, dels genom sjukdomar bortsmält mer än tre fjerdedelar af den manbara styrka, som Arméen i *början* bestod utaf. Detta har uppväckt nästan hvar menniskas förbittring emot Ed. Maj:ts person, och jag har med smärta hört de hårdaste reflexioner öfver Ed. *Maj:ts företag* under hela denna tiden allt sedan Pommerns öfvergång. Desse hafva blifvit *allt* mer och mer svåra under loppet af kriget, och äfven derigenom, att man påstått, att Ed. Maj:t aldrig velat följa sina trogne Embetsmäns råd eller tillstyrkan.

(Härpå fann jag H. Maj:t blifva något betänklig, som jag ej fick något inkast efter vanligheten; men för att få ett ämne att tala om, började jag åter.)

Hvad som jag önskar få veta, och som

vi

vi alla voro förundrade öfver, var huru och på hvad sätt så väl Ed. Maj:t fick General Strömfelts värja, som ock huru Ed. Maj:t kom så hastigt utur rummet, hvilken dörr likväl förut var så ganska säkert tillstängd och läst.

K. Maj:t: Jo, det skall jag gifva Er en ganska uppriglig berättelse om, nemligen: I början af Ert anfall och då Ni inkommo i rummet, fruktade jag det skulle blifva andra tomen af Kejsar Pauls händelse, hvarföre jag, sedan allt mitt eget försvar tycktes vara förgäfves, i den fruktan ropade om hjelp. (Här inföll jag och sade: det som mest påkostade oss, var att blifva kallade *förrädare* och *mördare* med en så högt skrikande röst, och i synnerhet då dörren blef forcerad och Ed. Maj:t fick se åtminstone 30 Drabanter, dess egna Kammarhusarer och en del andra af betjeningen. De som ägde gevär, hade dem utdragne, och andra voro försedde med eldgafflar etc.; hvilka personer visade sig dels i sjelfva dörren,

hvilken de forcerade och slutligen sönderslogo för att inkomma i sjelfva rummet; men hvilka personer, genom en tjenlig föreställning, innehöllo med sina anfall på oss sex personer, som voro de, hvilkas föresats var att utom bemästrandet af Ed. Maj:ts person bevara den från all annan fara, om än med förlusten af våra lif.)

Nu fortfor Kongl. Maj:t med sin berättelse sålunda: Men, sade Konungen, jag önskade allenast få min värja åter. Men då jag såg mig ej kunna återfå *min* egen, sade Konungen leende, gick jag något nära Generalen Grefve Strömfelt, (som utan att veta af någon ting, inkom något förut i rummet,) och med mycken snabbhet utryckte hans värja. Jag gick då helt stilla i rummet, hvarest jemte Er, voro några få personer, som jag ej påminner mig visst, hvilka de voro. Ni gick litet ut i andra rummet och, som jag sedan märkte, för att skaffa mig sällskap af H. E. Grefve Ugglas, som ock straxt inkom. Jag var då ensam med honom och General Strömfeldt,

då jag fattade det beslut att söka frälsa mig: gick hastigt till den dörren, som bar åt Drottningens rum, uppläste den inre, och till min förundran fann den yttre eller dubbla dörren öppen, som förmodligen någon, som varit utanföre och hört mitt skrik, öppnat. Då jag utkom i den förstugan, slog jag hastigt igen samma dörr, sköt reglarne för, läste dörren och uttog nyckeln, den jag kastade borrt, för att hindra dem, som jag hörde komma efter mig; men General Adlercreutz, som i detsamma kom in uti mitt rum, slog upp samma dörr och kom efter mig. Men som jag tog en för honom obekant väg, nemligen först den lilla Drottningens trappa upp uti hennes små rum, och sedan tog vägen genom dess garderob, sprang den så kallade lilla garderobs-trappan utföre, kom till Lejonhvalfvet, försökte att komma ut genom den stora porten; men som den var stängd, tog jag vägen åt borggården för att komma ut genom en annan port; då, i detsamma jag kommit några steg på borggården, mötte mig Hof-

Jägmästaren Greiff, som, oaktadt mitt försvar med den värjan jag hade i handen, tog mig om lifvet och förde mig åter uti hvalfvet, der General Adlercreutz, Öfverste-Lieutenanten Baron Gustaf von Otter, Major de la Grange och Lieutenant Hjerta hunno på mig, hvilka då alla förde mig till stora trappan på Drottningens sida, uppför hvilken de samfäldt buro mig. De poster vi passerade, ropade jag *Ge feu'r* åt, på det de skulle skjuta; men de förstodo mig icke, utan rättade sig allenast på geväret. Då vi kommo upp uti Drottningens yttre stora sal, bad jag dem låta mig gå, som ock skedde. Vi passerade då stora matsalen till galleriet, derifrån vi gingo in uti hvita rummet, der jag, som Ni sjelf vet, blef sittande till half 2 om natten, då vi afreste till Drottningholm.

Efter denna Konungens berättelse inföll jag och förklarade mitt verkliga bekymmer öfver dess då fattade beslut att vilja undankomma, hälst af det skäl, att om han utkommit genom slottsporten, hade han aldrig med lifvet undkommit. Således var

väl den största lycka, som kunde inträffa, att Ed. Maj:t genom Hof-Jägmästaren Greiffs vigilance blef uppburen uti rummen igen, ty eljest hade äfven flere olyckor kunnat infalla.

K. Maj:t: Blef ej Greiffen blesserad af min värja, som jag sökte sticka honom med?

Svar: Nej, emedan han parerade af stöten med sin venstra hand, dock så, att värjan gick in uti uppslaget och följde armen åt, samt gick ut vid armbogen, utan att blessera armen.

K. Maj:t: Hvad kunde väl vara Ert uppsåt med allt detta, som Ni verkligen så oförsigtigt företog Eder?

Svar: Att hindra en allmän resning, som i anseende till den omöjligt utgående, men befallte krigsgärden hade blifvit en följd, samt att Ständerne skulle få församlas till öfverläggning om rikets frälsning; men i synnerhet att nu för momenten hindra en resa, som man sade mig Ed. Maj:t samma förmiddag ärnade företaga, att derigenom alldeles öfvergifva Stockholm; hvilket jag

likväl så litet känner, att jag önskade få af Eders Maj:t veta rätta sammanhanget deraf.

K. Maj:t: Jo, det skall jag säga Er. Korrt före den 13 fick jag avis om Adlersparrens ankomst med en del af Westra Arméen, som ämnade sig till Stockholm. Jag fick ock med samma en dess proclamation, hvaraf jag fick känna dess uppsåt. Jag tog då det beslut, sedan jag ej såg mig i stånd att kunna försvara Stockholm för dess ankomst, att begifva mig derifrån; derföre tog jag det parti, att med min familj afresa den 13:de Martii eller samma dag händelsen föreföll: alla anstalter dertill voro tagne, och jag ämnade taga min första station uti Nyköping, dit jag befallt så många Trupper, som jag på denna sidan möjligen kunde få dit: äfven väntade jag General Toll med Södra Arméen mig till mötes antingen der, i Östergöthland eller Småland. Med dessa trupper ämnade jag återvända till Stockholm och bortköra rebellerne.

Svar: Det var en olycklig tillställning,

som aldrig lyckats E. Maj:t. Men man sade mig äfven att Ed. Maj:t ämnade innan afresan taga allt som var redbart i banken med sig, och det hade naturligtvis äfven ökat det allmänna missnöjet emot Eders Maj:t.

K. Maj:t: Ja, jag skulle väl någon stans taga penningar till utförande af mina planer; samt äfven att derigenom hindra rebellerne att tillgripa banken till sina behof.

Under sådant, med mera både i detta och andra ämnen, fortforo våra discourser, som likväl ej är värdt att anmärka. Ändtligen vid framkomsten till Gripsholm kl. omkring 2 eftermiddagen, occuperade Konungen sig med små arrangementer uti de der intagne rummen, hvilka han ej var synnerligt nöjd med. Hvad som för öfrigt dagligen passerade der, antecknades uti en journal, som från början inrättades, och hvarmed oafbrutit fortfares. Dock får jag här anteckna en discours, hvilken några dagar efter vår ankomst föreföll. Hvarje dag önskade Konungen ensamma samtal med

mig, som alltid räckte några timmar i sender; hvarvid den 10 April följande föreföll.

Konungen frågade mig då, om han ej kunde befrias från de begge Officerarne, som alltid postade inne uti det rum han var?

Svar: Nej, det är omöjligt: man hade ändå nog att klandra det lindriga bevakningssätt, som jag här brukar, och det system jag dermed fattat, nemligen: att ej låta Ed. Maj:t sakna någon beqvämlighet, utom frihet att komma ut. Derpå frågade han, om jag haft några tidningar från Stockholm med posten i dag?

Svar: Nej, rätt ingen ting annat än hvad General Adlercreutz's bref medförde, innehållande någon reflexion om dess abdication, och som jag visade Konungen.

Konungen: Men säg mig uppritigt, hvad kan väl vara orsaken till det så mycket omtalta folkets missnöje emot mig: jag har aldrig känt det utom några anonyma bref, som skickades mig, och på hvilka jag aldrig kunnat göra något afseende.

Svar: Att flere af Ed. Maj:ts trogna embetsmän förmodligen sagt det m. m. åt Ed. Maj:t, kan aldrig undfalla någon; lika så att man äfven känner huru ogerna Eders Maj:t hört derpå, och med hvad hårda façoner sådana personer blifvit bemötta, som uti bästa mening velat upplysa Ed. Maj:t om det otroliga missnöje emot Ed. Maj:t, som dagligen tilltagit, äfvensom efter Pommerns öfvergång, der man med all visshet hört, att Ed. Maj:t kunnat få den mest förmånliga fred, om de goda råd hade blifvit antagne, som lemnades så väl af Hans Ex. Baron v. Essen, som Generalerne Toll och Wrede. Men verkan deraf blef ju både Pommerns förlust och en stor del af våra bästa Trupper.

Konungen: Om jag då gjort fred, så hade jag ju varit falsk emot mina allierade, som varit mig så trogne.

Svar: Ja, Ed. Maj:t, detta verkade äfven stort missnöje hemma i landet; och än mer, då man insåg att hela krigets orsak var ställd på Ludvig XVIII:s uppsättande på

Franska Thronen igen, och att Ed. Maj:t byggt hela sitt uppsåt derpå. Och man hörde äfven omtalas, det Ed. Maj:t gjort heliga förbindelser att aldrig sluta fred med Frankrike, förr än Napoleon på ett eller annat sätt blifvit skiljd från väldet, och detta kommit i sådana händer Ed. Maj:t önskade. Man kunde ju således aldrig vänta något godt slut på det kriget. Till råga derpå ökades missnöjet sedermera genom landtvärnets stränga utskrifning och följderne deraf.

Konungen svarade endast *derpå*, att hvad Landtvärnet angår, tillstyrkte General Schwerin mig, och jag antog, sade Konungen, så mycket säkrare detta råd af honom, som jag trodde honom vara i publiken ansedd både som god *Militair* och *Patriot*. — Derpå lät jag Bevaknings-Officerarne ingå, och gick ut.

De följande dagarne började jag tala om Konungens frivilliga abdication; att det vore bättre dermed prevenera de den 1 Maj väntade Riksens Ständer vid första samlin-

gen på Riks-Salen, än att, torde hända, han då af dem blefve förekommen. Detta togs stundom väl och stundom illa. Men vid sednare tillfällen, då jag utvisade någon liknöjdhet, hvad parti som togs, började han gemenligen sätta sig ner att skrifva en sådan i concept; men som deruti alltid anfördes något förbehåll för Prinsen, eller ock annat, som jag ej fann lämpligt, så förklarade jag mig ej kunna emottaga någon annan till afsändande, än en sådan, som endast rörde ämnet och honom ensam. Alltså skrefvos många projecter, som förkastades, till dess ändtligen den sista, som skrefs den 4 Maj, var antaglig, hvilken med courir till då varande Riksföreståndaren i underdånighet från mig insändes till Stockholm, och hvilken på Riks-salen den 10 Maj blef uppläst.

Den Riks-Act, som vid detta Plenum Plenorum blef beslutad, hvaruti all tro och lydnad uppsades Gustaf Adolph m. m., blef mig genom bref från alla fyra Talemännen tillsänd med uppdrag, att f. d.

Konungen kungöra, som uti 3:ne Befäl Officerares närvaro upplästes för f. d. Konungen d. 29 Maj, hvarefter följande mening af honom egenhändigt påskrefs:

— — — — — — —
— — — — — — —

Rättelser:

sid.	*rad.*	*står:*			*läs:*
6	18	—	samt	—	sannt
49	8	—	Fält-Lakare	—	Fältläkare.
57	13	—	vant	—	vändt
58	18	—	oheräkneliga	—	oberäkneliga
74	8	—	Roder	—	Rodez
87 i noten		—	tör	—	lär
95	15	—	Adlercreutz	—	Edelcreutz
136	18	—	birnêtre	—	bienêtre
150	21	—	Allernådigste	—	Allerunderdånigste
175	4	—	Ankom	—	ankommo.